DET KONGELIGE
NÆRINGS- OG HANDELSDEPARTEMENT

St.prp. nr. 1

(2004–2005)

FOR BUDSJETTERMINEN 2005

Utgiftskapitler: 900–953, 2421, 2426 og 2460

Inntektskapitler: 3900–3961, 5325, 5460, 5609, 5625 og 5656

Forord

Regjeringen vil med budsjettforslaget for 2005 legge til rette for økt verdiskaping og bygge opp under visjonen om Norge som et av verdens mest nyskapende land. Skal vi opprettholde og videreutvikle dagens høye velferdsnivå, må vi rette oppmerksomheten mot de ideene, produktene og tjenestene som vi skal leve av når petroleumsepoken ebber ut – for uten at de realiseres, kan vi ikke nyte godt av det samme velferdsnivået i fremtiden.

Regjeringen foreslår å etablere nye såkornfond i universitetsbyene Oslo, Bergen og Trondheim for å bidra til økt kommersialisering av forskningsresultater. Regjeringen foreslår en styrking av næringsrettet forskning og utvikling under Norges forskningsråd og økte midler til romrelatert forskning. Innovasjon Norges satsing på innovasjonsprosjekter og -programmer foreslås styrket i 2005 når det gjøres fratrekk for spesielle øremerkinger og engangsbevilgninger i 2004. Forenklingsarbeidet intensiveres gjennom å videreutvikle den elektroniske innrapporteringen til det offentlige gjennom Altinn og ved å innføre elektronisk signatur i tjenesten.

Nærings- og handelsdepartementets budsjett øker fra 4 485,3 til 4 574,5 mill. kroner i forhold til saldert budsjett 2004, når lånetransaksjoner og andre kapitaltransaksjoner holdes utenom. Det tilsvarer en økning på ca. 90 mill. kroner, eller om lag 2 pst. Den reelle nominelle veksten utgjør i overkant av 240 mill. kroner eller 5,4 pst. når det tas hensyn til at departementet har avgitt ressurser til det nye Moderniseringsdepartementet og en særskilt øremerking til tapsfond for garantier øremerket til fiskerinæringen i 2004.

Norge har unike muligheter, men står også overfor avgjørende utfordringer. En hovedutfordring er at et høykostland som Norge kun kan være konkurransedyktig gjennom å arbeide smartere. Vi må bygge mer kunnskap, utvikling og design inn i produkter og tjenester slik at vi kan konkurrere på kvalitet og produktivitet. Derfor satser regjeringen på forskning, utvikling og innovasjon. Samtidig som vi tilfører forskningen mer midler, må vi sørge for at disse midlene også bidrar til økt næringsutvikling. Vi må både skape kunnskap ut av kroner og kroner ut av kunnskap.

Ved landets universiteter foregår det mye utvikling, og nye ideer kan gi opphav til nye produkter og nye virksomheter. Imidlertid kan manglende kunnskap om kommersialisering og kapitalmarked i det akademiske miljø være en hindring. På samme måte har aktørene i kapitalmarkedet ofte begrenset kunnskap om den aktivitet som foregår på universitetene og de kunnskapsmiljøene som finnes rundt dem. Derfor har regjeringen sammen med universitetene opprettet teknologioverføringskontorer (Technology Transfer Offices) og foreslår i budsjettet for 2005 å opprette nye landsdekkende såkornfond lokalisert i de tre universitetsbyene Oslo, Bergen og Trondheim. Såkornfondene skal øke tilgangen på risikovillig kapital til innovative prosjekter. En lokalisering til universitetsbyene vil gi god prosjekttilgang og mulighet for å utnytte forvaltermiljøer med erfaring. Hvert fond vil få en kapital på 333 mill. kroner basert på at staten og private går inn på 50/50-basis. Prosjekter fra universitetsmiljøet i Tromsø vil i tillegg til å kunne få investeringer gjennom de nye fondene, også være dekket av det distriktsrettede fondet for Nord-Norge. Opprettelsen av teknologioverføringskontorer ved universitetene og nye såkornfond vil lette veien betraktelig fra akademisk idé til kommersiell suksess.

Innovasjon er en viktig drivkraft bak næringslivets konkurranseevne og lønnsomhet, og er en forutsetning for verdiskaping. Innovasjon Norges virksomhet har bl.a. som hensikt å bidra til å korrigere for markeds- og styringssvikt gjennom å tilby virkemidler knyttet til finansiering, kompetanseheving og nettverksaktiviteter. Innovasjon Norge har som oppgave å fremme bedrifts- og samfunnsøkonomisk næringsutvikling over hele landet. I forslaget til statsbudsjett for 2005 har Innovasjon Norge fått en reell styrking av rammen til nyskapingsprosjekter i forhold til regjeringens opplegg i budsjettforslaget for 2004. Midlene skal gå til rådgivning og risikoavlastning for etablerere, oppfinnere og små og mellomstore bedrifter. De skal også gå til programmer og nettverksaktiviteter som kan øke næringslivets innovasjonsevne. Regjeringen foreslår at SIVA tilføres 50 mill. kroner i 2005 ved konvertering av statskasselån til egenkapital. Dette vil gi SIVA en sterkere finansiell basis og bidra til at selskapet får en mer håndterbar gjeldsbyrde i forhold til inntjeningen.

Forskning og utvikling (FoU) er en av de viktigste kildene til innovasjon og langsiktig vekst, og dermed en forutsetning for å opprettholde velferdsnivået. De offentlige bevilgningen til FoU har økt betydelig de siste årene, men det er også viktig å stimulere til at næringslivet selv øker sin FoU-innsats. Sammen med SkatteFUNN-ordningen er de næringsrettede forskningsbevilgningene de viktigste virkemidler for å utløse økt innsats fra næringslivet selv. Budsjettforslaget innebærer en økning på over 80 mill. kroner til forskningsbevilg-

ninger under departementets ansvarsområde. Av dette er 25 mill. kroner avsatt til å samfinansiere norske forskningsinstitutters deltakelse i EU-prosjekter, for dermed å få mer ut av deltakelsen i EUs rammeprogram for forskning og teknologi.

Det er blitt stadig større fokus på, og aksept for, behovet for forenkling og tilrettelegging for næringslivet. Et godt utformet regelverk og gode offentlige tjenester bidrar til forutsigbare og gode rammebetingelser og vil dermed også fremme entreprenørskap og innovasjon ved at bedriftene kan bruke mer av sin tid på produksjon og utvikling. Et slikt forenklingstiltak er å legge til rette for elektronisk innrapportering av ulike skjema, oppgaver m.v. fra næringsdrivende til offentlige etater. Regjeringen har derfor i 2004 igangsatt Altinn som en felles elektronisk innrapporteringskanal, i første omgang med innrapportering til Brønnøysundregistrene, Skatteetaten, Statistisk Sentralbyrå og Konkurransetilsynet. I budsjettforslaget for 2005 foreslår regjeringen en økt satsing på Altinn-løsningen med om lag 30 mill. kroner for å styrke videreutviklingen av tjenesten og til å innføre elektronisk signatur (PKI) i Altinn. Dette vil medføre at flere offentlige etater kan knytte seg til løsningen, og at et større antall innrapporteringer kan skje fullverdig elektronisk og sikkert via Altinn. Gevinstene ved dette forenklingstiltaket vil være betydelige for næringslivet og det offentlige.

Norge har unike muligheter – og krevende utfordringer. Mulighetene ligger i at «lille» Norge faktisk er verdens 23. største økonomi, verdens tredje største oljeeksportør og en voksende gassleverandør. For tredje året på rad har FN kåret Norge som «verdens beste land å leve i». Innenfor bruk av informasjons- og kommunikasjonsteknologi er vi ledende. Av befolkningen under 40 år har 90 pst. nå tilgang til Internett. Samtidig er lønnsnivået for høykvalifisert arbeidskraft lavere enn i de fleste OECD-land, ifølge World Competitivenss Yearbook. Vi har altså både ressurser og et kunnskapsnivå som gir oss de beste muligheter – dersom vi velger å gripe dem riktig an.

Samtidig må vi være klar over at dersom petroleumsinntektene blir en sovepute, kan dette snarere bli en trussel mot fremtidig verdiskaping og velferd. Derfor er det nå vi må rette oppmerksomheten mot den verdiskapingen vi skal leve av i fremtiden. Regjeringen ønsker derfor å arbeide for at Norge skal bli et av verdens mest nyskapende land.

Regjeringen har de siste årene sørget for store forbedringer av rammebetingelsene som norsk næringsliv står overfor. Omfattende skattelettelser, bl.a. ved avvikling av investeringsavgiften, en økonomisk politikk som har bragt rentenivået ned og sørget for en mer tilpasset kronekurs, innføring av SkatteFUNN, reorganisering av Innovasjon Norge for å bli mer slagkraftig og satsing på forenkling og tilrettelegging for næringslivet er viktige eksempler. Nå har aktivitetsnivået i norsk økonomi tatt seg opp, og de økonomiske utsiktene for 2005 er gode. Nedgangen i bedriftenes investeringer i fjor har snudd, og det ligger an til en moderat vekst i inneværende og neste år. Norsk næringsliv vurderer nå utsiktene som rimelig gode. Det er avgjørende viktig at disse positive utsiktene ikke ødelegges, men derimot understøttes i form av en ansvarlig politikk som legger til rette for styrking av konkurranseevnen i norsk økonomi.

Det er få næringer hvor konkurransen er så global og hvor driften er så mobil som i skipsfarten. I Skipsfartmeldingen varslet regjeringen at satsene for tonnasjeavgiften skulle reduseres til europeisk nivå. Dette følges nå opp i budsjettet ved en reduksjon i satsene slik at de tilsvarer gjennomsnittet av nivået i Danmark, Nederland og Storbritannia. Som oppfølging av meldingen foreslår regjeringen også at terskelen for beregning av inntektstillegg som følge av høy egenkapital heves fra 50 pst. til 70 pst. av totalkapitalen. Beskatning av valutagevinster endres ved at en andel av valutagevinster og valutatap på fordringer og gjeld i utenlandsk valuta tilsvarende forholdet mellom realkapital og totalkapital fritas for beskatning. Det foreslås også en oppmyking i reglene om fristberegning ved oppretting av brudd på vilkårene for selskap i rederiskatteordningen. Samlet vil disse endringene bidra til å gjøre rederiskatteordningen mer konkurransedyktig og attraktiv. Regjeringen vil dessuten oppnevne et utvalg med eksperter fra relevante fagmiljøer som skal gjennomgå den norske rederiskatteordningen.

Også norsk skipsbyggingsindustri konkurrerer internasjonalt, og er dermed avhengig av å ha tilnærmet like rammevilkår som konkurrentene. Skip som bygges ved norske verft, blir stadig mer kompliserte og kostbare. Regjeringen mener det er viktig at norske verft klarer å skaffe til veie tilstrekkelig finansiering ved inngåelse av nye kontrakter. Det foreslås derfor å innføre en ordning med byggelånsgarantier for skipsbyggingsindustrien, tilsvarende ordninger som enkelte andre land tilbyr sin skipsbyggingsindustri. Ordningen med statlig byggelånsgaranti vil gjøre norske verft mer konkurransedyktige gjennom å kunne tilby en bedre kommersiell finansieringsløsning.

Innhold

Del I

Innledende del 9

1 Regjeringens næringspolitikk ... 11

1.1 En næringspolitikk for økt verdiskaping 11

1.2 Forskning, innovasjon og entreprenørskap 11

1.3 Langsiktige utfordringer for norsk verdiskaping 12

1.4 Globalisering, markedsadgang og Europa-politikk 13

1.5 En aktiv politikk for å fremme norsk verdiskaping 15

2 Hovedprioriteringer på Nærings- og handels-departementets politikkområder 18

2.1 Sentrale mål i næringspolitikken – omstilling og innovasjon 18

2.2 Regjeringens innovasjonssatsing .. 20

2.3 Forskning og utvikling (FoU) 21

2.4 Forenkling for næringslivet 22

2.5 Nedbygging av ikke-tollmessige handelshindringer 23

2.6 eNorge – Verdiskaping i nærings-livet 25

2.7 Skipsfartspolitikk: Vilje til vekst 26

2.8 Statlig eierskap 26

3 Oversiktstabeller for budsjettet 28

3.1 Utgifter 28

3.2 Inntekter 30

4 Oversikt over tilsagnsfullmakter 33

5 Oversikt over garantifullmakter 34

6 Bruk av stikkordet «kan overføres» 38

7 Satsing på likestilling gir verdiskaping gjennom økt mangfold i næringslivet 39

8 Fornying, organisasjons- og strukturendringer i statsforvaltningen 45

9 Sektorovergripende miljøvern-politikk 46

9.1 Utfordringer knyttet til miljø og næringsliv 46

9.2 Mål for departementets arbeid 46

9.3 Resultater fra aktiviteten i 2003 48

9.4 Tiltak på miljøområdet 49

9.5 Grønn stat 50

Del II

Budsjettforslag 53

Programområde 17.00 Nærings- og handelsformål 55

Programkategori 17.00 Administrasjon 55

Kap. 900 Nærings- og handelsdepartementet (jf. kap. 3900) 56

Kap. 3900 Nærings- og handelsdepartementet (jf. kap. 900) 64

Programkategori 17.10 Infrastruktur og rammebetingelser 65

Kap. 901 Styret for det industrielle rettsvern (jf. kap. 3901) 67

Kap. 3901 Styret for det industrielle rettsvern (jf. kap. 901) 70

Kap. 902 Justervesenet (jf. kap. 3902) 71

Kap. 3902 Justervesenet (jf. kap. 902) 73

Kap. 903 Norsk Akkreditering (jf. kap. 3903) .. 74

Kap. 3903 Norsk Akkreditering (jf. kap. 903) .. 75

Kap. 904 Brønnøysundregistrene (jf. kap. 3904) 76

Kap. 3904 Brønnøysundregistrene (jf. kap. 904) 80

Kap. 905 Norges geologiske undersøkelse (jf. kap. 3905) 81

Kap. 3905 Norges geologiske undersøkelse (jf. kap. 905) 83

Kap. 906 Bergvesenet med Bergmesteren for Svalbard (jf. kap. 3906) 84

Kap. 3906 Bergvesenet med Bergmesteren for Svalbard (jf. kap. 906) 86

Kap. 907 Sjøfartsdirektoratet (jf. kap. 3907) ... 87

Kap. 3907 Sjøfartsdirektoratet (jf. kap. 907) ... 91

Kap. 908 Skipsregistrene (jf. kap. 3908) 92

Kap. 3908 Skipsregistrene (jf. kap. 908) 94

Kap. 909 Tilskudd til sysselsetting av sjøfolk .. 94

Kap. 912 Bedriftsrettet informasjonsformidling 96

Kap. 913 Standardisering 98

Kap. 914 Spesielle IT-tiltak 99

Programkategori 17.20 Forskning, nyskaping og internasjonalisering 100

Kap. 920 Norges forskningsråd 103

Kap. 922 Romvirksomhet 119

Kap. 3922 Norsk Romsenter (jf. kap. 922) 126

Kap. 923 Forsknings- og utviklingskontrakter 126
Kap. 924 Internasjonalt samarbeid og utviklingsprogrammer 127
Kap. 929 Bedriftsrettet kompetanseoverføring 130
Kap. 930 Statens veiledningskontor for oppfinnere (jf. kap. 3930) 133
Kap. 3930 Statens veiledningskontor for oppfinnere (jf. kap. 930) 134
Kap. 934 Internasjonaliseringstiltak 134
Kap. 935 Internasjonale investeringstiltak 139
Kap. 937 Reiselivstiltak 139
Kap. 938 Omstillingstiltak 141
Kap. 939 Støtte til skipsbygging 142
Kap. 3939 Støtte til skipsbygging (jf. kap. 939) 143
Kap. 940 Verdal kommune 143
Kap. 3940 Verdal kommune 144
Kap. 2420 Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (jf. kap. 5320 og 5620) .. 144
Kap. 5320 Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (jf. kap. 2420) 148
Kap. 5620 Renter og utbytte fra Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (jf. kap. 2420) 149
Kap. 2421 Innovasjon Norge (jf. kap. 5325 og 5625) 149
Kap. 5325 Innovasjon Norge (jf. kap. 2421 og 5625) 157
Kap. 5625 Renter og utbytte fra Innovasjon Norge (jf. kap. 2421 og 5325) 158
Kap. 2426 SIVA SF (jf. kap. 3961 og 5609) 159
Kap. 2460 Garanti-Instituttet for Eksportkreditt (jf. kap. 5460) 160
Kap. 5460 Garanti-Instituttet for Eksportkreditt (jf. kap. 2460) 167
Kap. 5343 Statens varekrigsforsikring 168

Programkategori 17.30 Statlig eierskap 169
Kap. 950 Forvaltning av statlig eierskap (jf. kap. 3950 og 5656) 172
Kap. 3950 Forvaltning av statlig eierskap (jf. kap. 950 og 5656) 172
Kap. 953 Kings Bay AS 173
Kap. 957 Grødegaard AS (jf. kap. 3957) 174
Kap. 3957 Grødegaard AS (jf. kap. 957) 174
Kap. 958 Kapital, diverse ventureselskaper 174
Argentum Fondsinvesteringer AS 174
BaneTele AS 175
Cermaq ASA 175
DnB NOR ASA 175
Entra Eiendom AS 176
Flytoget AS 177
NOAH Holding AS 177
Raufoss ASA 177
Statens Bankinvesteringsfond 178
Statkraft SF 178
Store Norske Spitsbergen Kulkompani A/S .. 179
Yara International ASA 179
Statseierskapsutvalgets arbeid 179
Kap. 3961 Selskaper under NHDs forvaltning (jf. kap. 2426 og 5609) 180
Kap. 5609 Renter fra selskaper under NHDs forvaltning (jf. kap. 2426 og 3961) .. 181
Kap. 5656 Aksjer i selskaper under NHDs forvaltning (jf. kap. 950 og 3950) ... 181

Forslag til vedtak om bevilgning for budsjetterminen 2005, kapitlene 900–953, 2421, 2426 og 2460, 3900–3961, 5325, 5460, 5609, 5625 og 5656 184

Vedlegg 1

Lederes ansettelsesvilkår i heleide statlige foretak under Nærings- og handelsdepartementet 194

DET KONGELIGE
NÆRINGS- OG HANDELSDEPARTEMENT

St.prp. nr. 1

(2004–2005)

FOR BUDSJETTERMINEN 2005

Utgiftskapitler: 900–953, 2421, 2426 og 2460

Inntektskapitler: 3900–3961, 5325, 5460, 5609, 5625 og 5656

Tilråding fra Nærings- og handelsdepartementet av 10. september 2004, godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Bondevik II)

Del I
Innledende del

1 Regjeringens næringspolitikk

Regjeringen legger med dette frem forslag om bevilgninger på statsbudsjettet 2005 for Nærings- og handelsdepartementet med tilhørende virksomheter og ordninger.

1.1 En næringspolitikk for økt verdiskaping

Norsk næringsliv går bra. Verdien av norske eksportvarer er økende, og reduksjonen i industrisysselsetting ser ut til å ha stoppet opp. Verdiskapingen per innbygger er blant de høyeste i verden, også når vi korrigerer for oljeinntektene. Ledigheten er lav sammenlignet med de fleste andre europeiske land selv om den ligger på et høyere nivå enn ønskelig. Samtidig er yrkesfrekvensen blant de høyeste i verden.

Næringspolitikken utgjør en sentral del av regjeringens politiske plattform. Den overordnede målsettingen for regjeringens næringspolitikk er størst mulig verdiskaping i norsk økonomi. Verdiskapingen øker ved å øke verdien av det vi produserer gjennom forbedringer, nyvinninger, innovasjoner og mer betalingsvillige markeder, eller ved å kutte kostnadene ved produksjonen.

Det er den samlede verdiskapingen i landet som bestemmer nivået på velstand og velferd i Norge. Uten en næringspolitikk med kontinuerlig fokus på verdiskaping vil vi ikke kunne bevare og videreutvikle dagens velferdssamfunn.

Regjeringens næringspolitikk omfatter alle de politikkområder som påvirker rammebetingelsene for norsk næringsvirksomhet. For en bedrift vil for eksempel skatte- og avgiftsnivå, utdannings- og kompetansenivå i arbeidsstyrken og standard på infrastrukturen være sentrale faktorer som påvirker lønnsomheten. Det er derfor avgjørende at alle disse politikkområdene sees i sammenheng. Et eksempel er innovasjonspolitikken, der ni statsråder kommer sammen for å koordinere regjeringens innovasjonspolitikk.

På tross av et generelt positivt bilde av norsk økonomi, har vi utfordringer både på kort og lang sikt. Eksempelvis har endringer i valutakurs skapt problemer for industrien, og deler av næringslivet er preget av strukturendringer. På lengre sikt kan bl.a. utfasingen av oljeinntektene medføre behov for ny valutaskapende virksomhet. En måte å redusere behovet for tøffe omstillinger i nærings- og arbeidslivet senere, er å øke evnen til innovasjon og nyskaping i dag.

1.2 Forskning, innovasjon og entreprenørskap

> Norge skal være et av verdens mest nyskapende land der bedrifter og mennesker med pågangsmot og skaperevne har gode muligheter til å utvikle lønnsom virksomhet. På viktige områder skal Norge ligge i tet internasjonalt når det gjelder kunnskap, teknologi og verdiskaping.
> Kilde: Regjeringens innovasjonsplan

For å øke verdiskapingen i norsk økonomi er det avgjørende at norske bedrifter klarer å omstille seg etter hvert som marked, teknologi og andre rammebetingelser endrer seg. Utfasing av petroleumsinntektene, økt konkurranse fra lavkostland, økende internasjonal økonomisk integrering gjennom handelsavtaler, økt fokus på nisjeproduksjon og utvikling av ny teknologi er faktorer som vil påvirke norsk næringsliv fremover. Dette krever et kontinuerlig fokus på innovasjon, forskning og utvikling hos bedrifter og myndigheter.

Nye ideer og nye produkter kommer gjerne fra nye bedrifter. Nyskaperen er *tennpluggen* i en moderne økonomi. Å dyrke frem entreprenører og gründere innebærer å stimulere til at folk velger å ta den risiko det er å satse på egne ideer fremfor å bli stående i en fast jobb, på å øke samspillet mellom næringsliv, forskning og utdanning og å legge til rette for nye bedrifter gjennom det offentlige virkemiddelapparatet.

Det å starte en egen bedrift kan være risikofylt i forhold til det å velge å være ansatt. Lav ledighet og gode velferdsordninger er en styrke ved norsk økonomi, men kan samtidig føre til at færre velger å ta den risiko det innebærer å starte for seg selv. Det er derfor viktig å starte arbeidet med entreprenørskap og entreprenørskapskultur tidlig. Regjeringen lanserte derfor 10. mai i 2004 en strategi for entreprenørskap i skolen. Blant tiltakene som lanseres i strategien er:

- kompetanseutvikling for lærere på området entreprenørskap

- etablering av partnerskapsavtaler mellom skoler og lokalt arbeidsliv
- samarbeid skole-arbeidsliv i form av hospitering og veiledning
- pilotprosjekter for å fremme elevbedrifter innen kulturformidling
- rekruttering av fagpersoner fra næringslivet til universitets- og høyskolesektoren ved bruk av professor II-stillinger, og utrede en ordning med «næringslivs-doktorgrad»

Regjeringen støtter også organisasjonen Ungt entreprenørskap, en nettverksorganisasjon med medlemmer fra bedrifter, utdanningsorganisasjoner og myndigheter. Formålet til Ungt entreprenørskap er å fremme kreativitet, samarbeidsevne og ansvarsbevissthet og lyst til selv å etablere bedrift, og å bidra til forståelse for betydningen av verdiskaping og nyskaping i næringslivet.

Forskning og utvikling (FoU) er en av de viktigste kildene til innovasjon og langsiktig vekst. Forskning og innovasjon bidrar til et dynamisk og fremtidsrettet næringsliv, som er en forutsetning for at vi kan opprettholde vårt høye velferdsnivå. Forskning og innovasjon styrker bedriftenes konkurranseevne og skal bidra til å skape ny aktivitet og nye næringer som gir norsk økonomi flere ben å stå på. Fra 1999 til 2004 er de offentlige bevilgningene til forskning og utvikling økt fra 9,4 til 13,8 mrd. kroner. Det er en økning på drøyt 4,3 mrd. kroner eller 47 pst., hvorav ca. 2,8 mrd. kroner under den nåværende regjering. I de senere årene har man også etablert en rekke tiltak for å bedre kvalitet og omfang av forskningen i Norge:

- betydelig vekst til grunnforskning
- SkatteFUNN er etablert og har fått stor oppslutning i næringslivet
- Sentre for fremragende forskning er etablert på 13 viktige fagområder
- Kvalitetsreformen er vedtatt og følges opp
- næringslivets egen FoU-innsats er økt med 30 pst. i perioden 1999–2002
- flere store programmer er etablert med nasjonal betydning for fremtidig verdiskaping

Regjeringen foreslår i budsjettet for 2005 å etablere nye landsdekkende såkornfond. Fondene skal etableres i universitetsbyene Trondheim, Bergen og Oslo, men kan investere i innovasjonsprosjekter i hele landet. Forslaget innebærer at fondene finansieres på 50/50 basis mellom staten og private, der staten går inn med en låneramme på 0,5 mrd. kroner og 125 mill. kroner i tapsfond. Hvert fond vil da få kapital på 333 mill. kroner. Sammen med de nyopprettede Technology Transfer Offices ved universitetene vil dette lette veien betraktelig fra akademisk idé til kommersiell suksess.

SkatteFUNN-ordningen er blitt godt mottatt i næringslivet, og ordningen har vist seg å være et etterspurt virkemiddel for å generere næringsrettet FoU-aktivitet. SkatteFUNN-ordningen anslås allerede å ha gitt et offentlig bidrag i form av skattelettelse på nærmere 4,5 mrd. kroner (for prosjekter i perioden 2002–04). Ordningen har fått et solid rotfeste, og det forventes fortsatt stor pågang av søknader fremover. Regjeringen vil fortsatt prioritere å stimulere til investeringer i FoU. Samtidig vil regjeringen arbeide for at man skal få mer ut av investeringene i form av kommersielle foretak.

Regjeringen vil videreføre og forsterke den positive utviklingen i norsk forskning gjennom arbeidet med forskningsmeldingen som skal legges frem våren 2005.

1.3 Langsiktige utfordringer for norsk verdiskaping

Fremtidig velferd påvirkes av valg som gjøres i dag. En aldrende befolkning gjør at det offentliges trygdeforpliktelser øker, samtidig med at antall arbeidstakere reduseres.

Statens petroleumsfond passerer 1 000 mrd. kroner i løpet av 2004. Oppbyggingen av petroleumsfondet setter Norge i en unik posisjon i forhold til andre land når det gjelder langsiktige utfordringer for økonomien. Vi har større handlingsrom til å takle fremtidige pensjonsforpliktelser og reduksjonen i arbeidsstyrken. Det er avgjørende at vi opprettholder dette handlingsrommet gjennom en forsvarlig forvaltning av petroleumsfondet. Selv om petroleumsfondet kan synes stort, er det mindre enn samlet norsk verdiskaping for ett år. Utgiftene til fremtidige pensjonsforpliktelser vil være flere ganger høyere enn disponibel petroleumsinntekt etter handlingsregelen.

Arbeidskraft og kompetanse står for størstedelen av Norges nasjonalformue, anslagsvis 80 pst. Det er forvaltningen av denne ressursen som i størst grad påvirker fremtidig verdiskaping. Ledigheten i Norge er lav og yrkesdeltakelsen høy sammenlignet med de fleste andre land. Samtidig øker antall uførepensjonister og sykefraværet blant arbeidstakerne jevnt. Sykefraværet har heller ikke gått ned etter hvert som ledigheten har økt noe, slik tilfellet var på første halvdel av 90-tallet. For regjeringen er det en viktig oppgave å få ned arbeidsledigheten og samtidig få ned sykefraværet og antallet uførepensjonister.

16. mars 2004 nedsatte Finansdepartementet en ekspertgruppe for å vurdere Norges kapitalstyrke. Fra en rekke hold, både politisk og fra

næringslivet, har det blitt fremmet forslag om å sette av deler av petroleumsformuen til et fond for å styrke konkurranseutsatt næringsliv. Ekspertgruppen leverte en klar faglig støtte til hovedlinjene for dagens forvaltning av petroleumsressursene og advarte samtidig mot å opprette fond for å kanalisere mer kapital til det konkurranseutsatte næringslivet.

Ekspertgruppens begrunnet dette i at et forsøk på å bedre den kostnadsmessige konkurranseevnen for én næring, for eksempel gjennom tilførsel av statlig fondskapital, kan gi en dårligere utnyttelse av ressursene samlet sett, og dermed *ikke* bedre konkurranseevnen i samfunnsøkonomisk forstand. Å gi etter for enkeltgrupper som vil bruke petroleumsformuen til å skaffe seg særordninger kan dermed redusere verdiskapingen i norsk økonomi.

Det var også ekspertgruppens oppfatning at det ikke er tilstrekkelig belegg for å hevde at det samlet sett er knapphet på kapital i norsk næringsliv. Økt kapitaltilførsel fra staten i en situasjon der det ikke er knapphet på kapital i norsk næringsliv, vil senke avkastningen og føre til at private kapitaleiere vil kanalisere en større andel av investeringene sine til utlandet. Dette kan også gi en økt statlig eierandel i norsk næringsliv.

Dersom markedssvikt skulle gi lav kapitaltilgang bør dette ikke løses gjennom en generell økt kapitaltilgang for en næring, men ved ordninger rettet mot den spesifikke markedssvikten.

For å lette veien fra akademisk idé til kommersiell suksess har regjeringen sammen med universitetene opprettet Technology Transfer Offices og foreslår i budsjettet for neste år å opprette et eget såkornfond knyttet til de tre største universitetsbyene.

1.4 Globalisering, markedsadgang og Europa-politikk

For 30 år siden ville en ny teknologibedrift på f.eks. Vestlandet først skaffet seg markedsandeler i det regionale og nasjonale markedet og så etter en tid forsøkt å ekspandere i Norden og kanskje også Europa. I dag ville bedriften antagelig raskere ha funnet sitt nisjeprodukt og forsøkt å selge det direkte på det globale markedet.

Ny teknologi gjør at f.eks. et arkitektfirma i Norge kan sende dagens arbeid videre til Malaysia hvor et annet kontor arbeider videre med det. Uteproduksjon har blitt et begrep i norsk næringsliv. Økt konkurranse fra lavkostland i Asia og Øst-Europa gjør at særlig arbeidsintensiv produksjon flyttes ut. Samtidig åpner den økonomiske veksten i disse regionene nye markeder for norsk næringsliv. Eksempelvis økte samhandelen med Kina med 124 pst. i perioden 1998–2003. Norsk eksport til Kina består særlig av olje, industrimaskiner og utstyr samt fisk og sjømat, mens vi importerer særlig klær, maskiner og elektriske maskiner og apparater.

Globaliseringen og internasjonaliseringen av norsk økonomi er en viktig premiss for utformingen av næringspolitikken. Stadig mer av vår politikk utformes i samarbeid med andre land i EU gjennom EØS-samarbeidet, og gjennom WTO utformes det multilaterale handelssystemet som er så viktig for en liten, åpen økonomi som Norge.

Utvidelsen av EU, Lisboastrategien og EUs tjenestedirektiv

EU er Norges viktigste eksportmarked. EØS-avtalen sikrer norske bedrifter adgang til det indre marked på linje med bedrifter i EU-landene. Stabil tilknytning til det indre marked gjennom EØS-avtalen er en viktig del av de generelle rammevilkårene for verdiskaping i Norge. Nærings- og handelsdepartementet koordinerer det nasjonale arbeidet med å utvikle det indre marked og representerer Norge i EUs rådgivende komité for det indre marked. Regjeringen har en aktiv Europapolitikk og har som målsetting å søke innflytelse på alle områder der EUs politikk påvirker Norge.

EUs Lisboa-strategi er en overordnet næringspolitisk strategi som forsøker å se ulike politikkområder i sammenheng for å oppnå en målsetting om å gjøre EU til det mest konkurransedyktige, kunnskapsbaserte økonomiske område i verden innen 2010. Som en del av arbeidet med strategien utarbeides det såkalte strukturindikatorer for å muliggjøre sammenligning og gjensidig læring. Nærings- og handelsdepartementet følger opp dette med en årlig rapport, og ga i 2004 ut rapporten «EU sin Lisboa-strategi i eit norsk perspektiv».

Europakommisjonen la i januar 2004 frem et forslag til direktiv om tjenester i det indre marked for å lette handel og etablering i andre lands markeder. Det er lagt opp til endelig vedtagelse av direktivet i 2005. Undersøkelser Europakommisjonen har gjennomført viser at den samlede effekten av hindringer for etablering og fri grenseoverskridende bevegelse av tjenester er betydelig.

Boks 1.1 Midtveisevaluering av Lisboa-strategien

EU har satt seg selv krevende mål gjennom Lisboa-strategien. EUs statsledere har erkjent at man er på etterskudd og at reformtakten må økes betydelig for at målene skal nås. I 2005 vil det være en midtveisevaluering av hvordan EU ligger an i forhold til målene og hva som eventuelt kan gjøres annerledes. For å komme med innspill til denne prosessen er det satt ned en gruppe under ledelse av tidligere statsminister i Nederland, Wim Kok. Gruppens oppgave er å komme med forslag som kan fornye og stimulere Lisboastrategien, men også forslag til hvordan gjennomføringen av den kan forbedres. Den skal også vurdere de metoder og verktøy som er benyttet så langt. Gruppen skal rapportere til Europakommisjonen innen 1. november 2004. Rapporten skal hjelpe Europakommisjonen med å forberede forslag til midtveisrapporten av Lisboastrategien som skal inkluderes i vårrapportene til Det europeiske råds møte i mars 2005.

Norge kommer generelt sett høyt opp på de rangeringene EU foretar når de skal måle sin egen fremgang i å nå strategien. Norges BNP pr. innbygger ligger om lag 40 pst. høyere enn nivået for EU15 og omtrent på nivå med USA. Det høye nivået på BNP avspeiler at vi har lykkes med å utvikle verdiskapende virksomhet i Norge. Også når det gjelder arbeidskraftsproduktivitet er Norge blant dem som har aller høyest nivå, og vi ligger omtrent 20 pst. høyere enn gjennomsnittet for EU15. Norge har en høyere sysselsettingsfrekvens enn alle EU-land og en lavere arbeidsledighet enn de aller fleste. Dette betyr at vi klarer å utnytte arbeidskraften relativt godt. Også med hensyn til den sosiale og miljømessige siden av Lisboa-strategien gjør Norge det bra på EUs sammenligninger.

Et område hvor Norge ligger lavere enn gjennomsnittet i EU, er utgifter til forskning og utdanning. Norges relativt lave nivå på FoU-utgifter målt på denne måten kan bl.a. ha sammenheng med at vår næringsstruktur har relativt få FoU-intensive bedrifter.

WTO

Handel øker verdiskapingen i de land som deltar. Norsk verdiskaping er avhengig av utstrakt handel. Den overordnede handelspolitiske målsettingen er å legge til rette for størst mulig verdiskaping gjennom å bygge ned handelsbarrierer og etablere et regelverk for internasjonal handel. Handelspolitikken skal derfor legge til rette for at markedene er åpne og konkurranseutsatte. Lave handelsbarrierer er dessuten sentralt for å sikre en næringsstruktur som reflekterer våre konkurransemessige fortrinn. Når det gjelder handel med varer, er det særlig landbrukssektoren som fortsatt er preget av høye handelsbarrierer. Innenfor tjenestesektoren er det også en del handelshindringer.

Grunnleggende i handelspolitikken er arbeidet for å styrke det internasjonale handelssystemet gjennom Verdens handelsorganisasjon (WTO). WTO arbeider for nedbygging av handelsbarrierer og for å harmonisere de globale reglene for bl.a. næringsstøtte. For et lite land som Norge, som alene ikke har stor tyngde i flernasjonale forhandlinger, er dette arbeidet særlig viktig.

For Norge som en liten, åpen økonomi er et vellykket utfall i tråd med WTOs målsetting om reduserte handelshindre basert på et multilateralt forpliktende og forutsigbart handelsregelverk, av stor betydning for den økonomiske utvikling i årene som kommer. Forhandlingsrunden som startet i Doha i 2001 skal etter planene avsluttes innen utgangen av 2005. Norsk verdiskaping skjer først og fremst ved produksjon av tjenester og industrivarer. Nærings- og handelsdepartementet ser det derfor som særlig viktig at hensynet til norsk verdiskaping veier tungt for norske forhandlingsposisjoner. På denne måten kan Norge bidra til en bred forhandlingsløsning som ivaretar våre offensive interesser og legger til rette for økt norsk verdiskaping i fremtiden.

Boks 1.2 Hva vil en ny WTO-avtale bety for Norge?

Hovedrådet i WTO vedtok 31. juli 2004 et rammeverk for videre forhandlinger i WTO i Doha-runden. Det er meget positivt at WTO har kommet til en slik enighet. Dette gir grunnlag for en bedre fremdrift ikke bare i landbruksforhandlingene, men også på områder hvor Norge har betydelige offensive interesser, som for bl.a. varer inklusive fisk og tjenester. Enighet om rammeverket øker mulighetene for at Doha-runden kan lede til et snarlig forhandlingsresultat som kan gi et positivt bidrag til samlet norsk verdiskaping.

I etterkant av vedtaket har det vært konsekvensene for landbruket som har vært mest omtalt. Hva som vil være de endelige konsekvensene for norsk landbruk er det for tidlig å si noe om så lenge forhandlingene om bl.a. konkrete tallstørrelser gjenstår.

Men vedtaket vil være positivt for en rekke sektorer. En avtale om industrivarer vil gi økt eksport av varer (bl.a. fisk), lavere tollbarrierer og færre trusler om anti-dumping-tiltak. En avtale om liberalisering av handel med tjenester kan redusere handelshindrene på områder som er viktige for norsk næringsliv. Dette gjelder bl.a. for skipsfart, energi og telekommunikasjon. I tillegg arbeides det med forenkling og harmonisering av internasjonale handelsprosedyrer. Den formelle fristen for forhandlingene er satt til utgangen av 2005, men selv med den siste fremgangen kan det bli utfordrende å holde denne fristen. Dette fordi en rekke spørsmål gjenstår innenfor mange forhandlingsområder.

EFTAs frihandelsavtaler med tredjeland

Norge er en liten, åpen økonomi og vår velferd er avhengig av lave handelsbarrierer, tollmessige, legale og administrative, slik at vi kan utnytte våre konkurransefortrinn og dermed øke verdiskapingen og velferden. Bilaterale frihandelsavtaler gir i de fleste tilfeller *raskere* resultater enn det multilaterale forhandlingssystemet. I forhold til WTO-forhandlingene kan bilaterale avtaler liberalisere handelen utover det WTO-avtaler gjør, både ved å liberalisere *ytterligere* og på *flere områder.*

Hensynet til norsk verdiskaping vil i størst mulig grad legges til grunn for norske fremtidige prioriteringer av nye frihandelspartnere for EFTA. Regjeringen ønsker i større grad enn før å fokusere på frihandelspartnere der potensialet for økt handel er størst.

Behovet for bilaterale frihandelsavtaler i tillegg til det multilaterale avtalesystemet gjennom WTO vil ytterligere forsterkes hvis store land som USA og Japan utvikler sitt globale nettverk av avtaler, hvis handelsblokker som EU og Mercosur (Brasil, Argentina, Uruguay og Paraguay) lykkes med å etablere en frihandelsavtale, og hvis APEC-landene klarer å gjennomføre sin planlagte frihandelsavtale i 2010.

Japan og Thailand har det siste året vist interesse for å forhandle bilaterale og regionale frihandelsavtaler, og er interessante fremtidige avtalepartnere for EFTA. Det kan på sikt føre til diskriminering av norske eksportører dersom ikke EFTA følger opp andre lands eventuelle avtaler med bl.a. Japan.

1.5 En aktiv politikk for å fremme norsk verdiskaping

Forutsigbare og gode rammebetingelser er helt avgjørende for utviklingen av norsk næringslivs konkurranseevne. Stabile rammevilkår reduserer næringslivets kostnader knyttet til usikkerhet. Det er lettere å utarbeide rasjonelle planer, spesielt for langsiktige investeringer, når bedriftenes rammebetingelser er stabile. Erfaring tilsier at forutsigbare rammevilkår også er viktig når det gjelder valg av lokaliseringsland, selv om dette ikke i seg selv verken er et tilstrekkelig eller et nødvendig vilkår for at Norge skal beholde og tiltrekke seg lønnsom næringsvirksomhet. Stabilitet i form av en jevn og balansert økonomisk utvikling er imidlertid viktig for verdiskapingen, og er derfor et mål i politikkutformingen. Forutsigbarhet i skatte- og avgiftssystemet er av særlig betydning for verdiskapingen kombinert med regjeringens mer enn 20 mrd. kroner i skattelettelser.

En ansvarlig økonomisk politikk

For regjeringen har ansvarlighet i den økonomiske politikken vært en nøkkel til å snu den negative trenden i norsk industri i 2002 og 2003. Mer moderate lønnsoppgjør og stram offentlig budsjettstyring har sammen med en internasjonal lavkonjunktur og rimelig import gitt lavt inflasjonspress og dermed grunnlag for å holde rentene lave med påfølgende reduksjon i verdien av norske kroner. Renten ligger nå på lave 1,75 pst., mens valutakursen ligger på 8,35 kroner/euro eller 6,86 kroner/USD.[1] Norsk konkurranseutsatt industri er der-

[1] 2. september 2004.

med godt rustet til å utnytte den internasjonale oppgangskonjunkturen vi nå ser.

Oljeøkonomier som den norske kan ofte ha sterkere vekst i offentlige utgifter enn andre. Under Samarbeidsregjeringen har imidlertid veksten i offentlige utgifter vært på linje med veksten i brutto nasjonalprodukt (BNP). Anslagene for neste år tyder på at veksten i offentlige utgifter blir lavere enn veksten i BNP.

Fra 1994 til 2003 var årlig timelønnsvekst i industrien 4,9 pst. i Norge, mens den var 3,7 pst. for våre handelspartnere. Samtidig var produktivitetsutviklingen i norsk industri svakere enn hos handelspartnerne. Gjennom årets lønnsoppgjør kan gapet mellom Norge og handelspartnerne ha blitt noe redusert. Selv om lave timelønnskostnader ikke vil kunne bli noe konkurransefortrinn for norsk industri, er det viktig at vi ikke priser oss ut av markedet innenfor de bransjer der vi i dag er konkurransedyktige. Særlig viktig er det å dempe lønnspresset fra skjermet sektor mot konkurranseutsatt som følge av høy etterspørsel innenlands.

Lavere skatter og avgifter

Nærings- og handelsdepartementet legger vekt på at skattesystemet utformes slik at det i minst mulig grad virker negativt inn på verdiskapingen, dvs. at det vrir ressursbruken så lite som mulig. De fleste skatte- og avgiftslettelser har en positiv effekt på verdiskapingen ved at de gir en bedre ressursutnyttelse samlet sett. Globaliseringen legger også begrensninger både på det samlede nivået på skatter og avgifter og på utformingen av skattesystemet. Frie kapitalbevegelser og økende mobilitet av arbeidskraft internasjonalt innebærer at det samlede skattetrykket bør ligge om lag på linje med nivået i våre viktigste konkurrentland. De samlede skatte- og avgiftslettelser fra Samarbeidsregjeringens tiltredelse til og med forslag til statsbudsjett for 2005 utgjør over 20 mrd. kroner. De skatte- og avgiftslettelsene som så langt er vedtatt, har i stor grad vært rettet mot næringslivet. Skatte- og avgiftslettelsene innebærer at næringslivet beholder mer av egen inntekt og bidrar på denne måten til økt kapital for vekst og verdiskaping.

Arbeidskraften – vår viktigste ressurs

Arbeidskraften er den viktigste ressursen for norsk næringsliv. Regjeringen legger stor vekt på tiltak som bidrar til høy yrkesdeltakelse. Det er viktig at rammevilkårene er slik at eldre og andre som kan falle utenfor arbeidsstyrken, har incentiver og muligheter til å forbli yrkesaktive. Økt mangfold kan også bidra til økt verdiskaping. Dette er grunnlaget for initiativet som tar sikte på å øke andelen kvinner i styrene i norske allmennaksjeselskaper.

Globaliseringens krav til fleksible og innovative bedrifter krever fleksibilitet og større grad av mobilitet på arbeidsmarkedet. Den økte betydningen av kompetanse i arbeidsstyrken skyldes bl.a. den teknologiske utviklingen og økt omstillingstakt. Høy og relevant kompetanse gir seg uttrykk i høyere produktivitetsnivå og høyere lønnsevne.

Kvalitetsreformen i høyere utdanning vil bringe studentene raskere ut i arbeidslivet og sikre større samsvar mellom studentenes valg av utdanning og arbeidslivets behov. Kompetansereformen har som målsetting å gi den enkelte voksne bedre muligheter for opplæring og kompetanseheving. Reformen er basert på individets, arbeidslivets og samfunnets behov for kompetanse.

I dag kan forskjeller i ansettelses- og arbeidsvilkårene mellom privat og offentlig sektor vanskeliggjøre overgang fra den ene sektoren til den andre. Det er derfor viktig å legge til rette for økt mobilitet mellom offentlig og privat virksomhet.

Forenkling for næringslivet og bedre konsekvensutredninger

Dårlig tilpasset regelverk og omfattende krav til rapportering skaper unødig merarbeid, hemmer produktiviteten i næringslivet og gjør det vanskelig å nå de egentlige målene med reguleringen. Noe tilsvarende gjelder når kvaliteten på offentlige tjenester svikter. I enkelte tilfeller vil den samlede kostnaden ved reguleringene være større enn nytten. I så fall bør reguleringene endres eller avvikles. Forenklingsarbeidet er en næringspolitisk hovedsak for regjeringen. Målet er at norsk regelverk skal være minst mulig ressurskrevende å etterleve og fremstå som et fortrinn for bedrifter lokalisert i Norge.

Et viktig forenklingstiltak er å legge til rette for elektronisk innrapportering av ulike skjema, oppgaver m.v. fra næringsdrivende til offentlige etater. Regjeringen igangsatte derfor i 2004 Altinn som en felles elektronisk innrapporteringskanal, i første omgang med innrapportering til Brønnøysundregistrene, Skatteetaten, Statistisk Sentralbyrå og Konkurransetilsynet. I budsjettforslaget for 2005 foreslår regjeringen en økt satsing på Altinn-løsningen med om lag 30 mill. kroner for å styrke videreutviklingen av tjenesten og til å innføre elektronisk signatur (PKI) i Altinn. Dette vil medføre at flere offentlige etater kan knytte seg til løsningen og at et større antall innrapporteringer kan skje fullverdig elektronisk og sikkert via Altinn. Gevinstene ved dette forenklingstiltaket vil være betydelige for næringslivet og det offentlige.

Et moderne virkemiddelapparat

Innovasjon Norge har fra 1. januar 2004 tatt over virksomheten til Norges Turistråd, Norges Eksportråd, Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (SND) og Statens veiledningskontor for oppfinnere. Innovasjon Norge skal fremme lønnsom næringsutvikling i hele landet og utløse ulike distrikters og regioners næringsmessige muligheter gjennom å bidra til innovasjon, internasjonalisering og profilering.

Opprettelsen av Innovasjon Norge er et ledd i moderniseringen av virkemiddelapparatet med økt fokus på innovasjon, internasjonalisering og nyskaping – å gi lokale ideer globale muligheter.

Innovasjon Norges satsing på innovasjonsprosjekter og -programmer foreslås reelt styrket i 2005, i forhold til budsjettforslaget for 2004.

Bedret infrastruktur

Store avstander og utfordrende topografi gjør at utbygging av infrastruktur som vei, jernbane, fly- og sjøtransport står sentralt i norsk næringspolitikk. Transportkostnader er en ikke ubetydelig komponent på utgiftssiden i norske bedrifters regnskaper. For norske bedrifter utgjør transportkostnadene 6 pst. av kostnadene mens det tilsvarende gjennomsnittet i EU er 3 pst.

I Nasjonal transportplan 2006–2015 er samfunnsøkonomisk viktige prosjekter som stamveinettet og kollektivtilbudet i sentrale strøk gitt høyere prioritet enn tidligere. Det åpnes også for økt bruk av konkurranse for å få mer og bedre transport for pengene. Årlig skal det bevilges 12,25 mrd. kroner til utbygging, drift og vedlikehold av vei. Det arbeides også med flere prosjekter med bruk av konkurranse ved statlige kjøp av persontransporttjenester med tog.

Elektronisk kommunikasjonsinfrastruktur med god kapasitet reduserer avstandsulemper og bidrar til effektivisering og verdiskaping. Andelen bedrifter tilknyttet bredbånd steg fra om lag 15 pst. i august 2003 til 35 pst. i august 2004. De regionale forskjellene var imidlertid store.

Utnyttelse av elektronisk infrastruktur krever i enkelte tilfeller elektronisk signatur og elektronisk identifikasjon. Regjeringens arbeid for å gjøre elektronisk signatur tilgjengelig for forvaltningen, bedrifter og befolkningen på en enkel og rimelig måte vil bidra til næringsutvikling både direkte og indirekte.

Energi- og miljøpolitikk for bærekraftig verdiskaping

Energi- og miljøpolitikk danner viktige rammebetingelser for store deler av næringslivet. Energi er også en av de mest betydningsfulle næringer i Norge gjennom olje- og gassektoren, vannkraftproduksjonen, leverandører av varer og tjenester knyttet til olje, gass og vannkraft samt offshoreindustri.

Regjeringen har gitt konsesjon til utbygging av 1,4 TWh vannkraft. I tillegg satses det betydelig på vindkraft og på utvikling av gasskraft med CO_2-håndtering. Ikke siden 1. konsesjonsrunde i 1965 har man gjort så mange blokker tilgjengelige for leting i umodne områder som i 18. konsesjonsrunde, og Snøhvit-utbyggingen representerer første steg ut i Barentshavet for norsk olje- og gassindustri.

I Revidert nasjonalbudsjett presenterte regjeringen justeringer i petroleumsskattesystemet som fremmes i statsbudsjettet for 2005. Forslagene vil gi større sikkerhet for nye aktører, bedre lønnsomheten av investeringer bl.a. i haleproduksjon og økt utvinning, og forenkle omsetningen av andeler på sokkelen.

For å styrke den statlige finansieringen av petroleumsforskningen foreslo regjeringen videre å øke kapitalen i Fondet for forskning og nyskaping med 1 mrd. kroner fra 1. juli 2004.

Regjeringen har en aktiv miljøpolitikk samtidig med at den samarbeider nært med næringslivet i utformingen av de konkrete virkemidlene. Avtalen mellom Miljøverndepartementet og Prosessindustriens landsforening om et kvotesystem for klimagasser i perioden 2005–07 er et aktuelt eksempel. Så lenge bedriftene sikres like konkurransevilkår, vil strenge krav til miljø ikke virke vekstdempende, men stimulere til nyskaping og innovasjon. Det er derfor viktig å søke gode, internasjonale avtaler for å løse grenseoverskridende miljøproblemer.

2 Hovedprioriteringer på Nærings- og handelsdepartementets politikkområder

2.1 Sentrale mål i næringspolitikken – omstilling og innovasjon

Grunnlaget for innovasjonspolitikken

Det overordnede målet for næringspolitikken er å legge til rette for størst mulig verdiskaping i norsk økonomi. Verdiskaping skjer i hver enkelt av landets bedrifter når det de produserer, har større verdi enn hva det koster å frembringe produktene. Skal vi oppnå høy verdiskaping er det derfor avgjørende at de ressursene vi har, anvendes i næringer og av virksomheter som har god lønnsomhet. Det har vi når vårt næringsliv effektivt produserer varer og tjenester som det er god etterspørsel etter, enten det er på hjemmemarkedet eller på det internasjonale markedet.

Internasjonale økonomiske forhold og rammebetingelser endrer seg raskt. For å opprettholde eller øke verdiskapingen når verden rundt oss endrer seg er det derfor nødvendig med omstilling.

Omstilling kan være en nødvendig reaksjon på ytre endring, men består også i at en bedrift eller et næringsmiljø aktivt foretar endringer som fremmer deres konkurranseevne. Slik aktiv omstilling er ofte forbundet med innovasjon, men innovasjon kan også være et svar på ytre krav til omstilling. Det er også en glidende overgang mellom hva som kan betraktes som ordinær effektivisering og markedsbearbeiding og hva som kan betraktes som innovasjon.

Både for samfunnet og for enkeltpersoner er det bedre å legge til rette for ny vekst og etablering av mer lønnsomme bedrifter i forkant, enn i etterkant å håndtere arbeidsledighet og uvirksomme ressurser. Slik sett er innovasjonsevnen en sentral del av omstillingsevnen i økonomien. Videre er en betydelig del av den velstandsutviklingen vi har sett i moderne tid basert på frembringelsen av nye produksjonsprosesser og produkter som det har vist seg å være etterspørsel etter. Å legge til rette for innovasjon er derfor nært knyttet til det å legge til rette for verdiskaping.

Også enkle, små tilpasninger i produksjonen som alle synes det er en god idé å gjennomføre, kan være innovasjon. For andre typer innovasjon kan det imidlertid dreie seg om omfattende investeringer i nye produkter, tjenester eller prosesser der usikkerheten om hvorvidt investeringen vil vise seg å være lønnsom er betydelig. I den grad markedene for produkter og tjenester som leveres i dag fungerer mer effektivt enn markedene for fremtidige leveranser er det enklere å vite hvilke virksomheter som ikke er lønnsomme i dag, enn å identifisere prosjekter som vil bli lønnsomme hvis de gjennomføres. Dette kan tilsi at visse typer innovasjon er en spesielt utfordrende form for omstilling.

Med bakgrunn i disse forholdene er det grunnlag for å rette spesiell oppmerksomhet mot innovasjon som en del av næringspolitikken. Det ligger selvfølgelig ikke i dette at næringspolitikken skal fremme alle mulige nyskapinger eller endrede produksjonsprosesser, uavhengig av hvorvidt disse er lønnsomme eller ikke. Næringspolitikken bør derimot – i tråd med dens hovedmål om å fremme verdiskapingen – utformes med sikte på å fremme lønnsom innovasjon.

Sentrale faktorer for innovasjon

Omstilling og innovasjon er prosesser som kan læres og som aktørene i økonomien kan være mer eller mindre dyktige til å gjennomføre. Dermed kan innovasjonsevnen i økonomien avhenge av i hvilken grad bedrifter og arbeidstakere er vant til å forbedre seg. Bedrifter som virker i markeder med sterk konkurranse må som regel leve med kontinuerlig omstilling, og må dermed også opparbeide seg omstillingsevne. Slik sett er virksom konkurranse i norske markeder og åpenhet overfor internasjonal konkurranse med på å sørge for omstillings- og innovasjonsevne i norsk økonomi.

En del av samfunnets ressurser avsettes til investeringer i forskning og utvikling (FoU). En del av disse investeringene står næringslivet selv for ut fra et mål om å oppnå fremtidig verdiskaping i det enkelte foretak. En sentral målsetting med

forskningsinvesteringene er å sikre den samlede fremtidige evnen til verdiskaping i Norge. For at investeringene i FoU faktisk skal føre til økt verdiskaping på sikt må resultatene og den nye kunnskapen anvendes i verdiskapende virksomhet. Dette krever samarbeid og mobilitet mellom forskningsinstitusjonene og næringslivet. Bedriftenes evne til å ta i bruk forskningsresultater avhenger også av utdanningen til arbeidsstokken, slik at utdanningspolitikken er av betydning for hvorvidt en forskningssatsing vil øke verdiskapingen.

De aller fleste forskningsresultater og innovasjoner vil bli utviklet utenfor Norge. Det er heller ikke åpenbart at alle internasjonale nyvinninger vil komme til anvendelse i norsk økonomi, selv når dette kunne være lønnsomt. Gjennom etablering av nye virksomheter på tvers av landegrensene og gjennom handel med utlandet kanaliseres ny kunnskap inn i økonomien. Dette er således i seg selv en viktig mekanisme for å fremme innovasjon. Også ved å delta i internasjonale forskningsprogrammer kan et lite land som Norge få tilgang til den store mengden av kunnskap som er akkumulert i den internasjonale forskningsverden. For å kunne nyttiggjøre seg internasjonale nyvinninger, må man imidlertid selv ha god kompetanse på de feltene der nyvinningene kommer. Dette henger sammen med økonomiens teknologiske absorberingsevne, og tilsier at både handels-, forsknings- og utdanningspolitikken er av betydning for hvorvidt internasjonale nyvinninger kan tas i bruk i norsk næringsliv.

Med næringsstøtte menes offentlige tiltak som gir en bedrift eller en gruppe av bedrifter særskilte økonomiske fordeler. Støttetiltak kan i enkelte tilfeller begrunnes med ulike former for markedssvikt eller at myndighetene har andre mål enn den enkelte bedrift for bedriftenes aktivitet. Støtten kan ta mange former, som for eksempel rene tilskudd, lån eller garantier til gunstige vilkår, tjenester som det offentlige ikke tar fullt betalt for, moderate krav til avkastning på statlig aksjekapital og lempelige skatte- og avgiftsregler. Det overordnede målet for bruk av næringsstøtte i innovasjonspolitikken bør være høyest mulig verdiskaping i økonomien. For å oppnå dette må støtten rettes inn mot forhold den enkelte bedrift eller næringslivet som helhet ikke kan ventes å løse selv, og utformingen av støtten må i minst mulig grad endre andre forhold i økonomien enn dem støtten er rettet mot.

De fleste former for næringsstøtte vil imidlertid påvirke konkurransen mellom bedrifter og dermed også ressursbruken i økonomien. Samtidig er det realøkonomiske kostnader knyttet til å finansiere næringsstøtten på grunn av verdiskapingstapet forbundet med skattlegging. Dersom virkemidlene ikke utformes på en god måte, eller næringer støttes på feilaktig grunnlag, vil politikken lett kunne hemme lønnsomme omstillinger, forverre landets samlede konkurranseevne og bidra til sløsing med samfunnets ressurser. Skal politikken fungere etter hensikten kreves derfor god informasjon og styring, for eksempel i form av klare og etterprøvbare målsetninger.

Både konkurransepolitikken, handelspolitikken, forsknings- og utdanningspolitikken og utformingen av næringsstøtte har altså betydning for innovasjonsevnen i økonomien. Dessuten vil innovasjonsevnen påvirkes av andre politikkområder som tidligere ikke alltid ble betraktet som en del av næringspolitikken. Infrastrukturen knyttet til informasjonsteknologi gir muligheter for kommunikasjon og tilgang til ny kunnskap, mens den fysiske infrastrukturen i form av vei- og banenett m.v. gir muligheter til å bringe produkter ut på et bredere marked til lavere kostnader. Sosiale og økonomiske sikkerhetsnett reduserer på den ene siden risikoen for at man som entreprenør blir stående helt på bar bakke dersom det går galt, men kan på den annen side svekke incentivene til å gjøre en innsats for å sikre seg et økonomisk fundament. Skattesystemet bør utformes slik at man bringer inn det nødvendige omfanget av skatteinntekter uten at det går unødig på bekostning av verdiskapingen i samfunnet.

Det er således klart at innovasjonsevnen i økonomien berøres av en rekke politikkområder. Dette taler for at innovasjonspolitikken også bør omfatte et bredt sett av områder.

Innovasjoner realiseres ofte i et samspill mellom ulike aktører i næringslivet og i forsknings- og utdanningsinstitusjoner og offentlig sektor for øvrig. I arbeidet med de generelle rammebetingelsene og utformingen av virkemidlene er det derfor behov for nokså detaljert kunnskap om hvordan innovasjoner frembringes og hvilke forhold som eventuelt hindrer lønnsom innovasjon. Dette taler for et nært samarbeid mellom myndigheter, forsknings- og utdanningssektoren og næringslivet, både nasjonalt og lokalt, i utformingen av innovasjonspolitikken. Denne typen samarbeid kan imidlertid også by på flere viktige utfordringer, som for eksempel å unngå at det blir arena for å fremme særinteresser eller fører til sementering av ulønnsom virksomhet.

Beslutninger som påvirker innovasjonsevnen til ulike aktører fattes både på lokalt, regionalt, nasjonalt og internasjonalt nivå. Det er en utfordring i innovasjonspolitikken å klargjøre forholdet mellom de ulike beslutningsnivåer og hvorvidt det bør gjøres endringer i disse for å sikre en god orga-

nisering av innovasjonsarbeidet slik at alle disse hensynene blir ivaretatt.

Økt innovasjon for å øke innovasjonsevnen

Flere indikatorer tyder på at vi har relativt lav grad av innovasjon i norsk økonomi sammenlignet med andre relevante land. Samtidig er det slik at den fremtidige innovasjonsevnen i økonomien avhenger av hvor innovative vi er i dag. Det er flere årsaker til dette.

En viktig del av innovasjonsprosessen er kommersialisering av nye produkter og ideer. Kommersialiseringskompetanse er gjerne erfaringsbasert og vil ofte innebære en tverrfaglig tilnærming. Fagkunnskap om varen eller tjenesten må kombineres med kunnskap om bl.a. markedsføring, økonomistyring og etablering av relasjoner til kunder og leverandører. Det er dette som gjør at kommersialisering av nye produkter er krevende, enten det skjer innenfor rammen av en eksisterende bedrift eller ved etablering av en ny.

At kommersialiseringskompetanse er erfaringsbasert peker i retning av at det er mulig å havne i en ond sirkel; hvis få virksomheter arbeider med kommersialisering av nye produkter og ideer er det få arbeidsplasser der det er mulig å opparbeide seg kommersialiseringskompetanse, hvilket igjen kan gi en lav tilbøyelighet til å kommersialisere. En slik ond sirkel er et kollektivt problem som enkeltforetak og enkeltnæringer ikke nødvendigvis kan løse. Det er derfor grunnlag for å rette innovasjonspolitikken inn mot økt kommersialisering og utforme virkemidler som kan øke kommersialiseringskompetansen i økonomien.

Et tilsvarende problem kan oppstå i forbindelse med andre prosesser som er relevante for innovasjon. For eksempel kan oppstart og drift av visse typer bedrifter kreve at ledelsen har erfaring fra denne typen bedrifter. Vellykket internasjonalisering av selskaper kan kreve at ledelsen har deltatt i internasjonalisering før. Dermed kan det være grunnlag for å rette innovasjonspolitikken også mot økt oppstart og internasjonalisering av selskaper. Det er imidlertid en betydelig utfordring å finne frem til en slik politikk som ikke favoriserer visse bedrifter, skaper grunnlag for omfattende lobbyvirksomhet og investeringer i lite lønnsomme prosjekter.

Overføring av erfaringer og kunnskap mellom aktører i et innovasjonssystem vil i mange tilfeller kreve geografisk og sosial nærhet. Innovasjonsevnen i økonomien kan dermed avhenge av aktørenes mulighet til å samhandle innenfor et avgrenset geografisk område.

Innovasjon vil innebære risiko både for dem som investerer tid og for dem som investerer penger. Holdninger til mennesker som har mislykkede investeringer bak seg vil påvirke i hvilken grad andre blir oppmuntret til å gjøre seriøse satsinger. Slike holdninger kan påvirkes gjennom formelle forhold som for eksempel regelverk knyttet til etablering og avvikling av foretak. Utviklingen av utdanningstilbud innenfor entreprenørskap er et annet eksempel på tiltak som både kan bidra til økt verdsetting av at noen prøver ut nye løsninger og forbedre ferdighetene man trenger i slik arbeid. Myndighetene har således en rolle å spille når det gjelder å sikre regelverk og utdanningstilbud som fremmer innovasjonsevnen i norsk økonomi.

Det tar lang tid å endre holdninger og erfaringsgrunnlag i økonomien. Det er imidlertid grunn til å tro at vi kan fremme vår innovasjonsevne ved at alle berørte aktører både i offentlig og privat sektor øker sin bevissthet om og forståelse av innovasjon. Økt bevisstgjøring omkring innovasjon er derfor en viktig del av den nåværende innovasjonspolitikken.

2.2 Regjeringens innovasjonssatsing

Regjeringen la 23. oktober 2003 frem «Fra idé til verdi – Regjeringens plan for en helhetlig innovasjonspolitikk». Dokumentet tar utgangspunkt i en visjon om at Norge skal bli et av verdens mest nyskapende land. Følgelig dekker planen et bredt spekter av politikkområder, og den trekker opp mål og prinsipper for hvordan visjonen kan nås. Planen gir ikke alle svarene, men danner et rammeverk for regjeringens videre arbeid med å utvikle en helhetlig innovasjonspolitikk, noe som vil være en langsiktig og krevende oppgave.

Utgangspunktet er at økt innovasjon i næringslivet er nødvendig for å sikre fremtidig verdiskaping, arbeid og velferd. Det fordrer fokus på betingelsene for innovasjon på mange politikkområder, sammenhengen og samspillet mellom mange aktører. Regjeringens arbeid på dette feltet har derfor et bredt perspektiv.

Planen peker ut fem sentrale fokusområder:

1. Rammebetingelser for næringslivet
2. Kunnskap og kompetanse
3. Forskning, utvikling og kommersialisering
4. Entreprenørskap – oppstart av ny virksomhet
5. Elektronisk og fysisk infrastruktur

For hvert fokusområde angir planen konkrete mål og tiltak. De kortsiktige tiltakene er allerede gjennomført, mens det arbeides videre med de mer langsiktige. Innenfor området generelle rammebetingelser har regjeringen bl.a. lagt frem forslag

til ny konkurranselov, gjennomført endringer i skatte- og avgiftsopplegget som legger til rette for at private i større grad kan konkurrere på like vilkår om kommunale anskaffelser, og etablert Altinn som felles internettløsning for elektronisk innrapportering fra næringslivet til det offentlige. Når det gjelder de andre fokusområdene, nevnes nedenfor som eksempel noen hovedpunkter under fokusområdet «Entreprenørskap».[2]

På entreprenørskapsområdet har regjeringen lagt frem en nasjonal strategi for entreprenørskap i utdanning. Et annet viktig grep som er gjort er etableringen av Innovasjon Norge, som samordner virkemidlene i fire tidligere institusjoner og utgjør en felles brukerfront til virkemiddelapparatet både i Norge og utlandet.

En viktig forutsetning for at ny virksomhet skal etableres er at det er tilgang til kapital. Selv om det er kapital nok i Norge er det ikke gitt at kapitalen kanaliseres tilfredsstillende til alle deler av kapitalmarkedet. Spesielt gjelder dette markedet for unoterte aksjer (private equity). Dette markedet er preget av svakt utbygd infrastruktur i form av forvaltere av såkorn- og venturekapital. Spesielt synes det å være et manglende tilbud av såkornkapital. Regjeringen legger derfor opp til at staten gjennom samfinansiering med private investorer etablerer nye såkornfond. Målsettingen er å etablere fire nye distriktsbaserte såkornfond samt tre nye landsdekkende såkornfond lokalisert til universitetsbyene Oslo, Bergen og Trondheim.

Innovasjon i næringslivet er avhengig av utviklingen på mange ulike politikkområder og betingelsene for innovasjon avhenger derfor av målrettet, koordinert tilrettelegging og samarbeid på tvers av sektorene. For å sikre en koordinert og tverrdepartemental oppfølging av planen, er det nedsatt et eget regjeringsutvalg. Regjeringens innovasjonsutvalg består av ni statsråder og blir ledet av nærings- og handelsministeren. Regjeringens innovasjonsutvalg fungerer som styringsgruppe for oppfølgingen og bidrar til koordinering av innovasjonsrelaterte saker på tvers av departementene.

I tillegg til arbeidet i departementene med å gjennomføre tiltakene i planen har fokus i første fase av oppfølgingen vært å mobilisere for innovasjon i næringslivet og å utvikle samarbeidet mellom næringslivet, virkemiddelapparatet og kunnskapsinstitusjonene sentralt og regionalt. Denne utadrettede satsingen har fått navnet «Innovasjon 2010». I denne sammenheng har det bl.a. blitt igangsatt arbeid med en rekke prosjekter knyttet til ulike utfordringer og muligheter for økt innovasjon, i hele landet. Prosjektene har som formål å utvikle kunnskapsgrunnlaget for innovasjonspolitikken, skape økt engasjement for innovasjon og bidra direkte til å fremme innovasjon. Prosjektene er knyttet til hvert sitt departement, men vil så langt mulig være forankret og drevet regionalt av aktører i næringsliv, kunnskapsmiljøer og virkemiddelapparatet.

De offentlige virkemidlene i Innovasjon Norge, Norges forskningsråd og SIVA er viktige aktører og bidragsytere i regjeringens satsing på innovasjon i næringslivet. Innovasjon Norge har bl.a. til hensikt å bidra til å korrigere for markeds- og systemsvikt gjennom finansiering, kompetanseheving og nettverksaktiviteter. Innovasjon Norge vil prioritere prosjekter og bedrifter i tidlig fase. I tillegg er intraprenørskap og knoppskyting i store bedrifter viktig. Norges forskningsråd bidrar gjennom en rekke av sine virkemidler. Det gjelder spesielt brukerstyrte forskningsprogrammer, Skatte-FUNN og direkte innovasjonstiltak. Samarbeidet mellom Innovasjon Norge, Norges Forskningsråd og SIVA er vesentlig i dette arbeidet.

2.3 Forskning og utvikling (FoU)

Til grunn for Sem-erklæringen ligger det en visjon om at Norge trenger et livskraftig og nyskapende næringsliv som kan være med på å legge grunnlaget for en bærekraftig utvikling i hele samfunnet. I Sem-erklæringen påpekes også behovet for en styrket satsing på utdanning, økt kunnskapsoverføring mellom universiteter og næringsliv, en stimulering av næringslivets FoU-innsats og en reduksjon av skatter og avgifter som kan hemme nyskaping og svekke bedriftenes konkurranseevne.

Det overordnede målet med arbeidet og investeringene i FoU er å bidra til økt verdiskaping i næringslivet. Innsatsen på dette feltet bør ha et helhetlig perspektiv på innovasjons- og nyskapingspolitikken for næringslivet. Videre er det et mål å tilrettelegge for økt internasjonal kunnskaps- og teknologiutveksling og sørge for at utdanning og kompetanseoppbygging bidrar til at næringslivet får den kunnskap og kompetanse det har behov for. Med den næringsstrukturen Norge har i dag taler dette for at norsk næringsliv må øke kunnskapsinnholdet i varer og tjenester for å kunne være konkurransedyktig internasjonalt.

Innovasjon er en viktig drivkraft bak næringslivets konkurranseevne og lønnsomhet, og er en forutsetning for verdiskaping. Næringsrettet FoU er et hovedelement i en velfungerende innovasjonspolitikk. Det vil være en prioritert oppgave å sørge for at de investeringene som gjøres i forskning vil kunne resultere i kommersiell virksomhet. De nye

[2] For fokusområdet «Forskning og utvikling» vises det til omtalen under kapittel 2.3.

Technology Transfer Offices og såkornfondene som legges til de største universitetsbyene, er her sentrale virkemidler.

I perioden 1999 til 2002 har samlede norske FoU-utgifter økt med 5,1 mrd. kroner. I perioden etter 2002 har det vært en sterk vekst i offentlige FoU-bevilgninger over statsbudsjettet. Under Samarbeidsregjeringen har bevilgningene økt med 2,8 mrd. I hele perioden etter forrige forskningsmelding er bevilgningene økt med drøyt 4,3 mrd. kroner. Oppbyggingen av Forskningsfondet har vært viktig for denne økningen i offentlige midler. Fondet utgjør nå 36 mrd. kroner. Sammen med SkatteFUNN-ordningen utgjør dette et betydelig løft for norsk forskning, og da særlig næringsrettet. Det er et mål at investeringene på sikt skal resultere i et mer kunnskapsbasert, internasjonalt konkurransedyktig næringsliv.

Regjeringen vil sikre norske forskningsmiljøer og bedrifter fortsatt deltakelse i internasjonale forsknings- og teknologiprogrammer, f.eks. EUs rammeprogram for forskning og teknologi, European Space Agency, Eureka etc.

SkatteFUNN har vist seg som en etterspurt ordning for stimulans av økt FoU i næringslivet. Regjeringen har iverksatt en evaluering av SkatteFUNN som skal omfatte virksomheten fra 2002 t.o.m. 2006. Inntil evalueringsrapporten er klar vil regjeringen opprettholde SkatteFUNN i sin nåværende form. Regjeringen vil legge frem en ny forskningsmelding våren 2005. Behovet for å utvikle et mer forskningsintensivt næringsliv vil stå sentralt i den nye forskningsmeldingen. Det har vært en positiv utvikling i næringslivets FoU-innsats de siste årene (med unntak av 2002). Næringslivet står nå for første gang for mer enn 50 pst. av FoU-ressursene, men Norge ligger likevel et godt stykke bak de land vi samarbeider og konkurrerer med. Sentrale temaer i arbeidet med meldingen vil være knyttet til ambisjonsnivå og vekstmål, internasjonalisering, innovasjon/forskning i og for næringslivet og utvikling av en politikk for instituttsektoren.

2.4 Forenkling for næringslivet

Regjeringens arbeid for modernisering og forenkling overfor næringslivet blir samordnet gjennom handlingsplanen «Et enklere Norge – Forenkling og tilrettelegging for næringslivet». Formålet med arbeidet er å redusere de administrative byrdene for næringslivet for dermed å legge til rette for størst mulig verdiskaping. Handlingsplanen ble lagt frem i oktober 2002. Det legges frem årlige tilstandsrapporter, den neste kommer i oktober 2004.

Det er blitt stadig større fokus på og aksept for behovet for forenkling og tilrettelegging for næringslivet. Et godt utformet regelverk og gode offentlige tjenester bidrar til forutsigbare og gode rammebetingelser og vil dermed også fremme entreprenørskap og innovasjon ved at bedriftene kan bruke mer tid på produksjon og utvikling.

Å sørge for at nytt regelverk blir av best mulig kvalitet og at konsekvensene for næringslivet blir vurdert i forkant av innføringen av nytt regelverk og andre ordninger, vil gi store gevinster på lang sikt. Dette er derfor ett av regjeringens satsingsområder.

I forenklingsarbeidet er det behov for et tett samarbeid med næringsliv og næringsorganisasjoner. Regjeringen har derfor etablert et *rådgivende kontaktforum* for forenkling overfor næringslivet. Her deltar de fleste næringsorganisasjonene i halvårlige møter.

IT i offentlig forvaltning er et viktig verktøy i moderniserings- og forenklingsarbeidet. Bruken av IT er sterkt økende og det er avgjørende at også hensynet til næringslivet som bruker vurderes slik at de nye arbeidsmetodene blir effektiviserende for alle parter. En bevisst statlig IT-politikk er særlig viktig i arbeidet med overgangen til *elektronisk innrapportering*. Det er her det største potensialet til lettelser i skjemabelastningen ligger, og dette er et prioritert område. Det sentrale her er Altinn-løsningen som ble satt i full drift fra mai 2004. Siden oppstarten har mer enn 1,7 mill. skjema gått via Altinn. Bruken av Altinn forventes å gi betydelige lettelser for brukerne. Videre er det avgjørende å få samordnede systemer for elektronisk innrapportering. Derfor skal alle systemene bygge på felles datadefinisjoner som utvikles i Oppgaveregisteret. Parallelt med dette pågår arbeidet med å få innført og tatt i bruk elektroniske signaturer, noe som er viktig for å få utnyttet mulighetene ved elektronisk kommunikasjon. Elektronisk signatur forventes å være på plass i løpet av 2005.

Regjeringens strategi for forenkling for næringslivet har fem hovedområder:

1. Et lett tilgjengelig regelverk

Det er behov for å forenkle eksisterende reguleringer og redusere reguleringsmengden. Den omfattende revideringen av HMS-regelverket som pågår i de ulike HMS-etatene er et godt eksempel på arbeid som vil forbedre strukturen sett fra et brukerperspektiv.

2. Bedre beslutningsgrunnlag for offentlige tiltak, reformer og regelverk

Orakel-gruppen er opprettet i Nærings- og handelsdepartementet, med målsetting å bidra til bedre utredning av næringslivskonsekvenser av forslag til nye tiltak, regelverk osv. Hensikten er å komme etterpåklokskapen i forkjøpet. Orakel tilbyr rådgivning og bistand i arbeidet med å kartlegge konsekvensene av offentlige tiltak for etablering og drift av næringsvirksomhet. Dette er et langsiktig arbeid hvor kompetanseoppbygging og informasjon er viktig og utvikling av metoder/verktøy er sentralt.

3. Reduksjon av næringslivets byrder knyttet til innrapporteringsplikter

Arbeidet med å redusere næringslivets byrder knyttet til skjema og andre innrapporteringsplikter er et prioritert område for regjeringen. Målsettingen er at ingen offentlig etat skal be om andre opplysninger enn dem de faktisk har bruk for. Bedriftene skal ikke måtte gi samme opplysning flere enn én gang, og det skal være et rimelig forhold mellom den nytte som det offentlige har av rapporteringen og den byrden som pålegges bedriftene. For å oppnå målsettingen er Brønnøysundregistrenes arbeid sentralt. Tall fra Oppgaveregisteret viser at gjennomsnittlig skjemabelastning blir stadig mindre, selv om det er potensial for videre forenkling – særlig ved overgang til elektronisk innrapportering. En del av de næringsdrivendes innrapporteringsplikter er relatert til statistikk som skal innrapporteres til Statistisk Sentralbyrå, og en god del av disse skriver seg igjen fra EU-krav. Nærings- og handelsdepartemetnet har derfor gitt innspill til EU om forenklinger av EUs krav til innrapportering av statistikk.

4. Bedre regelverk på enkeltområder

En hel rekke regelverk berører i større eller mindre grad næringslivet, og det er avgjørende at disse vurderes og forbedres i størst mulig grad.

5. En næringsvennlig offentlig sektor

Det er vesentlig med en helhetlig tilnærming til forenklings- og tilretteleggingsarbeidet. Regjeringens visjon er en offentlig sektor der næringslivet opplever forvaltningen som ryddig og ubyråkratisk. Bruk av IT i forvaltningen er sentralt i denne sammenheng.

Ny metode for måling av resultater i forenklingsarbeidet

I Norge har man tidligere ikke hatt mulighet til å dokumentere på en god måte om næringslivet *faktisk* bruker mindre tid på å følge regelverket som følge av de forenklinger som er gjort. Regjeringen har derfor startet et prosjekt med bruk av en ny metode som skal måle næringslivets kostnader forbundet med de mest belastende regelverkene. Resultatene skal brukes til å forenkle regelverket ytterligere. Dette er et felles nordisk prosjekt og det er utviklet en felles nordisk metode for målingene. I tillegg er det et europeisk samarbeid på området. Målingene vil gi detaljert informasjon om hvor mange som berøres av de ulike deler av regelverket, og kostnadene forbundet med kravene i regelverket. I tillegg gir målingene grunnlag for å følge kostnadsutviklingen over tid. Målingene gir også grunnlag for internasjonale sammenligninger og å identifisere «Best Practice». En måling av merverdiavgiftsregelverket er nettopp avsluttet.

En næringsvennlig offentlig sektor

Næringslivet skal oppleve offentlig forvaltning som ryddig og ubyråkratisk. Bruk av IT i forvaltningen er sentralt i denne sammenheng. Narviktelefonene og Bedin, som gir gratis informasjon til næringslivet og publikum om etablerer, bedrifts- og Europaspørsmål over henholdsvis telefon og internett, er et offentlig tilbud som forenkler tilgjengeligheten til informasjon om offentlige virkemidler og rammevilkår. Etableringen av Innovasjon Norge er et initiativ for å bedre samordningen mellom og effektiviteten til de næringsrettede offentlige virkemidlene.

2.5 Nedbygging av ikke-tollmessige handelshindringer

Norge er en liten, åpen økonomi, og vår velferd er avhengig av lave tollmessige, legale og administrative handelsbarrierer, slik at vi kan utnytte våre konkurransefortrinn og dermed øke verdiskapingen og velferden. Nærings- og handelsdepartementet har et særlig ansvar for oppfølgingen av EØS-avtalens målsetting om et godt fungerende indre marked inkludert fjerning av ikke-tollmessige handelshindre. En tilleggseffekt av arbeidet med handelsforenkling er at muligheten begrenses for å ha særnorske produktregler som kan virke hemmende på innovasjon.

Det er viktig å delta i arbeidet med å utvikle politikken og de ulike virkemidlene slik at EUs og deretter EØSs politikk for det indre marked, særlig

på området fri bevegelse av varer og tjenester, samsvarer med norske interesser. For å oppnå dette deltar departementet i arbeid både på EØS- og EFTA-nivå og på Europakommisjonens nivå i tillegg til å søke påvirkning overfor Europarådet, Europaparlamentet og EUs medlemsland. På nasjonalt nivå har departementet et tett samarbeid med næringsliv og næringsorganisasjoner.

EØS-høring av nasjonale regler

Et stort hinder for fri bevegelse av varer over landegrensene er at ulike stater vedtar nasjonale regler som strider mot EØS-avtalen. For å unngå dette deltar vi sammen med EUs medlemsstater i en ordning der forslag til regler om produkter og informasjonssamfunnstjenester skal sendes på høring til de øvrige EØS-statene i EFTA, Sveits og EUs medlemsstater. Nærings- og handelsdepartementet legger høsten 2005 frem for Stortinget et forslag til lov om ordningen.

Klarering av rettsakter som skal inkorporeres i EØS-avtalen

For ytterligere å forenkle handelen harmoniseres regelverk på en del områder innenfor EU. Nærings- og handelsdepartementet har et pådriveransvar for fortløpende å få fanget opp og vurdert forslag til rettsakter, og deretter å inkorporere relevante og akseptable rettsakter i EØS-avtalen vedlegg II som omhandler produkt- og testkrav til varer i en rekke sektorer. Så snart det relevante fagdepartement får kjennskap til at EU arbeider med et utkast til et regelverk, er det viktig å ha god kontakt med berørte myndigheter og næringsliv for å få klarlagt eventuelle konsekvenser av forslaget, og deretter ved behov forsøke å få endret forslaget slik at det blir i overensstemmelse med norske interesser. Det er i denne fasen det er størst mulighet til å påvirke innholdet i regelverket.

Standardisering

EU- og EØS-statene har gitt arbeidet med europeiske standarder en fremtredende rolle for å hindre handelsbarrierer ved at de ulike statene har ulike krav til for eksempel varer. Standarder er resultat av samarbeid mellom næringsliv og myndigheter som blir enige om bl.a. akseptabelt sikkerhetsnivå på varer som produseres. Også tjenester standardiseres i økende grad. Det er gevinster ved for eksempel å ha felles definisjoner og rammeverk ved handel med tjenester som gjør det enklere for innkjøpere å spesifisere sine anbud og sammenligne de tilbud som kommer inn fra tilbydere både innenfor og utenfor landets grenser. Ved bl.a. å gi finansiell støtte til Standard Norge bidrar Nærings- og handelsdepartementet til at det i Norge er en infrastruktur som norsk næringsliv kan ta i bruk for å fremme sine interesser i det europeiske og internasjonale standardiseringsarbeidet.

Tekniske kontrollorganer

For å gjennomføre prinsippet i EØS-avtalen om fri bevegelse av varer må man ha tillit til at andre staters varer oppfyller de felles krav som er vedtatt i EU og inkorporert i EØS-avtalen. For å bidra til å opprettholde denne tilliten, kreves det ofte testing og vurdering av samsvar mellom regelverk og varer.

Det er produsentens eller importørens ansvar å sørge for at varene er testet og samsvarsvurdert. Myndighetene, det vil si fagdepartementene, utpeker tekniske kontrollorganer som er kompetente til å utføre slike tjenester. Utpekte kontrollorganer blir av Nærings- og handelsdepartementet meldt til EFTAs overvåkningsorgan (ESA) og deretter satt på Europakommisjonens liste over utpekte organer i EØS.

Akkreditering

Et ytterligere hjelpemiddel for å styrke tilliten til varer er akkreditering av testlaboratorier og sertifiseringsorganer (kontrollorganer). Akkreditering er en offentlig godkjenning av virksomheters kvalitetssystemer og kompetanse i henhold til internasjonale standarder. Akkreditering fungerer som det øverste leddet i en kvalitetskjede, og kan bidra til å øke kvaliteten på varer og tjenester og legge til rette for handel over landegrensene. Norsk Akkreditering forvalter den norske akkrediteringsordningen.

SOLVIT – en rask og uformell måte å løse problemer på

Dersom bedrifter eller privatpersoner til tross for EØS-avtalen og virkemidlene nevnt ovenfor møter barrierer som har sitt utspring i offentlige reguleringer eller prosedyrer i det indre marked, har Europakommisjonen sammen med EU- og EØS-statene i EFTA, opprettet et internettbasert problemløsningsnettverk, SOLVIT. Problemer som meldes i nettverket løses raskt og uformelt. Nærings- og handelsdepartementet er SOLVIT-senteret i Norge. Euro Info Centre Øst fungerer som et første kontaktpunkt. Departementet er ellers avhengig av å få rask og god bistand fra

eventuelle berørte fagdepartementer i konkrete saker.

Avtaler om gjensidig godkjenning med land utenfor EØS

Sammen med myndighetene i de øvrige EFTA EØS-statene fremforhandler Nærings- og handelsdepartementet avtaler om gjensidig godkjenning med tredjeland parallelt med EU. Formålet med avtalene er å utvide det indre marked for nærmere bestemte varekategorier parallelt med EU, slik at handel med de avtalte varekategoriene innen dette markedet blir enklere.

2.6 eNorge – Verdiskaping i næringslivet

Det nasjonale koordineringsansvaret for IT-politikken, slik den kommer til uttrykk i eNorge, overføres til det nye Moderniseringsdepartementet. Nærings- og handelsdepartementet beholder imidlertid et hovedansvar for det første av de tre overordnede målene i eNorge 2005: *Verdiskaping i næringslivet* – utvikling og bruk av informasjonsteknologi skal bidra til verdiskaping gjennom økt innovasjon og konkurransekraft i norsk næringsliv.

Nærings- og handelsdepartementet skal være en viktig partner i eNorge-arbeidet og en pådriver for at dette arbeidet blir tilstrekkelig orientert mot innovasjon og næringsutvikling.

eNorge tilstandsrapport for 2004 viser at Norge har et godt utgangspunkt for å utnytte teknologien til verdiskaping og effektivisering. Norge har en høy bruk og velutviklet infrastruktur for IT i forhold til andre land. Av totalbefolkningen over 13 år har 90 pst. tilgang til mobiltelefon og 78 pst. tilgang til Internett. 77 pst. har mulighet til å investere i tilgang til bredbånd, og andelen ventes å ha økt til 90 pst. i løpet av 2005. Befolkningen er avanserte brukere og fornyer og tar i bruk teknologi og nye tjenester i raskt tempo. Regelverket er moderne og oppdatert til å gi gode rammevilkår både for brukere, entreprenører og etablert næringsliv.

Samtidig er det på mange områder potensial for forbedringer når det gjelder bruk av IT og IT-kunnskap. Kompetansen for å ta teknologien i bruk, bl.a. til innovasjon og omorganisering er ikke godt nok utbredt. Dette gjelder bl.a. for norske små og mellomstore bedrifter (SMB) som i mindre grad tilknytter seg bredbånd og bruker elektronisk forretningsdrift enn SMB i andre nordiske land gjør. Det er viktig at man i større grad omsetter infrastruktur og teknisk kunnskap til markedsinnovasjoner. Den internasjonale konkurransen vil ikke bli mindre, og våre viktigste næringer vil i tiden fremover kreve mer IT-kunnskap enn før. Videre viser tilstandsrapporten for eNorge at konkurransen kan skjerpes på flere markeder, bl.a. på markedene for elektronisk innhold, programvare og infrastruktur.

I 2005 vil Nærings- og handelsdepartementet rette særlig oppmerksomhet mot koblingen innovasjon og IT, og rammebetingelser for markedene for innhold, programvare og infrastruktur. I samarbeid med Moderniseringsdepartementet vil Nærings- og handelsdepartementet arbeide for løsninger innenfor IT-sikkerhet og elektroniske signaturer og videreutvikling av bredbåndspolitikken som vil komme norsk næringsliv til nytte. Spesiell oppmerksomhet vil bli rettet mot de utfordringer som SMB møter.

Innovasjon og IT

I 2005 skal innsatsen rettes slik at kompetansen til å ta i bruk IT på en god måte blir et viktig konkurransefortrinn. Kompetanse er også en viktig forutsetning for å oppnå gevinster ved bruk av IT, både kvalitative (organisasjonsmessige, nye og bedre tjenester), og kvantitative, i form av kostnadsbesparinger og bedre utnyttelse av ressurser. Dette gjelder på alle nivå, men særlig i norsk næringsliv som møter store utfordringer og krav til omstilling og innovasjon, hvor anvendelse av IT står sentralt.

IKT-forskning av et solid omfang er en forutsetning for høyt nasjonalt kunnskapsnivå innenfor IT og for et næringsliv med høy IT-kompetanse, som igjen er nødvendig for at innovasjonsaktiviteten i Norge skal ha tilstrekkelig omfang for å sikre verdiskapingen på sikt. Nærings- og handelsdepartementets strategi for IKT forskningen 2003–2004 er under fornyelse for en ny 2-års periode, og dette arbeidet inngår også i arbeidet med den nye forskningsmeldingen som regjeringen skal fremme våren 2005.

I oppfølgingen av St.meld. nr. 42 for 2003–2004 Status for IT- og kunnskapssenteret på Fornebu, vil det bli gjennomført samfunnsøkonomiske nytte/kostnadsanalyser av aktuelle scenarier som revitalisering og statlig nedsalg.

Rammebetingelser i markedene for elektronisk innhold

God tilgang til både private og offentlige data for kommersiell utnytting og videreforedling er viktig for å nå målsettinger om tjenestekvalitet og verdiskaping. IT-utviklingen gjør at data fremstilt for forvaltningsformål også er blitt en viktig kilde til verdiskaping og innovasjon. Kjente eksempler er geografiske og meteorologiske data. For private

innholdsprodusenter er det en utfordring at de økonomiske rammebetingelsene for tradisjonelle og digitale produkter er forskjellige. Å etablere forutsigbare rammebetingelser på disse feltene er derfor en høy prioritet for Nærings- og handelsdepartementet og et sentralt element i oppfølgingen av regjeringens Strategi for elektronisk innhold 2002–2004.

2.7 Skipsfartspolitikk: Vilje til vekst

Regjeringen la frem St.meld. nr. 31 for 2003–2004 Vilje til vekst – for norsk skipsfart og de maritime næringer, i vårsesjonen 2004. Meldingen slår fast at norsk skipsfart er en viktig del av norsk næringsliv og bidrar direkte og indirekte til verdiskapingen i Norge. Det norske maritime miljø er et av de mest komplette i verden med et vidt spekter av produkter og tjenester. Sektoren sysselsetter om lag 75 000 personer. Stortinget ga i sin behandling av meldingen tilslutning til regjeringens mål om å beholde og videreutvikle denne bransjen.

Gjennom fremleggelse av meldingen ønsker regjeringen å legge til rette for stabile og fremtidsrettede rammevilkår, samt beholde hovedkontorer og eierskap i Norge. Stortinget la i sin behandling av meldingen også vekt på dette.

Skipsfarten representerer en erfaring og en kompetanse som har betydning for resten av det maritime Norge. For at disse bedriftene også i fremtiden skal bidra til vekst og verdiskaping, er det viktig at norsk skipsfart fortsatt er forankret i Norge. Videre er det et mål å føre en politikk som gjør at Norge vil være en ledende maritim kunnskapsnasjon med leveranser av avanserte, innovative og lønnsomme produkter og tjenester med høyt kunnskapsinnhold i et globalt marked. Regjeringen har nå igangsatt arbeidet med å følge opp meldingen. Målet er å skape stabile og langsiktige rammebetingelser for næringen slik at Norge fortsatt skal være en kvalitetsskipsfartsnasjon internasjonalt.

I Skipsfartmeldingen varslet regjeringen at satsene for tonnasjeavgiften skulle reduseres til europeisk nivå. Dette følges opp i budsjettet ved en reduksjon i satsene slik at de tilsvarer gjennomsnittet av nivået i Danmark, Nederland og Storbritannia. Som oppfølging av Skipsfartsmeldingen foreslår regjeringen også at terskelen for beregning av inntektstillegg som følge av høy egenkapital heves fra 50 pst. til 70 pst. av totalkapitalen. Beskatningen av valutagevinster endres ved at en andel av valutagevinster og valutatap på fordringer og gjeld i utenlandsk valuta tilsvarende forholdet mellom realkapital og totalkapital fritas for beskatning. Det foreslås også en oppmyking i reglene om fristberegning ved oppretting av brudd på vilkårene for selskap i rederiskatteordningen. Samlet vil disse endringene bidra til å gjøre rederiskatteordningen mer attraktiv. Regjeringen vil dessuten oppnevne et utvalg med eksperter fra relevante fagmiljøer som skal gjennomgå den norske rederiskatteordningen. For øvrig vises til St.prp. nr. 1 for 2004–2005 Skatte-, avgifts- og tollvedtak, og Ot.prp. nr. 1 for 2004–2005 Skatte- og avgiftsopplegget for 2005 – lovendringer, fra Finansdepartementet for nærmere omtale av forslagene til vedtak.

2.8 Statlig eierskap

I Sem-erklæringen høsten 2001 ble behovet for endringer i den statlige eierskapsforvaltningen understreket. Dette ble fulgt opp gjennom St.meld. nr. 22 for 2001–2002 Et mindre og bedre statlig eierskap (Eierskapsmeldingen). Viktige mål i regjeringens eierskapspolitikk er å skille statens rolle som myndighet og eier, redusere omfanget av statens eierskap og forbedre forvaltningen av eierskapet.

Det er viktig for regjeringen å skille eierforvaltningen i konkurranseutsatte selskap fra sektorpolitikk og myndighetsutøvelse. Regjeringen har overført forvaltningen av flere selskap til Nærings- og handelsdepartementet. Nærings- og handelsdepartementet forvalter pr. 1. september 2004 statens eierskap i 22 selskap, hvorav seks er børsnoterte. Eierskapet i selskap som drives etter forretningsmessige prinsipper er forvaltet av Eierskapsavdelingen som utelukkende arbeider med eierskapsspørsmål. I tillegg forvalter Avdeling for nyskaping og forskning eierskapet i to selskap med et mer sektorpolitisk formål.

Regjeringen har fulgt opp ved bl.a. å øke den private eierandelen i Telenor fra 22 til 46 pst. Dette har gitt staten salgsinntekter på ca. 16,5 mrd. kroner. Staten har aktivt støttet fusjonen DnBNOR der statens eierandel vil være 34 pst., mens andelen i DnB Holding tidligere var nær 48 pst. Videre har staten ved utfisjonering og børsnotering av Norsk Hydros gjødselsvirksomhet, nå Yara International ASA, redusert sin eierandel fra 44 pst. til 36 pst. I tillegg har staten solgt seg helt ut av SND Invest AS, NOAH Holding AS, Arcus ASA og Olivin AS, og statens eierandel i Grødegaard AS er redusert fra 100 til 52 pst.

Begrunnelsen og behovet for statlig eierskap vil kunne endres over tid. Departementet vil løpende etterprøve formålet med statens eierskap i de enkelte selskapene og revurdere behovet for å holde på statens eierandeler når omstendighetene rundt virksomheten endres. Eventuelle behov for å

endre gjeldende fullmakter for forvaltningen av det enkelte selskap fremmes for Stortinget.

En annen viktig målsetting er å etablere en bedre forvaltning av det statlige eierskapet. I St.meld. nr. 22 for 2001–2002 ble det redegjort for 10 prinsipper for godt eierskap som staten følger i utøvelsen av sitt eierskap. Dette skal gjøre statens forvaltning av sitt eierskap mer forutsigbart i kapitalmarkedet.

Nærings- og handelsdepartementets utøvelse av eiermyndigheten skjer gjennom de formelle selskapsorganene, generalforsamling/foretaksmøtet. Utvelgelse og sammensetning av styrer er et sentralt element i oppfølgingen av de 10 prinsippene som ligger til grunn for eierskapsforvaltningen. Der staten eier sammen med andre skjer styrevalg i hovedsak i valgkomiteer som er valgt av generalforsamlingen.

Departementet utarbeider langsiktige avkastningsmål for samtlige selskap. Disse målene benyttes i departementets interne vurderinger, og som grunnlag for oppfølging og dialog med selskapene. I selskap med andre eiere forholder staten seg til at det er styret som fastsetter utbytte. I heleide selskap foreslår Nærings- og handelsdepartementet utbytte overfor Stortinget som en del av budsjettprosessen.

Ved Stortingets behandling 18. juni 2002 av Innst. S. nr. 264 og St.meld. nr. 22 for 2001–2002 Et mindre og bedre statlig eierskap, ble utøvelsen og omfanget av statlig eierskap gjenstand for særlig oppmerksomhet. Stortinget ba regjeringen sette ned et hurtigarbeidende utvalg for å få en bred gjennomgang med sikte på en bedre organisering og forvaltning av det statlige eierskapet. Regjeringen ble videre bedt om å komme tilbake til Stortinget med en egen sak om ulike modeller for en mer profesjonell utøvelse av det statlige eierskapet.

På denne bakgrunn ble Statseierskapsutvalget oppnevnt ved kgl. resolusjon 15. november 2002. Utvalget fikk til mandat å foreta en bred gjennomgang med sikte på en bedre organisering og forvaltning av det statlige eierskapet. Utvalget avga 16. mars 2004 sin utredning til Nærings- og handelsministeren. Utredningen er utgitt som NOU 2004: 7 Statens forretningsmessige eierskap – Organisering og forvaltning av eierskapet.

Utredningen har vært sendt ut på bred høring til involverte selskaper, næringslivets organisasjoner, berørte departementer og Riksrevisjonen. Departementet har mottatt et 40-talls forskjellige uttalelser; noen til dels meget omfattende og gjennomarbeidede.

Arbeids- og administrasjonsdepartementet har anbefalt at man inkluderer andre departementer i det videre arbeid med oppfølgingen av utvalgets anbefalinger, og har pekt på arbeidets betydning i forhold til oppfølging av Sand-utvalgets anbefalinger (NOU 2003: 34), og det videre arbeid med modernisering av den offentlige forvaltningen.

Nærings- og handelsdepartementet gjennomgår nå utvalgets utredning og alle innkomne uttalelser. Med grunnlag i de forslag utvalget kom med og de forskjellige innspillene fra høringsinstansene, vil departementet senere komme tilbake til Stortinget.

Nærings- og handelsdepartementet rapporterer om departementets eierskapsutøvelse på flere måter. Dette skjer i budsjettprosessene og gjennom egne stortingsfremlegg om utviklingen og status i de bedriftene hvor departementet forvalter statens eierskap, sist gjennom St.meld. nr. 22 for 2001–2002 Et mindre og bedre statlig eierskap.

En annen viktig del av rapporteringen skjer i form av en årlig eierberetning om utviklingen i de eierinteresser som forvaltes av Nærings- og handelsdepartementet. Denne kom første gang i 2003. I de årlige eierberetningene redegjøres det både for utøvelsen av eierskapet og for resultatutviklingen i selskapene.

3 Oversiktstabeller for budsjettet

3.1 Utgifter

Regjeringen vil med budsjettforslaget for 2005 legge til rette for økt verdiskaping og bygge opp under visjonen om Norge som et av verdens mest nyskapende land. Det foreslås å etablere nye såkornfond med utgangspunkt i Oslo, Bergen og Trondheim for å bidra til økt kommersialisering av forskningsresultater, en styrking av næringsrettet forskning og utvikling og en intensivering av forenklingsarbeidet gjennom økt bruk av elektronisk innrapportering til det offentlige.

Nærings- og handelsdepartementets budsjett øker fra 4 485,3 til 4 574,5 mill. kroner i forhold til saldert budsjett 2004, når lånetransaksjoner og andre kapitaltransaksjoner holdes utenom. Det tilsvarer en økning på ca. 90 mill. kroner, eller om lag 2 pst. Den reelle nominelle veksten utgjør i overkant av 240 mill. kroner eller ca. 5,4 pst. når det tas hensyn til at departementet har avgitt ressurser til det nye Moderniseringsdepartementet og en særskilt øremerking til tapsfond for garantier til fiskerinæringen i regi av Innovasjon Norge i 2004.

Regjeringen har funnet rom for å foreslå styrking av næringsrettet forskning og utvikling under Norges forskningsråd (kap. 920), økte midler til romrelatert forskning og annen aktivitet i regi av Norsk Romsenter (kap. 922) og nye landsdekkende såkornfond (kap. 2421). Innovasjon Norges satsing på innovasjonsprosjekter og -programmer foreslås styrket i 2005 når det gjøres fratrekk for spesielle øremerkinger og engangsbevilgninger i 2004 (kap. 2421, post 50 og 71). Det foreslås å styrke Altinn-løsningen som skal samordne elektronisk innrapportering til det offentlige og bidra til effektiviseringsgevinster både for forvaltningen og næringslivet (kap. 904, post 22). For 2005 legges det vekt på at Altinn utvikler en løsning for elektronisk signatur av tilstrekkelig høy sikkerhet som vil være en forutsetning for å kunne tilby fullstendig elektronisk informasjonsutveksling, og dermed økt bruk av Altinn.

En vesentlig del av Nærings- og handelsdepartementets utgiftsbudsjett består av lånetransaksjoner og andre kapitaltransaksjoner på 90-poster, i hovedsak lånemidler til Innovasjon Norge, med avdrag i tilsvarende størrelsesorden på inntektssiden. Av det totale utgiftsbudsjettet på 35,2 mrd. kroner som foreslås for 2005, utgjør 90-poster om lag 30,6 mrd. kroner. Regjeringen foreslår at SIVA tilføres 50 mill. kroner i 2005 ved konvertering av statskasselån til egenkapital. Dette vil gi SIVA en sterkere finansiell basis og bidra til at selskapet får en mer håndterbar gjeldsbyrde i forhold til inntjeningen.

Det foreslås ingen nye budsjettkapitler på Nærings- og handelsdepartementets utgiftsbudsjett for 2005. Midler til spesielle IT-tiltak under kap. 914 er i sin helhet foreslått overført til Moderniseringsdepartementets budsjettområde (kap. 1508), mens ordningen med støtte til utkantbutikker under kap. 910 ikke foreslås videreført på Nærings- og handelsdepartementets budsjett. Det er lagt opp til å endre poststrukturen under kap. 922 Romvirksomhet, og kap. 2421 Innovasjon Norge, for 2005 for i større grad å tilpasse strukturen til den nåværende organiseringen av Norsk Romsenters og Innovasjon Norges virksomhet.

Utgifter fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005	Pst. endr. 04/05
	Administrasjon				
0900	Nærings- og handelsdepartementet (jf. kap. 3900)	202 079	198 900	187 950[1]	-5,5
	Sum kategori 17.00	*202 079*	*198 900*	*187 950*	*-5,5*
	Infrastruktur og rammebetingelser				
0901	Styret for det industrielle rettsvern (jf. kap. 3901)	188 586	176 200	180 700	2,6
0902	Justervesenet (jf. kap. 3902)	86 750	69 200	71 800	3,8
0903	Norsk Akkreditering (jf. kap. 3903)		17 100	17 800	4,1
0904	Brønnøysundregistrene (jf. kap. 3904)	203 974	204 200	240 600	17,8
0905	Norges geologiske undersøkelse (jf. kap. 3905)	143 262	136 700	141 100	3,2
0906	Bergvesenet med Bergmesteren for Svalbard (jf. kap. 3906)	15 883	14 300	15 000	4,9
0907	Sjøfartsdirektoratet (jf. kap. 3907)	234 329	272 300	280 600	3,0
0908	Skipsregistrene (jf. kap. 3908)	8 475	8 000	8 900	11,3
0909	Tilskudd til sysselsetting av sjøfolk	690 228	1 020 000	1 060 000	3,9
0910	Støtte til utkantbutikker		2 500		-100,0
0912	Bedriftsrettet informasjonsformidling	13 200	13 000	13 150	1,2
0913	Standardisering	26 500	26 500	25 000	-5,7
0914	Spesielle IT-tiltak	65 826	81 000	–[2]	-100,0
	Sum kategori 17.10	*1 677 013*	*2 041 000*	*2 054 650*	*0,7*
	Forskning, nyskaping og internasjonalisering				
0920	Norges forskningsråd	844 535	860 500	896 000	4,1
0922	Romvirksomhet	252 467	272 000	317 800	16,8
0923	Forsknings- og utviklingskontrakter	93 694			
0924	Internasjonalt samarbeid og utviklingsprogrammer	468 495	25 500	14 500[1]	-43,1
0929	Bedriftsrettet kompetanseoverføring	41 000	14 000	16 900	20,7
0930	Statens veiledningskontor for oppfinnere (jf. kap. 3930)	19 229			
0934	Internasjonaliseringstiltak	226 030	86 200	82 400	-4,4
0935	Internasjonale investeringstiltak	31 254			
0937	Reiselivstiltak	118 983	2 000	2 000	0,0
0938	Omstillingstiltak	10 000	15 000	10 500	-30,0
0939	Støtte til skipsbygging	300 000			
0940	Verdal kommune	4 970			
2420	Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (jf. kap. 5320 og 5620)	30 048 919			

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005	Pst. endr. 04/05
2421	Innovasjon Norge (jf. kap. 5325 og 5625)		31 733 250	31 497 200[3]	-0,7
2426	SIVA SF (jf. kap. 3961 og 5609)	155 000	205 000	50 000	-75,6
2460	Garanti-Instituttet for Eksportkreditt (jf. kap. 5460)				
	Sum kategori 17.20	*32 614 576*	*33 213 450*	*32 887 300*	*-1,0*
	Statlig eierskap				
0950	Forvaltning av statlig eierskap (jf. kap. 3950 og 5656)	7 883 991	1 236 500	11 500	-99,1
0953	Kings Bay AS	13 000	13 000	13 000	0,0
0957	Grødegaard AS	24 000			
0958	Kapital, diverse ventureselskaper	357			
	Sum kategori 17.30	*7 921 348*	*1 249 500*	*24 500*	*-98,0*
	Sum programområde 17	*42 415 016*	*36 702 850*	*35 154 400*	*-4,2*
	Sum utgifter	*42 415 016*	*36 702 850*	*35 154 400*	*-4,2*

1 Fratrukket midler som er overført til Moderniseringsdepartementet.

2 Hele bevilgningen er overført til Moderniseringsdepartementet.

3 Når lånetransaksjoner og andre 90-poster holdes utenom, foreslås det bevilgninger til Innovasjon Norge på til sammen 997,2 mill. kroner i 2005, mot 973,25 mill. kroner i 2004. Når det tas hensyn til at det i saldert budsjett 2004 var øremerket 81,25 mill. kroner til tapsfond for garantier for lån til driftskreditt i fiskerinæringen, 20 mill. kroner til Kulturbasert næringsutvikling og 10 mill. kroner til programmet Innovasjon møbel er det i budsjettforslaget for 2005 foreslått en styrking av Innovasjon Norges frie midler til FoU-kontrakter, innovasjonsprosjekter og -programmer med ca. 44 mill. kroner.

Utgifter fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)

Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005	Pst. endr. 04/05
01–29	Driftsutgifter	1 134 227	1 088 400	1 130 250	3,8
30–49	Investeringer	5 437	4 300	4 500	4,7
50–59	Overføringer til andre statsregnskaper	1 667 785	1 465 050	1 205 500	-17,7
70–89	Overføringer til andre	2 197 669	1 927 500	2 234 250	15,9
90–99	Lånetransaksjoner	37 409 898	32 217 600	30 579 900	-5,1
	Sum under departementet	42 415 016	36 702 850	35 154 400	-4,2

3.2 Inntekter

Med unntak av engangsbevilgninger i 2004 knyttet til overføring av eierskapet i Argentum Fondsinvesteringer AS fra SIVA SF til Nærings- og handelsdepartementet (1,225 mrd. kroner under kap. 5326), inndraging av gjenværende midler i den gamle ordningen Statens varekrigsforsikring (110 mill. kroner under kap. 5343) og tilbakeføring av tapsfondsmidler knyttet til garanti for gamle lån til øst-europeiske land (25 mill. kroner under kap. 3900) er det ingen vesentlige endringer i strukturen på inntektsforslagene for 2005 i forhold til saldert budsjett 2004. For 2005 foreslås det imidlertid å tilbakeføre akkumulerte renter av såkornfondsmidler som har stått på konto i Norges Bank i perioden 1997–2004 (123 mill. kroner under kap. 5625, post 83) som en engangsoperasjon.

For øvrig antas inntektene under kap. 3904 Brønnøysundregistrene, å øke noe som følge av økt antall gebyrpliktige registreringer, mens gebyrsatsene foreslås videreført uendret. Videre

antas renteinntekter knyttet til utlån til Statskraft SF, SIVA SF og Innovasjon Norge under kap. 5609 og 5625 å bli noe redusert i forhold til saldert budsjett 2004.

Inntekter fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005	Pst. endr. 04/05
	Ordinære inntekter				
3900	Nærings- og handelsdepartementet (jf. kap. 900)	13 455	27 150	3 050	-88,8
3901	Styret for det industrielle rettsvern (jf. kap. 901)	184 317	178 400	178 400	0,0
3902	Justervesenet (jf. kap. 902)	62 755	50 300	51 650	2,7
3903	Norsk Akkreditering (jf. kap. 903)		15 200	15 700	3,3
3904	Brønnøysundregistrene (jf. kap. 904)	486 298	384 500	411 000	6,9
3905	Norges geologiske undersøkelse (jf. kap. 905)	39 772	34 900	36 100	3,4
3906	Bergvesenet med Bergmesteren for Svalbard (jf. kap. 906)	1 454	1 300	1 200	-7,7
3907	Sjøfartsdirektoratet (jf. kap. 907)	157 741	161 900	151 900	-6,2
3908	Skipsregistrene (jf. kap. 908)	12 579	11 000	11 400	3,6
3914	Spesielle IT-tiltak	999			
3922	Norsk Romsenter (jf. kap. 922)	33 333			
3928	FoU-prosjektet i næringslivets regi	8 492			
3930	Statens veiledningskontor for oppfinnere (jf. kap. 930)	1 547			
3939	Støtte til skipsbygging (jf. kap. 939)	300 000	64 400	40 000	-37,9
3940	Verdal kommune	4 970			
3950	Forvaltning av statlig eierskap (jf. kap. 950 og 5656)	9 118 394	10 000	10 000	0,0
3957	Grødegaard AS	24 000			
3961	Selskaper under NHDs forvaltning (jf. kap. 2426 og 5609)	2 074 891	894 500	709 900	-20,6
5320	Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (jf. kap. 2420)	30 326 801	10 000		-100,0
5325	Innovasjon Norge (jf. kap. 2421 og 5625)		30 294 900	30 357 400	0,2
5326	SIVA (jf. kap. 2426)		1 225 000		-100,0
5343	Statens varekrigsforsikring	1 150 000	110 000		-100,0
5460	Garanti-Instituttet for Eksportkreditt (jf. kap. 2460)	487 600	416 000	382 500	-8,1
	Sum Ordinære inntekter	*44 489 398*	*33 889 450*	*32 360 200*	*-4,5*

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005	Pst. endr. 04/05
	Renter og utbytte m.v.				
5609	Renter fra selskaper under NHDs forvaltning (jf. kap. 2426 og 3961)	510 276	135 550	98 400	-27,4
5620	Renter og utbytte fra Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (jf. kap. 2420)	763 513			
5625	Renter og utbytte fra Innovasjon Norge (jf. kap. 2421 og 5325)		487 000	575 000	18,1
5656	Aksjer i selskaper under NHDs forvaltning (jf. kap. 950 og 3950)	5 564 297	7 471 800	7 147 000	-4,3
	Sum Renter og utbytte m.v.	*6 838 086*	*8 094 350*	*7 820 400*	*-3,4*
	Sum programområde 17	*51 327 484*	*41 983 800*	*40 180 600*	*-4,3*
	Sum inntekter	*51 327 484*	*41 983 800*	*40 180 600*	*-4,3*

4 Oversikt over tilsagnsfullmakter

(i 1 000 kr)

Kap/post	Betegnelse	Fullmakt 2004	Forslag 2005	Anslått termin for utbetaling/ dekning
920/50	Norges forskningsråd, tilskudd	140 000	107 500	2006–07
2421/50	Innovasjon Norge, nyskaping, fond	1 000	0	
2421/72	Innovasjon Norge, forsknings- og utviklingskontrakter	100 000	100 000	2006–07

Fullmakten til Norges forskningsråd foreslås redusert med 32,5 mill. kroner, fra 140 til 107,5 mill. kroner. Av fullmakten for 2004 var 32,5 mill. kroner knyttet til støtte til videreføring av Haldenprosjektet i 2005. Inneværende 3-års periode for Haldenprosjektet utløper ved utgangen av 2005, og de midler som er øremerket til prosjektet inngår dermed i bevilgningen for 2005. Det vil derfor ikke være behov for å ta høyde for prosjektet i tilsagnsfullmakten for 2005. Den ordinære delen av fullmakten foreslås videreført med uendret beløp, dvs. med 107,5 mill. kroner, jf. Forslag til vedtak VII, 1.

Fullmakten under kap. 2421, post 50 for 2004 er en videreføring av fullmakt under tidligere Statens veiledningskontor for oppfinneres tilskuddsordning for utviklingsarbeider og stipend. Fullmakten har ikke vært benyttet de siste årene og foreslås ikke videreført for 2005. Tilsagnsfullmakten knyttet til Forsknings- og utviklingskontrakter foreslås videreført med samme beløp som for 2004, jf. Forslag til vedtak VII, 1.

I tillegg foreslås fullmakten til Eksportfinans ASA til å gi tilsagn om dekning av fremtidig underskudd under 108-ordningen videreført. Ordningen omfatter finansiering av kontrakter om eksport av kapitalvarer og skip. På grunnlag av Stortingets årlige vedtak gis Eksportfinans ASA tilsagn om statlig tilskudd til å dekke fremtidige underskudd på en avregningskonto som er knyttet til nye lånetilsagn i vedkommende år. Underskuddet blir dekket to år i ettertid med bevilgning over kap. 934, post 73, jf. Forslag til vedtak VII, 2.

Det har gjennom flere år blitt gitt en tilsagnsfullmakt under kap. 900 Nærings- og handelsdepartementet, post 21 Spesielle driftsutgifter. En tilsagnsfullmakt kan formelt bare knyttes til tilskuddsbevilgninger, dvs. i tilknytning til bevilgninger i postgruppene 50–89. For å videreføre ordningen foreslås det en særskilt fullmakt til å inngå forpliktelser for inntil 7,5 mill. kroner ut over gitt bevilgning, jf. Forslag til vedtak VIII.

5 Oversikt over garantifullmakter

(i 1 000 kr/1 000 USD/1 000 Euro)

Betegnelse	Utbetalt (tap) i 2003	Samlet garanti-ansvar pr. 31.12.2003	Fullmakt for nye garanti-tilsagn for 2004	Forslag til nye garantitilsagn for 2005	Totalramme for nytt og gammelt garantiansvar i 2005
Innovasjon Norge:					
a) Realinvestering og drifts-kapital	5 221	62 486	313 000[1]	40 000	ca. 400 000
b) Statsgaranti for tidligere innlån til Den norske Industribank A/S	0	24 718	0	0	ca. 19 000
Garanti-Instituttet for Eksportkreditt (GIEK):					
a) Den alminnelige ordning inkl. Gammel alminnelig ordning	118 910	15 204 600	–[2]	–[2]	40 000 000[2]
b) Garantier ved investeringer i og eksport til utviklingsland	9 779	1 040 000	–[3]	–[3]	1 500 000[3]
c) SUS/Baltikum-ordningen	334	451 000	0	0	451 000
d) Gammel særordning for utviklingsland		10 700	0	0	10 700
e) (ny) Byggelånsgaranti-ordning for skipsbyg-gingsindustrien				2 500 000[4]	2 500 000[4]
Norsk Romsenter:					
a) forpliktelser knyttet til legging av fiberkabel til Svalbard			USD 38 100	0	ca. USD 36 100
b) betalingsforpliktelser knyttet til Radarsat 2			USD 10 000	0	ca. USD 7 000

(i 1 000 kr/1 000 USD/1 000 Euro)

Betegnelse	Utbetalt (tap) i 2003	Samlet garantiansvar pr. 31.12.2003	Fullmakt for nye garantitilsagn for 2004	Forslag til nye garantitilsagn for 2005	Totalramme for nytt og gammelt garantiansvar i 2005
Øvrige garantier:					
– Garanti for lån til Estland, Latvia, Litauen, Albania, Bulgaria og Romania	0	USD 2 500	0	0	USD 2 500
– Den europeiske bank for gjenoppbygging og utvikling (EBRD), garantikapital	0	Euro 160 152	Euro 12 109	Euro 12 109	Euro 184 370
– Baltisk investeringslån	0	Euro 3 402	0	0	Euro 2 760
– Garanti for lån til NOAH Holding AS	0	123 168	0	0	ca. 115 000

[1] Endret ved behandlingen av St.prp. nr. 63 og Innst. S. nr. 250 for 2003-2004.
[2] Samlet ramme for nye garantier og tilsagn og gammelt ansvar på 40 mrd. kroner.
[3] Samlet ramme for nye garantier og tilsagn og gammelt ansvar på 1,5 mrd. kroner.
[4] Forslag til ny ordning, samlet ramme for nye garantier og tilsagn på 2,5 mrd. kroner.

Nærmere om de enkelte garantiene

Innovasjon Norge

Landsdekkende garantiordning for realinvesteringer og driftskapital

I forbindelse med revidert budsjett 2004 ble fullmakten til å gi nye garantier i 2004 fastsatt til 313 mill. kroner, hvorav 273 mill. kroner er øremerket fiskerinæringen. For 2005 anses det ikke nødvendig med en særskilt øremerket garantiramme for fiskerinæringen. Det foreslås derfor bare å videreføre den ordinære rammen for nye garantier til realinvesteringer og driftskapital på 40 mill. kroner for 2005. Som følge av at noe av ansvaret pr. utgangen av 2003 vil falle bort i løpet av 2004, anslås det at en totalramme på 400 mill. kroner vil være tilstrekkelig til å dekke gammelt ansvar og nye tilsagn under ordningen for 2005, jf. nærmere omtale under kap. 2421, post 50 og Forslag til vedtak IX, 1.

Statsgaranti for tidligere innlån i Den norske Industribank A/S

I henhold til tidligere lov om Den norske Industribank A/S skulle staten svare for riktig betaling ved forfall av de lån som banken tok opp. Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (SND) overtok oppfølgingen av låneporteføljen etter at Industribanken ble integrert i SND i 1993, og Innovasjon Norge overtok oppfølgingen fra og med 2004. Innovasjon Norges netto utestående obligasjonsgjeld (fratrukket egenbeholdningen av obligasjoner) som staten har garantert for, var i underkant av 25 mill. kroner ved starten av 2004. Statens garantiansvar for Industribankens innlån vil bli ytterligere redusert i løpet av 2004. Ved utgangen av 2004 anslås det at gjenstående garantiansvar er redusert til om lag 19 mill. kroner.

Garanti-Instituttet for Eksportkreditt (GIEK)

For GIEKs ordninger Alminnelig ordning, Garantier ved investeringer i og eksport til utviklingsland, SUS/Baltikum-ordningen, Gammel særordning for utviklingsland og ny byggelånsgarantiordning for skipsindustrien vises det til nærmere omtale under kap. 2460. Jf. også Forslag til vedtak IX, 2, 3 og 4 vedrørende de to førstnevnte og sistnevnte ordning.

Norsk Garantiinstitutt for skip og borefartøyer a/s (GI)

Det gis ikke nye garantier. Selskapet kan ikke avvikles før det foreligger et sluttoppgjør i Hilmar A. Rekstens konkursbo. Det har inntil nylig versert rettssaker mellom dette boet og GI. Forhåndsutlodninger fra boet fant sted i 1992 og 1994. Instituttet ble da tilført 224 mill. kroner i dividende. GI mottok også 300 mill. kroner etter forlik i rettstvist med Hambros Bank. Aker RGI ASA hevdet at GI hadde mottatt for mye dividende og heller ikke hadde rett til ytterligere dividende. Høyesterett ga

Aker RGI ASA medhold i at GI ikke hadde krav på ytterligere dividende. Hilmar A. Rekstens konkursbo tok i mars 2002 ut stevning mot GI for Oslo Tingrett med påstand om tilbakebetaling av deler av tidligere mottatt dividende. Tingretten frifant GI for kravet, og GI ble tilkjent saksomkostninger. Boet anket avgjørelsen i 2003. Hovedforhandling for lagmannsretten gikk i februar 2004, og dens dom opprettholdt Tingrettens dom og tilkjente GI fulle saksomkostninger. Dommen ble anket til Høyesterett, men i august 2004 ble anken avvist av Høyesteretts kjæremålsutvalg. Aker RGI ASA har tidligere startet voldgiftssak mot GI om samme forhold. Denne ble stanset i påvente av den avgjørelsen som Kjæremålsutvalget traff i august. Endelig avvikling av GI kan ikke foretas før alle rettssaker er endelig avgjort. GIEK har betydelig arbeid med å ivareta GIs interesser i rettssakene.

Norsk Romsenter

Ved behandlingen av St.prp. nr. 63 og Innst. S. nr. 250 for 2003–2004 Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet medregnet folketrygden 2004, ble Norsk Romsenter gitt fullmakt til å garantere for til sammen inntil 48,1 mill. USD knyttet til betalingsforpliktelser i forbindelse med legging av fiberkabel til Svalbard og betalingsforpliktelser til Radarsat International. I løpet av 2004 vil 2 mill. USD av garantibeløpet knyttet til fiberkabelen og 3 mill. USD knyttet til Radarsat International være utbetalt. Det samlede gjenværende garantiansvaret ved utgangen av 2004 vil dermed være redusert til 43,1 mill. USD.

Andre garantier

Garantier for lån fra norsk eller internasjonal kredittinstitusjon på inntil 27,5 mill. USD for nye tilsagn og gammelt ansvar til Estland, Latvia, Litauen, Albania, Bulgaria og Romania

Norges andel av støtten utgjorde til sammen 27,5 mill. USD tilsvarende ca. 189,75 mill. kroner, jf. St.prp. nr. 65 og Innst. S. nr. 165 for 1992–93. Latvia ønsket ikke sitt lån utbetalt. Det ble utbetalt til sammen ca. 20,5 mill. USD. Eksportfinans ASA står som långiver med staten som garantist. I retningslinjene presiseres at det stilles statlig garanti for betalingsbalanselån med løpetid inntil sju år. Albania fikk etter søknad i 1996 innvilget 10 års løpetid på bakgrunn av landets vanskelige økonomiske situasjon. Samtlige lån er nå tilbakebetalt med unntak av lånet til Albania på 2,5 mill. USD som forfaller til betaling i april 2006.

Garanti til Den europeiske bank for gjenoppbygging og utvikling (EBRD), garantikapital

Norge har delvis innbetalt sin eierandel av EBRDs grunnkapital, mens resten er garantikapital. Av Norges andel av EBRDs opprinnelige grunnkapital ble 30 pst. innbetalt, mens 70 pst. var garantikapital. Garantiansvaret utgjorde 87,5 mill. Euro. I 1996 ble det vedtatt 100 pst. kapitalutvidelse i EBRD som Norge sluttet seg til. Av utvidelsen skulle 22,5 pst. innbetales, mens 77,5 pst. var garantikapital tilsvarende 96,87 mill. Euro. Til sammen utgjør den norske garanti*rammen* dermed 184,37 mill. Euro. Garanti*ansvaret* øker med 12 108 750 Euro pr. år inntil 2005 da hele garantirammen er oppfylt. Ved utgangen av 2004 vil ansvaret dermed være økt til 172 261 250 Euro.

Baltisk investeringslån

Ved utvidelsen av Nordisk investeringsprogram i Baltikum i 1996 ble det statlige garantiansvaret for lån via Den nordiske investeringsbanken økt fra 30 til 60 mill. ECU, jf. St.prp. nr. 1. Tillegg nr. 10 for 1995–96. Garantiansvaret er fordelt mellom de nordiske land. Norges samlede garantiansvar utgjorde 11 340 000 Euro. Ansvaret trappes gradvis ned og vil i løpet av 2004 være redusert til 2 760 000 Euro.

Garanti for lån til NOAH Holding AS

I forbindelse med behandlingen av St.prp. nr. 103 for 1990–91 vedtok Stortinget en særskilt garantiramme på 250 mill. kroner for lån som skulle stilles til disposisjon for Norsk avfallshandtering AS, nå NOAH Holding AS, for oppbygging av tilstrekkelig behandlingskapasitet for spesialavfall. De anleggene som garantien opprinnelig ble gitt for å etablere, er ferdigstilt. Det er derfor ikke nødvendig å fornye garantien. Det er gjennom flere år vedtatt en utbetalingsfullmakt for å dekke påløpt garantiansvar under ordningen som er foreslått videreført for 2005, jf. Forslag til vedtak IV. I forbindelse med salg av statens aksjer i NOAH Holding AS ble det forutsatt at størrelsen på avdragene på lånet skulle trappes opp. Det anslås at gjenværende garantiansvar vil være redusert til om lag 115 mill. kroner ved utgangen av 2004.

Tapsfond for garantiordninger

Ved etableringen av SND i 1993 ble det etablert særskilte tapsfond for SNDs garantiordning med bevilgninger over statsbudsjettet. Denne ordningen ble videreført utover på 1990-tallet. Senere er det gitt samlebevilgninger der SND innenfor ram-

men av bevilgningen selv har kunnet prioritere hvor mye som skal benyttes til tapsfond for garantier, risikolån og innovasjonstilskudd. Denne praksisen foreslås videreført i regi av Innovasjon Norge for 2005 under kap. 2421, post 50 Innovasjon – prosjekter, fond.

Tap på GIEKs garantiordning for eksport til og investeringer i utviklingsland forutsettes dekket av tapsavsetnings-/grunnfond som tidligere er bevilget over Utenriksdepartementets budsjett med til sammen 300 mill. kroner.

Det ble også foretatt en engangsavsetning på 47,4 mill. kroner til å dekke eventuelle utbetalinger på betalingsbalanselån til Estland, Latvia, Litauen, Albania, Bulgaria og Romania og en avsetning på ca. 20,7 mill. kroner til dekning av eventuelle tap under garantiansvaret knyttet til Baltisk investeringslån. Som følge av at det nå bare gjenstår utestående betalingsbalanselån til Albania, ble 25 mill. kroner av engangsavsetningen på 47,4 mill. kroner tilbakeført til statskassen i 2004.

Andre garantiliknende ordninger

(i 1 000 kr/SDR)

Betegnelse	Utbetalt i 2003	Samlet ansvar pr. 31.12.2003	Forslag til ramme for 2005	Totalramme i 2005
Institutt for energiteknikk og Statsbygg, skade atomanlegg	0	0	SDR 60 000	SDR 60 000
Beredskapsordning for varekrigsforsikring			1 000 000	1 000 000

Særskilte fullmakter for å dekke forsikringstilfeller

Institutt for energiteknikk og Statsbygg

Atomenergiloven begrenser innehavers ansvar for skader som skyldes virksomhet ved atomanlegg. Lovbestemmelsen setter ansvarsbeløpet til 60 mill. Special Drawing Rights (SDR, spesielle trekkrettigheter). Statens selvassuranse omfatter Institutt for energiteknikks (IFEs) atomanlegg på Kjeller og i Halden, Statsbyggs kombinerte lager/deponi for lavt og middels aktivt radioaktivt avfall i Himdalen, midlertidig lagring av atomavfall på IFEs eiendom på Kjeller i påvente av overføring til Himdalen og all transport av radioaktivt materiale mellom IFEs og Statsbyggs atomanlegg. Dekning av ansvar overfor tredjeperson ved atomenergiuhell ved disse anleggene foreslås satt til 60 mill. SDR for 2005, som tilsvarer om lag 605 mill. kroner etter kurs pr. 1. september 2004, jf. Forslag til vedtak X, 1 og omtale under kap. 920, underpost 50.4.

Beredskapsordning for varekrigsforsikring

Ny lov om statlig varekrigsforsikring som en beredskapsordning ble sanksjonert 12. desember 2003 og trådte i kraft 1. januar 2004. Fra samme dato ble lov av 3. desember 1948 om Statens varekrigsforsikring opphevet. Det vises til nærmere omtale under kap. 5343. Innføring av ny lov medfører risiko for at staten kan pådra seg erstatningsutbetalinger ut over det som blir dekket gjennom premieinnbetalinger. Ordningen med at Stortinget gir samtykke til å inngå avtaler om forsikringsansvar under beredskapsordningen for varekrigsforsikring innenfor en totalramme for nytt og gammelt ansvar på 1 000 mill. kroner foreslås videreført for 2005, jf. Forslag til vedtak X, 2.

6 Bruk av stikkordet «kan overføres»

På grunnlag av forslag i Gul bok for 1995 sluttet Stortinget seg til en endring av bevilgningsreglementets § 7 slik at stikkordet «kan overføres» i visse tilfeller også kan knyttes til andre poster enn bygg- og anleggs- og materiellbevilgninger når dette anses påkrevd for å oppnå best mulig resultat av vedkommende bevilgning.

Under Nærings- og handelsdepartementet foreslås stikkordet knyttet til enkelte poster utenom postgruppen 30–49. Disse er oppført i tabellen nedenfor. Bruk av stikkordet begrunnes ut fra følgende to forhold:

a) Bevilgningen gjelder bygg- og anleggs- og materiellbevilgninger.
b) Utbetaling på tilsagn om tilskudd gitt i 2005 må helt eller delvis kunne foretas i 2006 eller senere budsjetterminer for å sikre at alle vilkår i tilsagnet er oppfylt før midlene utbetales.

Under Nærings- og handelsdepartementet blir stikkordet foreslått knyttet til disse postene utenom postgruppe 30–49

(i 1 000 kr)

Kap.	Post	Betegnelse	Overført til 2004	Forslag 2005	Begrunnelse for stikkordet
0900	21	Spesielle driftsutgifter	16 040	33 050	b
0904	22	Forvaltning av Altinn-løsningen		53 700	b
0907	22	Flytteutgifter		48 100	b
0924	70	Tilskudd	19 527	14 500	b
0934	70	Eksportfremmende tiltak	13 108	12 400	b
0938	71	Omstillingstilskudd til Sør-Varanger	10 000	10 500	a+b
0950	21	Spesielle driftsutgifter	5 546	11 500	b
2421	71	Internasjonalisering, profilering og innovasjon – programmer		248 600	b
2421	72	Forsknings- og utviklingskontrakter	51 282	157 500	b

7 Satsing på likestilling gir verdiskaping gjennom økt mangfold i næringslivet

Innledning – bakgrunn

Likestillingsloven pålegger offentlige myndigheter skjerpet aktivitetsplikt for å fremme likestilling mellom kjønnene på alle samfunnsområder. Som ledd i oppfølgingen gis det nedenfor en redegjørelse for Nærings- og handelsdepartementets arbeid med å bidra til økt mangfold i næringslivet. I denne forbindelse gis en særskilt omtale av kvinneprosjekter i regi av Innovasjon Norge. Videre gjøres det greie for arbeidet med å oppnå en bedre balanse mellom kjønn i styrer og ledelse i større norske selskaper, i tillegg til heleide statlige selskaper og foretak.

Hvorfor satse på mangfold?

En av regjeringens viktigste oppgaver er å tilrettelegge for maksimal verdiskaping ut fra tilgjengelige ressurser i samfunnet. I utviklingen av norsk næringslivs konkurranseevne spiller en rekke forhold inn. Et av de viktigste konkurransefortrinnene Norge har og som det må satses ytterligere på fremover, er en høyt utdannet arbeidsstyrke. Det er av stor betydning at norsk næringsliv har dyktige ledere, styrerepresentanter og kompetente entreprenører og bedriftseiere.

Nærings- og handelsdepartementet er opptatt av at mangfold ikke bare dreier seg om kjønn, men også om ulik kompetanse, erfaring, bakgrunn/kultur, personlighet, alder osv. Økt mangfold vil kunne frembringe mer nytenking og perspektiver som kan gi større og bedre beslutningsgrunnlag i styrearbeid og ledelse, i tillegg til økt innovasjon. Større mangfold vil også øke forståelsen av internasjonale forhold og andre lands kulturer. Dette er viktig for norske bedrifters internasjonale orientering.

Norge er et av de landene i Europa med høyest yrkesdeltakelse blant kvinner. Samtidig er mer enn halvparten av de som tar høyere utdanning i Norge i dag kvinner. Kvinneandelen i lederposisjoner i norsk næringsliv er i forhold til dette fortsatt lav og regjeringen vil arbeide for å styrke kvinneandelen.

Mangfold i styrer i statsforetak, statsaksjeselskaper og allmennaksjeselskaper m.m.

Regjeringen la 13. juni 2003 frem Ot.prp. nr. 97 for 2002–2003 Om likestilling i styrer i statsaksjeselskaper, statsforetak, allmennaksjeselskaper m.v. Der ble det foreslått regler om kjønnsrepresentasjon, som krever at det blant styremedlemmene i disse selskapene skal være et minimumsantall av hvert kjønn, tilnærmet 40 pst. Loven ble vedtatt i Stortinget 27. november 2003.

For statsforetakene, statlige aksjeselskaper og statlige særlovselskaper har regjeringen nådd målet om minst 40 pst. i gjennomsnitt av begge kjønn i styrene.

Reglene om kjønnsrepresentasjon for de privat eide allmennaksjeselskapene skal ikke settes i kraft dersom den ønskede kjønnsrepresentasjonen oppnås frivillig i løpet av 2005. Om loven settes i kraft for de privat eide allmennaksjeselskapene, blir det en vanlig overgangsperiode på to år fra ikrafttredelsen for selskaper som er registrert før dette, slik at reglene ikke blir bindende før i 2007. For selskaper som registreres etter at reglene trer i kraft, må kravene til kjønnsrepresentasjon være oppfylt fra registreringstidspunktet.

Nærings- og handelsdepartementet har eierandeler i mange virksomheter. Virksomhetene hvor departementet har 100 pst. eierskap, er aksjeselskapene Kings Bay AS, Bjørnøen AS, ECC AS, Entra Eiendom AS, BaneTele AS, Argentum Fondsinvesteringer AS, Flytoget AS og Venturefondet AS. Videre eier departementet statsforetakene SIVA SF og Statkraft SF og særlovselskapet Innovasjon Norge.

Tall fra 1. januar 2004 viser at for de ovennevnte ni heleide selskapene utgjør de kvinnelige styrerepresentantene valgt av departementet i gjennomsnitt 46,4 pst., eksklusiv vararepresentanter. I St.meld. nr. 22 for 2001–2002 Et mindre og bedre statlig eierskap, fremgår det at det er lagt til grunn et prinsipp om at styresammensetningen skal være kjennetegnet av kompetanse, kapasitet og mangfold ut fra det enkelte selskaps egenart. Målet er å sette sammen styrende organer som er best mulig tilpasset statens formål med eierskapet og selskapets virksomhetsområde. Staten har som mål å få

en god balanse mellom kjønnene ved valg av styremedlemmer.

Tiltak for å bidra til økt mangfold i styrer og ledelse

Regjeringen vedtok i mars 2002 flere målsettinger og tiltak for å bedre kvinneandelen i styrene i allmennaksjeselskaper, statsforetak, statsaksjeselskaper og særlovselskaper. Departementet skal utarbeide årlig statistikk over kvinneandelen blant representantene som velges til styrene i virksomheter 100 pst. eid av staten, dvs. statsforetak, statsaksjeselskaper og særlovselskaper.

Kvinnesatsingsprosjekter i Innovasjon Norge

Kvinnerettet arbeid har vært et prioritert område i det tidligere Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (SND) i mange år, og Innovasjon Norge videreføre denne satsingen. Innovasjon Norge arbeider for å fremme kvinners deltakelse i næringslivet, både som etablerere og ledere, gjennom særskilte satsinger og som en integrert del av virksomheten. For Innovasjon Norges arbeid er kvinner en prioritert målgruppe.

Innovasjon Norges satsing på kvinner gjennom programmet «Kvinner i Fokus» har som målsetting å øke andelen kvinner i ledende stillinger i næringslivet gjennom kompetansetiltak og å øke andelen kvinnelige bedriftseiere gjennom rollemodeller/finansiering. «Kvinner i Fokus» består av fem delprogrammer: Styrekandidater, Nettverkskreditt, LederMentor, Fyrtårn og Kvinner og innovasjon.

- *Styrekandidater*: I samarbeid med BI har SND/Innovasjon Norge utviklet og satt i gang kompetansekurs i styrearbeid. Det er avholdt kurs i Tromsø, Trondheim, Bergen og Oslo. Nesten 300 personer har deltatt på kurs i 2003, og halvparten av deltakerne er kvinner. Totalt har ca. 1 000 personer gjennomført kurset. De som har bestått eksamen etter kurset, har fått CV lagt inn i en egen database. I 2003 er det dessuten holdt fire kurs for styreledere. I tillegg arrangeres årlig en styrets kompetansedag hvor deltakere fra de ulike kurs møtes til nettverkssamling og faglig påfyll.
- *Nettverkskreditt:* Nettverkskreditt skal stimulere til økt etablerervirksomhet for å skape nye og lønnsomme arbeidsplasser for etablerere med små kapitalbehov. Virkemidlet er i utgangspunktet kjønnsnøytralt, men har frem til nå hovedsakelig vært benyttet av kvinner. Innenfor nettverksordningen ble det finansiert 18 grupper i 2003. I 2003 ble det foretatt en gjennomgang av resultatene pr. utgangen av 2002 som viste at ordningen hadde 175 aktive grupper med ca. 900 medlemmer og med en total omsetning på 236 mill. kroner.
- *LederMentor-programmet* har et særlig fokus på lederutvikling for kvinner. Programmet baseres på en mentor/adept metodikk hvor det opprettes faglig dialog mellom to parter med den hensikt å videreutvikle adepten til å søke avansement innen egen bedrift. I 2003 har 32 par (adepter og mentorer) gjennomført programmet. Totalt har 88 par gjennomført kurset hittil. Programmet gjennomføres i samarbeid med Administrativt forskningsfond ved Norges Handelshøyskole.
- *Fyrtårnprogrammet* er et leder- og bedriftsutviklingsprogram for kvinnelige bedriftseiere som skal bidra til å synliggjøre kvinner i næringslivet. Som en del av forpliktelsene ved programmet skal deltakerne være samtalepartnere for nye etablerere/andre små næringsdrivende i sine nærområder. 25 kvinnelige bedriftseiere/ledere deltok i 2003 og 100 bedriftseiere totalt har deltatt i programmet så langt.
- Prosjektet *Kvinner og innovasjon* ble startet opp i 2002 og skal bidra til flere innovative kvinnelige etablerere. Innovasjon Norge skal gjennom prosjektet bidra til at minst 10 kvinnelige innovatører innen ulike bransjer har etablert egen bedrift innen utgangen av 2005. I 2003 har prosjektet vært i en forstudie fase, og pilotprosjektet startet opp i 2004.
- «Kvinner i Fokus» er prosjektansvarlig for et EU-prosjekt for å kartlegge kvinners vei til eierskap. Fem partnerland deltar i prosjektet, som skal være ferdig i 2005.
- SND var i august 2003 vertskap for konferansen Nordic Conference on Women Entrepeneurs, hvor representanter fra de skandinaviske landene, EU og USA var representert.
- SNDs/Innovasjon Norges *Akademikerbedrift* er et pilotprogram for akademikere med humaniora- eller samfunnsvitenskapelig bakgrunn som ønsker å starte egen virksomhet. Pilotprogrammet er utviklet i samarbeid med Kulturell Dialog og startet høsten 2003. Programmet har mer enn 50 pst. deltakelse av kvinner.

Mål og strategier/budsjett

Regjeringen legger til grunn at Innovasjon Norge har et ansvar for å prioritere satsing på likestillingsprosjekter og -programmer innenfor rammen av sine budsjetter. Innenfor de fokus- og målgrupper Stortinget har vedtatt for Innovasjon Norge, vil

det i den forbindelse være et mål å tilrettelegge for å øke kvinneandelen i næringslivet. Midler til satsingen er foreslått bevilget under kap. 2421, post 50 Innovasjon – prosjekter, fond, for 2005.

Innovasjon Norges styre vedtok i 2003 en strategi for en helhetlig kvinnesatsing i selskapet. Målet er å samordne nasjonale, regionale og bransjerettede tiltak rettet mot økt verdiskaping for og blant kvinner for bedre måloppnåelse og sterkere synliggjøring av satsingen. En målsetting om å øke kvinneandelen av selskapets midler til 25 pst. ble vedtatt i denne sammenheng. I 2003 var kvinneandelen av Innovasjon Norges midler 13 pst.

Oppfølging av likestillingslovens bestemmelse om redegjørelsesplikt

Likestillingslovens § 1a inneholder et krav til offentlige myndigheter og offentlige virksomheter om å redegjøre for den faktiske tilstanden når det gjelder likestilling i virksomheten. Redegjørelsen skal også omfatte virksomhetens iverksatte og planlagte tiltak for å fremme likestilling.

Nærings- og handelsdepartementet (NHD)

Beskrivelse av faktisk tilstand

For å gi en relevant beskrivelse av situasjonen vedrørende likestilling i Nærings- og handelsdepartementet for 2003, er det hensiktsmessig å presentere kjønnsdelt statistikk på sentrale personalområder slik det fremgår nedenfor.

Ansatte, lederstillinger og rekruttering fordelt på kjønn

	Ansatt		Lederstillinger		Rekruttering	
	Antall	Pst.	Antall	Pst.	Antall	Pst.
Menn	117	46,2	21	70	7	43,7
Kvinner	136	53,8	9	30	9	56,3
Totalt	253	100	30	100	16	100

Tabellsystemet som benyttes for kolonnen «Ansatt», tar utgangspunkt i totalt antall ansatte i departementet, herunder personell som er ute i permisjon, dvs. totalt 253 personer. Antall aktive stillinger utgjør 227 og antall aktive årsverk 221,8.

Mer enn 50 pst. av medarbeiderne i NHD er kvinner. Høyest andel er i avdelinger som har høy andel sekretærer og høy andel støttefunksjoner. Videre er det 30 pst. kvinner i lederstillinger.

I 2003 er det tilsatt flere kvinner enn menn i departementet. I denne sammenheng vises det spesielt til at to avdelingsdirektørstillinger og en underdirektørstilling ble besatt av kvinner.

Stillingskoder fordelt på kjønn og lønn

Stillingskode	Menn snitt lønnstrinn	Kvinner snitt lønnstrinn	Alle snitt lønnstrinn
Alle stillingskoder	54,15	45,87	49,58
1063 førstesekretær	0,00	33,50	33,50
1064 konsulent	0,00	37,17	37,17
1067 førstekonsulent	40,50	40,76	40,67
1436 rådgiver	48,95	48,39	48,70
1448 seniorrådgiver	61,50	58,55	60,45
1217 underdirektør	61,64	60,00	60,75
1218 avdelingsdirektør	70,14	69,25	69,82

Snittlønn for alle stillingskoder er gjennomgående høyere for menn enn kvinner. Dette skyldes bl.a. at kvinnene er overrepresentert i stillingsgrupper der det ikke kreves høyere utdanning.

Kjønnsforskjellene når det gjelder lønn innen samme stillingskode (hvor det er både kvinner og menn), er stort sett liten.

Arbeidstid – deltid og overtid fordelt på kjønn

	Deltidsansatte		Overtid	
	Antall	Pst.	Timer	Pst.
Menn	4	19	11 469	64,5
Kvinner	17	81	6 307	35,5
Totalt	21	100	17 776	100

Det fremgår av tabellen at kvinner bl.a. jobber betydelig mindre overtid enn menn. Dette kan ha sammenheng med et bredt spekter av faktorer, f.eks. stilling/arbeidsoppgaver, deltid og kultur.

Beskrivelse av iverksatte tiltak

Nærings- og handelsdepartementet skal stimulere likestillingsarbeidet på de områder hvor departementet berøres som arbeidsgiver, jf. departementets tilpasningsavtale. Intensjonene har ført til at bl.a. følgende tiltak er iverksatt:

- den enkelte leder skal bidra til at kvinner og menn får likeverdige arbeidsoppgaver og muligheter til faglig og personlig utvikling i departementet
- kompetansegivende oppgaver skal fordeles slik at de bidrar til likestilling mellom kvinner og menn i departementet
- arbeidsoppgaver og møter forutsettes normalt å kunne gjennomføres i ordinær arbeidstid

I forbindelse med rekruttering og lokale forhandlinger tas likestillingsperspektivet med i betraktning.

Departementet er opptatt av å få flere kvinner inn i lederstillinger. Dette har resultert i følgende tiltak:

- deltakelse i prosjektet «Kvinne, kvalitet og kompetanse i staten» med oppfølging frem til 2006; gjennom rapportering om lederstillinger fordelt på kjønn og dialog i departementets lederforum, er det satt fokus på kjønnsfordelingen i lederstillinger og informert om regjeringens intensjoner på dette området
- ved kunngjøring av lederstillinger oppfordres kvinner til å søke
- ved rekruttering til topplederstillinger benyttes rekrutteringsfirmaer som skal sørge for at aktuelle kvalifiserte kvinner finnes blant søkerne
- statens prosedyrer for rekruttering til topplederstillinger blir benyttet
- departementet deltar med kandidater i Statskonsults mentorprogram for å få flere kvinner til lederstillinger/videreutvikle kvinner i lederstillinger og eventuelt for avansement

Beskrivelse av planlagte tiltak

Departementet har iverksatt en rekke tiltak for å fremme likestilling som vil bli videreført. Tiltakene for å øke kvinneandelen i lederstillinger ses som ledd i departementets arbeid med å realisere statens målsetting om minst 40 pst. representasjon av begge kjønn i lederstillinger innen 2006.

NHDs underliggende virksomheter

I tillegg til å redegjøre for likestillingsområdet i departementet omtales tre av de største etatene: Brønnøysundregistrene, Patentstyret og Norges geologiske undersøkelse.

Brønnøysundregistrene (BR)

Etaten forholder seg til regelverket i Statens personalhåndbok og regelverk for øvrig hva angår likestilling. I BRs sentrale dokumenter om personalpolitikk, lokal lønnspolitikk og i tilpasningsavtalen er likestilling tema.

Beskrivelse av faktisk tilstand

Brønnøysundregisterene har 376 ansatte, 38 pst. menn og 62 pst. kvinner. Menn innehar de høyere normerte stillingene, og produksjonsavdelingene har flest kvinner tilsatt i lavere normerte stillinger. Innen ledelsen er fordelingen 17 kvinner og 22 menn. Gjennomgående er det flere menn jo høyere stilling det gjelder; gruppeledelsen har et klart flertall av kvinner, mens seksjons- og toppledelsen har flest menn.

Kvinner har like høy eller høyere lønn enn menn i de stillingskategorier som har flest antall

ansatte. Innen samme utdanningsnivå synes det ikke å være noen vesentlig lønnsforskjell mellom menn og kvinner. I høyere stillinger har menn høyere gjennomsnittslønn enn kvinner.

- i 2003 ble det tilsatt totalt 122 personer, 62 pst. kvinner og 38 pst. menn
- i de lavere stillingskategorier ble 88 tilsatt, 73 pst. kvinner og 27 pst. menn
- i de høyere stillingskategorier ble 34 tilsatt, 32 pst. kvinner og 67 pst. menn

I 2003 var det 19 deltidsarbeidende, 18 kvinner og 1 mann. Stikkprøver viser at kvinner har en vesentlig høyere andel overtid enn menn.

I 2003 fikk 12 kvinner og 2 menn etter søknad stipend på til sammen kr 175 000 til videre-/etterutdanning.

Beskrivelse av iverksatte tiltak

Utover det å forholde seg til gjeldende regelverk på området har ikke Brønnøysundregistrene iverksatt tiltak spesielt innrettet på likestilling.

Beskrivelse av planlagte tiltak

Økning av kvinners kompetansenivå vil være et viktig virkemiddel for likestilling. Etatens bidrag på dette området går i større grad til kvinner enn menn. I 2004 støttes kvinner i lederstillinger gjennom deltakelse i Statskonsults mentorprogram.

Styret for det industrielle rettsvern (Patentstyret)

Beskrivelse av faktisk tilstand

Etaten har 257 ansatte, hvorav 63 pst. kvinner og 37 pst. menn. Tradisjonelt har Patentstyret hatt en god kjønnsfordeling på lederstillinger, for 2003 er fordelingen 49 pst. kvinner og 51 pst. menn. Det er særlig på de lavere stillingsnivåer at det er en overrepresentasjon av kvinner, mens det på de midlere og høyere stillinger er en tilsvarende god kjønnsfordeling som på ledernivået.

Det er ingen betydelige lønnsforskjeller mellom menn og kvinner for de lavere stillingsnivåer. På de midlere og høyere stillingsnivåer ligger menn stort sett noe høyere lønnsmessig enn kvinner, noe som også gjør seg gjeldende på ledernivå.

I 2003 ble det tilsatt totalt 17 medarbeidere, 12 kvinner og 5 menn.

22 kvinner og 3 menn arbeidet deltid i 2003. Patentstyret ser en klar sammenheng mellom omsorg for barn og bruk av deltid for kvinner. Innenfor lederposisjonene arbeider menn vesentlig mer overtid enn kvinner, mens kvinner jobber mest overtid blant de øvrige ansatte.

Det er en forholdsvis jevn fordeling av kursmidler mellom kvinner og menn til kortere kurs, men med en svak overvekt til kvinner på enkelte stillingsnivå. For øvrig benyttes betydelige midler til et felles lederutviklingsprogram for samtlige ledere og for alle medarbeidere i etaten for å gjennomføre moduler av Datakortet.

Beskrivelse av iverksatte tiltak

Etaten følger de regler, krav og påbud som gjelder på likestillingsområdet i staten. Man er opptatt av lik lønn for arbeid av lik verdi på de ulike stillingsnivåer og har spesielt lagt vekt på at lønnede svangerskaps-/omsorgspermisjoner ikke skal være til hinder for normal lønns- og karriereutvikling.

For å redusere den markante overvekt av kvinner på de laveste stillingsnivåer har etaten forsøkt å rekruttere inn menn, noe som har vist seg svært vanskelig. Patentstyret arbeider for tiden med å skape karriereplaner for disse stillingene, noe som på lengre sikt kan virke positivt på rekrutteringen av kvalifiserte mannlige kandidater.

Patentstyrets interne lønnspolitikk legger vekt på at lønnsforskjeller mellom kvinner og menn på midlere og høyere stillingsnivåer skal utjevnes over tid.

Beskrivelse av planlagte tiltak

Patentstyret legger opp til en vurdering av de kjønnsmessige lønnsforskjeller for de høyeste stillingene.

Norges geologiske undersøkelse (NGU)

Beskrivelse av faktisk tilstand

Ansatte, lederstillinger og rekruttering fordelt på kjønn i NGU:

	Ansatt		Lederstillinger		Rekruttering	
	Antall	Pst.	Antall	Pst.	Antall	Pst.
Menn	142	68,9	22	88	9	64,3
Kvinner	64	31,1	3	12	5	35,7
Totalt	206	100	25	100	14	100

Ved utgangen av 2003 var gjennomsnittlig lønnstrinn for kvinner i etaten på 41,7, mens tilsvarende gjennomsnitt for menn var på 51,8. 43 personer arbeider deltid, 27 kvinner (62,8 pst.) og 16 menn (37,2 pst.). NGU benytter i liten grad overtid.

Beskrivelse av iverksatte tiltak

NGU har de senere år iverksatt en rekke tiltak for å fremme likestilling:

- andelen kvinnelige forskere er mer enn firedoblet i siste 10-års periode, og den er stadig økende
- NGU har opprettet «Kvinnelig forskerforum»
- institusjonen medvirket til etablering av barnehage og støtter driften av denne med årlige tilskudd
- sabattical-ordninger tilpasset barnefamilier

Beskrivelse av planlagte tiltak

- incentiver for å få kvinner til å ta engasjement som mellomledere
- målrettet rekrutteringspolicy i forhold til yngre kvinnelige forskere

Generelt bemerkes at NGU er en kompetansebedrift som i stor grad rekrutterer geoforskere med dr.grad. Kjønnsfordelingen i dette markedet er et parameter som NGU bare i ubetydelig grad kan påvirke.

8 Fornying, organisasjons- og strukturendringer i statsforvaltningen

I 2004 var det flere endringer under Nærings- og handelsdepartementet. Pr. 1. januar ble Innovasjon Norge etablert og Norsk Akkreditering ble utskilt fra Justervesenet og opprettet som et eget forvaltningsorgan. Dessuten ble Norsk Romsenter etablert som et forvaltningsorgan med særskilte fullmakter fra samme dato, mens forvaltningen av Altinnløsningen ble lagt til Brønnøysundregistrene fra mai 2004.

Interne endringer i Nærings- og handelsdepartementet

Som følge av endringer i NHDs departementsstruktur 18. juni 2004 ble ansvaret for koordinering av IT-politikken og næringsrettet offentlig konkurransepolitikk overført til Moderniseringsdepartementet. I tillegg ble også ansvaret for den særskilte Klagenemnda for offentlige anskaffelser overført til samme departement.

Totalt innebærer denne strukturendringen en reduksjon på 32 årsverk i Nærings- og handelsdepartementet.

Det er ikke varslet noen organisasjons- eller strukturendringer i noen av departementets underliggende virksomheter i 2005.

9 Sektorovergripende miljøvernpolitikk

Den overordnede målsetningen for det norske samfunnet, og for verdenssamfunnet, er at utviklingen skal være økologisk, økonomisk og sosialt bærekraftig.
Kilde: Nasjonal strategi for bærekraftig utvikling

9.1 Utfordringer knyttet til miljø og næringsliv

Politikk for en bærekraftig utvikling er å forvalte de menneskeskapte ressursene og natur- og miljøressursene slik at kommende generasjoner skal ha et minst like godt grunnlag for fremtidig velferd som vi har. For å nå en målsetting om bærekraftig utvikling må miljøpolitikk og næringspolitikk sees i sammenheng.

De største miljøtruslene verden står overfor i dag er økende konsentrasjon av klimagasser i atmosfæren, rask reduksjon i det biologiske mangfoldet på jorda og stadig voksende bruk og økende utslipp av helse- og miljøfarlige kjemikalier. Dette er alle konsekvenser av menneskelig aktivitet. Degradering av miljøet er ikke verdiskaping, men verdiforringelse. Ved å internalisere miljøkostnadene må bedrifter og enkeltpersoner ta hensyn til den belastningen de påfører sine omgivelser.

Næringslivet opplever miljø som en rammebetingelse, et forretningsgrunnlag og en innsatsfaktor. Selv om Norge ligger langt fremme i miljøpolitikken vil også vår næringsvirksomhet og energiproduksjon ha miljømessige konsekvenser i form av avfall og utslipp til luft, vann og jord. En god nærings- og miljøpolitikk vil derfor søke å minimere disse konsekvensene samtidig med at hensynet til langsiktig verdiskaping ivaretas. Det globale miljøet blir ikke forbedret ved at norske bedrifter underlegges særnorske miljøkrav som gjør at virksomheter i stedet velger å etablere seg i land med lavere miljøstandarder. Det er viktig for både miljø og næringsvirksomhet at det tilstrebes harmoniserte konkurransevilkår på miljøområdet. Strenge krav til miljø vil da ikke virke vekstdempende, men stimulere til nyskaping og innovasjon. Det er derfor viktig å søke gode, internasjonale avtaler for å løse grenseoverskridende miljøproblemer.

Begrepet bærekraftig utvikling er blitt en viktig rettesnor for miljøarbeidet, sett både fra næringslivet og myndighetenes side. I forbindelse med fremleggelsen av Nasjonalbudsjettet for 2004 la regjeringen frem en egen handlingsplan for bærekraftig utvikling, Nasjonal Agenda 21. Et eget statssekretærutvalg hvor også Nærings- og handelsdepartementet er representert, har ansvaret for oppfølgingen av handlingsplanen. I desember 2003 ble det nedsatt et ekspertutvalg for å utarbeide et forslag til et begrenset sett av indikatorer for bærekraftig utvikling. I tilknytning til ekspertgruppens arbeid er det også opprettet en bred referansegruppe.

Den relative betydningen av tjenesteytende sektor i økonomien øker, og dette vil også gjenspeiles i de miljøutfordringene næringslivet står overfor. Mens industrien har kunnet redusere sin miljøbelastning gjennom å endre produksjonsprosesser eller rense utslipp, vil tjenesteytende sektor i større grad drive sitt miljøarbeid gjennom bedring av rutiner, gjenvinning av avfall, krav til underleverandører og reduksjon av energibruk.

9.2 Mål for departementets arbeid

Det å ta miljøhensyn kan være en kilde til nyutvikling og verdiskaping. Produkter og tjenester som bidrar til å løse miljøproblemer, er forretningsgrunnlaget til mange bedrifter og åpner for helt nye markeder (miljøteknologi og miljøtjenester). Slike virksomheter vil ofte kunne etableres som følge av miljøkrav/reguleringer myndighetene stiller til andre deler av næringslivet, og dermed åpne for fremvekst av en ny virksomhet. Eksempler på dette er norskutviklede panteautomater og tjenester innenfor oljevernberedskap.

Regjeringen vil motivere næringslivet til å ligge i forkant i gjennomføringen av miljøtiltak. Dette bidrar til et bedret miljø, legger grunnlaget for at norsk næringsliv kan utvikle et fortrinn innenfor miljøteknologi og kan styrke konkurranseevnen i næringslivet på lengre sikt.

For andre deler av næringslivet er miljø en viktig faktor å ta hensyn til i produksjonen. Dette gjelder bl.a. for prosessindustrien. For slike næringer er det sentralt å bidra til en mest mulig effektiv forebygging og håndtering av utslippene. For å kunne oppnå dette og samtidig opprettholde konkurranseevnen i industrien, er det viktig å bidra til utvikling av kostnadseffektive miljøvirkemidler og

samkjøring av nasjonal og internasjonal politikk, både i EU og globalt i FN-systemet. De siste 20 årene har norsk industri vist seg meget tilpasningsdyktig i forhold til miljøkrav. Dette er også et konkurransefortrinn.

En rekke næringer i Norge har sin basis i et rent miljø for eksempel reiseliv, fiskeri og skogbruk. Reiselivsnæringen i Norge er i betydelig grad basert på attraktive natur- og miljøkvaliteter. Skal vi bevare mange av de «honningkrukkene» som trekker turister, betyr det også at man må sette noen miljøbegrensninger. Oppdrett og fiskeri er avhengige av tillit internasjonalt til at Norskekysten er lite forurenset. For disse næringene er det derfor positivt at britiske myndigheter i juni 2003 vedtok midlertidig stans i utslippene av technetium-99 fra Sellafield-anlegget, og at det i april 2004 ble vedtatt at utslippene skal renses. Positivt er det også at myndighetene har satt relativt strenge utslippskrav overfor oljeindustrien.

Sentrale mål for miljøarbeidet er å:

- bidra til en politikk og en ressursbruk nasjonalt og internasjonalt som kan forene miljøhensyn, handelspolitiske hensyn og næringshensyn
- bidra til å utvikle og ta i bruk miljøvennlig teknologi, miljøvennlige produkter og tjenester
- arbeide aktivt i internasjonale organisasjoner for å forebygge og redusere miljøforurensning fra skip

Bidra til en politikk og en ressursbruk som kan forene miljøhensyn, handelspolitiske hensyn og næringshensyn

En viktig oppgave er å bidra til utforming av overordnede retningslinjer og virkemidler på områder der nærings- og miljøpolitikk griper inn i hverandre. I den forbindelse deltar Nærings- og handelsdepartementet bl.a. i arbeidet med å følge opp Göteborgprotokollen (sur nedbør) og deltar også i de internasjonale forhandlingene for å redusere klimagassutslipp (Kyotoprotokollen) og miljøtiltak for skipsfarten i IMO (International Maritime Organization).

Med bakgrunn i forpliktelsene i Kyotoprotokollen presenterte regjeringen St.meld. nr. 15 for 2001–2002 som en tilleggsmelding til St.meld. nr. 54 for 2000–2001 Norsk klimapolitikk, i mars 2002. Som en oppfølging av denne ble et forslag til kvotesystem sendt på høring 29. juni 2003. Kvotesystemet er utarbeidet av Miljøverndepartementet (MD) i samarbeid med berørte departementer, Statens forurensningstilsyn (SFT) og Prosessindustriens landsforening (PIL).

Arbeidet med virkemidler for å oppnå Norges forpliktelser i henhold til Göteborgprotokollen har pågått gjennom 2003 og 2004. Miljøverndepartementet har inngått en intensjonsavtale med Prosessindustriens Landsforening (PIL) om reduksjon av utslippene av svoveldioksid. For nitrogenoksider (NO_X) pågår det et arbeid for å fremme konkrete og kostnadseffektive forslag til nye tiltak og virkemidler. Utredninger viser at det er potensial for å redusere NO_X-utslippene innenfor sjøfart, og mange av de rimeligste tiltakene finnes innenfor denne sektoren. Det vil imidlertid være en utfordring å komme frem til tiltak som ikke vil være konkurransevridene i forhold til utenlandske skip, og mellom sjøfart og andre transportformer.

På Ministerkonferansen i Doha ble det enighet om at miljøtjenester skulle prioriteres i forhandlingene og at WTO-medlemmene skulle legge vekt på handelsliberalisering for miljøtjenester og miljøvarer. Norge har selv et liberalt handelsregime for miljøtjenester og har på bakgrunn av Doha-mandatet og norske offensive interesser på miljøtjenesteområdet reist krav til 35 land i denne sektoren.

Et hovedmål for Bergvesenet med Bergmesteren for Svalbard er å redusere de miljømessige konsekvenser av mineraluttak og bidra til en balansert miljøforvaltning. I samarbeid med SFT arbeides det kontinuerlig med å redusere avrenningen fra nedlagte gruver og med å sikre at eksisterende gruvedrift utføres med henblikk på å minimere forurensning og skader på terrenget.

Norges geologiske undersøkelse (NGU) har i sin strategiplan for perioden 2001–05 målsettinger om bedre kunnskap om natur og miljø og bedre planlegging og arealforvaltning.

Akkreditering er en offentlig anerkjennelse av en organisasjons kompetanse til å utføre sine oppgaver i henhold til gitte kvalitetssystemer. En rekke prøvingslaboratorier i Norge som er akkreditert gjennom Norsk Akkreditering, utfører miljørelatert prøving innen områder som kjemisk og biologisk testing av vann, luft, slam, kloakk og avfall og analyse av farlige kjemikalier og oljerester. I tillegg foretas akkrediterte miljøkontroller av virksomheter som ønsker å tilfredsstille EMAS-forordringens krav (Eco-management and Audit Scheme, en felles europeisk miljøstyrings- og miljørevisjonsordning innført av EU).

Ved at utslipp av forurensende stoffer analyseres på akkrediterte laboratorier sikres et beslutningsgrunnlag som er så korrekt som mulig. Det finnes i dag ca. 30 akkrediterte laboratorier, spredt over hele landet, som har miljøanalyser som hovedbeskjeftigelse.

Det er seks norske laboratorier som er inspisert og godkjent av Norsk Akkreditering i samsvar med OECDs krav til god laboratoriepraksis. På disse laboratoriene undersøkes miljøeffekten av

stoffer som brukes i f.eks. offshoreindustrien eller i landbrukets sprøytemidler.

Bidra til å utvikle og ta i bruk miljøvennlig teknologi og tjenester

Det er viktig at det utvikles velfungerende markeder for produkter, prosesser og tjenester som gjør det mulig å redusere forurensning og effektivisere råvare- og energibruk. FoU-aktiviteter som genererer nye produkter, prosesser og tjenester som kan bidra til redusert forurensning, effektiv energibruk, ny anvendelse av IKT og utvikling av spesialprodukter med høyere foredlingsgrad, prioriteres høyt av Norges forskningsråd.

Miljø er et tema for en stor del av aktiviteten i regi av Forskningsrådet, herunder aktiviteter som hører under det nye virkemiddelet Store programmer, og aktiviteter innen næringsrettet brukerstyrt og strategisk forskning.

Forskningsrådet har etablert virkemidlet Store programmer, som bl. a. skal sikre samordning og koordinering av grunnforskning, anvendt forskning og innovasjonstiltak. Flere av programmene er relevante med hensyn til miljøforskning. RENERGI er et eksempel. Programmet retter seg mot kunnskaper, teknologi og politikkutforming for et fremtidig energisystem som baserer seg på helt ren energiproduksjon, transport, lagring og bruk. OED finansierer største delen av programmet, men NHD bidrar til en del av finansieringen. Et annet eksempel er VERDIKT-programmet (kjernekompetanse og verdiskapning i IKT), hvor NHD er største bidragsyter.

Som kjerneteknologi er IKT av stor betydning for mange miljørelaterte oppgaver, herunder miljøovervåking, effektanalyser, kjemiske prosesser osv. NHD er et av departementene som finansierer mest miljørelatert FoU gjennom Forskningsrådet. Dette viser at også for bedrifter er miljøperspektivet viktig, og miljø er i økende grad etablert både som formell og reell rammebetingelse. En stor del av NHDs bevilgning til Forskningsrådet går til de næringsrettede brukerstyrte programmene, som er kjennetegnet ved at alle prosjekter gjennomføres i et forpliktende samarbeid mellom bedrift/foretak og FoU-miljøer.

Miljøaspektet er et gjennomgripende tema både for den brukerstyrte forskningen, og for den næringsrettede strategiske forskningen, hvor NHD også er bidragsyter. Gjennom den strategiske forskningen bygges det opp grunnleggende kompetanse i institutt- og universitetsektoren. I romvirksomhet er størstedelen av programutgiftene innenfor jordobservasjon miljømotiverte, og det arbeides aktivt for å sikre satellittdata for bruk på alle de miljøvernpolitiske resultatområdene.

Aktiv deltakelse i internasjonale organisasjoner for å redusere miljøskader innenfor skipsfarten

Det er et mål i norsk skipsfartspolitikk å bidra til at skipsfarten er like miljøsikker som alternative transportformer, og at de tekniske og operasjonelle forhold i norsk maritim virksomhet forebygger miljøskader. Skipsfarten er en internasjonal næring, og det er derfor et mål i seg selv å få globale regler. Dette innebærer at regelverket må utarbeides i FNs maritime organisasjon (IMO) for å få størst mulig gjennomslagskraft. Nærings- og handelsdepartementet har hovedansvaret for Norges forhold til IMO. I tillegg til det globale regelverket har det vært økt fokus på å få til regionale tiltak, særlig i Nordsjøsammenheng. I tillegg har EU hatt økt fokus på miljøspørsmål relatert til skip, og det har de siste årene kommet stadig nytt regelverk på området bl.a. som følge av ulykken med skipet Prestige utenfor Spania i november 2002.

9.3 Resultater fra aktiviteten i 2003

Nærings- og handelsdepartementet har deltatt løpende i interdepartementalt arbeid med miljøpolitiske spørsmål knyttet til nasjonal lovgivning, avgiftsutredninger og internasjonale miljøforhandlinger.

Norges forskningsråd følger opp miljørelatert forskning gjennom brukerstyrte prosjekter innenfor de fleste av sine programmer. Av Nærings- og handelsdepartementets bevilgning til Forskningsrådet i 2003 er 74,4 mill. kroner definert som miljørelevant forskning. I et helhetsperspektiv er den miljømotiverte forskningen knyttet til globale utfordringer som forurensning og klimaendring. Samspillet mellom forskning og næringsliv knyttet til slike problemstillinger foregår som en integrert del av mange forskningsprogrammer og satsinger. Et eksempel er PROSBIO-satsingen som er knyttet til aluminiumproduksjon, ferrolegeringer og treforedling der målet er å utvikle helt nye eller vesentlig forbedrede prosesser som er miljøriktige eller ressursbesparende. Mange prosjekter har som mål å finne frem til miljøriktige løsninger i næringslivet, et område som har fått økt oppmerksomhet fra bedriftene i takt med økende grad av lovpålagte eller markedsbaserte miljøkrav. Forskningsrådet har fulgt opp Nærings- og handelsdepartementets underliggende ambisjon i departementets miljøhandlingsplan for 2001–05 ved å vurdere hvert enkelt prosjekt med hensyn til miljøkonsekvenser.

Alle prosjektene som tidligere Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (SND) finansierte, ble

vurdert i forhold til miljømessige forhold. 361 mill. kroner til 506 prosjekter kan defineres som miljøtiltak for 2003. Dette utgjør 10 pst. av midlene og 7 pst. av antall prosjekter.

Nærings- og handelsdepartementet er opptatt av at det settes fokus på miljøspørsmål i forbindelse med statlig støttet eksportfinansiering. Departementet har derfor, sammen med Eksportfinans og Garanti-Instituttet for Eksportkreditt (GIEK), tatt initiativ overfor OECD og medvirket til at det i november 2001 ble oppnådd enighet mellom alle medlemmene i eksportkredittgruppen unntatt USA og Tyrkia om «Common Approaches on Environment and Officially Supported Export Credits». Common Approaches er implementert fra og med 1. januar 2002. GIEK har nå revidert sine miljøretningslinjer i tråd med OECDs retningslinjer. GIEKs virksomhet er i seg selv ikke miljørelatert, men GIEK har som målsetting å fremme eksport og samtidig ivareta miljøhensyn og derved bidra til bærekraftig samfunns- og næringsutvikling i utenlandske markeder.

Bergvesenet har siden 1989 arbeidet for å kartlegge, begrense og etterkontrollere forurensningen i nedlagte gruveområder. I løpet av 2003 har etaten fortsatt arbeidene i Sulitjelma. Arbeidene der vil bli ferdige i 2004. Ved Løkken er det gjennomført økt prøvefrekvens, og avrenningen har stabilisert seg på et akseptabelt nivå. Det er gjennomført etterkontroller der og i Killingdal, og det er igangsatt et kontrollprogram for å kartlegge den totale avrenningen fra Nordgruvefeltet på Røros. Etaten har fortsatt kartleggingen av forurensningen fra gruveområdet i Folldal, og vil i 2004 samarbeide med kommunen om den videre oppfølgningen av kartleggingstiltak.

På aktiviteter innen romvirksomhet deltok Norge på en internasjonal konferanse i Washington DC i USA i juli 2003, hvor det ble etablert et samarbeidsopplegg for et globalt satellittbasert jordobservasjonssystem. Gjennom norsk deltakelse i det europeiske GMES-programmet deltar Norge i realiseringen av dette systemet som skal overvåke tilstand og endringer i det globale miljøet.

9.4 Tiltak på miljøområdet

Den nye loven for offentlig innkjøp trådte i kraft 1. juni 2001. I § 6 slås det fast at statlige, kommunale og fylkeskommunale organer under planlegging av den enkelte anskaffelse skal ta hensyn til livssykluskostnader og miljømessige konsekvenser av anskaffelsen. Som en oppfølging av loven ga Nærings- og handelsdepartementet i januar 2004 ut en miljøveileder som skal gi den enkelte innkjøper veiledning om hvordan man kan ta miljøhensyn ved planlegging av anskaffelsen og hvilke miljøkrav som kan stilles til leverandøren og til selve produktet.

I 2003 ga Stortinget sin tilslutning til opprettelsen av et nytt innovasjons- og internasjonaliseringsselskap, jf. St.prp. nr. 51 for 2002–2003 Virkemidler for et innovativt og nyskapende næringsliv. Selskapet fikk navnet Innovasjon Norge og tok fra 1. januar 2004 over ansvaret for forvaltningen av de næringsrettede virkemidlene som tidligere lå under Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (SND), Statens veiledningskontor for oppfinnere (SVO), Norges Turistråd og Norges Eksportråd. I Ot.prp. nr. 14 for 2003–2004 om lov om Innovasjon Norge, fremgår det at Innovasjon Norge skal utarbeide etiske retningslinjer og at disse også skal omfatte problemstillinger knyttet til miljø og næringslivets samfunnsansvar generelt.

Konkret oppfølging og resultater på de åtte miljøvernpolitiske resultatområdene

Resultatområde 1 – Vern og bruk av biologisk mangfold

IMO vedtok i februar 2004 en internasjonal konvensjon om kontroll og behandling av skips ballastvann og sedimenter. Siktemålet med konvensjonen er å redusere eller forhindre overføring av miljøskadelige organismer fra et område til et annet. Det tas sikte på en snarlig norsk ratifikasjon av konvensjonen.

Resultatområde 2 – Friluftsliv

Ved større næringsutbygginger skal konsekvenser for friluftslivet dokumenteres. Som tiltak vil Nærings- og handelsdepartementet videreføre dialogen med reiselivsnæringen med sikte på at miljøprofilen ivaretas på en best mulig måte, jf. St.meld. nr. 15 for 1999–2000 Lønnsomme og konkurransedyktige reiselivsnæringer.

Resultatområde 3 – Kulturminner og kulturmiljøer

Nærings- og handelsdepartementet legger vekt på miljømessige forhold inklusive hensyn til kulturminner ved konsekvensutredninger om etablering av ny næringsvirksomhet. Dette har blitt fulgt opp ved at Nærings- og handelsdepartementet sender alle konsekvensutredninger på høring til relevante myndigheter på kulturminneområdet (Riksantikvaren, fylkeskommunene og Miljøverndepartementet).

Bergvesenet har kartlagt bygningsmassen på Nærings- og handelsdepartementets gamle gruve-

eiendommer. Nærings- og handelsdepartementet har vurdert alternativer for videre oppfølgning, herunder startet en dialog med Statsskog om mulig overføring av forvaltningsansvaret for disse eiendommene.

Resultatområde 4 – Overgjødsling og oljeforurensning

IOPC Fondet (internasjonalt erstatningsfond for oljesøl)/IMO: IMO vedtok i oktober 2000 å øke rederiansvaret og maksimalutbetalingene fra IOPC Fondet med 50 pst. Dette trådte i kraft i oktober 2003. I mai 2003 ble det fremforhandlet en protokoll som etablerer et supplerende oljefond i tillegg til CLC (Oljesølerstatningskonvensjonen)/IOPC Fondet. Norge ratifiserte denne protokollen i mars 2004. Det forventes at protokollen trer i kraft i løpet av 2004.

Utfasing av oljetankskip: I desember 2003 ble det vedtatt nye regler for utfasing av oljetankeskip med enkelt skrog og forbud mot å benytte skip med enkelt skrog til frakt av tung olje. Regelverket trår i kraft 5. april 2005. EU har vedtatt en tilsvarende forordning som trådte i kraft 21. oktober 2003.

Resultatområde 5 – Helse- og miljøfarlige kjemikalier

Konvensjonen om utfasing av miljøgiften TBT ble vedtatt på en diplomatkonferanse i IMO i oktober 2001. Konvensjonsteksten innebærer forbud mot å påføre nytt bunnstoff som inneholder organiske tinnforbindelser (TBT) på skip og plattformer fra 1. januar 2003 og et forbud mot å ha slikt bunnstoff påført fra 1. januar 2008.

Resultatområde 6 – Avfall og gjenvinning

I de sektorvise resultatmålene på avfallsområdet legges det vekt på å stimulere til en avfallshåndtering som kan forene hensynet til naturmiljøet og verdiskapingen i samfunnet og til en mer markedsmessig håndtering av avfallet. Nærings- og handelsdepartementet legger dette perspektivet til grunn i innspill til virkemiddelutforming på avfallsområdet i forbindelse med høringssaker og i forhold til EUs direktiver på området.

Resultatområde 7 – Klimaendringer

Nærings- og handelsdepartementet vil samarbeide tett med både industrien og Miljøverndepartementet slik at kvotesystemet for perioden 2005–07 ikke vil medføre nedleggelse av aktivitet som er lønnsom under det globale regimet fra 2008.

Resultatområde 8 – Internasjonalt miljøvernsamarbeid og miljøvern i polarområdene

I IMO kan stater søke om å få godkjent kystområder som Particulary Sensitive Sea Areas (PSSA). Det pågår et interdepartementalt samarbeid som vurderer om det skal fremmes en norsk PSSA-søknad for deler av den norske økonomisk sonen i Barentshavet eller om behovet for miljøbeskyttelse i våre nordlige farvann kan nås gjennom andre typer tiltak.

9.5 Grønn stat

Nærings- og handelsdepartementet har etablert et prosjekt for innføring av Grønn Stat. Prosjektet skal innen utgangen av 2004 bl.a. ha etablert tiltak og systemer for miljøledelse. Departementet har derfor foreløpig ingen konkrete tall å rapportere inn.

Departementet har foreløpig satt i gang følgende konkrete miljøvennlige tiltak:

- innføring av fullelektronisk saksbehandling
- tvungen tosidig utskrift og kopiering

I forhold til underliggende etater har Nærings- og handelsdepartementet i sine tildelingsbrev for 2004 stilt krav om innføring av miljøledelse i etatene. De underliggende etatene er bedt om å rapportere inn fremdrift i forhold til dette i årsrapportene for 2004. Basert på foreløpig tilbakemelding fra etatene har ca. halvparten av de underliggende etatene satt i gang arbeid for å oppfylle kravet om innføring av miljøledelse.

Miljømotiverte utgifter på Nærings- og handelsdepartementets budsjett

(i mill. kroner)

Program-kategori	Betegnelse	Regnskap 2003	Vedtatt budsjett 2004	Anslag 2005
17.10	Infrastruktur og rammebetingelser	49	58	62
17.20	Forskning, nyskaping og internasjonalisering	123	145	179
	Sum	172	203	241

Del II
Budsjettforslag

Programområde 17.00 Nærings- og handelsformål

Programkategori 17.00 Administrasjon

Utgifter under programkategori 17.00 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005	Pst. endr. 04/05
0900	Nærings- og handelsdepartementet (jf. kap. 3900)	202 079	198 900	187 950	-5,5
	Sum kategori 17.00	202 079	198 900	187 950	-5,5

Utgifter under programkategori 17.00 fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)

Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005	Pst. endr. 04/05
01–29	Driftsutgifter	186 629	178 700	166 750	-6,7
70–89	Overføringer til andre	15 450	20 200	21 200	5,0
	Sum kategori 17.00	202 079	198 900	187 950	-5,5

Sentrale trekk over utviklingen og status på området

Nærings- og handelsdepartementet har ansvaret for utformingen av en helhetlig norsk næringspolitikk. Dette innebærer å påvirke alle politikkområder som har betydning for verdiskapingen i norsk økonomi. Arbeidsområdene til departementet omfatter utforming, forvaltning og tilrettelegging av politikk for norsk næringsvirksomhet, inkludert handels- og næringspolitiske virkemidler og skipsfartspolitikk. Departementet har også ansvar for sivilt beredskap på flere av disse områdene.

Utviklingen i norsk næringsliv avhenger i stor grad av den økonomiske utviklingen internasjonalt. Norsk verdiskaping er avhengig av utstrakt handel. Det overordnede målet i handelspolitikken er å legge til rette for en næringsstruktur som reflekterer våre komparative fortrinn ved å redusere de viktigste handelsbarrierene nasjonalt så vel som internasjonalt. Det er tre sentrale redskaper for norsk handelspolitikk: EØS, EFTA og WTO. EU er Norges viktigste handelspartner, og det økonomiske samkvemmet med EU-området har derfor stor betydning. EU-utvidelsen fra mai 2004 forsterker dette bildet. Gjennom EØS-avtalen har norsk næringsliv adgang til det indre marked på lik linje med EUs medlemsland for alle varer og tjenester utenom fisk og landbruk. Imidlertid fører tekniske handelshindre, manglende harmonisering av regelverk og mangelfull kjennskap til EØS-avtalen både blant norske aktører og øvrige EØS-parter til at det indre marked ikke fungerer optimalt.

Norge har unike muligheter, men står også overfor avgjørende utfordringer. En hovedutfordring er at et høykostland som Norge kun kan være konkurransedyktig gjennom å arbeide smartere. Vi må bygge mer kunnskap, utvikling og design inn i produkter og tjenester slik at vi kan konkurrere på kvalitet og produktivitet. Derfor satser regjeringen på forskning, utvikling og innovasjon for å sikre økt verdiskaping. Regjeringen foreslår å etablere nye såkornfond i universitetsbyene Oslo,

Bergen og Trondheim for å bidra til økt kommersialisering av forskningsresultater. Regjeringen foreslår en styrking av næringsrettet forskning og utvikling under Norges forskningsråd og økte midler til romrelatert forskning. Innovasjon Norges satsing på innovasjonsprosjekter og -programmer foreslås styrket i 2005 når det gjøres fratrekk for spesielle øremerkinger og engangsbevilgninger i 2004. Forenklingsarbeidet intensiveres gjennom å videreutvikle den elektroniske innrapporteringen til det offentlige gjennom Altinn og ved å innføre elektronisk signatur i tjenesten.

Under programkategori 17.00 gis det bevilgninger til departementets egen administrasjon, utrednings- og prosjektmidler, medlemsinnskudd i internasjonale organisasjoner og beredskapsarbeid. Rammevilkår for virksomheten på departementets politikkområder er utdypet i innledningskapitlene i proposisjonen og konkretisert nærmere under de øvrige programkategoriene under programområde 17 Nærings- og handelsformål.

Mål og strategier

Næringspolitikken skal legge til rette for størst mulig verdiskaping i norsk økonomi. I praksis innebærer dette å få mest mulig ut av de ressurser som er tilgjengelig i økonomien, i form av lønnsomhet både i bedriftsøkonomisk og samfunnsøkonomisk forstand. Med en internasjonalt sett høy yrkesdeltakelse er det primært gjennom å produsere mer effektivt at vi kan få en økt verdiskaping i norsk økonomi. Velferdsutviklingen i Norge bestemmes bl.a. av produktivitetsutviklingen i økonomien, dvs. evnen til å produsere varer og tjenester gitt de ressurser i form av arbeidskraft, kapital og naturressurser som står til rådighet. Utviklingen i produktivitet bestemmes av teknologisk utvikling og evnen til å forvalte og organisere ressursene i økonomien.

En rekke departementer påvirker rammevilkårene for verdiskaping i norsk økonomi. Av særlig betydning er utøvingen av den makroøkonomiske politikken, utforming av skatte- og avgiftssystemet, forsknings- og utdanningspolitikken, moderniseringspolitikken, distrikts- og regionalpolitikken, miljøpolitikken og energi-, landbruks- og fiskeripolitikken. Dette krever en samordning av ulike departementers arbeid for å sikre en helhetlig og god næringspolitikk.

Kap. 900 Nærings- og handelsdepartementet (jf. kap. 3900)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005
01	Driftsutgifter	152 342	142 900	133 700
21	Spesielle driftsutgifter, *kan overføres*	34 287	33 800	33 050
22	Klagenemnda for offentlige anskaffelser, *kan overføres*		2 000	
70	Tilskudd til internasjonale organisasjoner	12 350	17 000	17 500
71	Tilskudd til Skipsfartens beredskapssekretariat	3 100	3 200	
72	Tilskudd til beredskapsordninger			3 700
	Sum kap 900	202 079	198 900	187 950

Vedrørende 2004:

Ved St.vedtak 18. juni 2004 ble bevilgningen under post 01 redusert med kr 825 000 og bevilgningen under post 21 økt med 2,165 mill. kroner. Videre ble bevilgningen under post 70 redusert med 1 mill. kroner, mens bevilgningen under post 71 ble overført til ny post 72 samtidig som bevilgningen ble økt med 0,5 mill. kroner, jf. St.prp. nr. 63 og Innst. S. nr. 250 for 2003–2004.

Vedrørende 2005:

Departementsstrukturen ble endret 18. juni 2004 med budsjettvirkning fra 1. oktober 2004. Budsjettforslaget for 2005 under kap. 900 og 3900 Nærings- og handelsdepartementet, er tilpasset departementets nye ansvarsområde.

Virksomhetsbeskrivelse

Som følge av endringer i departementsstrukturen fra 18. juni 2004 ble ansvaret for koordinering av IT-politikken og næringsrettet offentlig konkurransepolitikk overført til Moderniseringsdepartementet. Videre ble ansvaret for den særskilte Klagenemnda for offentlige anskaffelser (KOFA) overført til Moderniseringsdepartementet. Ansvaret for oppfølging av IT i næringslivet ligger fortsatt i Nærings- og handelsdepartementet.

Totalt innebærer denne strukturendringen en reduksjon på 32 årsverk i Nærings- og handelsdepartementet. Basert på at overføringen skal ha budsjettvirkning fra 1. oktober 2004, vil endringen i departementsstrukturen innebære en reduksjon på åtte årsverk for Nærings- og handelsdepartementet i 2004. Når det tas hensyn til endringen i departementsstrukturen og overføringen av personell, legges til grunn at Nærings- og handelsdepartementet vil utføre ca. 210 årsverk i 2004. I tillegg til ordinær bemanning har departementet fast stasjonerte næringsråder i Brüssel tilknyttet ambassaden. Nærings- og handelsdepartementet har også ansvar for enkelte råd og utvalg innenfor sitt ansvarsområde.

Resultatrapport 2003

Det er nærmere redegjort for hva som er gjennomført på viktige hovedområder – og resultatoppnåelsen av dette – i de særskilte innledningsomtalene foran og under de berørte budsjettkapitler. Departementet har både i 2003 og 2004 prioritert arbeid knyttet til oppfølging og gjennomføring av tiltak og prosjekter som er gitt fokus i sentrale politiske dokumenter når det gjelder næringsutvikling og – finansiering, statlig eierskap, forskning, innovasjon, entreprenørskap, IT/elektronisk handel, handelspolitikk, skipsfartspolitikk og forenkling og fornying av lover og regelverk.

Gjennom *EØS-avtalen* påvirker utviklingen i EU direkte og indirekte en rekke av Nærings- og handelsdepartementets arbeidsområder. Departementet har ansvaret for gjennomføring av konkrete regelverk på enkeltområder og deltar i ulike forsknings- og utviklingsprogrammer. Departementet følger også den overordnede næringspolitiske utviklingen i EU og utviklingen knyttet til det indre marked. Departementet har videre utarbeidet en rapport om norske politikkutfordringer på de områder som omfattes av EUs Lisboa-strategi, med basis i EUs strukturindikatorer. Departementet deltok i 2003 i forhandlingsdelegasjonen og i koordineringsgruppen i forbindelse med forhandlingene om utvidelse av EØS. Videre har arbeidet i departementet i særlig grad vært knyttet til pågående forhandlingsprosesser i Verdens handelsorganisasjon (WTO). Departementet har i 2003, i kontakt med næringslivet og eksterne kompetansemiljøer, utarbeidet bidrag til etablering av norske posisjoner i forhandlingene som i størst mulig grad bidrar til norsk verdiskaping.

Det viktigste målbare resultatet av *EFTA-arbeidet* i 2003 var sluttføring av frihandelsavtalen med Chile. Forhandlingene med SACU (Sør-Afrika, Namibia, Lesoto, Botswana og Swaziland) ble videreført i 2004. Forhandlingene med Libanon ble ferdigstilt i mars 2004 og avtalen ble undertegnet på EFTAs ministermøte i Montreux 24. juni 2004. Det har også blitt gjort fremskritt i forhandlingene med Tunisia og Egypt i 2004. Det gjenstår enkelte spørsmål knyttet til fisk og landbruk.

På *lov- og regelverksområdet* har departementet også i 2003 brukt ressurser på utarbeiding og iverksetting av forskrifter og til å følge opp regelverk om offentlige anskaffelser. Det er utarbeidet en veileder for å ivareta miljøhensyn i forbindelse med anskaffelser. Videre er det utarbeidet en rapport om ulovlige direkteanskaffelser og en ny og forenklet forsyningsforskrift. Nærings- og handelsdepartementet forvaltet også EØS-avtalens regelverk for offentlig støtte og hadde i den forbindelse koordineringsansvaret overfor EFTAs overvåkingsorgan (ESA) i statsstøttesaker. Nærings- og handelsdepartementet påbegynte i 2003 i samarbeid med Finansdepartementet et arbeid med å utvikle en resultattavle for offentlig støtte som skal gi oversikt over bruken av statsstøtte i Norge og prosessuelle forhold knyttet til notifisering og harmonisering av norsk støtte med EØS-avtalen. Tilsvarende prosess er utført i Europakommisjonen for EU-området. Det har videre vært arbeidet med å lage en database for registrering av all relevant informasjon i forbindelse med notifikasjon av offentlig støtte til EFTAs overvåkningsorgan ESA.

Nærings- og handelsdepartementet har i samarbeid med Finansdepartementet og Kredittilsynet arbeidet med å følge opp Stortingets anmodningsvedtak ved behandlingen av hvitvaskingsloven (Ot.prp. nr. 72 for 2002–2003) om å sidestille skriftlig og elektronisk legitimasjon. Det vil bl.a. bli etablert en sertifiseringsordning og fremmet forslag om nødvendige lovendringer. Det ble videre arbeidet med nye regler for foretaksnavn og fremmet forslag om lovendringer i Ot.prp. nr. 43 for 2002–2003 Om lov om endringer i lov om enerett til firma og andre forretningskjennetegn m.v. Lovendringene medfører at den offentlige kontrollen av foretaksnavn er redusert. Departementet sendte forslag til ny minerallov på høring i 2003. Departementet har lagt vekt på dialog med sentrale aktører

for å kartlegge hvilke behov som må ivaretas i en ny regulering på området. Serveringsloven ble evaluert i 2003 og forslag til lovendringer har vært ute på høring. Når det gjelder oppfølging av utredningen om virksomheten til Justervesenet, ble arbeidet med forslag til ny lov om mål og vekt ferdigstilt.

En viktig oppgave for departementet er tilrettelegging og *forenkling av regelverk*. Handlingsplanen «Et enklere Norge», som ble fremlagt høsten 2002, ble tett fulgt opp i 2003. Regjeringen la i november 2003 frem en statusrapport som viste god fremdrift på mange enkeltområder. Det arbeides med ytterligere forbedringer i 2004. I forenklingsarbeidet er det lagt stor vekt på god kontakt med næringslivet, bl.a. gjennom innspill fra regjeringens rådgivende kontaktforum for forenkling overfor næringslivet.

Sentralt i departementets strategi for forenklingsarbeidet er å redusere næringslivets belastning som følge av offentlige innrapporteringskrav. Tall fra Oppgaveregisteret viser at tiden den gjennomsnittlige næringsdrivende bruker på å etterleve statlige innrapporteringskrav, er redusert fra 37 timer i 2002 til 35 timer i 2003. Overgangen til elektronisk innrapportering er det viktigste tiltaket på området. *Altinn-løsningen* er en felles kanal for elektronisk innrapportering og samordning av dataopplysninger fra næringslivet til det offentlige. Altinn ble åpnet i desember 2003, og i mai 2004 kunne i overkant av 80 skjema leveres elektronisk til Skatteetaten, Statistisk Sentralbyrå og Brønnøysundregistrene gjennom denne kanalen. Den permanente forvaltningen av Altinn-løsningen er lagt til Brønnøysundregistrene.

Departementet følger opp rapporten «IT mot skjemabelastning – elektronisk rapportering som forenklingstiltak for næringslivet» som fokuserer på sentrale kriterier for at overgangen til elektronisk innrapportering skal gi de ønskede forenklingseffektene for næringslivet. Videre har departementet igangsatt en ny utredning som skal vurdere hvordan sentral lovgivning virker inn på etablering, nyskaping og utvikling av næringsvirksomhet, særlig for små og mellomstore bedrifter. Videre har det vært arbeidet med å bistå andre departementer og etater med å belyse konsekvensene for næringslivet ved gjennomføring av offentlige reformer og endringer i lov- og regelverk (Orakel-arbeidet).

Departementet har foretatt en bred gjennomgang av det næringsrettede *virkemiddelapparatet* gjennom fremlegging og oppfølging av St.prp. nr. 51 for 2002–2003 Virkemidler for et innovativt og nyskapende næringsliv, med vedtak om at det skulle etableres et nytt innovasjons- og internasjonaliseringsselskap. Det nye særlovselskapet *Innovasjon Norge*, ble formelt stiftet 19. desember 2003 basert på Stortingets behandling av Ot.prp. nr. 14 for 2003–2004 Om lov om Innovasjon Norge. Innovasjon Norge forvalter virkemidlene i tidligere Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (SND), Statens veiledningskontor for oppfinnere (SVO), Norges Eksportråd og Norges Turistråd og var operativ 1. januar 2004. Departementet har arbeidet videre med å tilpasse styringssystemene og organisasjonen til det nye selskapets virksomhet.

Nærings- og handelsdepartementet har opprioritert utredningsarbeid og tilrettelegging for å styrke det faglige *kunnskaps- og kompetansegrunnlaget* for næringspolitikken på bl.a. forsknings-, skatte- og statistikkområdet. Departementet har i 2003 lagt vekt på aktiviteter som har bidratt til å heve kunnskapen om norsk næringsliv.

Innovasjon er en sentral drivkraft for økt konkurranseevne og verdiskaping. Regjeringen la frem planen for en helhetlig innovasjonspolitikk i oktober 2003. Planen omfatter rammebetingelser av betydning for innovasjon gjennom lover og regler, skattepolitikk, konkurransepolitikk, arbeidsmarkedspolitikk og utdannings- og forskningspolitikk. Flere av regjeringens igangsatte prosesser knyttet til oppfølgingen av innovasjonsplanen støtter opp under planens målsettinger. Dette gjelder bl.a. den gjennomførte omorganiseringen av Norges forskningsråd og opprettelsen av Innovasjon Norge. Det gjelder også en nasjonal *strategiplan for entreprenørskap* i utdanningen for perioden 2004–08 som ble lagt frem våren 2004. Formålet med strategiplanen er å motivere og legge til rette for økt satsing på entreprenørskap.

Nærings- og handelsdepartementet hadde samordningsansvaret for *IT-politikken* frem til endringen av departementsstrukturen i juni 2004. Departementet har fulgt opp eNorge 2005-planen, bl.a. med tilstandsrapport som viser status og måloppnåelse i forhold til planen. Videre har departementet som nevnt prioritert arbeidet med tilrettelegging av samfunnsinfrastruktur for elektronisk identifikasjon og elektronisk signatur basert på PKI (infrastruktur for elektronisk signatur). Andre sentrale arbeidsområder innen IT-politikken har vært informasjonssikkerhet med bl.a. etablering av Senter for informasjonssikring og utarbeiding av nasjonal strategi for informasjonssikkerhet og etablering av et permanent utvalg for nasjonal koordinering av arbeidet med informasjonssikkerhet. Departementet følger løpende opp Strategi for elektronisk innhold 2002–2004. Regjeringen fremmet i september 2003 St.meld. nr. 49 for 2002–2003 Breiband for kunnskap og vekst, om styrket satsing på utbygging av bredbånd. Meldingen ble

handlet i Stortinget 9. mars 2004, jf. Innst. S. nr. 133 for 2003–2004. Regjeringen fremmet i juni 2004 St.meld. nr. 42 for 2003–2004 Om IT- og kunnskapssenteret på Fornebu.

På *skipsfartsområdet* gjennomføres et betydelig arbeid med å utforme internasjonale regler for sjøsikkerhet og beskyttelse av miljøet. I tillegg står arbeidet mot terrorisme sentralt både på den nasjonale og internasjonale dagsorden. Arbeidet er i hovedsak knyttet opp mot IMO (FNs sjøfartsorganisasjon) og EUs maritime organisasjon (EMSA). Regjeringen la våren 2004 frem St.meld. nr. 31 for 2003–2004 Vilje til vekst – for norsk skipsfart og de maritime næringer. I den forbindelse har sentrale arbeidsoppgaver vært knyttet til utredninger av spørsmål om næringens rammevilkår, bl.a. refusjons- og nettolønnsordninger for sjøfolk og rederibeskatning. Videre har departementet vært engasjert med tilrettelegging og oppfølging i samband med vedtaket om å flytte Sjøfartsdirektorat til Haugesund.

På *beredskapsområdet* har Nærings- og handelsdepartementet for sin interne virksomhet ferdigstilt dokumentasjon av mål, virkemidler og ansvarsforhold innenfor et internkontrollsystem og revidert departementets kriseplan. Det er videre, i samarbeid med etaten, arbeidet med et prosjekt for å styrke beredskapen og redusere risikoen og sårbarheten i Brønnøysundregistrene. Dette er et pilotprosjekt som vil danne mønster for beredskapssamarbeidet med andre av departementets virksomheter. Videre ble beredskap og sikkerhet innarbeidet som en integrert del i stortingsmeldingen om skipsfart (St.meld. nr. 31 for 2003–2004 Vilje til vekst – for norsk skipsfart og de maritime næringer).

Innenfor næringsberedskap er de siste virkemidlene med basis i storkrigsscenario under avvikling. Gamle beredskapsorganisasjoner innen industriberedskap er avviklet og beredskapslagre av råvarer til industrien er utfaset. Omleggingen av beredskapsopplegget innebærer at de tidligere beredskapslagrene erstattes med mer operative næringsberedskapsløsninger med tilgang til produkter/ handelsvarer som krever mindre bearbeiding. Det nye opplegget er utformet i samarbeid med aktuelle næringer. Departementet har etter disse prinsipper videreført arbeidet med tiltak for å følge opp analysen av forsyningssystemet for dagligvarer til Nord-Norge.

Statlig varekrigsforsikring som en løpende virksomhet er erstattet av en ny beredskapsordning fra 1. januar 2004, jf. omtale under kap. 900, post 72 Tilskudd til beredskapsordninger, og kap. 5343 Statens varekrigsforsikring. Det er også gjennomført en omlegging av beredskapsopplegget innenfor skipsfart.

Departementet har gitt innspill til Justisdepartementets stortingsmelding om samfunnssikkerhet og sivilt-militært samarbeid (St.meld. nr. 39 for 2003–2004). Videre har Nærings- og handelsdepartementet bidratt til at det ble innarbeidet en omtale om krav til næringsberedskap i Utenriksdepartementets stortingsmelding om globaliseringens tidsalder og dens utfordringer, jf. St.meld. nr. 19 for 2002–2003.

Nærings- og handelsdepartementet forvalter *statens eierinteresser* i kommersielle selskaper innenfor en rekke sektorer, som spenner fra gruve- og industrivirksomhet til telekommunikasjon, havbruk og finansiering. Noen av selskapene er børsnoterte, enkelte er heleide og andre eies i felleskap med private investorer. Målet for eierskapsforvaltningen er å maksimere verdien av statens aksjer og bidra til en god langsiktig industriell utvikling av selskapene. I 2003 har departementet gjennomført salg av statens aksjer i selskapene Arcus Gruppen ASA, A/S Olivin, SND Invest AS og NOAH Holding AS. Videre ble det våren 2004 gjennomført salg av statlige aksjer i Telenor ASA som resulterte i at statens eierandel ble redusert fra 62,6 til 53,2 pst. Som ledd i den løpende oppfølgingen av selskapene er det lagt vekt på å videreutvikle systemer og rutiner for forvaltning av porteføljen, bl.a. gjennom etablering av et beslutningsstøtte- og rapporteringssystem. For nærmere omtale av eierskapsforvaltningen vises det til programkategori 17.30.

Mål og strategier

Det *overordnede målet* for Nærings- og handelsdepartementets arbeid er å legge til rette for størst mulig verdiskaping i norsk økonomi.

Den norske næringspolitikken er i økende grad avhengig av næringsutviklingen globalt og særlig i EU-regionen. Norsk næringslivs konkurranseevne i internasjonale markeder, og særlig i EU-/ EØS-markedet, vil være avgjørende for verdiskapingen nasjonalt og stiller økte krav til spesialisering, omstilling og innovasjon. Med utgangspunkt i disse overordnede målsettingene og rammevilkårene er det satt opp fire *hovedmål* for departementets utadrettede virksomhet:

- skape rammebetingelser som styrker konkurranseevnen i næringslivet
- tilrettelegge for lønnsom næringsvirksomhet basert på ny teknologi og kunnskap og menneskelige ressurser
- sikre størst mulig innflytelse i og inngrep med EU til beste for norsk verdiskaping

– stimulere til økt utviklingsaktivitet og økt omstillingsevne i bedriftene

Mer konkret vil departementet i 2005 bruke ressurser på bl.a.:

Videre oppfølging av *planen for en helhetlig innovasjonspolitikk*. Departementet vil i sitt videre arbeid med oppfølging og utvikling av innovasjonspolitikken samarbeide nært med andre departementer, partene i arbeidslivet og virkemiddelapparatet. Departementet vil vektlegge arbeidet med *entreprenørskap* og utvikling av en entreprenørkultur, bl.a. gjennom oppfølging av regjeringens strategiplan for entreprenørskap i utdanning.

Forskning med særlig vekt på legge til rette for økt brukerstyrt næringsrettet forskning og kommersialisering av forskningsresultater, blir viktige arbeidsområder i 2005. Departementet vil videre aktivt bidra med innspill til ny forskningsmelding som regjeringen planlegger å legge frem i 2005.

Næringsutvikling og finansiering gjennom oppfølging av ordninger for såkornfond. I budsjettet for 2005 foreslår regjeringen å opprette nye landsdekkende såkornfond lokalisert i de tre universitetsbyene Oslo, Bergen og Trondheim. Såkornfondene skal øke tilgangen på risikovillig kapital til innovative prosjekter. En lokalisering til universitetsbyene vil gi god prosjekttilgang og mulighet for å utnytte forvaltermiljøer med erfaring. Hvert fond vil få en kapital på 333 mill. kroner basert på at staten og private går inn på 50/50-basis. Det vil bli arbeidet videre med å tilpasse styringssystemene for Innovasjon Norge. Videre vil St.meld. nr. 46 for 2003–2004 SIVAs framtidige virksomhet, bli fulgt opp.

Innenfor *IT-sektoren* vil Nærings- og handelsdepartementet legge til rette for at utvikling og bruk av informasjonsteknologi skal bidra til verdiskaping og innovasjon i norsk næringsliv. Særlig oppmerksomhet rettes mot rammebetingelser for produksjon av elektronisk innhold, IT-forskning, elektronisk handel og forretningsdrift og tilrettelegging av infrastruktur.

Innen *romvirksomhet* vil det bli arbeidet med å følge opp Norges internasjonale forpliktelser og forberedelse av deltakelse på ny ministerkonferanse i den europeiske romfartsorganisasjonen (ESA) i 2005.

Innen *skipsfart* vil det i 2005 bli arbeidet videre med oppfølgingen av tiltak for å sikre norsk skipsfart og norske sjøfolk konkurransedyktige vilkår, jf. St.meld. nr. 31 for 2003–2004 Vilje til vekst – for norsk skipsfart og de maritime næringer. Videre vil arbeidet med harmonisering av regelverket for sikkerhet og miljøarbeid bli videreført, nasjonalt gjennom Sjøfartsdirektoratet og internasjonalt gjennom IMO (FNs sjøfartsorganisasjon) og i EØS gjennom det nyopprettede europeiske sjøfartsdirektoratet (EMSA). Arbeidet med å forta en gjennomgang av Sjøfartsdirektoratets gebyrer for skip i NIS (Norsk Internasjonalt Skipsregister) og NOR (Norsk Ordinært Skipsregister) med sikte på å gjøre dem mer kostnadsorienterte, vil bli videreført. Videre vil departementet også i 2005 arbeide med å legge til rette for gjennomføring av Stortingets vedtak 6. juni 2003 om flytting av Sjøfartsdirektoratet til Haugesund, jf. St.meld. nr. 17 og Innst. S. nr. 222 for 2002–2003. Det vises til nærmere redegjørelse for status i flyttingen under kap. 907 Sjøfartsdirektoratet.

Fremme verdiskaping gjennom bl.a. oppfølging av arbeidet i EUs indre marked, eksempelvis Europakommisjonens handlingsplan for det indre marked 2003–06: Nærings- og handelsdepartementet følger EUs Lisboa-strategi gjennom egne årlige rapporter om strategien i et norsk perspektiv.

Fremme markedsadgang for norske varer, tjenester og investeringer gjennom internasjonale fora som EU/EØS og EFTA, bl.a. fjerne tekniske handelshindre: Viktige oppgaver blir å administrere EØS-informasjonsprosedyren for forslag til teknisk regelverk for å forhindre nye tekniske handelshindre, følge opp lovforslaget for gjennomføring av informasjonsprosedyredirektivene i norsk rett og bidra gjennom problemløsningsmekanismen SOLVIT til at problemer som bedrifter og privatpersoner møter i det indre marked, raskt kan løses uten formelle klager til ESA eller EU-kommisjonen.

Handelspolitiske tiltak og internasjonalisering gjennom WTO, EU/EØS og EFTA om fjerning av viktige handelsbarrierer: Forhandlingsrunden i WTO som startet i Doha i 2001 skal etter planen avsluttes i 2005, og for Nærings- og handelsdepartementet blir det viktig å sikre at hensynet til norsk verdiskaping blir vektlagt norske forhandlingsposisjoner. Videre vil det blir arbeidet med å følge opp EFTAs frihandelsavtaler med tredjeland, herunder bidra til inngåelse av nye avtaler med land med potensial for økt norsk handel. Eksempler på slike land er Japan, Sør-Korea og Thailand.

Utvikling og profesjonalisering av forvaltningen av *statens eierinteresser* i selskaper under Nærings- og handelsdepartementet: Pr. 1. september 2004 forvalter departementet eierinteresser i 22 kommersielle selskap, derav seks børsnoterte.

Oppfølging av handlingsplanen *«Et enklere Norge»*: Forenkling og tilrettelegging for næringslivet har høy prioritet. Regjeringen vektlegger tiltak for å gjøre regelverk lettere tilgjengelig for brukerne og for å bedre beslutningsgrunnlaget ved innføring av nye offentlige tiltak. Et annet satsings-

område er reformer, regelverk og løsninger for å redusere næringslivets byrder ved innrapporteringsplikter, bl.a. Altinn. Departementet arbeider nå gjennom et felles nordisk prosjekt med å utvikle en metode for å måle næringslivets kostnader ved å etterleve belastende regelverk.

Arbeidet med *regelverksforenkling* og tilrettelegging på egne områder vil bli videreført, bl.a. gjennom oppfølging av forslaget til ny lov om mål og vekt. Formålet med ny lovgivning på området er å sikre at Norge har en måleteknisk infrastruktur som gir tillit både nasjonalt og internasjonalt, og som bidrar til effektiv bruk av samfunnets ressurser.

Beredskapstiltak, som bl.a. innebærer å videreutvikle samarbeidsordninger som allerede er etablert med dagligvarebransjen, bygg/anleggsnæringen og rederinæringen og etablere kontakt med deler av forsikringsbransjen i forhold til statlig varekrigsforsikring. Departementet vil i samarbeid med dagligvarebransjen sluttføre arbeidet med å sikre nødstrøm ved viktige anlegg, utrede behov for modernisert lovverk innen departementets del av den næringsrettede beredskap. Det vil bli lagt vekt på kontakt med underlagte etater innenfor beredskap, sikkerhet og krisehåndtering.

Budsjettforslag 2005

Post 01 Driftsutgifter

I budsjettet for 2005 er det overført ca. 15 mill. kroner fra denne posten til Moderniseringsdepartementet som følge av gjennomførte endringer i departementsstrukturen. Videre er det overført 2,2 mill. kroner fra Nærings- og handelsdepartementet til Utenriksdepartementet til dekning av lønn og administrative kostnader for ny næringsråd ved den norske EU-delegasjonen i Brüssel som ble opprettet høsten 2004, jf. St.prp. nr. 63 for 2003–2004. I forslaget til bevilgning under kap. 900, post 01 for 2005 er det kompensert for lønns- og prisstigning m.v.

Av bevilgningen for 2004 dekkes kostnader knyttet til *forsynings- og skipsfartsberedskap* med inntil 7,4 mill. kroner. Om lag tilsvarende midler forutsettes disponert til beredskapsarbeid i 2005. Beredskapsmidlene for 2005 dekker kostnader ved tiltak for å styrke forsyningsberedskap, rullering av lagrene av nødproviant, lovrevisjonsarbeid, matvareberedskap og bygg- og anleggsberedskap. Budsjettrammen for kap. 900, post 01 justeres på grunnlag av inntekter fra salg av gamle beredskapslagre under kap. 3900, post 01.

Ved siden av beredskap er de tyngste utgiftspostene lønnsutgifter inklusiv arbeidsgiveravgift og overtid, husleie, reiseutgifter og administrative fellesutgifter. Utgifter til departementets råd og utvalg dekkes som hovedregel også av denne bevilgningen.

Samlet foreslås en bevilgning på 133,7 mill. kroner under kap. 900, post 01 for 2005. I tillegg foreslås fullmakt til å overskride bevilgningen mot tilsvarende merinntekter under kap. 3900, postene 01 og 02, jf. Forslag til vedtak II.

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres

Disse midlene nyttes hovedsakelig til utredninger og oppdrag som departementet selv ikke har kompetanse og kapasitet til å utføre. Videre benyttes bevilgningen til å gjennomføre ulike prosjekter, bl.a. for å tilrettelegge nye ordninger og tidsbegrenset støtte til særskilte omstillings- og næringsutviklingsprogrammer. Bevilgningen kan også brukes til å finansiere større utredningsutvalg som det ikke er naturlig – eller mulig – å dekke innenfor departementets ordinære driftsbevilgning. Midler til utredninger og konsulentbistand på eierskapsområdet bevilges over kap. 950 Forvaltning av statlig eierskap, post 21 Spesielle driftsutgifter.

Det foreslås en bevilgning på 33,05 mill. kroner til spesielle driftsutgifter under kap. 900, post 21 for 2005. I tillegg til bevilgningen foreslås fullmakt til å inngå forpliktelser ut over gitt bevilgning under posten på 7,5 mill. kroner, jf. Forslag til vedtak VIII. Videre foreslås en fullmakt til å overskride bevilgningen mot tilsvarende merinntekter under kap. 3900, post 02, jf. Forslag til vedtak II.

Post 22 Klagenemnda for offentlige anskaffelser, kan overføres

Klagenemnda for offentlige anskaffelser (KOFA) ble opprettet 1. januar 2003. KOFA ble administrativt underlagt Nærings- og handelsdepartementet og er etablert med eget sekretariat. I tillegg er eksterne sakkyndige engasjert som medlemmer i nemnda. Lønn og overtid til sekretariatet, reiseutgifter og honorar til leder og de sakkyndige har vært dekket av Nærings- og handelsdepartementets budsjett under kap. 900. Klagerne betaler et gebyr tilsvarende ett rettsgebyr pr. klagesak som har vært inntektsført under kap. 3900, post 02 Ymse inntekter.

Ansvar for KOFA er overført til Moderniseringsdepartementet i forbindelse med endringer i departementsstrukturen i 2004. Det vises til omtale og budsjettforslag for KOFA i Moderniseringsdepartementets budsjettproposisjon for 2005.

Post 70 Tilskudd til internasjonale organisasjoner

Det foreslås en bevilgning på 17,5 mill. kroner til å dekke norske medlemsbidrag i følgende internasjonale organisasjoner:

- Sekretariat for International Union of Geological Sciences, ca. 1 mill. kroner (betales i NOK)
- Den internasjonale sjøfartsorganisasjon (IMO), ca. 9 mill. kroner (betales i GBP)
- Den internasjonale ispatruljetjenesten i det nordlige Atlanterhav, ca. 3 mill. kroner (betales i USD)
- Det europeiske sjøfartsdirektorat (EMSA), inntil 2 mill. kroner (betales i Euro)
- Port State Control (Europeisk havnestatskontroll av skip, betales i Euro)
- Det internasjonale handelskammer (betales i NOK)
- Det norske Handelskammerforbund (betales i NOK)
- Det internasjonale utstillingsbyrå (betales i NOK)
- Studiegruppen for bly og sink (betales i GBP)
- Studiegruppen for nikkel (betales i Euro)

Budsjettanslaget er basert på betalte medlemsbidrag i 2004 og tilgjengelig informasjon om bidragene for 2005. Størrelsen på flere av bidragene vil også avhenge av kursutviklingen for de aktuelle betalingsvalutaene.

International Union of Geological Sciences (IUGS) er en vitenskapelig organisasjon med vel 100 medlemsland. Organisasjonen arbeider internasjonalt med bl.a. UNESCO og ICSU (rådgivende organ for FN i vitenskapelige spørsmål). Organisasjonen ledes av nasjonalkomiteer fra de enkelte medlemsland og administreres av en generalsekretær. Sekretariatet for organisasjonen er lagt til Norges geologiske undersøkelse (NGU) i Trondheim. Fra norsk side vektlegges betydningen av det internasjonale kontaktnettet IUGS-sekretariatet fører med seg og fordelen ved å ha informasjon om internasjonale prosjekter i Norge. Det gis årlige tilskudd til dekning av sekretariatsutgiftene over stasbudsjettet. Tilskuddet utgjør 1 mill. kroner i 2004. Det legges til grunn at tilskuddet opprettholdes på om lag dette nivået i 2005.

Den internasjonale *sjøfartsorganisasjon (IMO)* i London er FNs maritime organisasjon. Norge har vært medlem siden opprettelsen i 1958. IMOs hovedformål er å forbedre sjøsikkerheten og forhindre forurensning til sjøs. Norge, som en av verdens største sjøfartsnasjoner, vil gjennom medlemskapet påvirke utforming av internasjonale regelverk for sjøfarten. Det enkelte medlemslands bidrag (andel av totalbudsjettet) fastsettes hovedsakelig på grunnlag av medlemslandenes flåte (andel av verdens bruttotonnasje).

Norge har vært tilsluttet avtalen om *Ispatruljetjenesten* i det nordlige Atlanterhav siden opprettelsen i 1956. Formålet med tjenesten, som utføres av den amerikanske kystvakten, er å observere, overvåke og rapportere om isforhold i disse områdene. Tjenesten har stor betydning for sikkerheten til skip i disse områdene. Medlemslandenes bidrag (andel av kostnadene i regnskapsåret) fastsettes på grunnlag av bruttotonnasjen for passerende skip. Regelverket for ispatruljetjenesten og finansieringen av ordningen ble etter beslutning av IMO revidert med virkning fra 1. juli 2002, jf. omtale i St.prp. nr. 1 for 2003–2004.

En regional overenskomst om *havnestatskontroll* (Memorandum of Understanding on Port State Control, basert på viktige IMO- og ILO-konvensjoner) ble inngått i 1982. 19 europeiske stater og Canada er nå tilsluttet overenskomsten. Formålet er å fjerne skip med uakseptabel standard fra fart på europeiske havner. Kontrollen utføres av Sjøfartsdirektoratet. Havnestatskontrollen er forutsatt utvidet og gjort døgnkontinuerlig. Kontingentkravet utgjorde ca. kr 320 000 for 2004 og ventes å øke noe i 2005.

Som et ledd i EUs store satsing på skipsfartsområdet ble det i 2003 opprettet *et europeisk sjøfartsdirektorat, EMSA* (European Maritime Safety Agency). Formålet med EMSA er å sikre at Kommisjonen og medlemslandene har tilgjengelig nødvendig ekspertise og teknisk og vitenskapelig støtte for å gjennomføre et høyt maritimt sikkerhets- og miljønivå gjennom et harmonisert regelverk i EU. EMSA skal også bidra med utvikling av kystbaserte overvåkings- og informasjonssystemer. Norge deltar i dette arbeidet på grunnlag av EØS-avtalen. EU har fått utvidet mandat og et mer effektivt apparat for å sikre at reglene gjennomføres likt og overholdes i medlemslandene. Det ventes derfor at kostnadene og deltakerkontingenten i EMSA vil øke i 2005.

Medlemskapet i *Det internasjonale handelskammer (ICC)* og *Det internasjonale utstillingsbyrå (BIE)* sikrer norsk deltakelse i og påvirkning av henholdsvis det internasjonale arbeidet for frihandel og det internasjonale samarbeidet i forbindelse med verdensutstillinger. Det norske tilskuddet til disse organisasjonene foreslås opprettholdt på om lag samme nivå som i de seinere år, dvs. kr 130 000 for ICC og kr 50 000 for BIE. Siden 2002 har departementet i tillegg gitt årlig bidrag på kr 60 000 til *Det norske Handelskammerforbund (DnH)*. DnH mottar en betydelig mengde nyttig informasjon om utviklingen i Europa som formidles til medlem-

mene. Tilskuddet til disse organisasjonene vurderes som nyttig og foreslås opprettholdt for 2005.

Norge ble medlem av FN-forankrede *studiegrupper* (råvaregrupper) for *bly og sink* og for *nikkel* ved opprettelsen. Studiegruppene har sekretariat i henholdsvis London og Amsterdam. Studiegruppene utarbeider rapporter om produksjon, priser, omsetning m.m. som har betydning for produsenter og industriselskaper innen de aktuelle bransjene. Bergvesenet er fagansvarlig for norsk kontakt og oppfølging overfor studiegruppene. Medlemskapet i de to gruppene vurderes som nyttig og forutsettes opprettholdt for 2005.

For samtlige organisasjoner er det forutsatt sendt inn årlige rapporter om virksomhetens budsjett og regnskap som grunnlag for vurdering, fastsettelse og utbetaling av årlig medlemstilskudd. Det legges videre til grunn at departementet med noen års mellomrom skal sørge for at det blir foretatt evaluering av det norske medlemskapet i organisasjonene.

Det tas sikte på å evaluere deltakelsene i IUGS, Ispatruljetjenesten og studiegruppene i 2005.

Post 71 Tilskudd til Skipsfartens beredskapssekretariat

Bevilgningen ble vedtatt endret og flyttet til ny post 72 i revidert budsjett 2004, jf. St.prp. nr. 63 for 2003–2004.

Post 72 Tilskudd til beredskapsordninger

I revidert budsjett 2004 ble det opprettet en ny felles budsjettpost for Skipsfartens beredskapssekretariat og ordningen med statlig varekrigsforsikring, jf. St.prp. nr. 63 for 2003–2004.

Skipsfartsberedskap

Tilskuddet til beredskapssekretariatet skal dekke:

- vedlikehold, videreutvikling og øving av beredskapssystemer for skipsfarten
- deltakelse i planlegging og utførende virksomhet innen skipsfartsberedskap nasjonalt og internasjonalt, herunder i forhold til nye NORTRASHIP og NATO
- kontakt mellom myndighetene og rederinæringen for å sikre informasjon og forståelse for beredskapsarbeid i næringen
- drift av et beredskapssekretariat i Norges Rederiforbund med tilhørende utgifter, herunder administrative kostnader, reiser, møter, kjøp av tjenesterett m.m.

Midlene kanaliseres gjennom Norges Rederiforbund og skal dekke de kostnadene som påløper for beredskapssekretariatet. For 2005 avsettes inntil 3,2 mill. kroner til godtgjøring til sekretariatet. Det legges opp til et forenklet system for ekstern finansiering av skipsfartsberedskap og noe sterkere krav til prioritering av virksomheten ved at alle relevante kostnader dekkes innenfor tilskuddsbevilgningen. Departementet vil imidlertid fortsatt dekke visse utgifter til skipsfartsberedskap innenfor driftsbevilgningen under kap. 900, post 01.

Beredskapssystem for varekrigsforsikring

Videre budsjetteres det med kr 500 000 som tilskudd til ordningen med statlig varekrigsforsikring etter omleggingen som ble innført i forbindelse med revidert budsjett 2004, jf. omtale under kap. 5343 Statens varekrigsforsikring. Tilskuddet skal sikre:

- etablering og vedlikehold av et beredskapsopplegg for raskt å kunne sette i verk ordningen med statlig varekrigsforsikring dersom utviklingen i forsikringsmarkedet skulle tilsi det
- at myndighetene er oppdatert om utviklingen på forsikringsmarkedet generelt og innen varekrigsforsikring spesielt, herunder gjennom et «forsikringsforum»
- faglig bistand og vurderinger knyttet til varekrigsforsikring

Beredskapssystemet forvaltes av Garanti-Instituttet for Eksportkreditt (GIEK), og bevilgningen skal dekke administrative utgifter, reiser, møter og kjøp av tjenester. Ved eventuelle krisesituasjoner som tilsier økt aktivitetsnivå, skal GIEK i henhold til avtale varsle departementet så snart som mulig om ressursbehov. For øvrig vises til omtale under kap. 5343 Statens varekrigsforsikring, og forslag om fullmakt til å inngå forsikringsansvar under beredskapsordningen, jf. Forslag til vedtak X, 2.

Kap. 3900 Nærings- og handelsdepartementet (jf. kap. 900)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005
01	Salgsinntekter fra beredskapslagre	5 287	500	1 600
02	Ymse inntekter	3 377	150	20
03	Salgsinntekter	1 066	1 500	1 430
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	2 948		
18	Refusjon av sykepenger	777		
71	Tilbakeføring fra tapsfond		25 000	
	Sum kap 3900	13 455	27 150	3 050

Vedrørende 2004:

Ved St.vedtak 18. juni 2004 ble det bevilget 2 mill. kroner i tilbakeføring av stiftelseskapital fra stiftelsen Norsk Romsenter under kap. 3900, ny post 70, jf. St.prp. nr. 63 og Innst. S. nr. 250 for 2003–2004.

Post 01 Salgsinntekter fra beredskapslagre, og Post 02 Ymse inntekter

Nærings- og handelsdepartementet gjennomfører et program med salg av gamle beredskapslagre, bl.a. av sukker. Hovedtyngden av salget ble gjennomført i perioden 2000–04, men det vil fortsatt være aktuelt å avvikle enkelte andre gamle lagre i 2005. For 2005 regnes det med at salget fra gamle beredskapslagre vil utgjøre 1,6 mill. kroner. Budsjetteringen for industri- og forsyningsberedskapet har vært basert på at de midlene som frigjøres ved avvikling av ukurante beredskapslagre, kan nyttes til å bygge opp nye, mer relevante lagre og andre tiltak for å styrke beredskapet på området.

Det budsjetteres med kr 20 000 i inntekter under post 02 for 2005. Reduksjonen i forhold til 2004 skyldes at gebyrinntekter for behandling av saker i Klagenemnda for offentlige anskaffelser (KOFA) er overført til Moderniseringsdepartementet, jf. omtale under kap. 900, post 22.

Det foreslås merinntektsfullmakt knyttet til postene 01 og 02, jf. Forslag til vedtak II og omtale under kap. 900, postene 01 og 21.

Post 03 Salgsinntekter

Under denne posten budsjetteres det med inntekter fra salg av tungtvann til Institutt for Energiteknikk (IFE) på grunnlag av foreliggende avtale mellom departementet og IFE. Inntektene fra dette salget varierer fra år til år. Det ble ikke foretatt salg i 2002, mens salget utgjorde kr 1 066 000 i 2003. Det ligger an til å bli mindre uttak av tungtvann i 2004. For 2005 budsjetteres salgsinntektene til kr 1 430 000.

Programkategori 17.10 Infrastruktur og rammebetingelser

Utgifter under programkategori 17.10 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005	Pst. endr. 04/05
0901	Styret for det industrielle rettsvern (jf. kap. 3901)	188 586	176 200	180 700	2,6
0902	Justervesenet (jf. kap. 3902)	86 750	69 200	71 800	3,8
0903	Norsk Akkreditering (jf. kap. 3903)		17 100	17 800	4,1
0904	Brønnøysundregistrene (jf. kap. 3904)	203 974	204 200	240 600	17,8
0905	Norges geologiske undersøkelse (jf. kap. 3905)	143 262	136 700	141 100	3,2
0906	Bergvesenet med Bergmesteren for Svalbard (jf. kap. 3906)	15 883	14 300	15 000	4,9
0907	Sjøfartsdirektoratet (jf. kap. 3907)	234 329	272 300	280 600	3,0
0908	Skipsregistrene (jf. kap. 3908)	8 475	8 000	8 900	11,3
0909	Tilskudd til sysselsetting av sjøfolk	690 228	1 020 000	1 060 000	3,9
0910	Støtte til utkantbutikker		2 500		-100,0
0912	Bedriftsrettet informasjonsformidling	13 200	13 000	13 150	1,2
0913	Standardisering	26 500	26 500	25 000	-5,7
0914	Spesielle IT-tiltak	65 826	81 000		-100,0
	Sum kategori 17.10	1 677 013	2 041 000	2 054 650	0,7

Utgifter under programkategori 17.10 fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)

Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005	Pst. endr. 04/05
01–29	Driftsutgifter	890 148	898 200	952 000	6,0
30–49	Investeringer	5 437	4 300	4 500	4,7
50–59	Overføringer til andre statsregnskaper	51 500	66 500		-100,0
70–89	Overføringer til andre	729 928	1 072 000	1 098 150	2,4
	Sum kategori 17.10	1 677 013	2 041 000	2 054 650	0,7

Sentrale trekk ved utviklingen og status på området

Nærings- og handelsdepartementet har det overordnede statlige ansvar for at de produkter og tjenester som virksomhetene under denne programkategorien tilbyr næringslivet, er av tilstrekkelig

kvalitet og har konkurransedyktige priser. Videre stiller en stadig mer åpen verdensøkonomi og skjerpet konkurranse både på hjemme- og utemarkedene krav til en effektiv og funksjonell nasjonal infrastruktur.

Norge er generelt godt rustet med faglig og teknologisk infrastruktur på disse områdene. Dette gir norsk næringsliv et godt utgangspunkt for markedskonkurransen hjemme og ute. Utfordringen fremover blir å prioritere ressurser til forenklings- og videreutviklingsarbeid slik at norske virksomheter kan ligge i forkant i utviklingen på disse sektorene. Det kreves satsing både på tilrettelegging av lov- og regelverk, offentlige tjenester og rammebetingelser for produksjon og omsetning av varer og tjenester.

Status på områdene

Området *industrielt rettsvern* (under Patentstyret) reguleres i økende grad gjennom internasjonalt avtaleverk (EØS-regelverk, WTO-avtale m.m.). For å møte stadig skarpere internasjonal konkurranse, blir det viktigere for norske bedrifter bevisst å utnytte industrielle rettigheter som patenter og varemerker som fortrinn i den internasjonale konkurransen om markeder. Dette skyldes at det i en kunnskapsøkonomi stadig blir mer sentralt å beskytte spesielt den intellektuelle kapitalen som i økende grad sikrer bedriftene lønnsomhet. Samtidig gjør økte krav til harmonisering av produkter og standardisert måleteknikk det nødvendig å opprettholde kompetansen og styrke oppfølgings- og tilretteleggingsarbeidet ved *Justervesenet, Norsk Akkreditering* og *Standard Norge*.

Narviktelefonene og *Euro Info-kontorene* er viktige kanaler for å formidle relevant informasjon om hvilke nasjonale og internasjonale produksjons- og driftskrav som settes for norske bedrifter og etablerere.

Brønnøysundregistrene er den sentrale statlige etat for å sikre infrastruktur og pålagt innrapportering av data for det offentlige og næringslivet gjennom registerføring og registerløsninger.

Norsk skipsfart står for en viktig del av til verdiskapingen i Norge. Skipsfarten er Norges største tjenesteeksportnæring og nest største eksportnæring etter olje og gass. Totalt antall sjøfolk på norskkontrollerte skip var 37 200 i 2003, hvorav 14 300 i NOR (Norsk Ordinært Skipsregister) og 3 700 i NIS (Norsk Internasjonalt skipsregister). *Sjøfartsdirektoratet* og *Skipsregistrene* er sentrale statlige virksomheter for utøvelse av norsk sjøfartsforvaltning. Norge har en pådriverrolle i å utvikle nytt internasjonalt regelverk for sikkerhet og miljø til sjøs gjennom aktiv deltakelse i internasjonale fora som bl.a. det europeiske sjøfartsorganet (EMSA) og IMO (International Maritime Organization).

De sentrale statlige etatene på områdene *geologi og mineralressursforvaltning* er Norges geologiske undersøkelse og Bergvesenet med Bergmesteren for Svalbard. Gjennom innhenting og bearbeiding av geologisk informasjon og forvaltning av relevant regelverk bidrar disse etatene til å fastsette rammebetingelser for mineralnæringen. Bergindustriens produksjonsverdi var i 2003 på ca. 7,5 mrd. kroner, hvorav eksporten utgjorde ca. 5 mrd. kroner.

Overordnede mål og strategier

Sentrale hovedmål for virksomheten under programkategorien er å medvirke til:

- at norsk næringsliv har et minst like godt tilbud av tidsmessige produkter og tjenester på området som de øvrige europeiske land
- at norske bedrifter og næringsdrivende har tilgang til relevant infrastruktur og informasjonstjenester for sin virksomhet
- at Norge fortsatt skal være en ledende maritim nasjon
- å opprettholde og sikre grunnlaget for verdiskaping basert på utvinning og foredling av mineraler

Dette innebærer bl.a. satsinger på følgende områder:

På området *industrielle rettigheter* er hovedmålet å øke bevisstheten og kunnskapen om rettigheter og hvilke muligheter og konkurransefortrinn de gir norsk næringsliv. Dette skal gi grunnlag for at norske bedrifter i større grad kan utnytte slike rettigheter både i produksjon og markedsførings- og salgsprosessen.

For å fjerne tekniske handelshindringer og legge til rette for fungerende markeder, bl.a. i EØS-området, er det et viktig mål å bidra til effektive institusjoner innen *måleteknikk, kvalitetssikring* og *standardisering*.

Brønnøysundregistrene er det sentrale organet i regjeringens satsing på å forenkle og modernisere innrapportering av data til det offentlige. En hovedprioritering i dette arbeidet de kommende årene er å redusere næringslivets byrder knyttet til offentlige innrapporteringskrav, gjennom samordnet innføring av elektronisk innrapportering og størst mulig gjenbruk av informasjon.

Narviktelefonene og *Euro Info* er to viktige kanaler for å gi relevant informasjon til norske bedrifter og etablerere om gjeldene krav for pro-

duksjon og omsetning av varer og tjenester i EU-området

Innenfor *skipsfartssektoren* ønsker regjeringen gjennom oppfølgingen av St.meld. nr. 31 for 2003–2004 Vilje til vekst – for norsk skipsfart og de maritime næringer, å legge grunnlaget for stabile og fremtidsrettede rammebetingelser for skipsfarten. Det er et mål for regjeringen at Norge skal fremstå som et attraktiv sted å eie og drive skipsfart. Ordningene med tilskudd til sysselsetting av sjøfolk skal i all hovedsak videreføres i 2005 på samme nivå som i 2004, basert på tre ordninger: den ordinære refusjonsordningen, nettolønnsordning for passasjerskip i NOR i utenriksfart og nettolønn for NOR-skip i petroleumsvirksomhet.

Innen *geologi og mineralressursforvaltning* er det et hovedmål å opprettholde og sikre grunnlaget for verdiskaping basert på samfunnsmessig forsvarlig utvinning og foredling av mineraler. Mineralressursene må vurderes i sammenheng med annen arealutnyttelse og ses i et langsiktig perspektiv.

Kap. 901 Styret for det industrielle rettsvern (jf. kap. 3901)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005
01	Driftsutgifter	188 586	176 200	180 700
	Sum kap 901	188 586	176 200	180 700

Virksomhetsbeskrivelse

Styret for det industrielle rettsvern, heretter kalt Patentstyret, er Norges nasjonale kompetansesenter innen industrielt rettsvern og håndhever lovgivningen om industrielle rettigheter i Norge. Patentstyrets primære oppgave er å behandle og avgjøre søknader om patent-, varemerke- og designbeskyttelse i Norge.

Et patent er en tidsbegrenset enerett til å utnytte en bestemt teknologi, et produkt eller en prosess. Gjennom registrering av design oppnås enerett til å utnytte et nytt produktdesign, og gjennom et varemerke kan eneretten til å markedsføre produkter og/eller tjenester under et vernet kjennetegn sikres. Til forskjell fra patenter og design kan varemerker beskyttes uten tidsbegrensning. Enerettene både på patent-, varemerke- og designområdet kan omsettes.

Enerettene er svært kraftfulle instrumenter for bedriftene i konkurranse om salg av varer og tjenester, og dermed viktige for å gi næringslivet incentiver til å bruke ressurser på nyskaping. I tillegg til å beskytte mot inngrep kan enerettene brukes til å etablere og konsolidere nye markeder. Industrielle rettigheter er også i økende grad en inngangsbillett for gründerbedrifter for å skaffe investorer og strategiske alliansepartnere. Patentstyret er derfor en sentral del av det nasjonale innovasjonssystemet. Industrielle rettigheter er et område preget av utstrakt internasjonalt samarbeid. De gjelder i utgangspunktet i hvert land for seg og må derfor søkes i det enkelte land. Gjennom den internasjonale patentsamarbeidsavtalen (PCT) er det imidlertid mulig å søke patent i flere land gjennom en internasjonal patentsøknad. Tilsvarende muligheter finnes for varemerker og design. Den europeiske patentkonvensjonen (EPC) av 1973 er en internasjonal avtale mellom nesten 30 europeiske land. EPC-avtalen opprettet Det europeiske patentverket (EPO), som har rett til å innvilge såkalte europeiske patenter. Norge er ikke tilsluttet EPC, men norske aktører kan likevel søke om patent hos EPO på lik linje med søkere fra medlemslandene. Også EØS- og WTO-avtalen inneholder viktige bestemmelser på området. Patentstyret samarbeider tett med andre lands patentverk og internasjonale organisasjoner.

Kompetanse om egen og konkurrentenes bruk av eneretter kan være avgjørende for en bedrifts konkurranseevne. I tillegg til behandling av søknader tilbyr Patentstyret forundersøkelser, bl.a. av hva som er kjent teknologi på de ulike teknologiområdene, og informasjonsvirksomhet overfor næringslivet og andre brukere. Bevisstgjøringsarbeidet skjer i samarbeid med næringslivsorganisasjoner, Innovasjon Norge, Norges forskningsråd og universitetene.

Oppsummert er etatens tre hovedmål å:

- tilby en kostnadseffektiv behandling av søknader om industrielle rettigheter i Norge som tilfredsstiller brukernes behov med hensyn til behandlingstid og kvalitet
- tilby moderne og kostnadseffektive informasjonstjenester av høy kvalitet

– være en pådriver for å øke kjennskapen til og interessen for industrielle rettigheter hos brukerne – dvs. bedrifter, forskningsinstitusjoner, universiteter og høyskoler, departementer og andre deler av det offentlige virkemiddelapparatet – for å bidra til gjennomføring av regjeringens innovasjonspolitikk

Patentstyret er lokalisert i Oslo og disponerte 256 årsverk pr. 1. mars 2004. Etaten er organisert i en patentavdeling, en design- og varemerkeavdeling, en avdeling for kommersielle tjenester, en avdeling for fellestjenester, en juridisk politisk stab og en klageinstans kalt 2. avdeling.

Resultatrapport 2003

Kostnadseffektiv søknadsbehandling

Resultatutvikling for patenter

	Resultat 2001	Resultat 2002	Mål 2003	Resultat 2003
Innkomne patentsøknader	6 431	6 287		5 861
Ferdigbehandlede søknader	5 174	5 596	5 500	6 842
Restanser ved utløpet av året	27 870	28 561		27 580

Patentstyret ferdigbehandlet 6 842 patentsøknader i 2003, og målet om å ferdigbehandle minst 5 500 søknader ble nådd med god margin. 1 343 av de ferdigbehandlende søknadene var fra norske søkere. Av disse ble 497 innvilget. Antall innkomne søknader var 5 861, herav 1 162 fra norske søkere. 2003 var preget av lav søknadsinngang og mange henlagte søknader på patentområdet. Dette er en internasjonal trend.

Internasjonale søknader, dvs. søknader som innleveres gjennom PCT-systemet, kommer ikke til Patentstyret før ca. 20 måneder etter at de er innlevert. Saksbehandlingstiden etter at søknadene kommer til Patentstyret består bl.a. av korrespondanse med søkeren. Den gjennomsnittlige saksbehandlingstiden for internasjonale søknader etter at de kommer til Patentstyret, var i 2003 3–4 år. Saksbehandlingstiden er sjelden gjenstand for klage fra søkeren, da søknaden allerede fra leveringstidspunktet gir en foreløpig beskyttelse.

For søknader som ble levert første gang til Patentstyret, var den gjennomsnittlige saksbehandlingstiden ca. 2,5 år. Også disse søknadene gir foreløpig beskyttelse. Patentstyret prioriterer relativt raskt å gi en realitetsuttalelse om det forventede utfallet av denne typen søknader, jf. nedenfor. Realitetsuttalelsen gir i de fleste tilfeller en svært god indikasjon på utfallet av søknaden og er i de fleste tilfeller viktigere enn rask ferdigbehandling av søknaden.

Det langsiktige målet til Patentstyret er at den totale saksbehandlingstiden, for alle patentsøknader, ikke skal overstige tre år fra søknaden er innlevert.

Målet om at Patentstyret skal gi en første realitetsuttalelse om det forventede utfallet av søknader som først er inngitt i Norge innen seks måneder, ble kun nådd for 50 pst. av søknadene i 2003. Målsettingen ble i ettertid vurdert som for ambisiøs, fordi viktig informasjon om nyhetsgransking i andre land ikke var tilgjengelig så tidlig. Fra 2004 ble målsettingen endret til sju måneder.

Resultatutvikling for varemerker

	Resultat 2001	Resultat 2002	Mål 2003	Resultat 2003
Innkomne varemerkesøknader	15 079	12 702		12 253
Ferdigbehandlede søknader	13 466	14 823	15 000	13 603
Restanser ved utløpet av året	15 558	13 437		12 087

Patentstyret ferdigbehandlet 13 603 varemerkesøknader i 2003. Målet om å ferdigbehandle 15 000 søknader ble dermed ikke nådd. Det skyldes bl.a. forberedelser til innføring av det nye saksbehandlerverktøyet SANT (Saksbehandling med Anvendelse av Ny Teknologi), jf. omtale av SANT-prosjektet nedenfor. 3 329 av de ferdigbehandlede søknadene var fra norske søkere, og av disse ble 2 294 innvilget. Antall innkomne søknader var 12 253, hvorav 2 905 var fra norske søkere.

Også på varemerkeområdet var søknadsinngangen lav i forhold til tidligere år.

Designsaker

	Resultat 2001	Resultat 2002	Mål 2003	Resultat 2003
Innkomne designsøknader	749	813		714
Ferdigbehandlede søknader	870	738	900	447
Restanser ved utløpet av året	645	721[1]		988

[1] Reststansene ved utgangen av 2002 er tidligere beregnet til 720. Det korrekte tallet er 721.

Patentstyret ferdigbehandlet 447 designsøknader, mens avvirkningsmålet var 900. Det lave antallet ferdigbehandlede søknader skyldes hovedsakelig at designområdet fungerte som pilot for utprøving av en prototype av SANT. 209 av de ferdigbehandlede søknadene var fra norske søkere, og av disse ble 121 innvilget. Antall innkomne søknader var 714, hvorav 273 var fra norske søkere.

Også for designområdet var søknadsinngangen lav i forhold til tidligere år.

Moderne og kostnadseffektive informasjonstjenester

Alle Patentstyrets forundersøkelser ble ferdigbehandlet innen avtalte tidsrammer. Evalueringer viser at Patentstyrets kunder er godt fornøyd med kvaliteten på forundersøkelsene og på etatens kurs og foredrag både når det gjelder utvalg, kvalitet, pris og leveringstid. Servicetilbudet gjennom tilgang til elektroniske tjenester er økt, bl.a. er norske patenter og sammendrag av norske patentsøknader fra 2003 gjort tilgjengelig på Internett.

Øke kjennskapen til og interessen for industrielle rettigheter

I tillegg til å holde kurs og foredrag har Patentstyret drevet oppsøkende virksomhet mot potensielle kunder, med særlig vekt på små bedrifter. Patentstyret har arbeidet systematisk med å knytte til seg strategiske samarbeidspartnere som betjener de samme målgruppene som Patentstyret. I 2003 ble det bl.a. inngått samarbeidsavtaler med flere registratorfirmaer om sjekk av varemerkeregisteret ved registrering av domenenavn og samarbeidsavtale med Abelia, NHOs bransjeforening for IKT- og kunnskapsbedrifter.

Samarbeidsavtaler med Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (SND), Norsk Designråd og Norges forskningsråd ble videreført. Avtalen med SND vil bli oppdatert til å gjelde Innovasjon Norge. I samarbeid med FORNY-prosjektet i Norges forskningsråd har Patentstyret utviklet et presentasjonsmateriell om industrielle rettigheter for alle universitetene og Norges landbrukshøgskole.

Status i 2004 for SANT-prosjektet, merverdiavgift på tjenester og søknadsinngang

Det nye saksbehandlerverktøyet SANT ble tatt i bruk i januar 2004, ca. ett år senere enn hva som ble signalisert ved fremleggelsen av statsbudsjettet for 2003. Forsinkelsene skyldes hovedsakelig leverandøren av systemet, og i noe grad ønske om å videreutvikle systemet. Det er generelt størrelsen og kompleksiteten i systemet som har medført uforutsette utfordringer for leverandøren. Patentstyret har mottatt forsinkelseserstatning, og leverandøren har betalt dagbøter i tillegg til at direkte kostnader med å finne og fjerne ustabilitet i systemet har vært dekket av leverandøren. De ovennevnte forholdene har ført til lavere produksjon enn forutsatt i 1. halvår 2004. Det er satt inn betydelige ressurser for å rette opp svakhetene i systemet. Stabiliteten i systemet har blitt noe bedre, og produksjonen i 2. halvår forventes å øke noe.

Patentstyret har i 2004 innbetalt 8,5 mill. kroner i utestående merverdiavgift på tjenester fra tidligere år. Kravet er hovedsakelig knyttet til SANT. Tiltak ble igangsatt tidlig for å skjerme søknadsproduksjonen og implementeringen av SANT-systemet.

På grunn av lavere søknadsinngang er det lite trolig at Patentstyret vil oppnå inntektskravene for 2004. Det kan bli aktuelt å foreslå reduksjon av inntektsbevilgninger i løpet av høstsesjonen.

Mål og prioriteringer i 2005

Kostnadseffektiv søknadsbehandling

Patentstyret skal i 2005 avvirke minst like mange patent-, varemerke og designsøknader som antall innkomne søknader, samtidig som søknadsbehandlingen tilfredsstiller brukernes behov med hensyn til kvalitet. Det er også et mål å øke avvirkningen, slik at restansene nedarbeides, særlig på patentområdet. Det langsiktige målet er fortsatt å avgjøre patentsøknader innen ca. tre år i gjennomsnitt. Dette er i tråd med målsettingen i andre land og i EPO. For tiden ligger den gjennomsnittlige behandlingstiden for internasjonale søknader på rundt 5–6 år og for søknader levert første gang til

Patentstyret på ca. 2,5 år, jf. omtale under resultatrapport 2003.

Patentstyrets saksbehandling skal være mest mulig harmonisert med Det europeiske patentverkets (EPO) så langt gjeldende norsk regelverk tillater det.

Moderne og kostnadseffektive informasjonstjenester

Patentstyret skal tilby informasjonstjenester og kurs av høy kvalitet, tilpasset kundenes behov.

Øke kjennskapen til og interessen for industrielle rettigheter

I 2004 har Patentstyret trappet opp innsatsen for å nå ut til hele landet med informasjon og bevisstgjøring om industrielle rettigheter. Erfaringene fra arbeidet viser positive reaksjoner og stor etterspørsel fra næringslivet, og Patentstyret har lykkes med å nå frem med informasjon til små- og mellomstore bedrifter. Etaten skal fortsette arbeidet med økte bevisstheten om industrielle rettigheter som strategisk virkemiddel ved å gjennomføre oppsøkende informasjonstiltak, særlig rettet mot små bedrifter. Etaten skal også fortsette arbeidet for å bygge opp et nettverk sammen med strategiske samarbeidspartnere, slik som bransjeorganisasjoner, private aktører og det øvrige offentlige virkemiddelapparatet.

Budsjettforslag 2005

Post 01 Driftsutgifter

Det foreslås en driftsbevilgning på 180,7 mill. kroner. Bevilgningen skal dekke lønn og driftskostnader. Bevilgningen forutsettes også å dekke eventuell videreutvikling i forbindelse med saksbehandlerverktøyet SANT.

Det er vanskelig å forutsi hvor mange søknader etaten vil motta og dermed hvor stort ressursbehovet vil bli. Det foreslås derfor å gi Patentstyret fullmakt til å overskride driftsbevilgningen mot tilsvarende merinntekter under kap. 3901, postene 01, 02 og 06, jf. Forslag til vedtak II.

Kap. 3901 Styret for det industrielle rettsvern (jf. kap. 901)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005
01	Patentavgifter	111 300	113 400	119 000
02	Varemerkeavgifter	42 899	47 400	45 000
03	Mønsteravgifter	2 315	2 100	2 200
04	Forskjellige avgifter	4 577	8 100	4 700
05	Inntekt av informasjonstjenester	5 956	7 400	7 400
06	Diverse inntekter	10 000		100
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	4 025		
18	Refusjon av sykepenger	3 245		
	Sum kap 3901	184 317	178 400	178 400

Om lag 75 pst. av Patentstyrets inntekter kommer fra utenlandske søkere. Siden 2000 er det kun foretatt mindre og tilnærmet provenynøytrale endringer i avgiftssatsene.

Det har vært en forutsetning at Patentstyrets inntekter og utgifter, sett over noen år, skal gå i balanse. For å oppnå tilnærmet balanse er budsjettforslaget for 2005 basert på en gjennomsnittlig økning av satsene med 6 pst. I forbindelse med endringen vil departementet foreta en generell gjennomgang av avgiftsstrukturen i Patentstyret.

Det foreslås en merinntektsfullmakt knyttet til postene 01, 02 og 06, jf. omtale under kap. 901, post 01.

Kap. 902 Justervesenet (jf. kap. 3902)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005
01	Driftsutgifter	86 750	69 100	70 050
21	Spesielle driftsutgifter		100	1 750
	Sum kap 902	86 750	69 200	71 800

Vedrørende 2003:

Regnskapstallet omfatter både virksomheten til Justervesenet og Norsk Akkreditering (NA). NA ble skilt ut som egen forvaltningsorganisasjon i 2004 og er omtalet under kap. 903 og 3903.

Virksomhetsbeskrivelse

Justervesenet har det nasjonale ansvaret for metrologi. Virksomhetens mål er å dekke næringslivets, forbrukernes og myndighetenes behov for pålitelige måleresultater, og at disse måleresultatene nyter tillit i Norge og i utlandet. At Norge nyter internasjonal tillit på dette området har betydning bl.a. for norsk eksportindustri. Nøyaktige måleresultater har også betydning for rettssikkerhet, ressursforvaltning, helse, miljø og sikkerhet.

Justervesenets virksomhet er delt opp i *to hovedområder*:

Justervesenet utfører den lovpålagte kontrollen (typegodkjenning og verifikasjon) med måleinstrumenter og forvalter tilhørende regelverk gjennom *Avdeling for lovregulert måling*. Dette skal gi forbrukere, næringsliv og offentlige myndigheter trygghet og tillit til målinger som brukes i kjøp og salg.

Gjennom *Nasjonalt Laboratorium* forvalter Justervesenet de nasjonale målestandardene, eller normaler (f.eks. meter, kilo, tid). Dette er de mest nøyaktige målestandardene vi har i Norge, og for å sikre nøyaktige målinger kan næringsliv, offentlige myndigheter og forskningsinstitusjoner få kalibrert sine måleinstrumenter mot disse nasjonale standardene. Målestandardene som forvaltes av Justervesenet, kalibreres mot internasjonale standarder som Norge og våre handelspartnere er knyttet opp mot gjennom internasjonale avtaler og konvensjoner. Virksomheten sikrer kvalitet og internasjonal tillit til det norske måletekniske systemet.

Justervesenet disponerte 79,2 årsverk pr. 1. mars 2004.

Resultatrapport 2003

Justervesenet nådde alle de vesentlige målsettingene både faglig og økonomisk i 2003. Justervesenet besto av tre avdelinger: Avdeling for regelverk og tilsyn (avdelingsnavnet ble endret fra 2004 til avdeling for lovregulert måling), Nasjonalt laboratorium og Norsk Akkreditering (NA). NA ble skilt ut som egen forvaltningsorganisasjon i 2004 og er omtalt under kap. 903.

Avdeling for regelverk og tilsyn

Målsettingen for kontrollvirksomheten er at andelen feil ikke skal overstige 5 pst. Feilprosenten for bensinpumper var på 6 pst., for butikkvekter 8,4 pst. og for automatiske vekter 31 pst. Det må tas i betraktning at feilprosenten også inkluderer andre feil med måleinstrumentet enn rene målefeil. Dette kan f.eks. være at instrumentet er feil plassert eller merket på en uriktig måte. Eksempelvis var det målefeil kun på 3,5 pst. av alle bensinpumper som ble kontrollert. For butikkvekter ga 3 pst. av de kontrollerte vektene feil måleresultat. For automatiske vekter var situasjonen fortsatt ikke tilfredsstillende. Justervesenet økte kontrollfrekvensen på denne instrumentgruppen fra hvert tredje år til årlig kontroll. Effektene av dette tiltaket forventes i 2004.

For å kunne tilrettelegge for best mulig innretting av tilsynsvirksomheten har Justervesenet utviklet og tatt i bruk et nytt registreringsverktøy som vil gi mer presis informasjon om omfanget av feil og hvor alvorlige de er. Dette registreringsverktøyet gjør det mulig for etaten gradvis å omstille tilsynsvirksomheten slik at ressursene kan rettes mot problemområder.

Avdelingen har deltatt med å utarbeide et nytt EU-direktiv for måleinstrumenter. Avdelingen arrangerer kurs og driver informasjonsarbeid om bl.a. måleteknikk.

Avdelingen er 100 pst. selvfinansiert. Alle kostnader knyttet til virksomheten ble belastet kundene direkte gjennom gebyrer.

Nasjonalt laboratorium

Virksomheten ved Nasjonalt laboratorium er i hovedsak finansiert over statsbudsjettet, men laboratoriet har visse inntekter fra bl.a. kalibrerings- og FoU-virksomhet. Selvfinansieringsgraden samsvarer med andre lands nasjonale laboratorier og var på om lag 12,5 pst. Målsettingen om å øke selvfinansieringsgraden til laboratoriet til 17 pst. gjennom å øke omfanget av FoU-prosjekter med ekstern finansiering ble ikke nådd hovedsakelig på grunn av for få eksternt finansierte FoU-prosjekter. Justervesenet vil i tiden fremover fortsette arbeidet med å bygge opp en portefølje for slike prosjekter.

Alle kalibreringsoppdrag er gjennomført i henhold til serviceerklæringen, uten nevneverdige forsinkelser. En kundeundersøkelse i 2003 viser at kundene er godt fornøyd med tjenestene som leveres. Det har vært en liten nedgang i antall utstedte kalibreringsbevis fra 2002 til 2003. Det har imidlertid vært en økning i antall henvendelser fra eksportbedrifter som har fått krav fra utenlandske kunder om å dokumentere sporbar kalibrering.

Målsettingene med hensyn til deltakelse i og organisering av internasjonale sammenlignende laboratorieprøvinger er oppfylt. Testene gir den måletekniske infrastrukturen en internasjonal forankring.

Mål og strategier

Justervesenets *overordnede arbeidsmål* er å:
- sikre at forbrukere, offentlige myndigheter og næringsliv skal være trygge på at måleinstrumenter som brukes i kjøp og salg er tilstrekkelig nøyaktige
- håndheve og forvalte lov om mål og vekt ved å utøve legal myndighet knyttet til kontroll av måleinstrumenters nøyaktighet og bruken av dem
- dekke næringslivets behov for nøyaktige målinger og sikre at disse målingene er i samsvar med internasjonale målestandarder
- bistå næringsliv, offentlige myndigheter og forbrukere med faglig ekspertise, kompetanseoppbygging og kompetanseoverføring innenfor måleteknikk

Avdeling for lovregulert måling

Med sikte på å legge til rette for å modernisere og effektivisere Justervesenets virksomhet ga departementet i 2001 Justervesenet i oppdrag å utarbeide et forslag til ny lov som skal erstatte lov om mål og vekt fra 1946. Forslaget til ny lov ble overlevert departementet i mars 2004. Loven har vært på høring og departementet gjennomgår nå høringsuttalelsene.

Målsettingene til avdeling for lovregulert måling er å:
- sørge for at måleinstrumenter som er underlagt lovpålagt kontroll er tilstrekkelig nøyaktige
- informere og arrangere kurs i bruk og egenkontroll av måleinstrumenter

Nasjonalt laboratorium

Den raske teknologiske utviklingen stiller store krav til Justervesenets kompetanse. Justervesenet må foreta strategiske vurderinger med hensyn til hvilke områder det skal etableres og forvaltes et kalibreringstilbud på. Næringslivets, forskningsinstitusjoners og forvaltningens behov, og økonomi, legges til grunn for slike vurderinger. I 2004 har Justervesenet og departementet iverksatt utviklingstiltak for å systematisere og kvalitetssikre disse strategiske vurderingene.

Som et ledd i dette arbeidet må Justervesenet utvikle en koordinerende rolle for laboratoriet. Det innebærer at Justervesenet utpeker nasjonale referanselaboratorier der dette er hensiktsmessig og løpende vurderer samarbeid med andre land.

Målsettingene til Nasjonalt laboratorium er å:
- sikre riktig kvalitet og omfang på norske kalibreringstjenester og den norske måletekniske infrastrukturen
- utvikle en koordinerende funksjon i forhold til normaler som forvaltes av nasjonale referanselaboratorier eller utenlandske aktører
- legge til rette for at målinger gjort i industri, handel, forskning og forvaltning er i samsvar med internasjonale målestandarder og har nødvendig nasjonal og internasjonal aksept
- bidra til kompetanseoverføring til næringsliv og offentlige myndigheter
- gjennomføre FoU-prosjekter rettet mot næringsliv, offentlige myndigheter og forsknings- og utdanningsmiljøer
- øke laboratoriets selvfinansieringsgrad

Budsjettforslag 2005

Post 01 Driftsutgifter

Det foreslås en bevilgning på 70,05 mill. kroner til driftsutgifter. Bevilgningen skal dekke lønnsutgifter, løpende driftsutgifter og mindre investeringer og vedlikehold.

Det legges opp til en netto overføring over statsbudsjettet på 20,15 mill. kroner. Siden Avdeling for lovregulert måling er selvfinansiert, går midlene til Nasjonalt laboratorium. Husleie og drift

av lokalene til Nasjonalt laboratorium utgjør om lag 11 mill. kroner. Totalt betaler Justervesenet om lag 16,5 mill. kroner i husleie til Statsbygg.

Det forslås at bevilgningen kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 3902, postene 01 og 03, jf. Forslag til vedtak II.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Det foreslås en bevilgning på 1,75 mill. kroner, bl.a. til utgifter til eksterne oppdrag. Tilsvarende beløp er ført som inntekt under kap. 3902, post 04 Oppdragsinntekter. Bevilgningen foreslås økt i 2005 og gjelder Norsk Akkreditering andel av husleieutgifter og kjøp av administrative tjenester fra Justervesenet.

For å ivareta kravet om bruttobudsjettering foreslås det at både post 21 under kap. 902 og post 04 under kap. 3902 økes med 1,65 mill. kroner, fra kr 100 000 til 1,75 mill. kroner.

Videre foreslås en fullmakt til å utgiftsføre midler for bl.a. å dekke lønn og driftskostnader til engasjerte medarbeidere i eksterne oppdrag mot tilsvarende merinntekter under kap. 3902, post 04 Oppdragsinntekter, jf. Forslag til vedtak II.

Kap. 3902 Justervesenet (jf. kap. 902)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005
01	Justergebyrer	41 958	42 600	42 100
03	Kontroll- og godkjenningsgebyr	20 042	7 600	7 800
04	Oppdragsinntekter	3	100	1 750
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	295		
18	Refusjon av sykepenger	457		
	Sum kap 3902	62 755	50 300	51 650

Vedrørende 2003:

Regnskapstallet under post 04 Kontroll- og godkjenningsgebyr omfatter både virksomheten til Justervesenet og Norsk Akkreditering (NA). NA ble skilt ut som egen forvaltningsorganisasjon i 2004, jf. omtale under kap. 903 og 3903.

Post 01 Justergebyrer, og Post 03 Kontroll og godkjenningsgebyr

Virksomheten knyttet til godkjenning og kontroll av måleinstrumenter dekkes gjennom gebyrer under post 01 Justergebyrer. Det foreslås bevilget 42,1 mill. kroner under post 01. Under post 03 Kontroll og godkjenningsgebyr, foreslås bevilget 7,8 mill. kroner.

Det foreslås en fullmakt til å økte utgifter under kap. 902 post 01 mot tilsvarende merinntekter under post 01 og 03, jf. Forslag til vedtak II.

Post 04 Oppdragsinntekter

Det foreslås en bevilgning på 1,75 mill. kroner, jf. omtale under kap. 902, post 21 Spesielle driftsutgifter. Norsk Akkreditering er leietaker hos Justervesenet, noe som gir Justervesenet husleieinntekter på om lag 1,3 mill. kroner. I tillegg får Justervesenet inntekter fra salg av tjenester til Norsk Akkreditering og andre eksterne oppdrag.

Det foreslås en fullmakt til å øke utgifter under kap. 902, post 21 mot tilsvarende merinntekter under post 04, jf. Forslag til vedtak II.

Kap. 903 Norsk Akkreditering (jf. kap. 3903)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005
01	Driftsutgifter		17 100	17 800
	Sum kap 903		17 100	17 800

Vedrørende 2003:

Frem til utgangen av 2003 ble bevilgning gitt over kap. 902 Justervesenet, der Norsk Akkreditering var en avdeling.

Virksomhetsbeskrivelse

Norsk Akkreditering (NA) ble etablert som selvstendig forvaltningsorgan 1. januar 2004. NA er det nasjonale organ for teknisk akkreditering. Etaten disponerte 14,8 årsverk pr. 1. mars 2004.

Bakgrunnen for akkrediteringsordningen er å gi næringsliv og myndigheter en metode for å kunne dokumentere samsvar med internasjonale krav og dermed fjerne tekniske handelshindringer og fremme fri flyt av varer og tjenester. Dette verktøyet har også vist seg å være et godt redskap for å sikre myndigheter og næringsliv et pålitelig beslutningsgrunnlag. I tillegg benyttes akkrediterte tjenester som et supplement i det offentliges myndighetsutøvelse.

Teknisk akkreditering er en offentlig anerkjennelse av at en virksomhet har kompetanse, utstyr og metoder til å utføre gitte oppgaver. Det innebærer at virksomheten oppfyller kravene i de internasjonale standarder med hensyn til kvalitetssikring, og at dette kan dokumenteres. Teknisk akkreditering er den *ikke*-kommersielle delen av tillitskjeden.

I praksis kan NAs arbeid med teknisk akkrediteringer deles i to. For det første vurderer og eventuelt utvikler NA nye akkrediteringsordninger på områder der det ikke eksisterer slike ordninger. For det andre godkjenner NA aktører innenfor eksisterende akkrediteringsordninger gjennom sertifisering og inspeksjon.

NA signerer relevante godkjenningsavtaler innen akkreditering med andre lands akkrediteringsorganisasjoner, noe som styrker tilliten til NA og sikrer aksept av analyseresultater og sertifikater som er utført under NAs akkreditering. I tillegg har NA myndighet til å utføre inspeksjoner i samsvar med OECDs retningslinjer for God laboratoriepraksis (GPL) som er forankret i et eget EU-direktiv.

Resultatrapport 2003

Etaten gjennomførte alle sine forpliktelser internasjonalt ved å delta i evalueringer av andre lands akkrediteringssystemer og i de viktigste internasjonale fora. Det ble gjennomført to internasjonale undersøkelser av akkrediterte kunders tilfredshet med sitt nasjonale akkrediteringsorgan, og NA fikk meget positive tilbakemeldinger.

NA informerte om akkrediteringsordninger gjennom kurs og annet informasjons- og rådgivningsarbeid i 2003. Avdelingen arbeidet dessuten aktivt for å bedre den kommende etatens informasjonsstrategi.

Søknad om akkreditering av laboratorier kom fra tradisjonelle laboratorieområder som medisin, næringsmiddel og miljø, og fra nye bruksområder som redningsutstyr, soveposer og rør for ulike formål. Innen medisin var og er det fortsatt ønske om å legge til rette for akkreditering av nye fagområder som f.eks. nukleær medisin og metoder for tolkning av bilder ved diagnostisering. Innen sertifisering og inspeksjon er myndighetenes økte bruk av akkrediterte tjenester hovedårsaken til en økt etterspørsel etter akkreditering. Fiskeridepartementets krav om at akkreditert produktsertifisering for utstyr som inngår i oppdrettsanlegg, og dugelighetsbevis utstedt av akkreditert inspeksjonsorgan for eldre anlegg, er et eksempel. Krav om akkreditert sertifisering av personell som fører tilsyn med kjeleanlegg over en viss størrelse og et visst trykk – kjelepassere, og personell som sikrer at strålingskilder brukes og sikres forsvarlig – strålevernere, er et annet eksempel.

I løpet av 2003 ble det innvilget 14 nye akkrediteringer i tillegg til at et nytt laboratorium ble inspisert i samsvar med OECDs retningslinjer for God laboratoriepraksis. (GLP). Det ble innvilget 49 utvidelser av akkrediteringsomfang. Dette er en betydelig økning i forhold til 2002.

Norsk Akkreditering hadde en selvfinansieringsgrad på om lag 87 pst. som var helt i tråd med målsettingen.

Mål og strategier

NAs mål er å være et effektivt hjelpemiddel for norsk næringsliv og offentlig forvaltning i arbeidet med å sikre tillit til kompetanse og korrekt nivå på tjenester og produkter.

NAs overordnede mål operasjonaliseres gjennom følgende resultatmål:

- arbeide for at akkreditering blir benyttet på flere områder innenfor næringsliv og offentlig virksomhet
- dekke behovet i markedet for nye akkrediteringer, oppfølginger og utvidelser
- informere om akkrediteringsordninger gjennom kurs og annet informasjons- og rådgivningsarbeid
- sikre internasjonal anerkjennelse av akkrediterte tjenester og produkter fra Norge

Ut fra erfaringene fra andre land når det gjelder bruk av akkreditering, og utviklingen nasjonalt, er det grunn til å tro at det fortsatt vil være et stort potensial for bruk av akkreditering innen stadig flere områder. Dette gjelder både innen det private og myndighetsregulerte området. Den kompetanse etaten besitter, bør derfor i større grad bidra til at etterspørselen etter akkreditering på de nye områdene dekkes.

Videre bør NA benytte sine erfaringer med systemtilsyn i rådgivningen overfor statlige tilsynsmyndigheter spesielt på områder der nasjonalt regelverk bygger på internasjonale krav.

Etaten skal følge opp Norges internasjonale forpliktelser på akkrediteringsområdet. NA skal i 2005 arbeide for at akkrediteringer tas i bruk i større grad som et effektivt virkemiddel for å forenkle og effektivisere offentlige virksomheter. Bl.a. skal etaten arbeide med å informere norske myndigheter og næringsliv om nytteverdien av akkreditering og godkjenningsordninger.

Budsjettforslag 2005

Post 01 Driftsutgifter

Det foreslås en bevilgning på 17,8 mill. kroner for 2005. Bevilgningen skal dekke utgifter til lønn, løpende drift og kjøp av tjenester. I tillegg skal bevilgningen dekke informasjons- og utviklingsarbeid og internasjonale forpliktelser. Oppdragsgiver faktureres for alle utgifter knyttet til et oppdrag.

Det foreslås at bevilgningen under kap. 903 kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 3903, post 01, jf. Forslag til vedtak II.

Kap. 3903 Norsk Akkreditering (jf. kap. 903)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005
01	Gebyrinntekter og andre inntekter		15 200	15 700
	Sum kap 3903		15 200	15 700

Vedrørende 2003:

Gebyrinntektene ble ført under kap. 902 Justervesenet.

Post 01 Gebyrinntekter og andre inntekter

Det foreslås en bevilgning på 15,7 mill. kroner for 2005. Virksomhet knyttet til utføring av akkrediteringer, andre godkjenningsordninger og relaterte aktiviteter dekkes gjennom gebyrer. Det foreslås en merinntektsfullmakt under posten mot tilsvarende økte utgifter under kap. 903, post 01 Driftsutgifter, jf. Forslag til vedtak II.

Kap. 904 Brønnøysundregistrene (jf. kap. 3904)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005
01	Driftsutgifter	203 974	180 800	186 900
22	Forvaltning av Altinn-løsningen, *kan overføres*		23 400	53 700
	Sum kap 904	203 974	204 200	240 600

Vedrørende 2004:

Ved behandlingen av statsbudsjettet for 2004 vedtok Stortinget en innsparingsfullmakt på 75 mill. kroner på drifts- og investeringsbevilgninger. På denne bakgrunn ble driftsbevilgningen til Brønnøysundregistrene redusert med 0,2 mill. kroner fra 180,8 til 180,6 mill. kroner, jf. St.prp. nr. 63 for 2003–2004.

Virksomhetsbeskrivelse

Brønnøysundregistrene er tillagt en rekke nasjonale forvaltningsoppgaver knyttet til etableringskontroll, registrering og ajourhold av data om foretak og juridiske enheter. Samordning og forenkling av datautveksling innen offentlig forvaltning og mellom forvaltning og næringsliv er viktige oppgaver i tillegg til tinglysing av heftelser knyttet til personer, foretak og motorvogner og innkreving av gebyrer for egne og namsmyndighetenes forretninger.

Registrene yter service både overfor næringslivet, privatpersoner og en rekke offentlige myndigheter. Registrene er IT-baserte og er et sentralt virkemiddel i regjeringens satsing på å forenkle og modernisere offentlig sektor.

Brønnøysundregistrenes visjon er å være verdensledende innenfor sine arbeidsområder, for slik å gi norsk næringsliv et fortrinn i den internasjonale konkurransen. Virksomhetsideen er: *Registersenteret for økt økonomisk trygghet og effektivitet for alle.* Ut fra dette er det definert følgende hovedmål:

- drive en kvalitetskontrollert registerforvaltning og myndighetsutøving med fokus på service
- tilby et godt og variert utvalg av tjenester og registerdata tilpasset brukernes behov
- forenkle næringslivets rapportering til offentlige myndigheter

Den viktigste målsettingen for den løpende driften er å være à jour med alle tjenester i henhold til foreliggende resultatkrav.

I mai 2004 ble Altinn-løsningen satt i full drift og forvaltningsansvaret ble lagt til Brønnøysundregistrene. Altinn forvaltningsorganisasjon er organisert som en egen avdeling og har egen bevilgning i statsbudsjettet.

Brønnøysundregistrene disponerte 400 årsverk pr. 1. mars 2004

Generell presentasjon av hovedarbeidsområdene

- *Løsøreregisteret* er i hovedsak et rettsvernsregister for tinglysing av fordringer, ektepakter m.m. Brukerne er næringsdrivende og kreditorer i forbindelse med rettsvern for varelagerpant, driftstilbehørspant o.l., og privatpersoner særlig i forbindelse med salgspant i motorvogn.
- *Regnskapsregisterets* oppgave er å motta årsregnskapene fra de innsendingspliktige. Informasjonen fra registeret benyttes av kredittopplysningsinstitusjoner, banker og næringsdrivende som ønsker regnskapsinformasjon. Årsregnskapene lagres elektronisk.
- Norsk næringsliv er samlet i *Foretaksregisteret (*erstattet de tidligere lokale handelsregistrene). Registeret har ansvar for registrering av de aller fleste norske og utenlandske foretak som driver næringsvirksomhet. Registeret skal sikre rettsvern og økonomisk oversikt og er en viktig kilde for alle som trenger korrekte opplysninger om aktørene i norsk næringsliv.
- *Konkursregisteret* inneholder sentrale opplysninger om konkursbo og tvangsavviklingsbo, i tillegg til konkurskaranteneregisteret.
- *Enhetsregisteret* inneholder grunndata om enheter som har registreringsplikt i Arbeidsgiverregisteret, Merverdiavgiftsmanntallet, Foretaksregisteret, Skattemanntallet for etterskuddspliktige skatteytere, fylkesmennenes registre over stiftelser og Statistisk Sentralbyrås bedriftsregister.
- *Oppgaveregisteret*s hovedoppgave er å holde løpende oversikt over næringslivets oppgaveplikter til det offentlige, utvikle og vedlikeholde en datadefinisjonsbase som verktøy for samordnet elektronisk innrapportering og finne muligheter til samordning og forenkling.

- *Altinn forvaltningsorganisasjon* skal legge til rette for en samordnet elektronisk innrapporteringskanal som skal bidra til at brukerne kan utføre sine lovpålaget innrapporteringsplikter på en enkel, sikker og effektiv måte som gir gevinster både for forvaltningen og brukerne.
- *Gebyrsentralens* oppgave er å registrere og fakturere bilag som grunnlag for regnskapsføring og innkreving av gebyrer for tvangssalg, utleggsforretninger og andre tvangsforretninger som blir utført av lensmenn og byfogder.
- *European Business Register* er et europeisk nettverk for utveksling av foretaksopplysninger som Brønnøysundregistrene deltar i.
- Utover dette inneholder Brønnøysundregistrene også en del andre mindre registre, knyttet til konkrete forvaltningsområder, bl.a. Lotteriregisteret, Jegerregisteret og Reservasjonsregisteret.

Resultatrapport 2003

Gjennomsnittlig saksbehandlingstid er i henhold til målene, med unntak for meldingstype til Enhetsregisteret som hadde 4,5 dager saksbehandlingstid og Foretaksregisteret som hadde 7 dager saksbehandlingstid. Målene var på henholdsvis 3 og 5 dager. Ved årsskifte hadde Foretaksregisteret 11 dager saksbehandlingstid, på grunn av et stort antall ekstraordinære meldinger på slutten av året. Tiltak ble iverksatt for å avhjelpe situasjonen. Målet om gjennomsnittlig svartid på telefontjenesten på 30 sekunder ble overskredet med 1 sekund. Stadig flere tjenester tilbys gjennom automatisk avgivelse via online tilknytning, Brønnøysundfaksen, Internett og datafon. Bruk av Internett som informasjonskilde er fortsatt sterkt økende.

I klagesaker nådde alle registrene med unntak av Regnskapsregisteret og Enhetsregisteret målene for saksbehandlingstiden.

En *regnskapsdatabase* med elektronisk tilgjengelige regnskapsdata og elektronisk innrapportering av årsregnskaper er i drift, og det leveres regnskaper på nettet fra denne.

Utvikling i saksomfang:

	2000	2001	2002	2003	Endringer 2002/03
Løsøreregisteret	361 072	375 560	386 309	364 270	-5,7 pst.
Foretaksregisteret	203 847	220 305	204 900	232 403	13,4 pst.
Regnskapsregisteret	164 506	216 708	217 120	222 991	0,2 pst.
Enhetsregisteret	490 976	551 967	527 635	573 381	8,7 pst
Konkursregisteret	26 710	26 585	32 757	36 993	12,9 pst.
Gebyrsentralen	216 981	221 919	243 387	263 818	8,4 pst.
Jegerregisteret	14 873	10 580	11 147	12 048	8,1 pst.
Sum registreringer	1 478 965	1 623 624	1 623 255	1 705 904	5,1 pst.
Reservasjonsregisteret		233 863	118 623	246 085	107,5pst
Manuell avgivelse	815 509	763 367	759 466	776 431	2,2 pst.
Automatisk avgivelse	5 267 754	9 445 173	13 608 388	20 324 484	49,4 pst.

Saksmengden har samlet økt med 4,5 pst., og passerte 1,4 mill. registreringer. I *Løsøreregisteret* er antall tinglysninger redusert med knapt 6 pst., og er nå nede på et normalnivå pr. år. Årsaken til nedgangen er at registeret i 2002 hadde en stor engangsjobb med retinglysing av pant i driftstilbehør. Den betydelige økningen i *Foretaksregisteret* har sammenheng med at minstekravet til aksjekapital ble forhøyet og fristen for dette gikk ut ved årsskiftet. Dette var en engangsjobb som var ressurskrevende i 2003 og første kvartal i 2004. Også økningen i *Enhetsregisteret* skyldes heving av aksjekapitalkravet, i tillegg til registrering av regnskapsførere i forbindelse med Altinn. Ved utgangen av 2003 var det ca. 322 000 registrerte foretak i *Foretaksregisteret,* mot ca. 313 000 ved forrige årsskifte.

Spesielt om næringslivets belastning ved skjemaarbeid

Oppgaveregisteret skal være pådriver i arbeidet med å samordne og forenkle oppgaveplikter (innrapporteringsplikter) som statlige organer påfører næringslivet. Alle etater er pålagt å melde alle slike plikter og har videre plikt til å samordne innhentingen der det er praktisk mulig. Det er et mål å hindre overflødig innsamling og registrering av opplysninger, særlig av hensyn til små og mellomstore bedrifter.

Oppgaveregisteret måler fortløpende antall skjemaer og næringslivets belastninger ved disse. Resultatene avspeiler i hovedsak resultatene av *etatenes* aktiviteter i forhold til statlige oppgaveplikter. Det er særlig to forhold som direkte påvirker belastningsnivået. Det ene er hvilke nye oppgaveplikter som innføres. Det andre er hvilke samordnings- og forenklingstiltak som iverksettes (enklere skjema, redusert innsamlingshyppighet og mer samarbeid etatene i mellom). Utviklingen for disse aktivitetene siden oppstarten av Oppgaveregisteret kan sammenfattes slik:

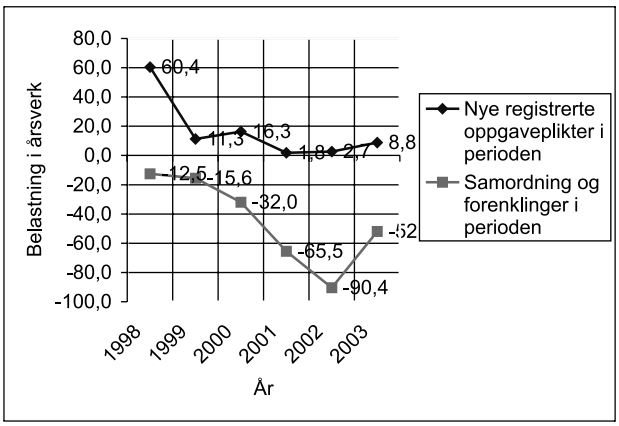

Figur 10.1 Utviklingen for næringslivets skjemabelastning 1998–2003

Arbeidet med å samordne og forenkle næringslivets oppgaveplikter tok til i 1997. Ved utgangen av 2003 var det registrert 677 forskjellige skjemavarianter, med en estimert total arbeidsbelastning på om lag 6 557 årsverk. Til sammenligning var belastningen ved utgangen av 2002 på 7 347 årsverk og 705 statlige skjemavarianter. Tallene er imidlertid ikke helt sammenlignbare, da deler av reduksjonen skyldes korrigeringer av eldre tall. Korrigerte gjennomsnittsberegninger viser likevel at belastningene pr. foretak går jevnt nedover. Resultatene av den samordnede innrapporteringen via Altinn-løsningen vil komme fra 2004.

Omlegging av gebyrpolitikken og kunngjøringssystemet

I St.prp. nr. 1 for 2003–2004 ble det gitt en orientering om arbeidet med nødvendige lov- og forskriftsendringer. Endringene i rettsgebyrloven, jf. Ot.prp. nr. 61 for 2002–2003 Om lov om endringar i rettsgebyrloven mv. og i selskapslovgjevinga (kunngjeringsreglar), trådte i kraft 1. januar 2004. Dette innebar at tilknytningen til rettsgebyret ble fjernet, og egne gebyrhjemler i registerlovene ble innført. De konkrete gebyrene er nå fastsatt i en felles gebyrforskrift for alle tjenester fra Brønnøysundregistrene.

I tråd med oppsummeringen i Ot.prp. nr. 61 for 2002–2003 er eksisterende gebyrstruktur for Foretaksregisteret videreført. Omleggingen av kunngjøringssystemet for de selskapsrelaterte kunngjøringer (registrering av foretak, kapitalendringer, endring av firma, sletting av foretak m.m.) er foretatt, og fra 1. januar 2004 publiseres slike kunngjøringer på Brønnøysundregistrenes Internettsider og i lokale aviser. Kunngjøring i den trykte utgaven av Norsk Lysingsblad bortfalt. Dette innebar en reduksjon av utgiftene til kunngjøringer på ca. 32 mill. kroner fra og med 2004 (under kap. 410 på Justisdepartementets budsjettområde). Innsparingene ble benyttet til å redusere gebyrene for førstegangsregistrering av foretak i Foretaksregisteret. I tillegg ble gebyret for sletting av foretak fjernet, noe som både letter avviklingsprosessene og gjør at Foretaksregisteret blir bedre oppdatert.

Utarbeidelse av sikkerhets- og beredskapsplaner innen IT-området

Høsten 2003 ble det satt i gang arbeid med sikkerhets- og beredskapsplaner for Brønnøysundregistrene. Arbeidet ble ferdigstilt 1. juli 2004. Det er utarbeidet en krise- og beredskapsplan med bl.a. en beredskapsorganisasjon, plan for kriseinformasjon, håndbok for informasjonssikkerhet m.m. Videre har Brønnøysundregistrene utarbeidet en anbefaling til beredskapsnivå for etaten. Arbeidet følges nå opp kontinuerlig av etaten. Vurderingen av overordnet beredskapsnivå m.v. vil bli oversendt departementet for oppfølging høsten 2004.

Mål og strategier

Kvalitetskontrollert registerforvaltning og myndighetsutøving

Brønnøysundregistrene skal yte god service overfor publikum og offentlige myndigheter, og ha kort saksbehandlingstid og høy kvalitet på arbeidet. Registerenheten skal ha et kvalitetssikringssystem

som sikrer informasjonskvaliteten i alle registre, bl.a. sikker identifikasjon og juridisk holdbarhet. Registerenheten skal til enhver tid være à jour med innregistrering av dokumenter og opplysninger og sørge for kontinuerlig kontroll og oppfølging av angitte resultatindikatorer for hvert enkelt register.

Målsettingen er at saksbehandlingstiden for det enkelte register skal ligge innenfor 1–7 dager for registrering og 21 dager for behandling av klager. Standard skriftlig registerinformasjon skal avgis i løpet av en dag, og spesifikk registerinformasjon innen sju dager. Ventetiden frem til publikums telefonanrop blir besvart, skal gjennomsnittlig ikke overstige 30 sekunder.

Godt og variert utvalg av tjenester og registerdata tilpasset brukernes behov

De muligheter informasjons- og kommunikasjonsteknologi – særlig Internett – gir for enklere og billigere rapportering og levering av informasjon, skal videreutvikles. Brønnøysundregistrene har mange tjenester i drift, men et høyt tempo i bl.a. utvikling av nye teknologiske løsninger er nødvendig for å nå målet om en effektiv IT-basert offentlig forvaltning.

Brønnøysundregistrene skal arbeide for at både saksbehandling internt, kommunikasjonen mellom etaten og andre offentlige etater og med eksterne brukere, i størst mulig grad skjer elektronisk. Det skal utarbeides strategi med tidsplan for full overgang til elektronisk forvaltning.

I tilknytning til de lovfestede registerbaserte tjenestene Brønnøysundregistrene yter, drives også en viss inntektsfinansiert tjenesteyting som kurs for eksterne brukere, salg av konsulentbistand (særlig registerfaglig kompetanse), tilrettelegging av informasjon m.m.

Forenkling av næringslivets rapportering til offentlige myndigheter

Brønnøysundregistrene generelt, og særlig Altinn forvaltningsorganisasjon og Oppgaveregisteret, har en viktig samordnende rolle i forvaltningens arbeid med å innføre elektronisk innrapportering og har nær kontakt med statlige utviklingsprosjekter på området. Alle data i tilknytning til elektronisk innrapportering fra næringslivet til det offentlige skal bygge på Oppgaveregisterets datadefinisjonsbase. Dette er et ledd i satsingen for å redusere næringslivets rapporteringsbyrder og stiller store krav til Oppgaveregisteret i årene fremover.

Forvaltning av Altinn-løsningen

Altinn-løsningen er en internettbasert innrapporteringskanal som forenkler næringslivets byrder ved innrapportering til det offentlige, og som legger til rette for en mer effektiv informasjonshåndtering i etatene. Altinn er et av de viktigste tiltakene i regjeringen satsing på forenkling og tilrettelegging for næringslivet. Næringsdrivende og etter hvert privatpersoner kan her utføre sine lovpålagte innrapporteringer på en enkel, sikker og effektiv måte. Frem til september 2004 var mer enn 1,7 mill. skjema levert via Altinn. Målsettingen er at Altinn-løsningen skal bli den foretrukne elektroniske kanalen for *alle* statlige etater som innhenter informasjon fra næringslivet. Det største potensialet til lettelser i skjemabelastningen ligger i overgangen til elektronisk innrapportering, og dette er derfor et prioritert område. Forslaget til bevilgning vil legge til rette for å ta ut de samfunnsgevinstene som fullverdig informasjonsutveksling via nettet vil gi *både* for næringslivet og det offentlige.

En hovedutfordring i 2005 er å sikre god drift av løsningen, kontinuerlig brukertilpasning og nødvendig videreutvikling. Det skal legges vekt på bred deltakelse fra brukerne og berørte etater i utforming av driftsopplegg, og i særlig grad når det gjelder videreutvikling av løsningen. Løsningen dekker i 2004 innrapporteringer til Brønnøysundregistrene, Skatteetaten, Statistisk Sentralbyrå og Konkurransetilsynet. Det skal arbeides aktivt for å få løsningen til å omfatte flere skjemaer og flere etater.

Videre er det en hovedutfordring å få etablert autentiserings- og signaturløsninger (elektronisk signatur). Dette er en forutsetning for å kunne tilby en fullstendig løsning for elektronisk informasjonsutveksling. Elektronisk signatur er en forutsetning for å få til en tilstrekkelig økning i antall skjema og antall deltakende etater i Altinn. For Brønnøysundregistrene alene er det over 800 000 meldinger pr. år som er avhengige av elektronisk signatur. I dag er det elektroniske tjenester der brukerne i tillegg må signere og sende inn papirversjon. Elektronisk signatur er avgjørende for å få tatt ut de største samfunnseffektene av investeringene og av potensialet i elektronisk kommunikasjon mellom forvaltning og brukere. Innføring av elektronisk signatur i Altinn vil kunne gi nødvendig omfang og tempo i utrullingen av denne tjenesten, og slik gi betydelige synergieffekter. Arbeidet med elektronisk signatur må samordnes med annet arbeidet på området innen statlig sektor.

Det er en målsetting at Altinn skal tilby bruk av elektronisk signatur i løpet av 2005.

Budsjettforslag 2005

Post 01 Driftsutgifter

Det foreslås en bevilgning på 186,9 mill. kroner for å dekke lønnsutgifter, driftsutgifter, mindre investeringer, inventar og utstyr, utgifter forbundet med oppdrag og løpende utviklingstiltak.

Det foreslås at bevilgningen kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 3904, post 02, jf. Forslag til vedtak II.

Øvrige utgifter

I tillegg kommer utgifter til kunngjøringer som belastes Justis- og politidepartementets budsjett (kap. 410 og 440). Bevilgningene på disse kapitlene gis som overslagbevilgninger, hvor kunngjøringsutgiftene knyttet til Brønnøysundregistrene ikke er skilt ut.

Post 22 Forvaltning av Altinn-løsningen, kan overføres

Brønnøysundregistrene skal videreutvikle de *ikke*-etatsspesifikke oppgavene knyttet til Altinn-løsningen. Dette er særlig oppgaver knyttet til forvaltning av leverandørkontrakter, forvaltning av etatskontakter, videreutvikling av løsningen, brukertilpasning, bistand til nye etater, kvalitetssikring, informasjon og markedsføring. Dette er oppgaver av permanent karakter. I en oppbyggingsfase vil markedsføring av løsningen overfor brukerne (næringslivet) og nye etater stå sentralt.

Det foreslås en bevilgning på 53,7 mill. kroner til forvaltning av Altinn-løsningen. Den foreslått økningen på 29,5 mill. kroner skal gå til innføring og drift av en løsning for elektronisk signatur (PKI), i tillegg til dekking av helårsdrift og til videreutvikling. 2 mill. kroner øremerkes utlysning og inngåelse av rammeavtaler for PKI for hele offentlig sektor, i regi av Moderniseringsdepartementet.

Kap. 3904 Brønnøysundregistrene (jf. kap. 904)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005
01	Gebyrinntekter	452 490	370 700	396 700
02	Oppdragsinntekter og andre inntekter	26 714	13 800	14 300
15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	33		
16	Refusjon fødselspenger/adopsjonspenger	2 059		
17	Refusjon lærlinger	9		
18	Refusjon av sykepenger	4 993		
	Sum kap 3904	486 298	384 500	411 000

Vedrørende 2004:

På bakgrunn av omleggingen i gebyrfastsettelsen i 2004 ble de budsjetterte gebyrinntektene på post 01 nedjustert med ca. 32 mill. kroner.

Post 01 Gebyrinntekter

Gebyrinntektene i Brønnøysundregistrene kommer fra en rekke ulike registreringstjenester og informasjonsavgivelse, hjemlet i en rekke lover og forskrifter, jf. omtale i Ot.prp. nr. 61 for 2002–2003. De største inntektene kommer fra tinglysing i salgspant i bil som er en konjunkturfølsom tjeneste. Deretter følger gebyrer for foretaksregistreringer og foretaksendringer. Gebyrene for disse tjenestene står for over 80 pst. av de samlede gebyrinntekter.

Kostnadene til drift og utvikling (kap. 904, post 01) budsjetteres for 2005 til 186,9 mill. kroner. I tillegg kommer utgiftene til kunngjøringer på Justisdepartementets budsjett (kap. 410 og 440). Bevilgningene på disse kapitlene gis som overslagsbevilgninger, hvor kunngjøringsutgiftene knyttet til Brønnøysundregistrene ikke er utskilt. Registrenes kunngjøringsutgifter for 2005 antas å bli på ca. 45 mill. kroner. Til fradrag går utgifter knyttet til oppdragsvirksomheten som inndekkes gjennom tilsvarende oppdragsinntekter (kap. 3904, post 02 på 14,3 mill. kroner). Dette gir totale utgif-

ter som skal dekkes gjennom gebyrinntektene på ca. 218 mill. kroner. I tillegg kommer inntektskravet for registrene på ca. 179 mill. kroner.

Det foreslås en bevilgning på 396,7 mill. kroner under kap. 3904, post 01 for 2005.

Post 02 Oppdragsinntekter og andre inntekter

Bevilgningen benyttes til inntektsføring av refunderte midler hvor Brønnøysundregistrene påtar seg oppdrag for andre, og inntektsføring av bl.a. royalty fra forlegger for Brønnøysundkatalogen. Inntektene fra bl.a. Reservasjonsregisteret og salg av kurs- og konsulenttjenester blir også ført under denne posten.

Det foreslås en bevilgning på 14,3 mill. kroner. Videre foreslås en merinntektsfullmakt knyttet til posten mot økte utgifter under kap. 904, post 01, jf. Forslag til vedtak II.

Øvrige inntekter

Brønnøysundregistrene posterer i tillegg inntekter fra Gebyrsentralen under kap. 3410 Rettsgebyr på Justis- og politidepartementets budsjettområde.

Kap. 905 Norges geologiske undersøkelse (jf. kap. 3905)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005
01	Driftsutgifter	106 876	101 800	105 000
21	Spesielle driftsutgifter	36 386	34 900	36 100
	Sum kap 905	143 262	136 700	141 100

Vedrørende 2004:

Ved behandlingen av statsbudsjettet for 2004 vedtok Stortinget en innsparingsfullmakt på 75 mill. kroner på drifts- og investeringsbevilgninger (post 01). På denne bakgrunn ble driftsbevilgningen til Norges geologiske undersøkelse redusert med 0,2 mill. kroner fra 101,8 til 101,6 mill. kroner, jf. St.prp. nr. 63 for 2003–2004.

Virksomhetsbeskrivelse

Norges geologiske undersøkelse (NGU) er en forvaltningsinstitusjon som produserer kunnskap om Norges berggrunn, løsmasser og mineralressurser for øvrig. NGU er faginstans for departementene i geofaglige spørsmål.

Kjernevirksomheten til NGU kan deles i datainnsamling, bearbeiding i databaser og distribusjon av geodata. Innsamling av data skjer både ved egen kartlegging og ved at data blir overført til NGU fra universiteter, industri og konsulentfirmaer. Gjennom brukerrettede nettportaler distribueres data til næringsliv, offentlig forvaltning, grunneiere og allmennhet. Kombinasjonen av kunnskapsforvaltning og forskningskompetanse er et viktig element i utviklingen av NGU.

NGU disponerte 189,3 årsverk pr. 1. mars 2004 og har hovedsete i Trondheim. Ca. 75 pst. av virksomheten finansieres over statsbudsjettet, mens resten kommer fra samfinansieringsprosjekter og oppdrag.

NGUs virksomhetsidé er sammenfattet i begrepet *«Geologi for samfunnet»*, og virksomheten er rettet inn mot hovedmålene:

- bedre kunnskap om natur og miljø
- økt verdiskaping i mineralindustrien
- bedre planlegging og arealforvaltning
- bistandsvirksomhet
- informasjonsforvaltning (ngu@digital)

Mål og strategier

En bærekraftig bruk av naturressursene krever kunnskap om mineralressursene og effektiv bearbeiding og distribusjon av geologiske data tilpasset samfunnets behov.

Lang kystlinje og kort avstand til havet gir mange norske mineralforekomster en konkurransefordel. Det er store verdier som forvaltes, og det er i samfunnets interesse at mineralressursene kommer med i kommuneplaner og andre arealplaner. NGUs rolle som leverandør av geofaglig kunnskap om mineralressursene er derfor viktig.

Som en oppfølging av St.meld. nr. 30 for 2002–2003 Norge digitalt – et felles fundament for verdiskaping, er det en hovedutfordring å gi brukerne av geologiske data brukertilpasset informasjon formidlet gjennom nettløsninger. Det vil bidra til økt

verdiskaping i næringslivet og gi et bedre beslutningsunderlag for offentlig planlegging og ressursforvaltning. NGU vil prioritere arbeidet med å digitalisere analoge data om geologien i Norge.

NGU satser på tverrfaglig samarbeid med andre institusjoner. Dobbeltarbeid reduseres når NGUs data interaktivt kombineres med annen forvaltningsinformasjon.

Resultatrapport 2003 og prioriteringer 2005

Bedre kunnskap om natur og miljø

Målsetting: NGU skal bidra til bedre kunnskap om jordas oppbygging og kjemiske sammensetning for å vurdere miljøtilstanden og utvikle nye georessurser. Kartlegging av norske kyst- og havområder er viktig for å sikre en god forvaltning av ressursene.

Resultatrapport 2003: Berggrunnsdatabasen i målestokk (M) 1:250 000 ble ferdigstilt for ca. 20 pst. av landarealet, mens løsmassedatabasen i M 1:250 000 nå er ferdigstilt med unntak av Rogaland. NGU etablerte en pilotversjon av en tverrfaglig marin arealdatabase basert på eksisterende data og opprettet dialog med oljeindustrien for overføring av havbunnsdata til databasen. NGUs deltakelse i de EU-finansierte prosjektene rettet inn mot undergrunnslagring av CO_2 har gått som planlagt. Fase to av Norges forskningsråd sitt prosjekt «NORPAST (Past Climates of the Norwegian Region)» ble startet opp.

Prioriteringer 2005: Databasen for berggrunnsgeologi i M 1:250 000 skal oppgraderes for den nordlige del av landet, og den landsdekkende kartleggingen av berggrunnskjemien skal videreføres. Tilrettelegging av regionale datasett relatert til utvinning av olje og gass videreføres i samarbeid med industrien. NGU vil i samarbeid med Havforskningsinstituttet og Statens kartverk videreføre arbeidet med å etablere en tverrfaglig marin arealdatabase basert på eksisterende data for norske kyst- og havområder. Denne kunnskapen vil bli gjort tilgjengelig via Internett.

Økt verdiskaping i mineralindustrien

Målsetting: NGU skal bidra til økt kunnskap om mineralressursene som grunnlag for fortsatt utvikling i mineralindustrien, og for å sikre at mineralressursene ivaretas bedre i arealplanleggingen.

Resultatrapport 2003: Oppdateringen av grus- og pukkdatabasen ble ferdig i Sør-Trøndelag og videreført i Telemark og Hordaland. NGU har deltatt i Norges forskningsråd sitt prosjektet «Fra kvartssand til solceller».

Talkforekomstene i Hamarøy ble kartlagt for Statsskog. For samfunnet er det viktig at disse ressursene er så grundig kartlagt at myndighetene kan foreta gode avveininger når det gjelder den planlagte nasjonalparken i området. NGU har utarbeidet kart over de viktige natursteinressursene i Larvik og Egersund hvor flere av forekomstene er av fremtidig kommersiell interesse. Kommunene integrerer denne informasjonen i sin arealplanlegging.

Prioriteringer 2005: Data fra Bergvesenet skal integreres med NGUs data i nettportalen «Mineralressurser». Brukerne vil dermed også få opplysninger om bergrettigheter og tidligere undersøkelser. Portalen vil bli viktig for kommunene i arealplanarbeidet. Det er strenge krav til produkter som inneholder mineraler og derfor behov for å utvikle testmetoder som bedrer karakteriseringen av mineralforekomstene og produktene. NGU vil med utgangspunkt i sitt akkrediterte laboratorium bidra til at produktene tilfredsstiller kravene.

Bedre planlegging og arealforvaltning

Målsetting: NGU skal bidra til bedre oversikt over grunnvarme- og grunnvannsressursene, skredrisiko og forurenset jord.

Resultatrapport 2003: Prosjektet «Miljø- og samfunnstjenelige tunneler» er avsluttet. Nye teknikker kan påvise svakhetssoner i fjell bedre enn de teknikker som hittil har vært brukt. NGU har videreført arbeidet med Internettportalen «Skrednett.no». Gjennom den kan kommuner og andre utbyggere få informasjon om skred som har gått og om risikoen for nye skred i fremtiden. NGU deltar i International Centre of Geohazard som skal gi bedre faglig grunnlag for å vurdere risiko som følge av georelaterte naturfarer. Når det gjelder implementeringen av EUs vanndirektiv, har NGU deltatt på områdene grunnvann og bruk av IKT. Videre har NGU i samarbeid med Statens Strålevern videreutviklet sin del av atomulykkeberedskapet. Studier av jordforurensing i Trondheim har i samarbeid med kommunen resultert i utviklingen av beslutningsverktøyet «aktsomhetskart». Pilotversjonen av den nasjonale grunnvannsdatabasen ble ferdig i 2003, og den endelige versjonen blir ferdig i 2004.

Prioriteringer 2005: Databasen «Skrednett.no» skal være ferdigutviklet i 2005. NGU vil fortsette kartleggingen av mulighetene for uttak av grunnvarme og energilagring i fjell. NGU skal i samarbeid med NVE legge til rette for et landsomfattende nett for overvåking av grunnvannet i henhold til EUs vanndirektiv. Ved hjelp av nye kartleggingsmetoder vil NGU i prosjektet «Geologi i

Oslo-regionen» lage geodata tilpasset økt utbygging i dette området.

Bistandsvirksomhet

Målsetting: NGU skal bidra med geofaglig kompetanse for å sikre en tilfredsstillende vannforsyning og god mineralressursforvaltning i mottakerlandene. De prosjektene NGU engasjerer seg i, skal være 100 pst. oppdragsfinansierte.

Resultatrapport 2003: En ekstern evaluering konkluderte med at de NORAD-finansierte grunnvannsprosjektene som NGU har ansvar for i Sør-Afrika, har gitt gode resultater. Prosjektene avsluttes i 2004. I Etiopia gjennomførte NGU et forprosjekt innen grunnvann.

Prioriteringer 2005: Prosjektet for kartlegging av berggrunnen i Mosambik (2003–05) for Nordisk Utviklingsfond og Verdensbanken skal avsluttes. Et tilleggsprosjekt i Mosambik som startet i 2004, skal være ferdig i 2006.

Informasjonsforvaltning (ngu@digital)

Målsetting: NGU skal etablere og drifte brukertilpassede databaser og nettportaler slik at NGU er en av de ledende naturfaglige kunnskapsforvalterne.

Resultatrapport 2003: Planen for ngu@digital i revidert nasjonalbudsjett 2001 er fulgt opp, og NGU har høstet internasjonal anerkjennelse for sitt utviklingsarbeid med bruk av standard kommunikasjonsteknologi som gjør det mulig å sette sammen data fra flere forvaltere i åpne portalløsninger.

Prioriteringer 2005: Alle relevante geofaglige data innen NGUs ansvarsområder skal være tilgjengelig via nettportaler i 2005.

Budsjettforslag 2005

Post 01 Driftsutgifter

Det foreslås en bevilgning på 105 mill. kroner til driftsutgifter for 2005.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Her føres utlegg til eksternfinansierte prosjekter. Det skilles mellom oppdrag og samfinansieringsprosjekter. Ved oppdrag dekkes utgiftene i sin helhet av oppdragsgiver, mens samfinansieringsprosjekter delfinansieres av samarbeidspartnere. NGU skal ikke konkurrere med private firmaer på det innenlandske anbudsmarkedet. Det foreslås bevilget 36,1 mill. kroner for 2005. Inntektene fra oppdrag og tilskudd til samfinansieringsprosjekter føres under kap. 3905, postene 01 og 02. Fullmakt til å kunne overskride posten mot tilsvarende merinntekter foreslås videreført, jf. Forslag til vedtak II.

Kap. 3905 Norges geologiske undersøkelse (jf. kap. 905)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005
01	Oppdragsinntekter	16 540	11 500	11 900
02	Tilskudd til samfinansieringsprosjekter	19 666	23 400	24 200
03	Ymse inntekter	474		
15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	573		
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	659		
17	Refusjon lærlinger	70		
18	Refusjon av sykepenger	1 790		
	Sum kap 905	39 772	34 900	36 100

Post 01 Oppdragsinntekter

Her føres inntekter fra oppdrag, og det budsjetteres med 11,9 mill. kroner for 2005. Det foreslås en merinntektsfullmakt knyttet til kap. 3905, post 01 og 02, jf. omtale under kap. 905, post 21.

Post 02 Tilskudd til samfinansieringsprosjekter

Her føres tilskudd til samfinansieringsprosjekter, og det budsjetteres med 24,2 mill. kroner for 2005. Inntekter fra salg av kart, rapporter og publikasjo-

ner ble overført til denne posten fra og med 2004, jf. nedenfor.

Post 03 Ymse inntekter

Frem til 2004 ble inntekter fra salg av kart, rapporter og publikasjoner ført under post 03. Fra 2004 føres disse inntektene under post 02.

Kap. 906 Bergvesenet med Bergmesteren for Svalbard (jf. kap. 3906)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005
01	Driftsutgifter	10 446	10 000	10 500
30	Sikrings- og miljøtiltak, *kan overføres*	5 437	4 300	4 500
	Sum kap 906	15 883	14 300	15 000

Virksomhetsbeskrivelse

Bergvesenet ble fra 1. januar 2003 slått sammen med Bergmesteren for Svalbard under navnet Bergvesenet med Bergmesteren for Svalbard. Etatens hovedkontor er i Trondheim. Stillingen som Bergmester for Svalbard og kontoret i Longyearbyen er opprettholdt.

Bergvesenet med Bergmesteren for Svalbard er det statlige myndighetsorganet for forvaltning av mineralressursene i Norge og på Svalbard. Det sentrale lovgrunnlaget for virksomheten ligger i bergverksloven, lov om erverv av kalkstensforekomster, lov om erverv av kvartsforekomster, lov om avståing av grunn til ikke-mutbare mineralske forekomster og industrikonsesjonsloven. Etaten er fast høringsinstans i saker om mineralske ressurser etter konsesjonsloven og plan- og bygningsloven. Dette sikrer at det blir satt vilkår om driftsplaner ved mineraluttak. På Svalbard er det sentrale regelverket for mineralaktivitet Bergverksordningen for Svalbard, og utfyllende regler for petroleumsvirksomhet. I tillegg er etaten her tildelt en viktig rolle i saker om konsekvensutredninger knyttet til bergverksdrift i medhold av forskrift til svalbardmiljøloven om konsekvensutredninger og avgrensning av planområdene.

Etaten har også en sentral rolle ved behandling og godkjenning av meldinger om mineraluttak etter plan- og bygningslovens regler om konsekvensutredninger. Etaten administrerer også miljøtiltak og sikringsarbeider ved gamle gruver der staten har et forvalteransvar.

Bevilgning til virksomheten på Svalbard gis over eget budsjettkapittel i Svalbardbudsjettet. Det vises til bevilgningsforslag og nærmere omtale i Svalbardbudsjettets kap. 11 Bergmesteren.

Etaten disponerte 18 årsverk pr. 1. mars 2004 og er samlokalisert med Norges geologiske undersøkelse (NGU) i Trondheim.

Det er fastsatt følgende virksomhetsidé for etaten: *Bergvesenet med Bergmesteren for Svalbard skal arbeide for at Norges mineralske ressurser forvaltes og utnyttes til beste for samfunnet*.

Ut fra virksomhetsideen er det fastsatt følgende hovedmål for etatens utadrettede virksomhet:

- effektivt forvalte gitte fullmakter, og være sakkyndig organ i saker som angår mineralnæringen
- arbeide for å redusere de miljømessige konsekvenser av mineraluttak, og bidra til en balansert miljøforvaltning
- arbeide for økt verdiskaping innen mineralnæringen
- arbeide for økt forståelse av mineralnæringens betydning i samfunnet

Forslag til ny minerallov har vært på høring. Nærings- og handelsdepartementet har lagt vekt på dialog med sentrale aktører for å kartlegge hvilke behov som må ivaretas i en ny regulering på området. Departementet gjennomgår nå innspillene fra høringsinstansene.

Resultatrapport 2003

Som følge av at Bergvesenet ble slått sammen med Bergmesteren for Svalbard fra 1. januar 2003 er dette første år med felles omtale av resultatrapportering og mål og strategier for virksomheten på fastlandet og på Svalbard.

Effektivt forvalte gitte fullmakter og være et sakkyndig organ i saker som angår mineralnæringen

Under dette hovedmålet er arbeidet knyttet til å forvalte lovverk, være fagorgan og høringsinstans i plansaker m.m. Saksmengden i Bergvesenet med Bergmesteren for Svalbard har økt de siste årene. Økningen er spesielt knyttet til kommune- og reguleringsplaner og konsekvensutredninger etter plan- og bygningsloven. Antall mutingssøknader varierer fra år til år, men har vært synkende de senere år. I 2003 behandlet etaten 575 mutingssøknader mot i overkant av 1 000 i 1999. På Svalbard ble det gjennomført tre utmålsforretninger, og det ble tildelt sju nye utmål, seks på fossiler og ett på petroleum. Bergvesenet med Bergmesteren for Svalbard har i hovedsak overholdt egenpålagte frister for saksbehandlingen.

Bergvesenet med Bergmesteren for Svalbard har på bakgrunn av fullmakt gitt i statsbudsjettet 2003 foretatt en gjennomgang av statens bergrettigheter, og frigitt 53 av statens utmål. Etter gjennomgangen, som ble avsluttet i 2003, besitter staten 30 utmål.

Arbeide for å redusere de miljømessige konsekvenser av mineraluttak og bidra til en balansert miljøforvaltning

Arbeidet under dette hovedmålet består i å kartlegge avrenning av tungmetaller og utføre tiltak for å forhindre avrenning fra nedlagte gruver etter krav fra forurensningsmyndighetene, og sikre farlige gruveåpninger der staten står som eier eller har forvalteransvaret. Videre skal Bergvesenet med Bergmesteren for Svalbard arbeide for at miljøhensyn ivaretas under planlegging og drift av mineraluttak.

Det ble i 2003 foretatt sikringsarbeider i seks gruveområder. Arbeidet med å redusere avrenningen fra gamle gruveområder i Sulitjelma pågikk i 2003 og forventes ferdigstilt i 2004. Ved Løkken Gruver viser hyppige målinger at avrenningen har stabilisert seg på et akseptabelt nivå. Det er igangsatt et kontrollprogram for å kartlegge den totale avrenningen fra Nordgruvefeltet på Røros. Bergvesenet med Bergmesteren for Svalbard har fortsatt kartleggingen av forurensningen fra gruveområdet i Folldal. Bergvesenet med Bergmesteren for Svalbards arbeid med tiltak ved de ni gruveområdene med antatt størst forurensningspotensial, er avsluttet. Kontrollmålinger i 2003 viser at den betydelige reduksjonen i gruveavrenningen totalt sett de senere årene er opprettholdt. Etaten vurderer i samarbeid med Statens Forurensningstilsyn ytterligere tiltak i disse områdene og andre områder hvor det har vært mineralutvinning.

Arbeide for økt verdiskaping innen mineralnæringen

Bergvesenet med Bergmesteren for Svalbards oppgaver under dette hovedmålet er knyttet til å gi næringen hensiktsmessige rammevilkår. I den forbindelse er det en viktig målsetting å sikre at uttak skjer på en bergmessig forsvarlig måte gjennom godkjenning av driftsplaner og ved å føre tilsyn med driften.

I 2003 ble 331 tilsynsobjekter, dvs. områder hvor det foregår undersøkelser, uttak, sikrings- eller forurensningstiltak befart. Det er om lag samme antall befaringer som i 2002. Hovedhensikten med befaringene er å påse at virksomheten skjer innenfor rammen av fastlagte reguleringsplaner og i henhold til godkjente driftsplaner. På Svalbard ble 26 tilsynsobjekter besøkt.

Bergvesenet med Bergmesteren for Svalbard har i 2003 utgitt statistikkheftet Norges Bergverksdrift for 2001 som gir viktige nøkkeltall for og om næringen, og har for øvrig hatt kontakt og samarbeid med næringen på en rekke områder. Etaten er en aktiv deltaker i arbeidet med forslag til ny minerallov.

Arbeide for økt forståelse av mineralnæringens betydning i samfunnet

Oppgaven under dette hovedmålet er bl.a. knyttet til å utvikle kontaktnett mellom næringen og offentlige etater, arbeide for at mineralressurser blir ivaretatt i plansammenheng og delta i utvalg, komiteer, undervisning osv.

Bergvesenet med Bergmesteren for Svalbard har utstrakt kontakt med offentlige etater, særlig kommunale, i forbindelse med uttak av mineraler og spørsmål knyttet til arealforvaltning. Ansatte i Bergvesenet med Bergmesteren for Svalbard deltar som foredragsholdere i ulike sammenhenger og som forelesere og sensorer ved Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet i Trondheim. Videre har etaten holdt diverse foredrag om bergverksvirksomhet og geologi på Svalbard.

Mål og strategier

Effektivt forvalte gitte fullmakter og være et sakkyndig organ i saker som angår mineralnæringen

Etaten skal gi god service og rask saksbehandling, og interne saksbehandlingsfrister slik de fremkommer i etatens serviceerklæring skal overhol-

des. Fristene varierer fra to uker til seks måneder avhengig av sakstype. Indikator for måloppnåelse knyttes til prosentvis oppfyllelse av saksbehandlingsfristene.

Arbeide for å redusere de miljømessige konsekvenser av mineraluttak og bidra til en balansert miljøforvaltning

På oppdrag fra Nærings- og handelsdepartementet skal etaten foreta kartlegging og gjennomføre tiltak for å hindre avrenning fra nedlagte gruver der staten har eier- eller forvalteransvar. Etaten skal kontrollere om gjennomførte tiltak medfører en reduksjon av gruveavrenningen og vil, etter pålegg fra Statens Forurensningstilsyn, også vurdere tiltak i andre områder. Indikator for måloppnåelse knyttes til utvikling i avrenning av forurensende metaller i områder der det gjennomføres tiltak.

Bergvesenet med Bergmesteren for Svalbard skal fortløpende føre tilsyn med og utføre forsvarlig og varig sikring av farlige gruveåpninger der staten har ansvar.

Arbeide for økt verdiskaping innen mineralnæringen

Bergvesenet med Bergmesteren for Svalbard vil arbeide for at uttak av mineraler skjer på en bergmessig forsvarlig måte gjennom godkjenning av driftsplaner for virksomheten, tilsyn med driften og rådgivning. Etaten skal gjøre aktuell informasjon innen fagområdet tilgjengelig for næringen og andre interesserte. Etaten skal bidra til at det utarbeides nødvendig statistikk på bergverksområdet og vil gjennomgå mulighetene for å redusere belastningen ved innhenting av informasjon fra næringen.

Etaten vil opprettholde innsatsen innenfor befarings- og tilsynsvirksomheten. I arbeidet med å bedre rammebetingelsene for bergverksnæringen har Bergvesenet med Bergmesteren for Svalbard fokus på økt samarbeid med andre etater med tilgrensende ansvarsområder, slik det er gjort med Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap.

Bergvesenet med Bergmesteren for Svalbard deltar i de internasjonale studiegruppene for nikkel og bly/sink. Gruppene arbeider med alle aspekter ved utvinning, foredling og bruk av metaller, og gjenvinningsproblematikk med særlig vekt på resirkulering av metaller. Dette er områder som norsk industri vil kunne dra nytte av. Etaten har for tiden formannskapet i nikkelgruppa og nestformannsvervet i bly/sinkgruppa.

Arbeide for økt forståelse av mineralnæringens betydning i samfunnet

Etaten skal arbeide for at landets mineralressurser blir synliggjort og tatt i betraktning i forbindelse med nærings- og arealplanlegging, bl.a. i kommunenes og fylkeskommunenes planarbeid etter plan- og bygningsloven. Etaten vil videre delta aktivt i utvalg, komiteer og foreninger og bidra i undervisnings- og kursvirksomhet.

Budsjettforslag 2005

Post 01 Driftsutgifter

Det foreslås en bevilgning på 10,5 mill. kroner i driftsutgifter for Bergvesenet med Bergmesteren for Svalbard. På Svalbardbudsjettet for 2005 foreslås det i tillegg bevilget 1,43 mill. kroner under kap. 11 Bergmesteren, til drift av virksomheten på Svalbard.

Post 30 Sikrings- og miljøtiltak, kan overføres

Det foreslås en bevilgning på 4,5 mill. kroner. Midlene vil bli brukt både til sikring av farlige gruveåpninger og til tiltak for å redusere forurensningen fra gamle gruveområder, herunder oppfølgning av ferdigstilte tiltak.

Kap. 3906 Bergvesenet med Bergmesteren for Svalbard (jf. kap. 906)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005
01	Produksjonsavgifter m.v.	1 299	1 300	1 200
18	Refusjon av sykepenger	155		
	Sum kap 3906	1 454	1 300	1 200

Post 01 Produksjonsavgifter m.v.

Inntektene kommer fra produksjonsavgifter og leie av bergrettigheter. For 2005 budsjetteres det med 1,2 mill. kroner i avgifter som i all hovedsak kommer fra Norcems produksjon under Eidangerfjorden.

Kap. 907 Sjøfartsdirektoratet (jf. kap. 3907)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005
01	Driftsutgifter	224 123	217 400	226 300
21	Spesielle driftsutgifter	9 740	8 500	6 200
22	Flytteutgifter, *kan overføres*		36 400	48 100
23	Forvaltning av ny refusjonsordning	466		
72	Tilskudd til NOx-tiltak, *kan overføres*		10 000	
	Sum kap 907	234 329	272 300	280 600

Vedrørende 2004:

Ved St.vedtak 18. juni 2004 ble bevilgningen under kap. 907, post 72 gjort overførbar, jf. St.prp. nr. 63 og Innst. S. nr. 250 for 2003–2004.

Virksomhetsbeskrivelse

Sjøfartsdirektoratet er et statlig forvaltnings- og myndighetsorgan for arbeidet med sikkerhet til sjøs, og administrativt underlagt Nærings- og handelsdepartementet. Direktoratet utgjør en viktig del av det norske maritime miljøet. For rederier og den enkelte sjømann har et serviceinnstilt direktoratet stor betydning. I saker vedrørende forurensning fra skip og vern av det marine miljø er direktoratet underlagt Miljøverndepartementet. På oljevernområdet er direktoratet maritim rådgiver for Kystverket under oljevernaksjoner, og dekker den skipstekniske kompetansen. På norsk sokkel utfører direktoratet kontroll av flyttbare innretninger og de forhold som betinger deres sjødyktighet. Direktoratet bistår Petroleumstilsynet i arbeidet med samsvarsvurderinger. I tillegg har Sjøfartsdirektoratet et maritimt bistandsamarbeid på prosjektbasis med NORAD.

Sjøfartsdirektoratet består av en ytre etat med 19 stasjoner fordelt på fire distrikter i Norge og et hovedkontor i Oslo. Stasjonene disponerte ca. 100 årsverk totalt og hovedkontoret ca. 220 årsverk pr. 1. mars 2004. Våren 2003 besluttet Stortinget å flytte Sjøfartsdirektoratet til Haugesund innen utgangen av 2006, jf. St.meld. nr. 17 for 2002–2003 Om statlige tilsyn.

Hovedkontoret arbeider med å videreutvikle og forenkle et omfattende regelverk både på mannskaps- og skipssiden. Andre prioriterte oppgaver er implementering av et økende omfang internasjonale regler og å delta aktivt i internasjonale organer. Sjøfartsdirektoratets ytre etat utfører kontroll- og tilsynsoppgaver for norske skip og havnestatskontroll. Sjøfartsinspektørene er administrativt underlagt direktoratet. I Ot.prp. nr. 78 for 2003–2004 Om lov om endringer i sjøloven og enkelte andre lover, foreslås det at reglene om sjøfartsinspektørene oppheves, og at deres oppgaver blir videreført gjennom politiet. Sjøfartsdirektoratet har tre stasjoner i utlandet (Rotterdam, Aberdeen og Port Said). Stasjonenes hovedoppgave er kultur- og velferdstiltak for sjøfolk om bord på norske skip.

Sjøfartsdirektoratets overordnede mål er å bidra til å oppnå høy sikkerhet for liv, helse, fartøy og miljø innen skipsfarten. Dette søkes oppnådd gjennom følgende delmål:

- bidra til å sikre sjøfolks kompetanse og velferd
- medvirke til å trygge liv, helse og fartøy
- bidra til at skipsfarten er en miljøvennlig transportform
- være en pådriver i det strategiske sjøsikkerhetsarbeidet og effektivt ivareta kontroll og tilsyn

Resultatrapport 2003

Direktoratet har fortsatt prioritert arbeidet med omlegging av kontrollvirksomheten til overordnet behovsstyrt kontroll, med sentralt fokus på samordning og forenkling av regelverk og motiverings-

tiltak for å sikre at næringen fortsetter å utvikle en helhetlig sikkerhetskultur. I 2003 har direktoratet ferdigstilt sikkerhetsregnskapet, som er et viktig verktøy for å måle og styre arbeidet med økt sikkerhet og beskyttelse av det marine miljø.

På det internasjonale området har direktoratet prioritert oppfølging og ivaretakelse av sine forpliktelser i henhold til EØS-avtalen om implementering og gjennomføring av regelverk fra EU for å bedre sikkerheten til sjøs. I denne forbindelse er arbeidet i EMSA (European Maritime Safety Authority), hvor sjøfartsdirektøren har observatørstatus og deltar på samtlige styremøter, sentralt. I 2003 har det internasjonale arbeidet særlig fokusert på tiltak mot terrorisme. Nye regler ble fremforhandlet i FNs sjøfartsorganisasjon (IMO) og implementert i norsk rett med virkning fra 1. juli 2004.

Sjøfolks kompetanse, arbeids- og levevilkår

Det var i 2003 registrert ca. 37 000 sjøfolk på norske skip, hvorav ca.18 000 var nordmenn og 19 000 var utlendinger. Tilsvarende tall for 2002 var ca. 32 000 sjøfolk på norske skip fordelt med ca. 17 000 nordmenn og 15 000 utlendinger. Hovedandelen av nordmenn arbeider på NOR-registrerte fartøyer.

Sjøfartsdirektoratet deltar aktivt i arbeidet i International Labour Organization (ILO), bl.a. i høynivåarbeidsgruppen for revisjon av eksisterende rammekonvensjoner for sjøfolks og fiskeres arbeids- og levevilkår. I tillegg har direktoratet ledet ILOs revisjonsarbeid av konvensjon 108 om sjøfolks nasjonale identifikasjonsdokument. Konvensjonen ble vedtatt i juni 2003 og skjerper gjeldende krav til sjøfolks identifikasjonskort (ID-kort). Kravene kommer som en følge av terrorangrepene i USA.

I 2003 ble det behandlet nærmere 15 000 sertifikat- og påtegningssaker. Det var en klar nedgang i antall behandlede sertifikater sammenlignet med de senere år hvor det måtte utstedes nye sertifikater for å oppfylle krav etter STCW-konvensjonen. Det forventes imidlertid en økning av antallet igjen i 2005–07, når sertifikatene skal fornyes. Alle planlagte kontroller med maritime skoler ble gjennomført i 2003. Sjøfartsdirektoratet har inngått bilaterale avtaler med alle land som rekrutterer vesentlig med sjøfolk til den norske flåten og har gjennomført kontroller av avtalelandenes sertifikatstruktur og maritime utdanningsinstitusjoner. Direktoratet medvirket til revisjon av maritime institusjoner i Australia, Indonesia, Singapore og Malaysia og har i samarbeid med NORAD bistått Namibia med å bygge opp en egen sjøfartsadministrasjon.

Rådet for arbeidstilsyn på skip produserte en vernefilm «Helse, Miljø og Sikkerhet i fiskeflåten» i 2003 og medvirket i utformingen av et modellkurs i arbeidsmiljø, sikkerhet og helse for skipsfarten.

Liv, helse og fartøy

Arbeidet med oppfølging av Sleipner-ulykken ble i hovedsak avsluttet i 2003. Aktiviteten i 2003 har særlig vært rettet mot utforming av en ny modell for opplæring, utsjekk og tilsyn med kompetanse på hurtiggående fartøyer. Videre har direktoratet forelagt for IMO opplegg til bl.a. forbedret navigasjonsradar og strengere krav til personlig redningsutstyr.

I forhold til EU har direktoratet prioritert arbeidet mot EMSA og forslaget til ny forordning om tiltak mot terrorisme. Videre har direktoratet implementert flere internasjonalt fastsatte direktiver og forordninger, bl.a. tiltak etter havariet av tankskipet «Erika».

Kontroll og tilsyn

Direktoratet har ansvaret for å føre kontroll og tilsyn med at sjøfolks kvalifikasjoner, helse og ansettelsesforhold oppfyller norske og internasjonale krav.

I 2003 var det ca. 4 000 norskregistrerte skip med gyldig sertifikat, hvorav ca. 1 550 var lasteskip inkl. 722 lasteskip registrert i NIS. Videre var det 805 norskregistrerte passasjerskip, åtte flyttbare offshoreinnretninger og 1 633 enheter fiskefartøy. Samlet ble det utført 2 820 sertifikatbesiktelser. Det ble utført flere uanmeldte tilsyn av den kontrollpliktige delen av norske flåten i 2003, særlig fiskefartøy. Antall tilbakeholdelser har økt siden 2000 som følge av at tilsynene har vært målrettet.

Norge kontrollerer utenlandske skip i norske havner i samsvar med forpliktelsene i Paris MoU om havnestatskontroll (Memorandum of Understanding of Port State Control) og EU direktiv 2001/106 om havnestatskontroll. Norge er forpliktet til å kontrollere 25 pst. av alle utenlandske anløp til norske havner. Kontrollen i 2003 omfattet 518 skip som tilsvarer 28,8 pst. av antall anløp. Andelen tilbakeholdelser har blitt ytterligere redusert i 2003, som resultat av at tilstanden på utenlandske skip som anløper Norge, stadig har blitt bedre.

Direktoratet har deltatt aktivt i IMOs antiterrorarbeid og oppfølging av IMOs vedtak om en «International Ship and Port Facility Security Code» (ISPS-koden). Koden stiller fra 1. juli 2004

strenge krav til kontroll for å hindre uautorisert adgang til skip, havner og deres sikkerhetssoner.

Direktoratet gjennomførte fem overordnede kontroller mot klasseselskapene og har fulgt opp med gjennomgang/kontroll av registre for de aktuelle skipsklassene etter M/S Kongstinds forlis i januar 2003. Videre er det igangsatt arbeid med å tilrettelegge for delegering til klasseselskapene av store passasjerskip registret i NIS. Denne delegeringen er gjennomført i 2004.

Direktoratet har i tillegg til egne kontroller utført tilsyn på fritidsfartøyer sammen med svenske og finske tilsynsmyndigheter.

Sjøfartsinspektørene har foretatt løpende undersøkelser av forlis, havari og arbeids- og personulykker om bord i norske skip i 2003.

Miljøsikker transport

Sjøfartsdirektoratet har også i 2003 hatt fokus på det internasjonale miljøarbeidet gjennom EU og IMO. Norge har bl.a. ledet arbeidet med IMOs klimagasstrategi, som ble vedtatt høsten 2003. Andre viktige oppgaver har vært knyttet til utarbeiding og oppfølging av strengere regelverk for oljetankskip (etter forliset av Prestige i 2002) og nytt regelverk for å hindre oljeforurensning og kjemikalieforurensning.

Sjøfartsadministrasjon

Som følge av vedtaket om å flytte Sjøfartsdirektoratet til Haugesund, har mye av direktoratets kapasitet gått med til å utrede, planlegge og håndtere den nye situasjonen. Enkelte justeringer av organisasjonen er foretatt, og det ble tilsatt en assisterende sjøfartsdirektør med særlig ansvar for fagavdelingene. Det er satt i gang ni større prosjekter relatert til ulike forhold tilknyttet flyttingen til Haugesund. Videre er det arbeidet med å utforme en strategiplan for perioden 2004–07.

Sjøfartsdirektoratet har videreført arbeidet med rydding i forskriftsverket med særlig fokus på oppdatering av kravene til laste- og passasjerskip, revisjon av redningsforskrifter, ny forskrift for passasjerskip og ny forskrift om transport av farlig gods.

Det er nedsatt et lovutvalg som skal revidere sjødyktighetsloven fra 1903.

Mål og strategier

Det overordnede mål for direktoratet er å bidra til å oppnå høy sikkerhet for liv, helse, fartøy og miljø innen sjøfarten. Sentrale virkemidler for å oppnå målet, er kostnadseffektiv og rasjonell kontroll og tilsyn med den sertifikatpliktige flåten for å sikre at gjeldende regelverk etterleves.

Dette innebærer prioritering av arbeid på direktoratets kjerneområder, bl.a. ved å påse:

- og medvirke til at norske skip og rederier holder høy sikkerhets- og miljømessig standard
- og medvirke til at sjøfolk på norske skip har gode kvalifikasjoner, arbeids- og levevilkår
- at fremmede skip i norske farvann og havner overholder internasjonale regler

Direktoratet skal videreføre arbeidet med en omlegging av kontrollvirksomheten til mer overordnet behovsstyrt kontroll med vekt på egenkontroll hos rederiene. Det forutsettes at direktoratet prioriterer oppfølging og gjennomføring nasjonalt av EUs og IMOs regelverk for strategisk sjøsikkerhetsarbeid, tiltak på miljøområdet og arbeidet mot antiterror. I denne sammenhengen er det et mål at Sjøfartsdirektoratet får gjennomslag for norske standpunkt ved utviklingen og utformingen av internasjonale regelverk.

Sjøfolks kompetanse, arbeids- og levevilkår

STCW-konvensjonen krever at det gjennomføres tiltak for å styrke kompetansenivået og sikre sjøfolks arbeids- og levevilkår. For å oppnå dette vil direktoratet prioritere arbeidet for å styrke kompetansen til norske sjøfolk gjennom nasjonale tiltak og internasjonalt arbeid gjennom ILO. I 2005 skal det avholdes en maritim arbeidskonferanse der innholdet i rammekonvensjonen vil bli vedtatt.

For å følge opp ILO-konvensjon nr. 164 om helsetjenester og helsevern for sjøfolk, vil det bl.a. bli arbeidet med å utarbeide medisinske håndbøker og telemedisinske løsninger. Det vil videre måtte vurderes tiltak for å følge opp ILO-konvensjon nr. 185 om sjøfolks identitet og adgangskontroll til skip. Det vil fortsatt være viktig å bidra til å opprettholde gode service- og velferdtilbud for sjøfolk, både langs norskekysten og i utenlandske havner. I budsjettet for 2005 legges det imidlertid opp til at disse tjenestene i større grad skal finansieres av rederiene selv.

Liv, helse og fartøy

Det er et mål å medvirke til at tekniske og operasjonelle standarder og forhold i norsk maritim virksomhet sikrer liv og hindrer og begrenser skader på person og fartøy. Sjøfartsdirektoratet vil prioritere å delta i det strategiske sikkerhetsarbeidet i EU, EMSA og IMO. Arbeidet med den menneskelige faktor for sjøsikkerhet relatert til holdningsskapende tiltak skal videreføres, med bl.a. kampan-

jer rettet mot både rederier og private eiere. Det vil videre bli satset på deltakelse i internasjonal regelverksutvikling på dette området.

Det tas sikte på å bygge inntil fem ferger drevet på naturgass. Sjøfartsdirektoratet har utarbeidet forskrift om passasjerskip med naturgass som brennstoff og vil prioritere opplæring av medarbeidere slik at tilsynsarbeidet kan utføres på en faglig forsvarlig måte.

Arbeidet med gjennomgang og videreutvikling av regelverket for passasjerskip vil fortsette med spesiell vekt på forenkling av regelverket og brukervennlighet.

Det er nedsatt en arbeidsgruppe med representanter for Riksantikvaren, Norsk Forening for Fartøyvern og Sjøfartsdirektoratet for å utarbeide en egen forskrift for verneverdige fartøyer. Nærings- og handelsdepartementet innførte fra 1. juli 2004 gebyrfritak for verneverdige fartøyer på Riksantikvarens liste, som oppfølging av Stortingets vedtak ved behandlingen av revidert statsbudsjett 18. juni 2004, jf. Innst. S. nr. 250 for 2003–2004, tilrådingsvedtak XXIII.

Kontroll og tilsyn

Sjøfartsdirektoratet vil avsette ressurser for å styrke den interne og eksterne sikkerhetskontrollen innenfor normarbeid, tilsyn og holdnings- og adferdskorrigerende tiltak. Tilsynet gjennomføres som en kombinasjon av dokumentasjonskontroll, periodisk eller uanmeldt kontroll av tilsynsobjektet og foretas av direktoratet, de fem anerkjente klasseselskapene og spesielt godkjente foretak. Holdnings- og adferdskorrigerende tiltak skal vurderes som et alternativ eller supplement til normer og tilsyn som virkemidler.

Etter forpliktelser i havnestatssamarbeidet gjennom Paris MoU (The Paris Memorandum of Understanding on Port State Control) skal minst 25 pst. av skipsanløpene til utenlandske skip kontrolleres i 2005. Utvidelsen av havnestatskontrollen til en døgnkontinuerlig vaktordning skal gjennomføres så raskt som mulig i henhold til EU direktiv 2001/106.

Sjøfartsdirektoratets arbeid med å implementere ILO-konvensjon nr. 178 om tilsyn med sjøfolks arbeids- og levevilkår videreføres i 2005. Oppfølgingen krever utvidede inspeksjoner.

Det er en målsetting å få gjennomført flere uanmeldte tilsyn innenfor direktoratets kontrollopplegg. Det er særlig viktig å øke antall tilsyn med fiskefartøyer under 10,67 meter, som veier tungt på ulykkesstatistikken.

Miljøsikker transport

For å oppfylle målet om å være pådriver i det internasjonale arbeidet om forbedret standard på miljøområdet vil Sjøfartsdirektoratet delta i regelverksutforming i IMOs miljøkomité og i EU-sammenheng.

Sjøfartsdirektoratet administrerer ordningen med tilskudd til NO_X-tiltak (program for reduksjon av nitrogenutslipp fra norske skip). Ordningen omfatter alle NOR-registrerte yrkesfartøyer med fremdriftsmaskineri større enn 750 kW. Det er et mål at tilskuddsordningen skal være etablert i løpet av 2004.

Sjøfartsdirektoratet skal fortsatt være maritim rådgiver under aksjoner med Kystverket som avtalepart, etter at ansvaret for beredskap mot akutt forurensning av det marine miljøet er overført til Fiskeri- og kystdepartementet.

Sjøfartsadministrasjon

Sjøfartsdirektoratet skal ha en ledende rolle som forvaltningsorgan og tjenesteyter på sjøsikkerhetsområdet. For å fylle rollen som pådriver i nasjonalt og internasjonalt arbeid for sikkerhet til sjøs for mennesker, skip og miljø, er det viktig at direktoratet deltar aktivt i det internasjonale regelverksarbeidet i IMO, EU/EMSA, ILO og Paris MoU.

Flytting av Sjøfartsdirektoratet

Sjøfartsdirektoratets hovedkontor skal etter planen være flyttet til Haugesund innen utgangen av oktober 2006. Forberedelse og gjennomføring av flytteprosessen krever ekstra ressurser og arbeidsinnsats. Dette gjør det nødvendig å foreta en streng prioritering av den ordinære virksomheten. Det forutsettes at direktoratet disponerer ressursene slik at alle lovpålagte oppgaver og internasjonale forpliktelser overholdes også i denne fasen, med grunnlag i direktoratets strategiske plan for perioden 2004–07. Planen setter fokus på å sikre og opprettholde kapasiteten i direktoratet slik at sikkerheten til sjøs kan ivaretas.

Budsjettforslag for 2005

Post 01 Driftsutgifter

Det foreslås bevilget 226,3 mill. kroner. Bevilgningen skal dekke lønnsutgifter og andre ordinære driftsutgifter, i tillegg til utgifter med å utstede maritime personellsertifikater. Direktoratets kostnader i forbindelse med oppfølging av nasjonale og internasjonale forpliktelser hvor flere nye direktiver skal implementeres i norsk lov og inngå i den

ordinære tilsyns- og kontrollvirksomheten, vil øke i 2005. Videre vil det påløpe ekstra utgifter til ny IT-infrastruktur og innføring av elektronisk saksbehandlingsløsning for direktoratets 19 utestasjoner.

Det foreslås en fullmakt til å overskride bevilgningen under posten mot tilsvarende merinntekter under kap. 3907, post 03, jf. Forslag til vedtak II. Videre legges det til grunn at ledige lønns- og driftsmidler under posten kan benyttes til å dekke utgifter i sammenheng med flytteprosessen, bl.a. personellrelaterte tiltak.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Det foreslås bevilget 6,2 mill. kroner. Bevilgningen dekker direktoratets utgifter til prioritert kultur- og fritidsarbeid for sjøfolk ved stasjonene i Norge og utlandet. Utgifter knyttet til videofilmtjenesten er selvfinansiert. Det legges til grunn at utgifter ved utsendelse av avisabonnementer og til innkjøp av bøker til bibliotektjenesten i større grad skal dekkes av rederiene.

Det foreslås en fullmakt til å overskride bevilgningen under posten mot tilsvarende merinntekter under kap. 3907, post 05, jf. Forslag til vedtak II.

Post 22 Flytteutgifter, kan overføres

Det foreslås en bevilgning på 48,1 mill. kroner for 2005. For 2004 ble det inngått en egen avtale med nøkkelpersonell som et virkemiddel for å sikre at sentrale medarbeidere blir i direktoratet i den kritiske fasen og bidrar til opplæring av nye medarbeidere. Det er inngått en avtale med et konsulentfirma om karriereplanlegging. Fra høsten 2004 er det tilsatt 20 nye medarbeidere (ekstrabemanning) i Haugesund i egne lokaler. I tråd med føringene i St.meld. nr. 17 for 2002–2003 skal det tilsettes tilsvarende antall nye medarbeidere for opplæring i 2005 og 2006. Direktoratet har i stadig større grad utgifter knyttet til kjøp av rekrutteringstjenester og innleie av personell for å dekke funksjoner etter at sentrale medarbeidere har sluttet. Prosessen med å planlegge og gjennomføre et prosjekt for å leie lokaler i nybygg i Haugesund er i gang i samarbeid med Statsbygg. Prosjektet er basert på at lokalene skal være klare for innflytting innen 1. november 2006.Tyngden av utgiftene i forbindelse med flytteprosessen vil komme i 2006.

Det foreslås en fullmakt til å overskride bevilgningen under posten mot tilsvarende merinntekter under kap. 3907, post 03, jf. Forslag til vedtak II.

Post 72 Tilskudd til NO_X-tiltak, kan overføres

Ved behandlingen av statsbudsjettet for 2004 gjorde Stortinget vedtak om en bevilgning på 10 mill. kroner til et nytt NO_X-program for reduksjon av nitrogenutslipp fra skip i norsk kystfart, jf. Budsjett-innst. S. nr. 8 for 2003–2004. Sjøfartsdirektoratet legger opp til å videreføre det reduksjonsprogrammet som ble gjennomført i perioden 1996-2000. Det er et mål at tilskuddsordningen skal være etablert i løpet av 2004.

Gjennomføringen av de enkelte prosjektene og utbetalingen av tilskudd vil skje i 2005 og 2006. Det legges opp til at direktoratets utgifter ved administrasjon av programmet kan dekkes av tilskuddsbevilgningen under post 72. Fordi det tar tid å starte opp programmet, foreslås det ingen ny bevilgning til programmet for 2005.

Kap. 3907 Sjøfartsdirektoratet (jf. kap. 907)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005
01	Gebyrer for skip og offshoreinstallasjoner i NOR	98 329	104 400	100 500
02	Maritime personellsertifikater	5 932	7 700	8 000
03	Diverse inntekter	3 828	100	100
04	Gebyrer for skip i NIS	39 459	46 500	40 000
05	Inntekter av velferdstiltak	4 585	3 200	3 300
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	1 043		
17	Refusjon lærlinger	35		
18	Refusjon av sykepenger	4 530		
	Sum kap 3907	157 741	161 900	151 900

Vedrørende 2004:

Ved St.vedtak 18. juni 2004 ble bevilgningen under post 04 redusert med 7 mill. kroner, jf. St.prp. nr. 63 og Innst. S. nr. 250 for 2003–2004.

Post 01 Gebyrer for skip og offshore-installasjoner i NOR, og Post 04 Gebyrer for skip i NIS

Skip i NOR kontrolleres i hovedsak av Sjøfartsdirektoratet. For denne delen av flåten er det ikke knyttet krav til full gebyrdekningsgrad i forhold til kontrollutgiftene.

Det foreslås en bevilgning på 100,5 mill. kroner under post 01, basert på at det vil bli en viss nedgang i antall gebyrberettigede objekter i forhold til 2004.

Gebyrene for skip i NIS skal minst dekke direktoratets utgifter i forbindelse med kontrollordningen. I tillegg skal inntektene fra NIS også dekke det norske bidraget til IMO og visse deler av departementets utgifter i tilknytning til IMO-arbeidet. For offshorerelatert virksomhet skal utgiftene dekkes fullt ut ved gebyrer.

Det foreslås en bevilgning på 40 mill. kroner under post 04, om lag på linje med revidert bevilgning for 2004 (39,5 mill. kroner).

I St.meld. nr. 31 for 2003–2004 Vilje og vekst – for norsk skipsfart og de maritime næringer (Skipsfartsmeldingen), varslet regjeringen en gjennomgang av gebyrene for skip i NIS og NOR med sikte på økt kostnadsorientering. Det legges nå opp til et *generelt gebyr* som er uavhengig av om tilsynet blir utført av direktoratet selv eller om dette gjøres av klasseselskap med delegert myndighet. I tillegg kommer et *kostnadsorientert gebyr*, som vil gjelde skip hvor kontrollarbeidet ikke er delegert til andre og som skal gi en rimelig dekning av direktoratets utgifter til dette arbeidet.

Post 02 Maritime personellsertifikater

På grunnlag av forventet utstedelse av sertifikater og prisjustering foreslås en bevilgning på 8 mill. kroner for 2005.

Post 03 Diverse inntekter

Posten omfatter oppdrag for NORAD, Petroleumstilsynet og Kystverket, i tillegg til diverse andre inntekter og refusjoner. Det foreslås en bevilgning på kr 100 000. Videre foreslås en merinntektsfullmakt knyttet til posten, jf. omtale under kap. 907, post 01 og 22.

Post 05 Inntekter av velferdstiltak

Det budsjetteres med inntekter av velferdstiltak på 3,3 mill. kroner. I tillegg foreslås en merinntektsfullmakt knyttet til posten, jf. omtale under kap. 907, post 21.

Kap. 908 Skipsregistrene (jf. kap. 3908)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005
01	Driftsutgifter	8 475	8 000	8 900
	Sum kap 0908	8 475	8 000	8 900

Vedrørende 2004:

Ved St.vedt. 18. juni 2004 ble bevilgningen under post 01 økt med 1,1 mill. kroner, jf. St.prp. nr. 63 og Innst. S. nr. 250 for 2003–2004.

Virksomhetsbeskrivelse

Skipsregistrene er et eget forvaltningsorgan direkte underlagt Nærings- og handelsdepartementet. Skipsregistrenes overordnede målsetting er å opprettholde et korrekt og oppdatert Norsk Internasjonalt Skipsregister (NIS) og Norsk Ordinært Skipsregister (NOR), herunder Skipsbyggingsregistret. Virksomheten skal sikre to formål:

- et privatrettslig formål ved å gi rettsvern til registrerte rettigheter
- et offentligrettslig formål ved å tjene som ledd i den offentlige kontroll av skip og skips eierforhold

Registrenes virksomhet påvirkes av markeds- og konjunkturmessige svingninger i skipsfartsnæringen og de myndighetsbestemente rammevilkår. NIS-registeret har siden det ble etablert i 1987 hatt renommé som et konkurransedyktig kvalitets-

register. Registerets størrelse og omdømme har gitt Norge stor innflytelse i IMO (International Maritime Organization), ILO (International Labour Organization) og EU.

Nærings- og handelsdepartementet etablerte våren 2004 en arbeidsgruppe med representasjon fra brukere og myndigheter for å vurdere tiltak for å sikre at NIS-registeret fremstår som et konkurransedyktig og attraktivt kvalitetsregister i fremtiden. Gruppen leverte sin rapport i september 2004. Rapporten innholder en rekke anbefalinger, bl.a å oppheve fartsområdebegrensningen i NIS-loven, en lemping av driftskravet som følger av NIS-loven og en aktiv markedsføring av NIS som et ledende kvalitetsregister.

Skipsregistrene ble i januar 2004 tildelt oppgaven med å gjennomføre deler av IMOs antiterrorregelverk som går ut på å utstede såkalte Continous Synopsis Record (CSR). CSR er et dokument utstedt av flaggstaten som skal redegjøre for fartøyets historikk. De fleste skip i utenriksfart er pliktig til å ha dokumentet om bord fra 1. juli 2004. Skipsregistrene fikk gjennom revidert budsjett 2004 en tilleggsbevilgning på 1,1 mill. kroner til dekning av kostnader ved gjennomføring av CRS-arbeidet, jf. omtale i St.prp. nr. 63 for 2003–2004.

Skipsregistrene er lokalisert i Bergen og utførte 11 årsverk pr. 1. mars 2004.

Resultatrapport for 2003

Skipsregistrene oppnådde sine hovedmål i 2003. Det ble opprettholdt god servicegrad ovenfor brukerne selv om det oppsatte målet om en til to ukers saksbehandlingstid i enkelte perioder ble overskredet grunnet stor økning i dokumentmengden.

Prioriterte oppgaver i 2003 har vært å forbedre hjemmesiden på Internett og samarbeide med Riksarkivet om databasen. Registeret har også gjennom samarbeid med Fiskeridirektoratet kvalitetsikret opplysninger vedrørende registrerte fiskefartøyer.

Norsk Internasjonalt Skipsregister (NIS)

For NIS-skip var det sammenlignet med 2002 en markant økning på 29 pst. i antall registrerte dokumenter. Antall nyregistrerte skip gikk opp med 25 pst. i forhold til 2002, mens antall slettede skip økte med 21,5 pst. Det var en netto nedgang på 28 skip, dvs. med 3,7 pst. fra året før. Totalt var det registrert 722 skip i NIS pr. 31. desember 2003. Av disse hadde 282 utenlandsk eier, derav 49 fra Liberia, 27 fra Isle of Man og 33 fra Danmark.

Norsk Ordinært Skipsregister (NOR)

For NOR-skip ble antall registrerte dokumenter redusert med 0,5 pst. sammenlignet med 2002. Det ble registrert 417 nye skip. Det er en økning på 7,7 pst. fra året før. Totalt var det 12 419 skip registrert i NOR pr. 31. desember 2003. Dette er en nedgang på 200 skip fra 2002. Antall slettede skip økte med 617 fra 2002. Det er en økning på 169 pst. fra 2002. Økningen i antall slettelser skyldes at det ble foretatt en gjennomgang av registrerte fiskefartøyer under 15 meter. Disse fartøyene registreres normalt i Fiskeridirektoratets merkeregister. Registrering i NOR er frivillig, og når fiskefartøyet selges, er det mange eiere som velger å slette skipet i NOR.

Skipsbyggingsregisteret

Skipsbyggingsregisteret omfattet 76 skip pr. 31. desember 2003. Dette er en nedgang på 53,5 pst. fra året før. Sju fartøyer ble overført til NIS, 63 til NOR, 19 til utenlandske registre og 37 er slettet uten overføring til nytt register.

Mål og strategier

Skipsregistrene skal videreføre målsettingen om en rasjonell og hensiktsmessig administrasjon av registrene. Også registrenes arbeid med å tilpasse virksomheten til dagens teknologi og informasjonskrav videreføres. Gode kommunikasjonsløsninger, bl.a. bruk av Internett, vil fortsatt bli prioritert. Det er også viktig å videreføre god tilgjengelighet og kort saksbehandlingstid for registrenes brukere.

Arbeidet med å samkjøre data fra andre offentlige registre med Skipsregistrenes data videreføres i 2005. Målet er å sikre oppdaterte opplysninger og forenkle bruken av registrene for publikum.

Fra 1. januar 2005 vil oppgaven med å utstede midlertidige nasjonalitetsbevis bli overført fra Sjøfartsdirektoratet.

Som en oppfølgning av St.meld. nr. 31 for 2003–2004 Vilje til vekst – for norsk skipsfart og de maritime næringer (Skipsfartsmeldingen), skal det i 2005 satses særlig på markedsføring av NIS overfor både norske og utenlandske aktører. Målet er å få flere skip registrert under norsk flagg og stoppe tendensen til utflagging.

Budsjettforslag 2005

Post 01 Driftsutgifter

Det foreslås en bevilgning på 8,9 mill. kroner til Skipsregistrene i 2005. Det kreves økt bevilgning

til å dekke lønns- og driftsutgifter som følge av nye permanente arbeidsoppgaver ved implementering av IMOs nye antiterrornettverk og utstedelse av nye lovpålagte dokumenter i den forbindelse. Bemanningen er styrket fra 11 til 12 årsverk i 2004 som følge av dette. Videre vil registrene få nye oppgaver i 2005 med å utstede midlertidige nasjonalitetsbevis og sterkere markedsføring av NIS.

Kap. 3908 Skipsregistrene (jf. kap. 908)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005
01	Gebyrer NOR	6 545	5 000	6 200
02	Gebyrer NIS	5 740	6 000	5 200
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	79		
18	Refusjon av sykepenger	215		
	Sum kap 3908	12 579	11 000	11 400

Post 01 Gebyrer NOR, og Post 02 Gebyrer NIS

For 2005 foreslås en bevilgning på 6,2 mill. kroner under post 01 og 5,2 mill. kroner under post 02. Forslaget er basert på om lag uendret aktivitetsnivå i NOR. Årsavgiften for skip i NIS er basert på et anslag på samme antall registrerte skip pr. 1. januar 2005 som i 2004 (dvs. 722 skip).

Kap. 909 Tilskudd til sysselsetting av sjøfolk

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005
70	Tilskudd, *overslagsbevilgning*	199 906	160 000	130 000
71	Tilskudd til fergerederier i utenriksfart i NOR, *overslagsbevilgning*	288 096	270 000	315 000
72	Tilskudd til offshorefartøyer i NOR, *overslagsbevilgning*	202 226	590 000	615 000
	Sum kap 909	690 228	1 020 000	1 060 000

Beskrivelse av og målsettinger med tilskuddsordningene

Regjeringen la i St.meld. nr. 31 for 2003–2004 Vilje til vekst – for norsk skipsfart og de maritime næringer, frem sitt mål for tilskuddsordningene. Målet er å legge til rette for en langsiktighet og dermed også forutsigbarhet for ordningene, samtidig som systemet gjøres enklere. Refusjonsordningen for sysselsetting av norske sjøfolk ble innført som en midlertidig ordning i 1993. Ordningen var rettet mot skip i Norsk Ordinært Skipsregister (NOR), som arbeidet i konkurranseutsatt innenriksfart.

En mer omfattende refusjonsordning ble etablert i 1994. Gruppen av skip ble utvidet til også å omfatte forsyningsskip i petroleumsvirksomhet, passasjerskip og skip i Norsk Internasjonalt Skipsregister (NIS) med full norsk sikkerhetsbemanning. I 1996 ble refusjonsordningen utvidet med en særskilt ordning for NIS-skip med en nærmere definert refusjonsbemanning. Formålet var å øke antall norske arbeidsplasser i NIS-flåten og stimulere til etablering av flere rekrutterings- og opplæringsstillinger. I dag har man i tillegg en nettolønnsordning for NOR-registrerte ferger i utenriksfart (innført 1. juli 2002) og for offshorefartøyer i NOR (innført 1. juli 2003).

I 2003 ble det fastsatt en felles forskrift for alle tilskuddsordningene. Det fremgår av forskriften at formålet med tilskuddsordningene er å legge til rette for maritim virksomhet. Tilskuddet skal sikre norsk maritim kompetanse og rekruttering av norske sjøfolk, og i tillegg bidra til at norske rederier får konkurransedyktige rammevilkår i forhold til vilkårene i andre land.

Stiftelsen Norsk Maritim Kompetanse

Stortinget vedtok i 2003 å etablere et fond til kompetansehevings- og rekrutteringstiltak i de maritime næringene, spesielt rettet mot opplæring til sjøs. På bakgrunn av avtale mellom Nærings- og handelsdepartementet og de berørte organisasjoner er Stiftelsen Norsk Maritim Kompetanse opprettet. Fra 1. juli 2003 innkrever og forvalter Stiftelsen de beløp norske rederier skal innbetale pr. måned pr. ansatt på norske skip som omfattes av nettolønnsordningene. I 2004 vil Stiftelsen fordele til sammen om lag 35 mill. kroner, hvorav en vesentlig del som tilskudd til opplæringsstillinger. Bakgrunnen for dette er at tilskuddet er ment å virke som et incitament til rederiene for å etablere opplæringsstillinger. Opplæringsstillinger er avgjørende for å opprettholde kompetanse i de maritime næringer. Departementet har innsynsrett i Stiftelsens virksomhet.

Resultatrapport 2003

I 2003 utgjorde antall sjøfolk under ordningen om lag 9 500, inkludert om lag 400 opplæringsstillinger. Tilsvarende tall for 2002 var om lag 8 500 stillinger totalt, inkludert om lag 550 opplæringsstillinger. I 2003 ble det totalt utbetalt om lag 690 mill. kroner i tilskudd til sysselsetting av sjøfolk. Utbetalingene omfattet seks terminer (6. termin 2002 for november-desember 2002 og 1.–5. termin 2003 for januar-oktober 2003). Ordningen for offshorefartøyer i NOR ble innført 1. juli 2003, og det ble foretatt utbetalinger for to terminer i 2003 (4. termin for juli-august og 5. termin for september-oktober 2003).

Budsjettforslag 2005

Gjennom St.meld. nr. 31 for 2003–2004 ble det lagt til grunn å videreføre tilskuddsordningene i 2005 uten endringer i innretningen av ordningene i forhold til andre halvår 2004. Refusjonen av nettolønn til fergerederiene (post 71) og offshorefartøyer (post 72) økes imidlertid for å gi kompensasjon for at det innføres skatteplikt på hyretillegg for sjømenn. På dette grunnlag foreslås bevilgninger på i alt 1 060 mill. kroner under kap. 909 for 2005.

Post 70 Tilskudd, overslagsbevilgning

Det foreslås en bevilgning på 130 mill. kroner til den ordinære refusjonsordningen basert på ca. 3 230 refusjonsberettigede sjøfolk med gjennomsnittlig årslønn på kr 370 000. Refusjon gis for følgende fartøytyper:

- brønnfartøyer i NOR, refusjonssats 9,3 pst.
- lasteskip, fraktefartøyer og andre fartøyer i NOR, refusjonssats 12 pst.
- lasteskip og andre fartøyer i NIS, refusjonssats 12 pst.
- spesialskip i petroleum i NIS, refusjonssatssats 9,3 pst.

Post 71 Tilskudd til fergerederier i utenriksfart i NOR, overslagsbevilgning

Det foreslås en bevilgning på 315 mill. kroner i nettolønnsrefusjon til maritim besetning og passasjerbesetning i fergerederier i utenriksfart, basert på en gjennomsnittlig årslønn på kr 350 000. Forslaget er videre basert på ca. 2 300 støtteberettigede personer i de aktuelle fergerederiene. Refusjonen utgjør summen av inntektsskatt, skatt på hyretillegg, trygdeavgift og arbeidsgiveravgift. Dette tilsvarer en støttesats på om lag 35–40 pst. Nettolønnsordningen gjelder for sjøfolk som er skattepliktige til Norge, og som har rett til sjømannsfradrag.

I forbindelse med behandlingen av Skipsfartsmeldingen (St.meld. nr. 31 for 2003–2004) ba Stortinget regjeringen om å jobbe aktivt internasjonalt for et felles nordisk vedtak om å avvikle ordningen med nettolønn i ferjetrafikken (anmodningsvedtak nr. 493 av 15. juni 2004, jf. tilrådningsvedtak IV i Innst. S. nr. 267 for 2003–2004). Problemstillingen har vært diskutert i lang tid både på politisk nivå og på embetsnivå mellom de nordiske land. Sverige tok i 2001 initiativ til en utredning med sikte på å undersøke muligheten for en omforent nordisk skipsfartspolitikk med spesiell vekt på tildeling av støtte. Arbeidet ble avsluttet høsten 2003. Konklusjonen var at det ikke var mulig å bli enig om en felles nordisk skipsfartspolitikk. Regjeringen har imidlertid tatt et nytt initiativ overfor de andre nordiske land for å be om deres syn i saken.

Post 72 Tilskudd til offshorefartøyer i NOR, overslagsbevilgning

Det foreslås en bevilgning på 615 mill. kroner som refusjon for ca. 4 000 sjøfolk med gjennomsnittlig

årslønn på ca. kr 380 000. Refusjonen utgjør summen av inntektskatt, skatt på hyretillegg, trygdeavgift og arbeidsgiveravgift. Dette tilsvarer en støttesats på om lag 35–40 pst. Ordningen omfatter NOR-registrerte offshorefartøyer i maritim transport i petroleumsvirksomhet og gjelder for sjøfolk som er skattepliktige til Norge, og som har rett til sjømannsfradrag. Avgrensningen av de skip som omfattes, er ikke helt i sammenfallende med den som gjelder for NIS-registrerte skip.

Kap. 912 Bedriftsrettet informasjonsformidling

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005
70	Tilskudd	13 200	13 000	13 150
	Sum kap 912	13 200	13 000	13 150

Post 70 Tilskudd

(i 1 000 kr)

Underpost	Betegnelse	Regnskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005
70.1	Euro Info	3 000	2 200	2 250
70.2	Narviktelefonene/Bedin	10 200	10 800	10 900
	Sum post 70	13 200	13 000	13 150

Bedrifter og etablerere må forholde seg til en stadig økende mengde næringsinformasjon. Betydelige deler av informasjonsmengden omhandler nasjonale og internasjonale virkemidler og rammevilkår. Det offentlige har et ansvar for å bistå bedriftene med å skaffe seg oversikt over og til å orientere seg i forhold til denne store informasjonsmengden. Narviktelefonene/Bedin og Euro Info Centrene er de to virkemidlene som skal dekke dette behovet for overordnet samling av næringsrelevant informasjon i Norge.

Underpost 70.1 Euro Info Centre

Målsettinger for tilskuddet

Euro Info Centre (EIC) er et samordnet informasjonsnettverk opprettet av Europakommisjonen med kontorer i de fleste europeiske land. Euro Info Centre-nettverket i Norge består av fem regionale kontorer. EIC Øst fungerer som nasjonal koordinator.

Formålet til EIC-nettverket er å informere og gi råd til næringslivet, og da særlig små- og mellomstore bedrifter, om markedsmuligheter og markedsvilkår i EU/EØS-området. EIC vil følge den næringsrelevante utviklingen i EU og holde norsk næringsliv løpende oppdatert på områder hvor private aktører ikke finner det kommersielt interessant å operere. I tillegg retter mange av informasjonsaktivitetene seg mot organisasjoner og offentlige aktører som arbeider med norsk næringsliv. EIC mottar offentlig tilskudd til deler av sin virksomhet. Tilskuddet dekker tjenester som i hovedsak består av å svare på henvendelser fra små og mellomstore bedrifter, nettsatsing, nyhetsformidling og informasjonskampanjer. Henvendelser som overstiger to timers veilednings- og rådgivningsarbeid regnes som oppdrag og skal betales av kunden.

EIC fungerer også som første kontakt for bedrifter som møter problemer knyttet til tolkninger av EØS-avtalen. Saker som ikke lar seg løse gjennom uformell kontakt med EIC, skal kunne behandles gjennom Europakommisjonens problemløsningsmekanisme, SOLVIT, som i Norge håndteres av Nærings- og handelsdepartementet.

EICs prioriteringer for virksomheten fremover vil være på følgende områder:

- videreføring av arbeidet med å bistå bedrifter med tolkninger av EØS- og EF-retten og være en sentral støttespiller i norsk deltakelse i SOLVIT

- informere og rådgi næringslivet om EØS og EU
- videreføring og utvikling av felles nettside (www.eic.no) og nyhetsbrev (www.eksport-aktuelt.no)
- videreføring av tilbud om åpne kurs og seminarer som skal bidra til å heve norsk næringslivs kompetanse om EU/EØS

Resultatrapport 2003

Omsetning og egeninntjening varierer mellom kontorene. De samlede inntektene til de tre EIC-kontorene som får offentlig støtte, EIC Øst (ved Norges Eksportråd i Oslo), EIC Nord (ved VINN i Narvik) og EIC Sør (ved Agderforskning i Kristiansand), var om lag 8,3 mill. kroner i 2003. Kontorene besvarte til sammen over 10 000 henvendelser fra mer enn 6 300 kunder i 2003. Henvendelsene omhandlet både EU-politikk, EØS- og EU-regelverk og norske bedrifters deltakelse i EU-programmer. Spørsmål knyttet til toll- og avgiftsbestemmelser, offentlige anskaffelser og finansiering gjennom EU-programmer var i flertall. Mange bedrifter er kjent med hvilke regelverk de berøres av, men har behov for bistand med å tolke relevant regelverk i form av direktiver og forordninger fra EU. 2/3 av alle henvendelser i 2003 kom fra bedrifter. Av disse var i overkant av 40 pst. fra bedrifter med mindre enn 50 ansatte.

Internett er et viktig verktøy for profilering og nyhetsformidling av tjenestetilbudet til EIC. Kontorene har i 2003 fortsatt sin satsing på Internett. Antall brukere har nå stabilisert seg på et meget tilfredstillende nivå. I 2003 hadde Internettjenesten ca. 7 500 brukere og det ble registrert om lag 130 000 sideoppslag. I 2003 ble betydelige ressurser lagt ned for å innformere om utvidelsen av EU og EØS.

Budsjettforslag 2005

Det foreslås et statlig tilskudd på til sammen 2,25 mill. kroner til EIC-nettverket. Det er forskjell på hvilke type oppgaver de enkelte kontorene utfører og departementet vil legge dette til grunn ved vurderingen knyttet til fordelingen av støtten til virksomheten.

Underpost 70.2 Narviktelefonene/Bedin

Målsettinger for tilskuddet

Bedre og lettere tilgjengelig informasjon til næringslivet er et prioritert mål for regjeringen. Målet for tilskuddet til Narviktelefonene og Bedin er å samordne og bedre tilgjengeligheten til bedriftsrettet informasjonsformidling.

Narviktelefonene gir gratis informasjon til næringslivet og publikum om etablerer-, bedrifts- og Europaspørsmål. Tjenesten er opprettet for å forenkle tilgangen på informasjon om offentlige virkemidler og rammevilkår for å etablere og drive næringsvirksomhet. Spørsmålene som besvares omfatter bl.a. formelle krav ved etablering, selskapsformer, andre myndighetskrav til bedriftene, offentlige anbud, nasjonal og internasjonal finansiering, EØS-regelverket og kompetansemiljøer. Narviktelefonene tilbyr ulike standard informasjonspakker for etablerere eller aksjeselskaper.

Bedriftsinformasjon på Internett (Bedin) er et elektronisk tilbud av bedriftsrelaterte emner, med linker til andre aktuelle nettsider og en svartjeneste på e-post. Målet er å være inngangsportalen til all offentlig bedriftsrettet informasjon på Internett, og det naturlige startpunktet for etablerere, bedrifter, rådgivningsmiljøer og offentlig forvaltning.

VINN er ansvarlig for utvikling og drift av Narviktelefonene og Bedin.

Regjeringen foreslo i St.prp. nr. 51 for 2002–2003 Virkemidler for et innovativt og nyskapende næringsliv, at en felles Internettjeneste burde inngå som del av en samlet brukerfront. Nærings- og handelsdepartementet har nedsatt en arbeidsgruppe som skal gjennomføre et forprosjekt for en virtuell brukerfront. I forprosjektet legges det særlig vekt på at den virtuelle brukerfronten får en forankring hos virkemiddelinstitusjonene. I relasjon til brukerne er det forutsatt at brukerfronten skal fremstå som brukervennlig og enhetlig. Arbeidsgruppen ledes av Nærings- og handelsdepartementet og består for øvrig av representanter fra VINN, Innovasjon Norge og Norges Forskningsråd.

Resultatrapport 2003

Antall henvendelser til Narviktelefonene og Bedin økte også i 2003. Narviktelefonene hadde ca. 24 000 henvendelser, en økning på 9 pst. i forhold til 2002, som fordeler seg med 80 pst. på etablerere og 20 pst. på bedrifter. Økningen er større blant bedrifter enn etablerere. 75 pst. av bedriftene hadde færre enn 10 ansatte. Bedin hadde nær 4 mill. sideoppslag i 2003, som tilsvarer en økning på 45 pst. i forhold til 2002. Den geografiske spredningen på henvendelsene til Narviktelefonene og Bedin er god.

Det ble i 2003 gjennomført brukerundersøkelser av Narviktelefonene og Bedin. Tilbakemeldingene var meget gode.

Budsjettforslag 2005

Det foreslås et tilskudd på 10,9 mill. kroner til Narviktelefonene/Bedin for 2005.

Kap. 913 Standardisering

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005
70	Tilskudd	26 500	26 500	25 000
	Sum kap 913	26 500	26 500	25 000

Post 70 Tilskudd

(i 1 000 kr)

Underpost	Betegnelse	Regnskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005
70.1	Standardisering	24 800	24 800	25 000
70.3	Forenkling av handelsprosedyrer	1 700	1 700	
	Sum post 70	26 500	26 500	25 000

Vedrørende 2005:

Underpost 70.3 er overført til og omtalt under kap. 1508, post 70 på Moderniseringsdepartementets budsjett som følge av endringer i departementenes ansvarsområder.

Underpost 70.1 Standardisering

Organisering og finansiering av Standard Norge

Standard Norge (SN) ble stiftet som et resultat av en samling av Norges Standardiseringsforbund, Norsk Allmennstandardisering, Norges Byggstandardiseringsråd og Norsk Teknologisenter 1. november 2003. SN blir finansiert ved statstilskudd fra Nærings- og handelsdepartementet, medlemsavgifter, bidrag fra offentlige og private interessenter, royalty fra salg av standarder og annet salg. Tilskuddet til Standard Norge skal sikre en infrastruktur på standardiseringsområdet. Det er imidlertid viktig at fagdepartementene og underliggende etater og institusjoner, sammen med næringslivet, engasjerer seg i standardiseringsarbeidet på egne fagområder.

Formål

Hovedformålet med standardisering er å begrense antall varianter og stille krav til produksjon av varer og tjenester for å oppnå praktiske og/eller økonomiske fordeler. Standardisering er viktig for å nå handels- og næringspolitiske mål, sikre helse, miljø og sikkerhet og ivareta arbeidstaker- og forbrukerhensyn.

I Verdens handelsorganisasjons (WTOs) arbeid med å fjerne handelshindringer har det blitt økt fokus på internasjonal standardisering som et virkemiddel.

Infrastrukturen som tilskuddet fra Nærings- og handelsdepartementet skal sikre, omfatter et nasjonalt standardiseringsapparat som kan utarbeide standarder, ivareta norske næringslivsinteresser i internasjonalt standardiseringsarbeid gjennom medlemskap i den internasjonale standardiseringsorganisasjon ISO og den europeiske standardiseringsorganisasjon CEN. I tillegg skal SN følge opp norske forpliktelser i henhold til bl.a. EØS-avtalen og bidra til å gjennomføre prosjekter og tiltak som støtter opp om målsettingene. SN tilrettelegger for at norsk næringsliv skal kunne selge produkter på det internasjonale marked og arbeider for at norske bedrifters tekniske løsnin-

ger skal bli ivaretatt i europeiske og internasjonale standarder. Dette gjøres ved at SN arbeider for norsk deltakelse i ulike internasjonale standardiseringskomiteer. På områder som blir vurdert som særlig viktige, arbeider SN for norsk lederskap og/eller sekretariat i komiteene.

Europeiske og internasjonale standarder erstatter i økende grad tekniske forskrifter. Mange direktiver som tas inn i EØS-avtalen, inneholder grunnleggende krav til helse, miljø og sikkerhet og viser til standarder når det gjelder tekniske krav. EU har understreket betydningen av at standarder lages i et visst tempo for å bidra til rask utvikling av det indre markedet. I tillegg til å sørge for norsk deltakelse i selve standardiseringsarbeidet, implementerer SN de vedtatte standardene i Norge. SN notifiserer også norske standarder som ikke bygger på europeiske standarder, til EU-kommisjonen via den europeiske standardiseringsorganisasjonen CEN.

Resultatrapport 2003

Virksomheten i 2003 var preget av sammenslåingsarbeidet, og det ble brukt betydelige ressurser på å forberede de formelle og praktiske forhold rundt sammenslåingen. Den faglige hovedinnsatsen var knyttet til å ivareta norske prioriteringer i internasjonale standardiseringskomiteer, sekretariater og lederverv i komiteer på internasjonalt nivå. Tilskuddet fra NHD sikret en hensiktsmessig infrastruktur for nasjonale tjenester på standardiseringsområdet. Norske brukere fikk informasjon og påvirkningsmuligheter gjennom varslingsopplegg og hadde tilgang til standardiseringens erfaring og kompetanse. Norge hadde ansvaret for 24 sekretariater på internasjonalt nivå og i alt 58 lederverv ved årets slutt. Det ble holdt ca. 30 CEN- og ISO-møter i Norge, som er nyttige for å bygge nettverk mellom norske og internasjonale eksperter.

Norsk Allmennstandardisering lanserte standarder for rømningssikre mærer i forbindelse med ny forskrift fastsatt av Fiskeridepartementet i august 2003. Norge var først ute med en standard på området, og SN vurderer å fremme forslag til ISO om internasjonalt arbeid innenfor dette fagområdet.

Budsjettfor slag 2005

Det foreslås bevilget 25 mill. kroner under kap. 913, post 70 i 2005 for å ivareta norske næringslivsinteresser i det internasjonale standardiseringsarbeidet.

Kap. 914 Spesielle IT-tiltak

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005
21	Senter for informasjonssikring, *kan overføres*	6 514	6 400	
22	Samordning av IT-politikken, *kan overføres*	7 812	8 100	
50	Tilskudd til høyhastighetskommunikasjon, *kan overføres*	51 500	66 500	
	Sum kap 914	65 826	81 000	

Ved omorganiseringen av departementsstrukturen 18. juni 2004 ble det besluttet at det nye Moderniseringsdepartementet skulle overta ansvaret for koordineringen av regjeringens IT-politikk fra Nærings- og handelsdepartementet. Det vises derfor til resultatrapportering for 2003 og budsjettforslag for 2005 under kap. 1508 i budsjettproposisjonen fra Moderniseringsdepartementet.

Programkategori 17.20 Forskning, nyskaping og internasjonalisering

Utgifter under programkategori 17.20 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005	Pst. endr. 04/05
0920	Norges forskningsråd	844 535	860 500	896 000	4,1
0922	Romvirksomhet	252 467	272 000	317 800	16,8
0923	Forsknings- og utviklingskontrakter	93 694			
0924	Internasjonalt samarbeid og utviklingsprogrammer	468 495	25 500	14 500	-43,1
0929	Bedriftsrettet kompetanseoverføring	41 000	14 000	16 900	20,7
0930	Statens veiledningskontor for oppfinnere (jf. kap. 3930)	19 229			
0934	Internasjonaliseringstiltak	226 030	86 200	82 400	-4,4
0935	Internasjonale investeringstiltak	31 254			
0937	Reiselivstiltak	118 983	2 000	2 000	0,0
0938	Omstillingstiltak	10 000	15 000	10 500	-30,0
0939	Støtte til skipsbygging	300 000			
0940	Verdal kommune	4 970			
2420	Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (jf. kap. 5320 og 5620)	30 048 919			
2421	Innovasjon Norge (jf. kap. 5325 og 5625)		31 733 250	31 497 200	-0,7
2426	SIVA SF (jf. kap. 3961 og 5609)	155 000	205 000	50 000	-75,6
2460	Garanti-Instituttet for Eksportkreditt (jf. kap. 5460)				
	Sum kategori 17.20	32 614 576	33 213 450	32 887 300	-1,0

Utgifter under programkategori 17.20 fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)

Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005	Pst. endr. 04/05
01–29	Driftsutgifter	11 543			
50–59	Overføringer til andre statsregnskaper	1 616 285	1 398 550	1 205 500	-13,8
70–89	Overføringer til andre	1 438 934	822 300	1 101 900	34,0
90–99	Lånetransaksjoner	29 547 814	30 992 600	30 579 900	-1,3
	Sum kategori 17.20	32 614 576	33 213 450	32 887 300	-1,0

Sentrale trekk ved utviklingen og status på området

Den tiltakende internasjonaliseringen og raske kunnskapsmessige og teknologiske utviklingen representerer en utfordring for norsk næringsliv, men åpner også for muligheter på nye markeder og nye kunnskapsområder for utvikling av nye og avanserte produkter. For å øke verdiskapingen i norsk økonomi er det avgjørende at norske bedrifter klarer å omstille seg etter hvert som marked, teknologi og andre rammebetingelser endrer seg. Utfasing av petroleumsinntektene, økt konkurranse fra lavkostland, økende internasjonal økonomisk integrering gjennom handelsavtaler, økt fokus på nisjeproduksjon og utvikling av ny teknologi er faktorer som vil påvirke norsk næringsliv fremover. For å øke verdiskapingen i norsk økonomi i et slikt klima, er det avgjørende at norske bedrifter klarer å omstille seg etter hvert som marked og teknologi endrer seg. Dette krever et kontinuerlig fokus på innovasjon, forskning og utvikling hos bedrifter og myndigheter.

For å styrke innovasjon i næringslivet er det mange politikkområder som må bidra, og det er nødvendig med et helhetlig grep. Dette er utgangspunktet for regjeringens plan for en helhetlig innovasjonspolitikk, som ble lagt frem høsten 2003. Regjeringens visjon er at Norge skal være et av verdens mest nyskapende land der bedrifter og mennesker med pågangsmot og skaperevne har gode muligheter til å utvikle lønnsom virksomhet.

Forskning og utvikling (FoU) er en av de viktigste kildene til innovasjon og langsiktig vekst. Forskning og innovasjon bidrar til et dynamisk og fremtidsrettet næringsliv, som er en forutsetning for at vi kan opprettholde vårt høye velferdsnivå. Forskning og innovasjon styrker bedriftenes konkurranseevne og skal bidra til å skape ny aktivitet og nye næringer som gir norsk økonomi flere ben å stå på. Fra 1999 til 2004 er de offentlige bevilgningene til forskning og utvikling økt fra 9,4 til 13,8 mrd. kroner. Det er en økning på drøyt 4,3 mrd. kroner eller 47 pst., hvorav ca. 2,8 mrd. kroner under den nåværende regjering.

Ved landets universiteter foregår det mye utvikling, og nye ideer kan gi opphav til nye produkter og nye virksomheter. Imidlertid kan manglende kunnskap om kommersialisering og kapitalmarked i det akademiske miljø være en hindring. På samme måte har aktørene i kapitalmarkedet ofte begrenset kunnskap om den aktivitet som foregår på universitetene og de kunnskapsmiljøene som finnes rundt dem. Derfor har regjeringen sammen med universitetene opprettet teknologioverføringskontorer (Technology Transfer Offices) og foreslår i budsjettet for 2005 å opprette nye landsdekkende såkornfond lokalisert i de tre universitetsbyene Oslo, Bergen og Trondheim. Såkornfondene skal øke tilgangen på risikovillig kapital til innovative prosjekter. En lokalisering til universitetsbyene vil gi god prosjekttilgang og mulighet for å utnytte forvaltermiljøer med erfaring. Hvert fond vil få en kapital på 333 mill. kroner basert på at staten og private går inn på 50/50-basis. Prosjekter fra universitetsmiljøet i Tromsø vil i tillegg til å kunne få investeringer gjennom de nye fondene, også være dekket av det distriktsrettede fondet for Nord-Norge. Opprettelsen av teknologioverføringskontorer ved universitetene og nye såkornfond vil lette veien betraktelig fra akademisk idé til kommersiell suksess.

Innovasjon er en viktig drivkraft bak næringslivets konkurranseevne og lønnsomhet, og er en forutsetning for verdiskaping. Innovasjon Norges virksomhet har bl.a. som hensikt å bidra til å korrigere for markeds- og styringssvikt gjennom å tilby virkemidler knyttet til finansiering, kompetanseheving og nettverksaktiviteter. Innovasjon Norge har som oppgave å fremme bedrifts- og samfunnsøkonomisk næringsutvikling over hele landet. I forslaget til statsbudsjett for 2005 har Innovasjon

Norge fått en reell styrking av rammen til nyskapingsprosjekter i forhold til regjeringens opplegg i budsjettforslaget for 2004. Midlene skal gå til rådgivning og risikoavlastning for etablerere, oppfinnere og små og mellomstore bedrifter. De skal også gå til programmer og nettverksaktiviteter som kan øke næringslivets innovasjonsevne. Regjeringen foreslår at SIVA tilføres 50 mill. kroner i 2005 ved konvertering av statskasselån til egenkapital. Dette vil gi SIVA en sterkere finansiell basis og bidra til at selskapet får en mer håndterbar gjeldsbyrde i forhold til inntjeningen.

Forskning og utvikling (FoU) er en av de viktigste kildene til innovasjon og langsiktig vekst, og dermed en forutsetning for å opprettholde velferdsnivået. De offentlige bevilgningen til FoU har økt betydelig de siste årene, men det er også viktig å stimulere til at næringslivet selv øker sin FoU-innsats. Sammen med SkatteFUNN-ordningen er de næringsrettede forskningsbevilgningene de viktigste virkemidler for å utløse økt innsats fra næringslivet selv. Budsjettforslaget innebærer en økning på over 80 mill. kroner til forskningsbevilgninger under departementets ansvarsområde. Av dette er 25 mill. kroner avsatt til å samfinansiere norske forskningsinstitutters deltakelse i EU-prosjekter, for dermed å få mer ut av deltakelsen i EUs rammeprogram for forskning og teknologi.

Overordnede mål og strategier

Den overordnede målsettingen for regjeringens innovasjonspolitikk er at Norge skal være verdens mest nyskapende land, og regjeringen skal legge til rette for økt verdiskaping over hele landet. Økt verdiskaping krever økt innovasjon i norsk næringsliv.

De direkte virkemidlene gjennom Norges forskningsråd og Innovasjon Norge er de viktigste instrumenter i innovasjonspolitikken overfor næringslivet. Det overordnede målet for disse virkemidlene er å bidra til økt innovasjon og verdiskaping. Virkemidlene skal bidra til:

- økt forskning og utvikling i næringslivet
- økt kommersialisering
- bedre samspill mellom kunnskapsinstitusjoner og næringsliv
- internasjonalisering av næringslivet

For å oppnå dette skal virkemidlene fremme kompetanseoppbygging, læring, mobilitet, samarbeid og utvikling av gode innovasjonsmiljøer. Virkemidlene skal samtidig fremme bedrifts- og samfunnsøkonomisk lønnsomme prosjekter. Offentlig innsats skal på dette området understøtte markedene og bidra til bedre resultater for næringslivet og for samfunnet.

I en rapport fra Møreforskning[3] er næringsrettet FoU-støtte basert på prinsippene for nytte-kostnadsanalyse blitt analysert. Hovedfunnene i analysen er at på lang sikt er det høy privatøkonomisk avkastning for noen få prosjekt som er så stor at den dekker alle kostnadene for de undersøkte prosjektene. FoU-prosjektene skaper i stor grad ny kunnskap, og vitenskapelige publiseringer, doktorgradsutdanning og samarbeid med universiteter og FoU-institutter er resultatindikatorer som viser at det er positive eksterne virkninger som også begrunner denne FoU-støtten.

Norske bedrifter må i stadig sterkere grad tilby og være konkurransedyktige på kunnskap og kompetanse. Dette fordrer høyere innsats innenfor forskning og utvikling, både for å få frem nye produkter og for å sikre kompetanseoppbygging og kunnskapsinnhenting fra utlandet. Det er derfor viktig at næringslivets egen FoU-innsats økes og at mer av kunnskapen og kompetansen blir spredt og utnyttet til verdiskaping i Norge.

Dette stiller økende krav til virkemiddelapparatet. Det er viktig å prioritere ressursene og utnytte dem effektivt og koordinert, samt å utvikle nye arbeidsformer. Virkemiddelinstitusjonene må samtidig ha et helhetlig og koordinert tilbud til næringslivet. Dette krever tett samarbeid mellom virkemiddelinstitusjonene, kunnskapsmiljøene og regionale myndigheter/fylkeskommunene.

Betydningen av internasjonalisering er økende. Markedene blir mer åpne og det aller meste av kunnskapsutviklingen skjer utenfor Norges grenser. Virkemiddelapparatet må derfor, i tillegg til det tradisjonelle arbeidet med eksportfremme og profilering, rette økt oppmerksomhet mot internasjonalt forskningssamarbeid, kunnskapsutveksling, teknologioverføring og nettverksbygging. Den norske deltakelsen i EUs rammeprogram for forskning og teknologi og andre internasjonale samarbeidstiltak bidrar til å sikre inngrep med europeiske forskningsmiljøer, fremmer kvaliteten i forskningen og bidrar dermed til kunnskapsbasert nyskaping i næringslivet. Den nasjonale innsatsen på forskning må ses i sammenheng med den internasjonale forskningsinnsatsen og den øvrige næringspolitikken.

De prioriterte brukergruppene for virkemidlene er entreprenører og unge bedrifter, mindre bedrifter med vekstpotensial, forskere og FoU-miljøer. Samtidig må det legges vekt på å stimulere og utnytte de større bedriftene som motorer for inno-

[3] Resultatmåling av brukerstyrt forskning, Rapport 0407, Møreforskning, 2004.

vasjon og utvikling av sterke innovasjonsmiljøer. Virkemidlene skal bidra til å utnytte og utvikle unik norsk kompetanse og mangfoldet i befolkningen. Det er derfor også et mål å øke kvinners deltakelse i næringslivet, som bedriftseiere, ledere og styrerepresentanter.

Kap. 920 Norges forskningsråd

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005
50	Tilskudd	844 535	860 500	896 000
	Sum kap 920	844 535	860 500	896 000

Post 50 Tilskudd

Virksomhetsbeskrivelse

Norges forskningsråd er regjeringens sentrale forskningspolitiske organ. Det er organisert som et nettobudsjettert forvaltningsorgan og er administrativt underlagt Utdannings- og forskningsdepartementet. Forskningsrådet finansierer et stort mangfold av aktiviteter. Vesentlige deler av forskningen har en nær tilknytning til innovasjon og næringsutvikling. Forskningsrådet er også en viktig aktør for finansiering av grunnleggende forskning. I tillegg finansierer Forskningsrådet anvendt forskning for å supplere næringslivet der det selv ikke satser av hensyn til risiko eller manglende lønnsomhet på kort sikt.

Det overordnede målet med bevilgningen over Nærings- og handelsdepartementets budsjett til Norges forskningsråd er å stimulere til økt innovasjon og verdiskaping i næringslivet. Bevilgningene til Forskningsrådet går til brukerstyrt forskning, strategisk forskning, innovasjonstiltak og infrastrukturtiltak. Forsknings- og utviklingsaktiviteten som finansieres, skal bidra til å utvikle et internasjonalt konkurransedyktig og kunnskapsbasert næringsliv.

Norges forskningsråd ble omorganisert 1. september 2003. Den nye organisasjonen er organisert i tre divisjoner: Divisjon for vitenskap, Divisjon for store satsinger og Divisjon for innovasjon. Omorganiseringen av Forskningsrådet har som en sentral målsetting å få økt fokus på innovasjon. Den nye strukturen skal bidra til større fokus på internasjonalt forskningssamarbeid generelt og deltakelse i EUs rammeprogram for forskning og teknologisk utvikling spesielt.

Det er innledet et tett samarbeid mellom Norges forskningsråd og Innovasjon Norge. Forskningsrådet har økt sin regionale tilstedeværelse gjennom egne ansatte ved sju av Innovasjon Norges distriktskontorer.

Resultatrapport 2003

Bevilgning fordelt på underposter

(i 1 000 kr)

Underpost	Betegnelse	Bevilgning 2003
50.1	Næringsrettet brukerstyrt forskning	303 725
50.2	Næringsrettet strategisk forskning	207 060
50.3	Innovasjon	99 600
50.4	Infrastrukturtiltak	234 150
	Sum post 50	844 535

Underpost 50.1 Næringsrettet brukerstyrt forskning

Det overordnede målet med næringsrettet brukerstyrt forskning er å stimulere til økt verdiskaping og oppmuntre bedrifter med mindre FoU-erfaring til å bygge opp nødvendig FoU-kompetanse og utviklingsaktivitet. Brukerstyrt forskning er mer markedsnær enn de langsiktige aktivitetene i den strategiske forskningen. Totalt deltok 918 norske

bedrifter i ulike FoU-programmer innenfor Forskningsrådets brukerstyrte programmer i 2003.

Den brukerstyrte forskningen utløser betydelig innsats fra næringslivet selv. Det er det mest effektive direkte virkemiddelet for å stimulere til økt forskningsinnsats. I 2003 finansierte Nærings- og handelsdepartementet vel 300 mill. kroner til brukerstyrt forskning i Forskningsrådet av en samlet finansiering på ca. 1,4 mrd. kroner. Av den offentlige innsatsen bidro departementene med 513 mill. kroner, mens andre offentlige midler utgjorde ca. 21 mill. kroner. Næringslivet bidro med ca. 740 mill. kroner.

Det har vært et mål å innrette den brukerstyrte forskningen i mer strategisk retning gjennom å støtte flere kompetanseprosjekter med brukermedvirkning. Brukerstyrt forskning er også en viktig finansieringskilde for et betydelig antall doktorgrader og doktorgradsstipendiater. Dette er viktig for rekruttering og fornyelse innen fagområder som er viktige for næringsutviklingen og bidrar til tettere samhandling mellom næringsliv og akademia.

Nærmere 70 pst. av de brukerstyrte prosjektene inneholdt ulike former for internasjonalt samarbeid. Dette inkluderer blant annet 17 EUREKA-prosjekter med en samlet bevilgning på 15,9 mill. kroner, 23 EUREKA-forprosjekter med en samlet bevilgning på 3,3 mill. kroner og 114 EU-forprosjekter med en samlet bevilgning på 17 mill. kroner. EUREKA er et europeisk nettverk for mer markedsnær forskning enn den som finansieres gjennom EUs rammeprogram for forskning og teknologi.

Den næringsrettede brukerstyrte forskningen var i 2003 inndelt i åtte sektorer. Fordelingen av midlene på de ulike sektorene er vist i tabellen nedenfor.

Fordeling av midler på de ulike sektorene innenfor næringsrettet brukerstyrt forskning i 2003

(beløp i 1 000 kr)

Sektor	Bevilgning NHD	Samlet finansiering	NFRs andel av total FoU-innsats (i pst.)
Maritim og offshore	24 000	74 012	38
Olje og gass	7 500	128 420	42
Informasjons- og kommunikasjonsteknologi (IKT)	82 800	288 252	40
Tjenesteyting, handel og logistikk	24 900	125 631	44
Energi, miljø, bygg og anlegg	28 500	382 143	45
Prosessindustri og biomedisin	44 425	148 360	35
Vareproduksjon og materialforedling	66 100	158 357	42
Marine og biologiske ressurser	25 500	153 800	60
Sum næringsrettet brukerstyrt forskning	303 725	1 458 975	44

Om lag halvparten av midlene til sektoren *maritim virksomhet og offshore-operasjoner* er i 2003 brukt til å videreføre prosjekter innenfor FoU-områdene sjøtransport/logistikk, skipsdrift, skipsbygging og utstyrsindustri. Disse aktivitetene videreføres nå innenfor innovasjonsprogrammet MAROFF. Den øvrige innsats har vært rettet mot verdikjede- og klyngeprosjekter innenfor fem innovasjonsområder i programmet Seaways 2010. Det har vært norsk deltakelse i internasjonale prosjekter og nettverk innenfor sentrale felt som sikkerhet, elektronisk infrastruktur og logistikk. Det har vært lagt opp til et samvirke mellom nasjonal satsing og deltakelse i EU-prosjekter.

Innen *olje og gass* har det vært viktig å styrke aktørenes konkurransekraft. Forskningsrådet har spesielt støttet FoU-prosjekter i nyetablerte bedrifter. Olje og gass programmet har hatt en spesiell fokus på temaene prosessering, flerfase- og brønntransport samt reservoar- og utvinningsteknologi. I programmet utvikles nye metoder for å finne mer petroleum og for å øke utvinningsgraden ved produksjon av olje og gass. Nye prosesser og metoder bidrar til etablering av ny næringsvirksomhet og økt eksport av petroleumsrelaterte varer og tjenester.

Storparten av bevilgningene til den brukerstyrte *IKT-forskningen* ble disponert av Innovasjonsprogrammet IKT. Programmet skal bidra til IKT-basert verdiskaping i Norge og retter seg primært mot FoU-behov i IKT-næringssektoren, men skal også fremme utviklingen av innovative IKT-anvendelser i andre næringer. Resterende del av bevilgningen bidro til delfinansiering av programmene tjenesteyting, handel og logistikk (se neste

sektor), IKT i medisin og helsetjeneste og kommunikasjon og medier.

Sektor for *tjenesteyting, handel og logistikk* hadde i 2003 forskningsaktiviteter innenfor følgende fire fokuserte områder: Logistikk- og transporttjenester, nye handels- og distribusjonsformer, kunnskapsintensive tjenester og fleksible arbeidsformer og IKT-baserte tjenester. Alle prosjektene i sektoren er nettverksprosjekter og det var internasjonal deltakelse i hvert prosjekt.

Innen *energi, miljø, bygg og anlegg* har aktiviteten i hovedsak vært rettet inn mot fornybare energikilder og energiteknologier. Virksomheten har vektlagt etablering av ny næringsvirksomhet basert på forskningsresultatene.

Innenfor sektor for *prosessindustri og biomedisinsk industri* ble midlene likt fordelt mellom støtte til fremveksten av biomedisinsk industri og til utvikling og økt produksjon av kundetilpassede spesialprodukter, utvikling av miljøriktige og mer effektive prosesser og fremvekst av en industri basert på produksjon av nye materialer.

Innen sektor for *vareproduksjon og materialforedling* har innsatsen vært rettet inn mot norsk vareproduserende industri. Aktiviteten har vært knyttet til utfordringer innenfor økt videreforedling av lettmetaller, plast og plastkompositter, effektive organisasjonsformer, markedsrettet innovasjon, effektiv produksjon og smart distribusjon. 88 pst. av prosjektene innebærer internasjonalt samarbeid.

Bevilgningen til sektor for *marine og biologiske ressurser* er kanalisert til prosjekter i næringsmiddelindustrien, marin bioteknologi og landbruk. Forskningsrådet har bl.a. gitt støtte til utvikling av nye innfrysningsmetoder og plastemballering av fisk, og nye typer fiskefôr. Det ble lagt stor vekt på å øke produktiviteten og redusere kostnadene i disse prosessene.

Underpost 50.2 Næringsrettet strategisk forskning

Strategisk forskning skal bidra til oppbygging av kompetanse og investeringer i utstyr, dvs. innsats av mer langsiktig, grunnleggende og tverrfaglig karakter som bidrar til å utvikle en kunnskapssektor som kan ivareta behovene til eksisterende og fremtidig næringsliv. Det er videre et mål å stimulere til FoU-samarbeid mellom bedrifter, mellom bedrifter og FoU-miljøer og til økt internasjonalt forskningssamarbeid. Innenfor strategisk forskning er virkemidlene strategiske nettverksprogrammer, strategiske instituttprogrammer (SIP), strategiske universitetsprogrammer (SUP) og spesielle satsinger (mikroteknologi og Simulasenteret).

I 2003 var følgende områder prioritert: IKT-forskning, bioteknologi og materialteknologi. I tillegg ble det bevilget midler til andre viktige kompetansefelt. Strategisk næringsrettet forskning finansierer også et høyt antall doktorgrader og postdoktor. Sammenliknet med 2002 er det en økning i antall doktorgrader på nærmere 10 pst. Antall postdoktorer viser også en økning fra 2002 til 2003. Dette indikerer at det har lyktes å målrette kompetanseoppbyggingen gjennom strategiske universitets- og instituttprogrammer. Det ble i 2003 avlagt totalt 287 doktorgrader med finansiering fra Forskningsrådet, og over 20 pst. av disse var finansiert av bevilgningen over Nærings- og handelsdepartementets budsjett.

Fordelingen av midlene på de fire sektorene som Nærings- og handelsdepartementet finansierer, er vist i tabellen nedenfor.

Fordeling av midler på de ulike sektorene innenfor næringsrettet strategisk forskning i 2003

(i 1 000 kr)

Sektor	Bevilgning
Informasjons- og kommunikasjonsteknologi (IKT)	95 000
Bioteknologi	25 000
Materialforskning	23 000
Andre nasjonalt viktige kompetansefelt	64 060
Sum næringsrettet strategisk forskning	207 060

Innenfor *informasjons- og kommunikasjonsteknologi* har innsikt i det fundamentale grunnlaget for IKT som basis for næringsutvikling vært hovedformålet. De tre kjerneområdene (i) mikroteknologi og annen teknologi som danner det fysiske grunnlaget for IKT-systemer, (ii) teknologi for programvareutvikling og (iii) kommunikasjonsteknologi og -infrastruktur har stått i fokus. Bevilg-

ningen har bl.a. blitt brukt til Simulasentret, programmene IKT 2010, Beregningsorientert matematikk i anvendelser (BeMatA) og Sikkerhets- og sårbarhetsforskning.

I samsvar med Nærings- og handelsdepartementets prioriteringer har aktiviteten i 2003 innen *bioteknologi* vært rettet mot oppbygging av gode grunnforskningsmiljøer innenfor næringsrettet bioteknologi. Dette er også fulgt opp ved tildeling av midler til programmet Grunnleggende næringsrettet bioteknologi , seks strategiske teknologiprogrammer, fem strategiske universitetsprogrammer og et strategisk instituttprogram.

Innen *materialteknologi* har satsing på strukturelle materialer, videreforedling og bruk av lettmetaller, plast og plastkompositter og funksjonelle materialer stått sentralt. Forskningsrådets bevilgninger i 2003 var knyttet til ni strategiske teknologiprogrammer, og det ble startet fire nye strategiske teknologiprogrammer.

Innen området *andre nasjonalt viktige kompetansefelt* er det bevilget midler til teknologiprogrammer som er av stor nasjonal betydning og som bæres frem av tunge kunnskaps- eller teknologimiljøer. Dette dreier seg om prosessteknologi, marin teknologi, bygg- og miljøteknikk og produktivitet, markedsføring og ledelse. Bevilgningene er knyttet opp mot 24 strategiske teknologiprogrammer, seks universitetsprogrammer og 18 instituttprogrammer. I 2003 ble det påbegynt fem nye instituttprogrammer og ett nytt universitetsprogram.

Antall strategiske universitets- og instituttprogrammer (SUP og SIP) og nettverksprogrammer er vist i tabellen nedenfor:

Antall SUP, SIP og nettverksprogrammer finansiert etter sektor i 2003

	SUP	SIP	Nettverks-program	Sum
Informasjons- og kommunikasjonsteknologi	7	8	3	18
Bioteknologi	1	5	1	7
Materialforskning	6	3	0	9
Andre nasjonalt viktige kompetansefelt	6	18	0	24
Sum	20	34	4	58

Underpost 50.3 Innovasjon

Underposten Innovasjon er delt inn i tre sektorer: Brobygging, Kommersialisering av FoU-resultater og Kunnskapsgrunnlaget for nærings- og innovasjonspolitikken. Tiltakene under de to første sektorene skal bidra til å rekruttere nye FoU-bedrifter, øke kommersialiseringen fra FoU-miljøene og bidra til å styrke kunnskapsinstitusjonenes evne til å samarbeide med næringslivet og bidra til nyskaping. Infrastruktur, nettverk og incentiver er stikkord for disse aktivitetene. Resultatene av virksomheten i 2003 var bl.a. 102 nye forskningsbaserte bedrifter, 101 patenter, 359 nye produkter, prosesser eller tjenester og antall deltakende bedrifter var om lag 1 550. Antall involverte FoU-miljøer var 143. Tallene for 2003 er noe høyere enn 2002. Dette skyldes at det bl.a. er etablert et positivt samspill med SkatteFUNN-ordningen. Andelen som er finansiert av private midler har økt i forhold til tidligere, og utgjør for 2003 nær 50 pst. Fordelingen av midlene på de tre sektorene som er finansiert over Nærings- og handelsdepartementets budsjett, er vist i tabellen nedenfor.

Fordeling av midler til de ulike sektorene innenfor innovasjon i 2003

(beløp i 1 000 kr)

Sektor	Bevilgning fra NHD	Samlet NFR-finansiering	NFRs andel av total FoU-innsats (i pst.)
Brobygging	37 000	65 224	33
Kommersialisering av FoU	46 000	61 776	50
Kunnskapsgrunnlaget for nærings- og innovasjonspolitikken	16 600	39 493	100
Sum Innovasjon	99 600	166 493	46

Innen *Brobygging* har man vektlagt å utvikle regionale innovasjonssystemer, styrke småbedrifters FoU-kompetanse og å stimulere kunnskapsinstitusjonene til å orientere seg mot denne typen bedrifter. Programmene (TEFT, Næringsrettet høgskolesatsing, Verdiskaping 2010 og ARENA i samarbeid med Innovasjon Norge) er nasjonale satsinger med regional organisering og er samfinansiert med midler over Kommunal- og regionaldepartementets og Utdannings- og forskningsdepartementets budsjett. Innen Brobygging var det i 2003 flere deltakende FoU-miljøer og bedrifter enn i 2002.

For *Kommersialisering av FoU* har den sentrale aktiviteten vært knyttet til FORNY-programmet som skal bidra til å realisere FoU-institusjonenes idépotensial, både ved å stimulere idévirksomheten og gjennom kommersialisering. FORNY ble samfinansiert med Statens nærings- og distriktsutviklingsfond. En nylig gjennomført evaluering av kommersialiseringsenhetene under FORNY viser at virksomheten har høy utløsningseffekt med hensyn til gjennomførte kommersialiseringer. Verdiskapingen er større enn de offentlige midlene som er satt inn i ordningen, og verdiskaping og sysselsetting som kan relateres til ordningen øker for hvert år.

Innen sektoren *Kunnskapsgrunnlaget for nærings- og innovasjonspolitikken* har fokus vært å styrke det teoretiske og empiriske beslutningsgrunnlaget for nærings- og innovasjonspolitikken. Forskningen har gitt kunnskap om bl.a. innovasjon, globalisering og teknologiske endringer i samfunnet. I 2003 omfatter feltet følgende programmer: Kunnskapsgrunnlaget for nærings- og innovasjonspolitikken (KUNI), Arbeidslivsforskning, og Regional utvikling.

50.4 Infrastruktur

Denne underposten omfatter grunnbevilgninger til forskningsinstituttene, støtte til bygg og utstyr, evalueringer, COST-samarbeidet som er et vitenskapelig og teknologisk forskningssamarbeid med EU og en rekke andre land, Fransk-norsk stiftelse og EUs rammeprogram for forskning og teknologi. Videre omfatter underposten øremerkede midler til Haldenprosjektet, de øvrige nukleære aktivitetene på Kjeller, flytting av radioaktivt avfall fra Kjeller til Himdalen, drift av Kombinert Lager og Deponi for lavt og middels radioaktivt avfall (KLDRA) i Himdalen, støtte til Teknologirådet og administrasjon av skattefradragsordningen for næringslivet. Fordelingen av midlene til de ulike aktivitetene er vist i tabellen nedenfor.

Fordeling av midler på de ulike aktiviteter innenfor infrastrukturtiltak i 2003

(i 1 000 kr)

Sektor	Bevilgning
Teknisk-industrielle og samfunnsvitenskapelige FoU-institutter	95 400
Regionale FoU-institutter	34 200
Haldenprosjektet og annen nukleær virksomhet	60 000
KLDRA Himdalen	6 100
Teknologirådet	6 100
Administrasjon av SkatteFUNN-ordningen	20 000
Andre infrastrukturtiltak	12 350
Sum infrastrukturtiltak	234 150

Formålet med bevilgningene til instituttene er å bygge opp nødvendig faglig kompetanse for industriell utvikling og forsvarlig ressursutnyttelse. Det er viktig at instituttene har en sunn økonomi og at de har evne til å gjennomføre komplekse prosjekter (ofte med flere partnere). Videre at de har en kunnskaps- og kompetansebase som har en faglig kvalitet og profil og en tilstrekkelig kapasitet til å betjene et næringsliv med ulike behov.

De *teknisk-industrielle instituttene* fikk 87,1 mill. kroner i grunnbevilgninger inkludert midler til EU-posisjonering i 2003, mens *de samfunnsvitenskapelige instituttene* mottok 8,3 mill. kroner. Bevilgninger ble gitt til de teknisk-industrielle instituttene Christian Michelsen Research (CMR), Institutt for energiteknikk (IFE), Norsk Marinteknisk Forskningsinstitutt (MARINTEK), Norsk Byggforskningsinstitutt (NBI), Norges Geotekniske Institutt (NGI), The Norwegian Seismic

Array (NORSAR), NORUT-GRUPPEN AS, Norsk Regnesentral (NR), Rogalandsforskning, SINTEF, SINTEF Energy, SINTEF Petro og Telemark teknisk-industrielle utviklingssenter (TEL-TEK) og til de to samfunnsvitenskapelige forskningsinstituttene Stiftelsen for samfunns- og næringslivsforskning (SNF) og Transportøkonomisk Institutt (TØI).

De teknisk-industrielle instituttene viser et svakt positivt driftsresultat i 2003 med om lag 16 mill. kroner. Til sammenligning hadde de et negativt driftsresultat i 2002. Den negative trenden synes dermed å være snudd. De teknisk-industrielle instituttene hadde en total omsetning i 2003 på 2,8 mrd. kroner, en økning på ca. 200 mill. kroner i forhold til 2002.

Utviklingen preges av fortsatt stagnasjon i oppdragsinntekter fra norsk næringsliv; mens det er vekst i oppdragsinntekter fra Forskningsrådet, offentlig forvaltning og fra utlandet. De totale prosjektinntektene fra utlandet, inkludert EU, utgjorde 21 pst. Instituttenes muligheter til å delta i EU-prosjekter har bedret seg vesentlig etter at det nå er innført en ordning med samfinansiering fra Forskningsrådet til de prosjektene som blir innvilget av EU. De teknisk-industrielle instituttenes egenandel i EU-prosjekter har vært om lag 33 pst. de siste årene.

Driftsresultatet i 2003 er negativt både for SNF og TØI med til sammen 3,9 mill. kroner. Begge instituttene hadde et positivt driftsresultat i 2002. Det svekkede resultatet skyldes at oppdragsmarkedet i 2003 var vanskelig.

De *regionale forskningsinstituttene* er: Agderforskning, Møreforskning, Nordlandsforskning, Nord-Trøndelagsforskning, Norut NIBR Finnmark AS, Norut Samfunnsforskning AS, Rogalandsforskning-samfunn, Telemarksforskning Bø, Telemarksforskning Notodden, Vestlandsforskning, Østfoldforskning og Østlandsforskning.

Den samlede basisbevilgningen til de *regionale forskningsinstituttene* i 2003 var på 34,2 mill. kroner. Av bevilgningen gikk 19 mill. kroner til grunnbevilgninger, det samme som de tre foregående år. I 2003 hadde alle de regionale forskningsinstituttene SIP-midler. Til sammen ble 18 SIP-finansiert av Forskningsrådets midler. Et hovedformål med de strategiske instituttprogrammene innen denne sektoren er å styrke instituttforskningens næringsrelevans.

Ved de regionale instituttene ble det utført til sammen 285 forskerårsverk i 2003. Dette er en liten økning i forhold til 2002. De totale inntektene utgjorde 239,2 mill. kroner. De regionale instituttene hadde et samlet negativt driftsresultat på 8,4 mill. kroner. Selv om driftsresultatet fremdeles er svakt, er det noe bedre enn driftsresultatet på minus 15,9 mill. kroner i 2002.

Haldenprosjektet (The OECD Halden Reactor Project, Haldenprosjektet) driver forskning på nukleærteknologi, nukleær sikkerhet/pålitelighet og fysikk/materialer. Det er det største internasjonale forskningsprosjekt med sete i Norge. Prosjektet startet i 1958 og omfatter i dag en internasjonal stab på rundt 270 personer fra om lag 100 organisasjoner i over 20 medlemsland. Prosjektet administreres av Institutt for energiteknikk (IFE). Staten har bidratt med et årlig øremerket tilskudd på 25 mill. kroner.

I tråd med St.meld. nr. 22 for 1998–99 Videreføring av Haldenprosjektet, ble Konsekvensutredningsutvalget oppnevnt i november 2003. En eventuell forlengelse avhenger bl.a. av om sikkerheten fremdeles blir vurdert som tilfredsstillende. Utvalgets mandat er å vurdere om og hvordan de viktige samfunnsoppgaver som prosjektet ivaretar, kan bevares og videreføres den dagen Haldenreaktoren stenges for godt. Reaktoren har konsesjon til 31. desember 2008.

Bevilgningen til *annen nukleær virksomhet* ved IFE Kjeller var i 2003 på 35 mill. kroner. Virksomheten på Kjeller er knyttet til forskningsreaktoren JEEP II og omfatter i hovedsak grunnforskning i fysikk (materialforskning), virksomheten ved isotoplaboratoriet og bestrålingsteknologi. Grunnforskningen i fysikk drives i samarbeid med Universitetet i Oslo. Et betydelig antall studenter og utenlandske forskere deltar. Isotoplaboratoriet drives i dag som et nasjonalt apotek for radioaktive legemidler. I Gammabestrålingsanlegget drives forsøksvirksomhet for anvendelser innen næringsmiddelbehandling, biologi og strålingsbestandig elektronikk. Det utføres en betydelig innsats vedrørende miljø- og stråleverntjenester på Kjeller.

Kombinert lager og deponi for lav og middels radioaktivt avfall, *KLDRA Himdalen*, eies av Statsbygg, men drives av IFE på oppdrag fra Nærings- og handelsdepartementet. I 2003 ble det bevilget 6,1 mill. kroner til drift av KLDRA Himdalen. Arbeidet med å grave opp, reemballere og transportere gammelt, behandlet atomavfall fra Kjeller til Himdalen ble avsluttet i løpet av 2003. Fremdeles gjenstår imidlertid mye gammelt, ubehandlet avfall.

Teknologirådet er et uavhengig, rådgivende organ for teknologivurdering og fremsynsanalyser. Arbeidsformen er prosjektbasert. I 2003 prioriterte Teknologirådet bl.a. digitale nett, IKT og personvern og fremtidens boligoppvarming.

SkatteFUNN-ordningen er blitt godt mottatt i næringslivet, og ordningen har vist seg å være et etterspurt virkemiddel for å generere næringsret-

tet FoU-aktivitet. Norges forskningsråd administrer ordningen og samarbeider med Innovasjon Norge i gjennomføringen. Skattemyndighetene har ansvar for de økonomiske forhold gjennom bedriftenes skatteoppgjør.

I 2003 ble SkatteFUNN gjort tilgjengelig for alle bedrifter uavhengig av størrelse og salgsinntekt. Etter denne regelendringen fikk store bedrifter adgang til SkatteFUNN. Prosjekter fra bedrifter med mer enn 100 ansatte utgjorde hele 10 pst. av prosjektporteføljen og 12 pst. i prosjektverdi.

I 2003 kom det totalt inn 4 769 søknader, hvorav 3 494 ble godkjent. Disse prosjektene har et totalbudsjett på ca. 5,6 mrd. kroner. Det samlede anslåtte prosjektvolumet er estimert til 9,5 mrd. kroner med et anslått skatteproveny på ca. 1,6 mrd. kroner. Hoveddelen av prosjektene gjelder forskning i de enkelte bedriftene. Forskningstjenester innkjøpt fra godkjente forskningsinstitusjoner hadde en budsjettert verdi på 610 mill. kroner fordelt på 1 280 prosjekter samlet for 2002 og 2003. Dette er mer enn en dobling både i antall og volum sammenlignet med 2002. Alle bransjer og sektorer av næringslivet er representert med godkjente søknader i 2003. Det er IKT/elektronikk og forretningsmessig tjenesteyting som utmerker seg med flest søknader.

På oppdrag av Forskningsrådet ble det i 2003 gjennomført en spørreundersøkelse om bedriftenes FoU-engasjement generelt og erfaringene med SkatteFUNN spesielt. Undersøkelsen viste at 64 pst. mente at FoU er viktig for fremtidig verdiskaping og at kjennskapen til SkatteFUNN har økt markant.

Andre infrastrukturtiltak omfatter forprosjektmidler til bedrifter og institutter som forbereder deltakelse i EUs rammeprogram for forskning og teknologi og midler til Fransk-Norsk Stiftelse (FNS), som støtter bilateralt forskning- og teknologisamarbeid mellom Frankrike og Norge.

Forskningsrådet har fått delegert det operative ansvaret for arbeidet med EUs rammeprogram for forskning og teknologi, og gir informasjon og veiledning om norsk deltakelse i rammeprogrammet til potensielle søkere. Dette er av avgjørende betydning for den norske deltakelsen. Forskningsrådet styrket sitt internasjonale arbeid i 2003 gjennom opprettelse av en egen enhet for internasjonal virksomhet. Enheten dekker det internasjonale arbeidet generelt og EU-samarbeidet spesielt. Koordineringsansvaret for norsk deltakelse i rammeprogrammet ble 1. januar 2004 overført fra Nærings- og handelsdepartementet til Utdannings- og forskningsdepartementet. Nærings- og handelsdepartementet tok i 2003 initiativ til å gjennomføre en evaluering av norsk deltakelse i EUs 5. rammeprogram i samarbeid med Utdannings- og forskningsdepartementet og Forskningsrådet. EUs rammeprogram er det mest betydningsfulle internasjonale forskningssamarbeidet Norge deltar i. Evalueringsrapporten viser at Norges deltakelse i 5. rammeprogram har vært vellykket med hensyn til deltakelse. Norske institusjoner deltok i 1 086 ulike EU-prosjekter (7 pst. av alle prosjekter). Norske deltakere mottok 2 mrd. kroner fra EU. Deltakelsen i rammeprogrammet gir tilgang til prosjekter med totalbudsjett på 19 mrd. kroner. Rapporten peker på behovet for en sterkere sammenkobling og integrasjon av nasjonale FoU- og innovasjonsprogrammer med deltakelsen i rammeprogrammet. Rapporten anbefaler at Forskningsrådet bør vurdere hvordan norsk deltakelse i EU-forskning kan inngå i nye nasjonale forskningsprogrammer. Utdannings- og forskningsdepartementet vil ta hovedansvaret for det videre oppfølgingsarbeid knyttet til rapporten.

Mål og strategier

Den overordnede målsettingen bevilgningen over Nærings- og handelsdepartementets budsjett til næringsrettet FoU (inkluderer brukerstyrt og strategisk forskning og innovasjons- og infrastrukturtiltak) gjennom Forskningsrådet er å bidra til et internasjonalt konkurransedyktig og kunnskapsbasert norsk næringsliv for å sikre størst mulig verdiskaping.

- Følgende strategier er viktige for å nå dette målet:
- bidra til at flere bedrifter innoverer og styrker sin FoU- innsats
- utvikle et mer kunnskapsintensivt næringsliv gjennom større grad av kommersialisering av FoU-resultater
- målrette eksisterende virkemidler slik at disse, i samspill med SkatteFUNN-ordningen, mest mulig effektivt bidrar til verdiskaping og innovasjon i næringslivet
- stimulere til FoU-samarbeid mellom bedrifter og FoU-miljøer, både når det gjelder universiteter, høyskoler og institutter, i verdikjeder og klynger
- bedre integrering mellom EUs rammeprogram for forskning og teknologi og de nasjonale forskningsprogrammer
- øke den norske deltakelsen i det europeiske forskningssamarbeidet og i EUREKA
- legge til rette for bilateralt næringsrettet forskningssamarbeid på områder av særlig interesse for norsk næringsliv

Bevilgningsforslaget for 2005 prioriterer næringsrettet brukerstyrt forskning som er det tiltaket som mest effektivt utløser egen FoU-innsats i næringslivet. Det foreslås å styrke internasjonalt forskningssamarbeid ved å øke bevilgningene til samfinansiering av EU-prosjekter. Videre foreslås det å bevilge midler til Næringslivets idéfond for NTNU. Det legges spesielt vekt på at de ulike virkemidlene skal bidra til innovasjon, styrket deltakelse fra bedrifter og forskningsmiljøer i internasjonalt forskningssamarbeid og et tettere samarbeid mellom næringsliv og utdannings- og forskningsinstitusjoner. Det er videre viktig å sikre bedre utnyttelse av resultater av forskningsinnsatsen. I Forskningsrådets satsing på store tverrgående programmer er det viktig å utnytte synergimulighetene mellom grunnforskning og næringsrettet forskning. Det legges til grunn at deler av den eksisterende programaktiviteten innenfor de ulike virkemidlene faller innenfor rammen av de store, tverrgående programmene. Store programmer er et nytt virkemiddel i Forskningsrådet på områder der det er nødvendig med en konsentrert og helhetlig FoU-innsats. Store programmer er også viktig virkemiddel for å realisere de tematiske satsingene i forskningsmeldingen.

Innenfor den internasjonale satsingen skal deler av midlene brukes til nasjonal samfinansiering av forskningsinstituttenes deltakelse i godkjente EU-prosjekter og til å følge opp den bilaterale forskningsavtalen med Japan. Norges forskningsråd skal ha et nært samarbeid med Innovasjon Norge på strategisk og operativt nivå for å sikre best mulig sammenheng og synergi til beste for næringslivets innovasjonsarbeid.

Budsjettforslag 2005

For 2005 foreslås det en bevilgning til Norges forskningsråd på 896 mill. kroner. 35,9 mill. kroner av bevilgningen over kap. 920 post 50 er trukket ut. Dette er i samsvar med forutsetningene ved omleggingen av fordelingen av overskuddet fra Norsk Tipping A/S, jf. Innst. O. nr. 44 for 2001–2002. Uttrekket er erstattet med tilsvarende midler fra kap. 3286 Fondet for forskning og nyskaping, post 80 Avkastning, på Utdannings- og forskningsdepartementets budsjett. Bevilgningen foreslås fordelt som følger:

Post 50 Tilskudd

(i 1 000 kr)

Underpost	Betegnelse	Regnskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005
50.1	Næringsrettet brukerstyrt forskning	303 725	324 800	348 700
50.2	Næringsrettet strategisk forskning	207 060	194 560	180 000
50.3	Innovasjonstiltak	99 600	93 900	95 000
50.4	Infrastruktur	234 150	247 240	272 300
	Sum post 50	844 535	860 500	896 000

Det foreslås en tilsagnsfullmakt på 107,5 mill. kroner, jf. Forslag til vedtak VII, 1. Inntil 140 mill. kroner av bevilgningen for 2005 forutsettes å dekke tilsagnsfullmakten for 2004. 32,5 mill. kroner av tilsagnsfullmakten er knyttet til Haldenprosjektet, jf. omtale under underpost 50.4.

Underpost 50.1 Næringsrettet brukerstyrt forskning

Den næringsrettede brukerstyrte FoU-innsatsen er mer produktrettet, markedsorientert og har en kortere tidshorisont enn de langsiktige aktivitetene i den strategiske satsingen. Det foreslås å styrke den næringsrettede brukerstyrte forskningen for å bedre bedriftenes internasjonale konkurranseevne og øke deres evne til deltakelse i internasjonalt forskningssamarbeid. Næringsliv og FoU-miljøer må stimuleres til å delta i internasjonalt samarbeid gjennom EUs 6. rammeprogram for forskning og teknologi, EUREKA og Nordisk Industrifond. Aktiv deltakelse i internasjonale nettverk vil gi økt kompetanse. Satsingen foreslås inndelt som følger:

(i 1 000 kr)

Sektor	Fordeling 2003	Fordeling 2004	Forslag 2005
Maritim og offshore	24 000	29 000	30 000
Olje og gass	7 500	6 500	7 000
Informasjons- og kommunikasjonsteknologi (IKT)	82 800	89 000	101 200
Tjenesteyting, handel og logistikk	24 900	26 800	29 000
Energi, miljø, bygg og anlegg	28 500	28 000	28 500
Prosess- og biomedisinsk industri	44 425	47 000	49 000
Vareproduksjon og materialforedling	66 100	71 500	74 000
Marine og biologiske ressurser	25 500	27 000	30 000
Sum næringsrettet brukerstyrt forskning	303 725	324 800	348 700

Maritim og offshore

Satsingen er et sentralt element i å videreutvikle den maritime sektor som en viktig nasjonal klynge. Gjennom de brukerstyrte aktivitetene, basert på nettverksoppbygging og tilførende løsninger, oppnås aktiviteter med høyt forskningsinnhold og deltakelse i internasjonalt samarbeid. I et nært samarbeid mellom næringen og forskningsmiljøer er det utarbeidet fem forslag til innovasjonssatsinger. Disse satsingene har stor nasjonal betydning og gjelder områder hvor vi har spesielle forutsetninger for å lykkes.

Satsingene har følgende mål:

- oppnå at norske verdikjeder for sjøtransport av passasjerer og gods skal være det mest attraktive transportalternativet mht. effektivitet, økonomi og miljøvennlighet (SAFESHIP)
- bidra til vitalisering og fornyelse av skipsbyggeteknikk og skipsdrift (MODSHIP)
- forbedre transporten av sjømat for å bidra til å øke verdiskapingen fra norsk sjømatnæring (FRESHFISH)
- oppnå effektiv utnyttelse av kunnskap og god bedriftsorganisering som følge av at IKT og globalisering gir nye muligheter til å operere i nettverk (NETPROFIT)
- utvikle verdikjeden for gass fra brønn til markeder som ikke kan nås med transport gjennom rørledning for å bidra til økt verdiskaping basert på norske gassressurser (INNOGAS)

Et gjennomgående trekk ved satsingen innenfor denne sektoren er at den har tilknytning til store nasjonale satsinger som IKT, det marine- og energiområdet. Kompetanseoppbygging står sentralt og satsingen forutsetter generelt langsiktighet.

Det foreslås avsatt 30 mill. kroner til næringsrettet brukerstyrt FoU innen Maritim og offshore i 2005.

Olje og gass

Norge har fortsatt betydelige petroleumsressurser. Disse er imidlertid mindre tilgjengelige enn tidligere og krever forbedret teknologi for å kunne utvinnes. FoU-innsatsen innen petroleumssektoren skal bidra til bedre utnyttelse av ressursene slik at oljeproduksjonen kan opprettholdes i minst 50 år og gassproduksjonen i minst 100 år til. For å sikre at sektoren forblir en vesentlig bidragsyter til bærekraftig vekst og finansiering av det norske velferdssamfunnet er det nødvendig å videreutvikle en internasjonalt konkurransedyktig norsk petroleumsnæring.

Sentrale temaer for forskning og innovasjon innen sektoren er:

- leting og økt utvinning, herunder nye borekonsept, smarte brønner og seismikk
- integrert produksjonsstyring fra reservoar til marked
- utvinningsteknologi
- havbunns- og nedihullsprosessering
- flerfasetransport
- konvertering av naturgass

Aktivitetene under Forskningsrådet på dette området finansieres med midler over budsjettene til Olje- og energidepartementet og Nærings- og handelsdepartementet. Forskningstemaene er knyttet opp mot de prioriteringene som er definert gjennom strategiarbeidet olje og gass i det 21. århundre (OG21). INTSOK, som er etablert for å arbeide med internasjonalisering av norsk sokkel, er også alliansepartner for Forskningsrådet i

arbeidet med internasjonalisering av norsk petroleumsrelatert teknologi.

Det foreslås avsatt 7 mill. kroner til næringsrettet brukerstyrt FoU innen Olje og gass i 2005.

Informasjons- og kommunikasjonsteknologi (IKT)

Utnyttelse av IKT har avgjørende betydning for næringslivets og samfunnets utvikling, i tillegg til innovasjon og verdiskaping. Det nasjonale kunnskapsnivået innen IKT er avgjørende for samfunnsnytten av IKT. En robust og fremtidsrettet IKT-kunnskap krever forskning av et solid omfang. Dette er grunnlaget for valg av IKT som ett av de prioriterte temaer i norsk forskning, jf. St.meld. nr. 39 for 1998–99 Forskning ved et tidsskille. IKT er viktig, ikke bare som selvstendig vitenskap, men også som verktøy for andre forskningsfelt. Nærings- og handelsdepartementet fremla i 2003 en strategi for IKT-forskningen i 2003 og 2004, der en styrket ressurstildeling til *brukerstyrt anvendt IKT-forskning* ble prioritert. En ny strategi for 2005 og 2006 forberedes i samarbeid med Forskningsrådet. Strategien vil bli forankret i den nye forskningsmeldingen som vil bli fremmet av regjeringen våren 2005.

Det nye store IKT-programmet Kjernekompetanse og verdiskaping i IKT (VERDIKT) tar utgangspunkt i IKTs rolle som innovasjonsbærer og som grunnleggende betydning for næringsutvikling. Programmet skal videreføre og styrke en stor del av IKT-aktivitetene i Forskningsrådet. En rekke av disse vil helt eller delvis bli inkludert i VERDIKT, som vil bli finansiert med midler over budsjettene til Nærings- og handelsdepartementet, Undervisnings- og forskningsdepartementet og Samferdselsdepartementet.

Satsingen på elektronisk innhold og IKT for grupper med spesielle behov, bl.a. Forskningsrådets IT-program for funksjonshemmede, skal videreføres. Minst 10–12 pst. av IKT-programmets midler forutsettes benyttet til innholdsrelatert FoU, inklusiv IT for grupper med spesielle behov. IKT-programmet skal ha et koordineringsansvar for innholdssatsingen i de øvrige programmene.

Forskning knyttet til sikkerhet, pålitelighet og tillit i IKT-systemer og IKT-baserte tjenester overføres fra det strategiske til det brukerstyrte IKT-programmet i lys av denne forskningens høye grad av brukerstyring.

Det foreslås avsatt 101,2 mill. kroner til næringsrettet brukerstyrt FoU innen IKT i 2005.

Tjenesteyting, handel og logistikk

Mer enn halvparten av verdiskapingen i fastlands-Norge skjer i dag innen tjenesteytende næringer, utenom offentlig sektor. Kunnskapsintensive forretningsmessige tjenesteytende bedrifter har stor betydning for produktivitetsøkninger i andre deler av næringslivet.

Prioriterte forskningsaktiviteter innen tjenestesektoren er:

- verdiskaping i nettverk med fokus på logistikk- og transporttjenester
- kunnskapsintensive tjenester og fleksible arbeidsformer
- IKT-baserte tjenester, særlig tjenester med elektronisk innhold og nettbaserte og mobile tjenester

Det foreslås avsatt 29 mill. kroner til næringsrettet brukerstyrt FoU innen Tjenesteyting, handel og logistikk i 2005.

Energi, miljø, bygg og anlegg

I 2004 har sektoren gjennomgått en del forandringer i programstrukturen. Energidelen er lagt til en egen satsing, RENERGI. Den andre hoveddelen omfatter Bygg, Anlegg og Eiendom (BAE). Bygg-, anleggs- og eiendomsnæringen forvalter, vedlikeholder og utvikler en infrastruktur som er grunnlaget for de fleste andre aktiviteter i samfunnet. Utredninger utført av bygg- og anleggsnæringen og STEP-gruppen viser at det eksisterer et betydelig økonomisk potensial i økt satsing på FoU i BAE-næringen. Dette er bakgrunnen for at BAE fra 2004 gikk inn i en ny og innovasjonsrettet satsing gjennom programmet Forskningsbasert innovasjon i bygg og anlegg, FIBA. Sentrale forskningstemaer for FIBA vil være:

- ny kompetanse rettet mot produktivitet
- nye krav til funksjonalitet gjennom ny teknologi
- bærekraftig ressursbruk

Samlingen av energiforskningen gjør RENERGI til det mest sentrale offentlig finansierte energiforskningsprogrammet. Programmet faller inn under Forskningsrådets nyetablerte virkemiddel Store programmer. RENERGI får hoveddelen av sine midler over budsjettene til Olje- og energidepartementet, men Nærings- og handelsdepartementet har også deltatt i finansieringen. RENERGI-programmet har et nært samarbeid med ENOVA. Sentrale forskningsoppgaver i RENERGI vil være:

- gasskraft med CO_2-håndtering
- fornybare energikilder – energiproduksjon uten utslipp

- effektiv energibruk hos sluttbruker
- økt kunnskap om energisystemutfordringer
- hydrogen – produksjon, lagring og anvendelse
- bruk av naturgass til energiformål med vekt på småskala
- økt kunnskap om utviklingen av samfunnsmessige rammebetingelser, myndighetenes virkemiddelbruk og energimarkedenes funksjonsmåter
- optimal ressursutnyttelse ved miljøriktig vannkraftproduksjon

Det foreslås avsatt til sammen 28,5 mill kroner til næringsrettet, brukerstyrt FoU innen Energi, miljø, bygg og anlegg i 2005.

Prosess- og biomedisinsk industri

En betydelig andel av norsk prosessindustri er i dag basert på videreforedling av landets rike natur- og energiressurser. De sterke norske tradisjonene innenfor kjemibasert prosessindustri har bidratt til fremveksten av en norsk biomedisinsk industri. Nye materialer forventes å dominere produktutviklingen på de fleste områder i årene som kommer. Med den erfaring norsk prosessindustri har fra internasjonal forretningsdrift, og med sin kompetanse innenfor prosessteknikk inklusiv grunnleggende kjemi og fysikk, vil den være et godt utgangspunkt for å bygge opp og videreutvikle denne sektoren.

Hovedmålene er:

- bidra til fremvekst av norsk biomedisinsk industri
- bidra til utvikling av forskningsbaserte nyetableringer som er basert på nye materialløsninger og nanoteknologi
- stimulere til utvikling og økt produksjon av kundetilpassede spesialprodukter i prosessindustrien
- fremme utvikling av miljøriktige, ressursbesparende og mer effektive prosesser

Det foreslås avsatt 49 mill. kroner til næringsrettet brukerstyrt FoU innen Prosess- og biomedisinsk industri i 2005.

Vareproduksjon og materialforedling

Sektoren omfatter norsk vareproduserende industri i vid forstand, dvs. bygg og anlegg, næringsmiddelindustri, prosessindustri og maritim sektor. Det overordnede målet er å bidra til lønnsom vareproduksjon gjennom FoU på et høyt internasjonalt nivå. Prioriterte satsingsområder er:

- *effektive organisasjonsformer:* fremme forskning for å møte kunnskapsbehov i fremtidens virtuelle organisasjon
- *markedsrettet innovasjon:* integrasjon av design, produktutvikling og produksjon ved hjelp av avansert informasjonsteknologi og nytenkning innen bruk av materialer
- *lønnsom produksjon:* Utvikle nye, forbedrede og fleksible produksjonsprosesser
- *smart distribusjon:* videreutvikling av prinsipper for produksjonsplanlegging og logistikk som gjør produkter fremstilt i Norge konkurransedyktige på leveringstid og presisjon

Det foreslås avsatt 74 mill. kroner til næringsrettet brukerstyrt FoU innen Vareproduksjon og materialforedling i 2005.

Marine og biologiske ressurser

Bioteknologi er et sentralt verktøy for fremtidig verdiskaping. Implementering av bioteknologi vil gi et konkurransefortrinn i tradisjonell industri. I bioteknologiske bedrifter vil teknologien være ryggraden i nyetableringer. Det er viktig å bygge opp generell kompetanse innen bioteknologi samt utvikle produkter og tjenester for å møte utfordringene innenfor akvakultur. Aktiviteten forusettes å skje innenfor en etisk forsvarlig ramme.

Næringsmiddelindustrien utgjør 25 pst. av norsk industris brutto produksjonsverdi og 20 pst. av industrisysselsettingen. Bransjen står foran store utfordringer. Norge har i meget stor grad vært leverandør av marine råvarer med lav foredlingsgrad i et globalt marked. Forskning er avgjørende for å kunne komme frem til mer kostnadseffektive prosesser som i tillegg sikrer høy kvalitet og trygg mat. Marin sektor har et stort potensial for økt verdiskaping.

Forskningsrådets virksomhet skal bidra til å:

- styrke kunnskapsgrunnlaget som kan lede til bioteknologisk basert verdiskaping i næringslivet
- utnytte potensialet i funksjonell genomforskning til nasjonal verdiskaping basert på biologiske ressurser
- styrke kompetanse og innovasjonsevne i industrien som har basis i biologiske ressurser
- utvikle norske FoU-miljøer som kompetansebase på internasjonalt nivå med relevans for næringslivet
- bidra til økt foredlingsgrad av biologiske ressurser gjennom utvikling av kostnadseffektive prosesser og innovative produkter

Det foreslås avsatt 30 mill. kroner til næringsrettet brukerstyrt FoU innen Marine og biologiske ressurser i 2005.

Underpost 50.2 Næringsrettet strategisk forskning

Den næringsrettede strategiske forskningen prioriterer tre kompetansefelt: Informasjons- og kommunikasjonsteknologi, bioteknologi og materialteknologi. Felles for disse tre er bl.a. at det knytter seg store muligheter for verdiskaping og alle får meget stor oppmerksomhet internasjonalt. EU har bl.a. pekt ut IKT og bioteknologi som «teknologidrivere». Derfor er det svært viktig at norske kompetansemiljøer på feltene holder høy kvalitet og kan hevde seg i den internasjonale konkurransen. Øvrige satsingsområder forutsettes å ha stor nasjonal betydning, eksempelvis forskning knyttet til naturgitte forhold, miljøspørsmål og områder hvor vi har sterke kunnskaps- og industrielle miljøer. Det forutsettes at satsingen skal bidra til å styrke arbeidet med store programmer innen materialteknologi, IKT og marin forskning. Den strategiske forskningen foreslås inndelt som følger:

(i 1 000 kr)

Sektor	Fordeling 2003	Fordeling 2004	Forslag 2005
Informasjons- og kommunikasjonsteknologi (IKT)	95 000	90 000	80 000
Bioteknologi	25 000	25 000	24 000
Materialteknologi	23 000	23 000	22 500
Nasjonalt viktige kompetansefelt	64 060	56 560	53 500
Sum næringsrettet strategisk forskning	207 060	194 560	180 000

Informasjons- og kommunikasjonsteknologi (IKT)

Satsingen forutsettes konsentrert om de tre kjerneområdene mikroteknologi og -systemer, kommunikasjons- og programvareteknologi og informasjonssystemer. Midlene skal bl.a. nyttes til Simulasenteret (Fornebu) og programmene Grunnleggende IKT-forskning, Beregningsorientert matematikk i anvendelser og Sikkerhets- og sårbarhetsforskning. Det er behov for høy kompetanse innen grunnleggende deler av IKT og forskningen må konsentreres om temaer som:

- kvalitet på programvare, simuleringer og brukergrensesnitt
- kommunikasjonsteknologi, nettverk, mobile applikasjoner og tjenester
- forvaltning og behandling av store informasjonsmengder
- intelligente omgivelser og produkter, og sømløs integrasjon
- brukervennlighet i interaktive tjenester og media, kvalitet i brukergrensesnitt
- miniatyrisering og integrering av utstyr og utstyrskomponenter

I tillegg til å bedre kompetansen, få flere doktorander og mer omfattende publisering trenger næringen å styrke båndene til forskningsmiljøene. Dette vil danne grunnlaget for en rekke nye tjenester. Det forutsettes avsatt 10 mill. kroner til Simulasenteret, jf. omtale i St.meld. nr. 39 for 1998–99 Forskning ved et tidsskille. I tillegg kommer midler over Utdannings- og forskningsdepartementets og Samferdselsdepartementets budsjetter.

Det foreslås avsatt til sammen 80 mill. kroner til næringsrettet strategisk forskning innen IKT i 2005.

Bioteknologi

Bioteknologiens mange anvendelsesmuligheter forklarer hvorfor det internasjonalt satses så sterkt på å utvikle denne teknologien. Det sentrale målet for den strategiske bioteknologisatsingen er å sikre kompetansebygging som gir mulighet for fremtidig næringsutvikling og verdiskaping i Norge. Norsk bioteknologisk forskning står imidlertid overfor flere utfordringer i forhold til å skape et godt fundament for tilhørende næringsvirksomhet. De mest sentrale utfordringene er å:

- sikre at forskningen innen bioteknologi holder et høyt internasjonalt nivå ikke minst innen grunnleggende forskning og kompetanseutvikling
- utnytte de samlede ressurser slik at forskningsmiljøene og kompetansen bygges opp gjennom velfungerende nasjonale nettverk på en samordnet og kostnadseffektiv måte

- utvikle og utnytte internasjonalt samarbeid og sørge for nødvendig mobilitet av forskere
- satse spesielt på marin og medisinsk forskning innenfor rammene av strategisk forskning
- sørge for at bevisstheten omkring patenteringens betydning øker i grunnforskningsmiljøene, og at dette materialiseres bl.a. gjennom å styrke krav om patentering i prosjektene

Det foreslås avsatt 24 mill. kroner til næringsrettet strategisk forskning innen Bioteknologi i 2005. Det er en forutsetning at satsingen på næringsrettet strategisk forskning innen bioteknologi har en tett kobling til FUGE-satsingen (Funksjonell genomforskning), som er et stort nasjonalt forskningsprogram i regi av Forskningsrådet.

Materialteknologi

Nye materialer danner grunnlaget for økonomisk vekst, økt levestandard og livskvalitet og er gjenstand for intensiv forskningsaktivitet i alle industrialiserte land. Norge har sterke industrielle miljøer innen lettmetaller, plast og nisjer av funksjonelle materialer. De største utfordringene knyttet til satsingen på materialteknologi er bl.a. å utvikle nye, funksjonelle materialer som kan gi nye produkter, og derigjennom legge grunnlag for nytt næringsliv. Bevilgningen skal brukes på forskning innen strukturelle materialer og på utvalgte deler av nanoteknologien, der langsiktig grunnleggende forskning både kan gi opphav til ny forståelse og til nye produkter og prosesser (de nye strategiske programmene under NANOMAT). Utgangspunktet skal være å videreutvikle den norske materialkunnskapen til å etablere teknologiplattformer som kan gi komparative fortrinn innen utvalgte områder av materialteknologien.

Det foreslås avsatt 22,5 mill. kroner til næringsrettet strategisk forskning innen materialteknologi i 2005. Det forutsettes en god kobling mellom Forskningsrådets aktiviteter og den strategien som ligger til grunn for FUNMAT (Funksjonelle materialer), som er et strategisk samarbeid mellom Universitetet i Oslo, IFE, SINTEF og NTNU på dette feltet.

Nasjonalt viktige kompetansefelt

I tillegg til IKT og bio- og materialteknologi vil noen utvalgte næringsrettede kompetansefelt bli fulgt opp gjennom den strategiske forskningen. Kompetansefeltene er valgt for å gi et godt kunnskapsmessig fundament for fremtidig næringsutvikling.

Prosessteknologi omfatter teknologi for transport, overføring og kjemisk, fysikalsk eller termisk transformasjon av masse og energi. Hovedutfordringen er høyere foredlingsgrad og krav til kompetanse- og teknologiinnhold i prosessene. Marin teknologi er det vitenskapelige og ingeniørmessige grunnlaget for å konstruere, bygge og reparere fartøyer, konstruksjoner og andre innretninger på og under havoverflaten. Denne teknologien har betydning for utvikling av tre av de mest konkurransedyktige norske næringsklyngene: Sjøtransport og maritime aktiviteter, petroleumsutvinning til havs og utnyttelse av marine biologiske ressurser. Bygg- og miljøteknikk er knyttet opp mot bygg, veganlegg, havner, kraftverk, vannforsyning, avløp og offshorekonstruksjoner. Innenfor energi/petroleum har Nærings- og handelsdepartementet et særlig ansvar for leverandørindustrien. Forskningen skal i denne sammenheng bidra til å forbedre norske industrielle aktørers konkurranseevne både i forhold til leting og ressurskartlegging, olje- og gassutvinning samt prosessering og transport.

Det foreslås avsatt 53,5 mill. kroner til strategisk forskning innenfor Nasjonalt viktige kompetansefelt i 2005.

Underpost 50.3 Innovasjon

Midler til innovasjon foreslås fordelt som følger i 2005:

(i 1 000 kr)

Sektor	Fordeling 2003	Fordeling 2004	Forslag 2005
Brobygging	37 000	35 900	30 000
Kommersialisering av FoU	46 000	46 000	50 500
Andre forsknings- og innovasjonstiltak	16 600	12 000	14 500
Sum innovasjon	99 600	93 9000	95 000

Innovasjon foregår i samspill mellom næringsliv og kunnskapsmiljøer. FoU-basert innovasjon kan ha et stort verdiskapingspotensial, men kommersialiseringsprosessen er ofte krevende og har høy grad av risiko. Markedsmekanismene anses utilstrekkelige til å utløse dette potensialet. Det er derfor behov for egne virkemidler for å stimulere innovasjonsprosesser i og mellom bedrifter, nyetableringer og samarbeid mellom bedrifter, kunnskapsmiljøer og virkemiddelapparatet. Dette er nødvendig for å utvikle et kunnskapsbasert næringsliv. Innovasjonstiltakene er tverrgående over alle bransjer og sektorer. For å styrke kunnskapsgrunnlaget for nærings- og innovasjonspolitikken er målrettet forskning og god statistikk viktige elementer.

Brobygging

Brobygging mellom næringsliv og forskning omfatter programmene Mobilisering for FoU-relatert innovasjon (MOBI) og Verdiskaping 2010 (VS 2010). I tillegg omfatter sektoren prosjektene EU Innovation Relay Centre og SMB Innovasjon. For å øke verdiskapingen i Norge er det en sentral utfordring å mobilisere nye og langt flere bedrifter til FoU-relatert innovasjon. Målsettingen for MOBI og VS 2010 er, i nært samarbeid med andre virkemiddelaktører, å bidra til å få flere bedrifter til å inngå i nettverk og utviklingskoalisjoner hvor samarbeid og læring bidrar til å fremme både evne og holdninger til innovasjon. Målgruppen er primært SMB og bedrifter med liten FoU- erfaring. Programmene er viktige for utvikling av innovasjonsmiljøer og rekruttering av bedrifter til Forskningsrådets næringsrettede programmer. Det skal satses på prosjekter mellom FoU miljøer og bedrifter, prosjekter rettet mot FoU miljøene for å gjøre deres forskningsaktiviteter mer næringsrettet og prosjekter for å stimulere regional innovasjon. Et nært samspill med Innovasjon Norge og deres virkemidler på dette feltet er viktig.

Det foreslås avsatt 30 mill. kroner til Brobygging i 2005.

Kommersialisering av FoU

Kommersialisering av FoU gjennom FORNY-programmet, skal bidra til økt nyskaping og nyetablering fra forskningen ved universiteter, høgskoler og institutter. Programmet er et samarbeid med Innovasjon Norge og retter seg mot kommersialiserbare forretningsideer fra alle fag- og næringsområder.

Det gis støtte til kompetanseoppbygging, nettverk, idéstimulering, tidligfinansiering og verifisering. Tilbudet omfatter også hjelp til å rekruttere gründerteam, stimulere holdninger og spre kunnskap om innovasjons- og kommersialiseringsprosessen og patentering. Tiltakene retter seg særlig mot universiteter, høgskoler og FoU-institusjoner, men det vil også bli åpnet for ideer fra bedrifter og offentlige virksomheter. Forskningsparkene og andre kommersialiseringsenheter ved kunnskapsinstitusjonene er viktige aktører i dette arbeidet. Det blir en særlig utfordring å utnytte FORNY slik at universiteter og høgskoler får en større rolle i kommersialisering av forskningsbaserte ideer.

Det foreslås avsatt 50,5 mill. kroner til Kommersialisering av FoU i 2005.

Andre forsknings- og innovasjonstiltak

Dette omfatter ulike programmer og infrastruktur som støtter opp om eller er nært knyttet til innovasjonstiltakene. Midlene som foreslås avsatt skal dekke forskningsdokumentasjon, arbeidslivsforskning, nasjonale forskningspolitiske komiteer, strategiske utviklingsprosjekter og regional innovasjon (REGREP). Det vurderes videre forberedelse av et nytt program for virksomhetsforankret innovasjon i offentlig sektor (VIOS). Deler av midlene til andre forsknings- og innovasjonstiltak, 4 mill. kroner, forutsettes nyttet til å videreføre Næringslivets Idéfond for NTNU under forutsetning av tilsvarende private midler. Fondet skal stimulere faglig nyorientering og tverrfaglig forskning ved NTNU i nært samarbeid med næringslivet.

Det foreslås avsatt 14,5 mill. kroner til Andre forsknings- og innovasjonstiltak i 2005.

Underpost 50.4 Infrastruktur

Midler til infrastruktur foreslås fordelt som følger i 2005:

(i 1 000 kr)

Sektor	Fordeling 2003	Fordeling 2004	Forslag 2005
Teknisk-industrielle og samfunnsvitenskapelige FoU-institutter	95 400	95 000	95 000
Regionale FoU-institutter	34 200	38 700	36 600
Haldenprosjektet og annen nukleær virksomhet	60 000	69 000	70 000
KLDRA Himdalen	6 100	4 000	5 000
Teknologirådet	6 100	6 100	4 000
Administrasjon av SkatteFUNN-ordningen	20 000	13 000	13 000
Andre infrastrukturtiltak	12 350	21 440	48 700
Sum infrastruktur	234 150	247 240	272 300

Infrastruktur omfatter grunnbevilgninger til instituttene, bygg og utstyr, evaluering av instituttene samt støtte til tilrettelegging for norsk deltakelse i EUs rammeprogram for forskning og teknologi, COST-samarbeidet, Fransk-norsk stiftelse, nukleære aktiviteter m.m.

Teknisk-industrielle og samfunnsvitenskapelige FoU-institutter

De teknisk-industrielle og samfunnsvitenskapelige forskningsinstituttene mottar grunnbevilgninger som skal sette dem i stand til å opprettholde og utvikle sin kompetanse på fagområder som blir ansett som strategisk viktige for næringslivets, forvaltningens og samfunnets behov. Det er viktig at de teknisk-industrielle og samfunnsvitenskapelige FoU-instituttene styrker samarbeidet og samspillet med UoH-sektoren og næringslivet.

Det foreslås avsatt 95 mill. kroner til grunnbevilgninger til Teknisk-industrielle og samfunnsvitenskapelige forskningsinstitutter i 2005.

Regionale FoU-institutter

12 regionale institutter mottar basisbevilgning gjennom Norges Forskningsråd. Hensikten med bevilgningen er å styrke de regionale instituttenes langsiktige kompetanse- og kunnskapsutvikling. Det er en særlig utfordring for instituttene å øke forskningens relevans for næringslivet og gjennom forskningsaktivitet og samarbeid å bidra til regional innovasjon og næringsutvikling. Instituttene bør videreutvikle sin rolle som attraktive samarbeidspartnere for næringslivet nasjonalt. Dette krever nært samarbeid med regionale høgskoler, virkemiddelapparat og fylkeskommuner. Det er særlig viktig at instituttene samarbeider med de regionale høyskolene. Samtidig er det ønskelig at instituttene engasjerer seg i EUs 6. rammeprogram for forskning og teknologi.

Det foreslås avsatt 36,6 mill. kroner til Regionale forskningsinstitutter i 2005. Herav skal om lag 2,5 mill. kroner dekke kompensasjon for økt arbeidsgiveravgift ved de regionale og teknisk-industrielle instituttene.

Haldenprosjektet og annen nukleær virksomhet

Den norske deltakelsen i The OECD Halden Reactor Project (HRP) skal sikre landet grunnleggende kompetanse i reaktorteknologi, bidra til å bevare en tilfredsstillende beredskap mot ulykker, overvåke reaktoranlegg i norske nærområder og sikre norsk innflytelse i det internasjonale atomsikkerhetsarbeidet. I tillegg skal prosjektet komme norsk industri og norsk forskning til gode. Etter regjeringens syn er Haldenprosjektet viktig. HRP er organisert i 3-årige avtaleperioder med Institutt for energiteknikk (IFE) som operatør. I tråd med Stortingets forutsetninger kan MOX-forskning i Halden *bare* skje i den hensikt å bedre sikkerheten ved bruk av denne type brensel, jf. Innst. S. nr. 126 for 1998–99. Stortinget har sluttet seg til regjeringens forslag om at det av bevilgningen til Norges forskningsråd gis en støtte på til sammen 90 mill. kroner til HRP for 3-års perioden 2003–05, fordelt med 25 mill. i 2003 og en tilsagnsfullmakt på til sammen 65 mill. kroner for 2004 og 2005. Det foreslås derfor avsatt 32,5 mill. kroner til Haldenprosjektet for 2005.

Etter anbefaling fra Norges forskningsråd har regjeringen foreløpig gitt sin tilslutning til at IFE starter forhandlinger med sine avtalepartnere med sikte på å forlenge Haldenprosjektet for en ny 3-års periode. Regjeringen foreslår at det for denne perioden kan gis offentlige tilskudd til Haldenprosjektet betinget av at det lykkes å komme frem til en

akseptabel samarbeidsavtale mellom de internasjonale partene og at MOX-forskning drives i overensstemmelse med Innst. S. nr. 126 for 1998–99. Tilskuddets størrelse avgjøres i statsbudsjettet for 2006 etter at en eventuell ny avtale er lagt frem.

Konsekvensutredningsutvalgets arbeid er omtalt i resultatrapporten for 2003 under underpost 50.4. Videre har Statens strålevern pålagt IFE å utarbeide nedleggingsplaner for sine anlegg. Dette arbeidet skal være ferdig innen 31. desember 2004.

Berganutvalget leverte sin innstilling NOU 2001: 30 Vurdering av strategier for sluttlagring av høyaktivt reaktorbrensel til NHD i desember 2001. Utvalget kom frem til at Norge vil være tjent med å utsette en avgjørelse om deponering i påvente av nye løsninger som følge av internasjonal forskning og erfaring. Utvalgets hovedanbefaling er at det bør bygges et nytt, sentralt mellomlager for høyaktivt avfall i Norge. Utredningen ble sendt på høring i 2002. Ingen av høringsinstansene motsatte seg utvalgets hovedanbefaling. Departementet har derfor nedsatt et utvalg med representanter fra IFE og Statsbygg for å utarbeide en kravspesifikasjon for anlegget, kriterier for stedsvalg og forslag til videre prosess. Fase 1-utvalget avga sin utredingsrapport 30. juni 2004. Utvalget har gitt kostnadsoverslag for variasjoner av hovedløsning, både i et frittliggende bygg og i en fjellhall. Kostnadene vil kunne utgjøre fra 86 til 128 mill. kroner. I tillegg vil det kunne komme kostnader til tilførselsveier, kraftfremføring og tomtekjøp.

Valg av teknisk løsning og eventuell lokalisering må utredes nærmere sammen med mulighetene for modifisering av eksisterende lagre og/eller bygging av nye lagerfasiliteter ved eksisterende nukleære installasjoner (fase 2). Det vil også være nødvendig å utrede de sikkerhetsmessige, tekniske, økonomiske og miljømessige forhold knyttet til lagring av metallisk uran med aluminiumskapsling og uranoksidbrensel.

Annen nukleær virksomhet omfatter forskningsreaktoren JEEP på Kjeller som benyttes til grunnforskning innen fysikk og materialforskning og til bestrålingsteknologi. I tillegg kommer produksjon og distribusjon av radioaktive legemidler til norske sykehus og radioaktive kjemikalier og strålingskilder til industri og forskning. Viktige nasjonale oppgaver innen strålevern, miljøtjenester og radioaktivt avfall blir også ivaretatt av IFE Kjeller. *EURATOMs forskningsprogrammer* er en separat del av EUs rammeprogram for forskning og teknologi, og omfattes ikke av EØS-avtalen. Norge har imidlertid deltatt i programmet på prosjekt-til-prosjekt-basis. Den norske deltakelsen har så langt vært knyttet til strålevern og atomulykkeberedskap og vært finansiert i fellesskap av Helsedepartementet, Landbruksdepartementet, Miljøverndepartementet, Utenriksdepartementet og Fiskeridepartementet. I tråd med anbefalingene til Utvalget for vurdering av strategier for sluttlagring av høyaktivt reaktorbrensel (Berganutvalget) er det hensiktsmessig å utvide den norske prosjektdeltakelsen til også å omfatte avfallshåndtering. Til dette formålet foreslås avsatt 1 mill. kroner over Nærings- og handelsdepartementets bevilgning til Norges forskningsråd.

Det foreslås avsatt til sammen 70 mill. kroner til Haldenprosjektet og annen nukleær virksomhet i 2005.

Fullmakt om dekning av forsikringsansvar ved atomuhell

Statens selvassuranse, jf. St.prp. nr. 9 for 1998–99, omfatter IFEs atomanlegg i Halden og på Kjeller, KLDRA Himdalen, all transport av radioaktivt materiale mellom IFEs og Statsbyggs atomanlegg og midlertidig lagring av atomavfall på IFEs eiendom på Kjeller i påvente av overføring til Himdalen. Atomenergiloven begrenser innehaverens ansvar for skader som skyldes virksomhet ved atomanlegg til 60 mill. Special Drawing Rights (SDR). Den særskilte fullmakten for dekning av forsikringstilfelle overfor tredjeperson ved atomuhell på 60 mill. SDR foreslås videreført for 2005. Beløpet tilsvarer om lag 605 mill. kroner etter kurs pr. 1. september 2004, jf. Forslag til vedtak X, 1.

KLDRA Himdalen

Kombinert lager og deponi for lavt og middels lavt radioaktivt avfall i Himdalen, KLDRA Himdalen, har driftskonsesjon frem til mai 2008. Posten dekker ordinære driftskostnader til å ivareta årlig tilvekst og drift av lageret.

Det foreslås avsatt til sammen 5 mill. kroner til KLDRA Himdalen i 2005.

Teknologirådet

Teknologirådet er et uavhengig, rådgivende organ for teknologivurdering. Det skal arbeide tverrfaglig, og resultatene forutsettes formidlet til både myndighetene og offentligheten med sikte på å stimulere den offentlige teknologidebatten.

Det foreslås avsatt 4 mill. kroner til Teknologirådet i 2005.

Administrasjon av SkatteFUNN-ordningen

Fra 2004 ble det lagt til grunn at Norges forskningsråd og Innovasjon Norge skulle samarbeide om administrasjonen av ordningen. Administrasjonstilskuddet ble da delt mellom de to institusjonene. Innovasjon Norge har hovedansvaret for kontakten med kundene lokalt og regionalt, er veileder i søknadsprosessen og avgir innstilling om søknadens innhold i forhold til hovedkriteriene. Forskningsrådet har ansvar for å vurdere og foreta innstilling i forhold til søknadenes FoU-innhold. Det er nå initiert en større evaluering av hele SkatteFUNN-ordningen i regi av Norges forskningsråd. Statistisk sentralbyrå vil forestå evalueringsarbeidet. Endelig evalueringsrapport skal foreligge i 2007.

Det foreslås avsatt 13 mill. kroner i 2005 til Norges forskningsråds administrasjon av SkatteFUNN-ordningen.

Andre infrastrukturtiltak

Dette omfatter midler til forprosjekter til bedrifter og andre forskningsmiljøer som forbereder deltakelse i europeiske forskningsprosjekter. Midlene skal i hovedsak gå til å understøtte nasjonale aktiviteter for å koordinere og posisjonere norske bedrifters forskningsmiljøer til aktiv deltakelse i EUs rammeprogram for forskning og i EUREKA-prosjekter. I tillegg er det viktig å sikre en bred og god deltakelse fra alle relevante forskningsmiljøer i selve rammeprogrammet. Evalueringen av norsk deltakelse i 5. rammeprogram peker på at det er nødvendig å styrke finansieringen av instituttsektoren for å sikre god deltakelse fra denne sektoren. Forskningsrådet har etablert en ordning med delfinansiering av egenandelen ved EU-prosjekt i 6. rammeprogram. Midlene blir bevilget over budsjettene til Nærings- og handelsdepartementet, Olje- og energidepartementet, Fiskeri- og kystdepartementet, Landbruks- og matdepartementet, Miljøverndepartementet og Samferdselsdepartementet. I tillegg ligger det midler til ordningen på budsjettene til Utdannings- og forskningsdepartementet og Nærings- og handelsdepartementet som er videreført fra 2004. Forskningsrådet skal forvalte disse midlene som en felles ordning.

Bevilgningen omfatter videre øremerkede midler til Fransk-norsk stiftelse og annet bilateralt forskningssamarbeid, bl.a. oppfølgingen av den bilaterale forskningsavtalen med Japan. I tillegg er det øremerket midler til etablering av bredbåndsforbindelse til forskningsinstallasjonene i Ny-Ålesund.

Nærings- og handelsdepartementet understreker også betydningen av nasjonale eksperter i Europakommisjonen på strategisk viktige områder for Norge, og vil be Forskningsrådet vurdere behovet for egne midler til slike ekspertstillinger.

Det foreslås avsatt 48,7 mill. kroner til Andre infrastrukturtiltak i 2005.

Kap. 922 Romvirksomhet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005
50	Norsk Romsenter		272 000	29 000
70	Kontingent i European Space Agency (ESA)	252 467		88 900
71	Internasjonal romvirksomhet			176 300
72	Nasjonale følgemidler			23 600
	Sum kap 922	252 467	272 000	317 800

Vedrørende 2003 og 2004:

Budsjettering av romvirksomheten har vært samlet under en post. I 2004 ble Norsk Romsenter omdannet fra en stiftelse med bevilgning over post 70 til et nettobudsjettert forvaltningsorgan med særskilte fullmakter med bevilgning på 50-post. Med virkning fra 2005 foreslås betegnelsen for kap. 922 endret fra Norsk Romsenter til Romvirksomhet og bevilgningen splittet i fire poster, noe som er mer i tråd med den nåværende organiseringen av romvirksomheten.

Innledning

Målene for norsk romvirksomhet er å skape industriell vekst, dekke nasjonale brukerbehov, utvikle nasjonal romrelatert bakkeinfrastruktur og utvikle

sterke miljøer innen romforskning. Formålet med statlige bevilgninger til romvirksomhet er å øke den nasjonale verdiskapingen både i næringslivet og i offentlig sektor gjennom teknologisk utvikling og forskning.

De statlige bevilgningene til romvirksomhet skal bidra til:

- å utvikle og sette i drift kostnadseffektive systemer som dekker nasjonale behov for romrelaterte tjenester og produkter, slik som værvarsling, kommunikasjons-, navigasjons- og posisjoneringstjenester, miljø-, skips-, og grenseovervåking, samt rom- og klimaforskning.
- at Norge kan spille en ledende rolle internasjonalt innenfor bakkeinfrastruktur på områder hvor Nord-Norge og Svalbard har geografiske fortrinn
- at norsk industri oppnår sterke internasjonale posisjoner innen prioriterte områder som telekommunikasjon, satellittnavigasjon, jordobservasjon og bæreraketter
- betydelige industrielle ringvirkninger

Det norske medlemskapet i European Space Agency (ESA) er det viktigste virkemidlet i norsk romvirksomhet. Norsk romvirksomhet er delt inn i fire hovedområder.

1. Norsk Romsenter

Norsk Romsenter er utøvende organ for norsk romvirksomhet. Romsenteret forvalter norske interesser i ESA, nasjonale følgeprogrammer og statens eierinteresser i den nasjonale infrastrukturen for romvirksomhet.

2. ESA-kontingent

Medlemslandene betaler en obligatorisk, årlig kontingent som dekker ESAs administrasjon og vitenskapsprogram.

3. Internasjonal romvirksomhet

ESA har en rekke frivillige programmer for utvikling av satellitter, raketter og rombaserte tjenester. Basert på norske prioriteringer og interesser deltar Norge i ca. 40 ulike programmer hvor norsk industri konkurrerer om utviklingsoppdrag for om lag samme verdi som det norske bidraget. Norge har behov innen romvirksomhet som ikke kan dekkes gjennom medlemskapet i ESA. Det er derfor inngått egne internasjonale avtaler om Andøya Rakettskytefelt, fiberkabler til Svalbard og radarbilder fra satellitten Radarsat.

4. Nasjonale følgeprogrammer

For å kvalifisere norsk industri for høyteknologiske utviklingsoppdrag i ESA er det nødvendig å bruke nasjonale følgemidler. Midlene brukes også til utvikling av nasjonale tjenester og for rekruttering til romvirksomhet.

Virksomhetsbeskrivelse

Norsk Romsenter

Norsk Romsenter er administrativt og strategisk utøvende organ for norsk romvirksomhet. Hovedoppgaven er forvaltning av de norske interessene i ESA. Norsk Romsenter viderefører strategien med å konsentrere ressursene til et begrenset antall områder som står sentralt for norske brukerinteresser og norske bedrifters kompetanse. Disse områdene er telekommunikasjon, navigasjon, jordobservasjon og utvikling av bæreraketter. Strategien gir føringer for norsk deltakelse i ESAs frivillige programmer og anvendelsen av Romsenterets nasjonale følgemidler. Den nasjonale forvaltningsutøvelsen forutsetter at Romsenteret har stor kompetanse og gode nettverk både i inn- og utland.

Pr. 1. januar 2004 ble Norsk Romsenter omdannet fra stiftelse til forvaltningsorgan med eget styre, jf. omtale i Nærings- og handelsdepartementets budsjettproposisjon for 2004. Norsk Romsenter disponerte 16,8 årsverk pr. 1. mars 2004.

Statens eierinteresser i nasjonal infrastruktur for romvirksomhet forvaltes av Norsk Romsenter. Virksomhetene er organisert som egne aksjeselskaper. Det gis ikke driftsstøtte til noen av selskapene. Staten eier 90 pst. av Andøya Rakettskytefelt AS og 100 pst. av Norsk Romsenter Eiendom AS. Norsk Romsenter Eiendom AS og Kongsberg Defence & Aerospace AS eier 50 pst. hver av Kongsberg Satellite Services AS. Kongsberg Satellite Services AS eier infrastrukturen på Svalbard Satellittstasjon og Tromsø Satellittstasjon og har i tillegg driftsansvaret for begge stasjonene. Virksomheten på Svalbard, på Andøya og i Tromsø utgjør en viktig del av infrastrukturen for norsk romvirksomhet. Norsk Romsenter forvalter statens eierinteresser og arbeider kontinuerlig for å bringe flere internasjonale brukere til Svalbard Satellittstasjon, Andøya Rakettskytefelt og Tromsø Satellittstasjon.

Kontingent i European Space Agency (ESA)

Medlemskapet i ESA gir store fordeler for norske brukerinteresser, industri og forskning. Norges obligatoriske deltakerkontingent dekker ESAs administrasjon og vitenskapsprogram. Den årlige forpliktelsen for Norge er ca. 10,5 mill. Euro.

Romforskning

ESAs vitenskapsprogram er viktig for romforskningen i Europa. Norges forskningsråd har ansvar for den nasjonale forskningsmessige utnyttelse av ESA-programmene.

Forskning fra rommet

ESA har forskningssatellitter som samler inn informasjon om de fysiske, kjemiske og biologiske forholdene av jordsystemet (jordobservasjon). Noen viktige forskningsområder er ozonhullet over Antarktis og diskusjonen om global oppvarming, utvikling av hav-, vær- og klimamodeller og dessuten forskning på de geofysiske prosesser som styrer klima- og miljøutviklingen. For Norge står hav- og polarforskning sentralt. Norge deltar i ESAs Earth Explorer-programmer med anledning til å delta i programmets enkeltprosjekter. I forbindelse med ESA-satellitten ENVISAT er det aktiviteter ved ni forskningsinstitutter og universiteter i Norge.

Forskning i rommet

Norge deltar i ESAs frivillige programmer for den Internasjonale Romstasjonen (ISS), og norske forskere er sikret tilgang til eksperimentfasiliteter ved romstasjonen. Norge fokuserer på forskning innen biologiske prosesser og materialteknologi. Dette er områder som dekker norske behov bl.a. innen fiskeoppdrett, planteforedling og materialutvikling, og hvor Norge kan bidra internasjonalt.

Utforskning av rommet

For ESA er de ubemannede ferder til Mars og Saturnmånen Titan viktige begivenheter i 2004. I 2005 vil en satellitt bli sendt til Venus. ESA forbereder nå en satsing for å være i stand til å foreta bemannede romferder til andre planeter (Exploration), bl.a. på bakgrunn av USAs nylig annonserte satsing på dette området. Det vil derfor bli en dreining mot dette området innen internasjonal forskning og utvikling. Norge har prioritert forskning på sol-jord-fysikk og det tidlige univers på bakgrunn av faglig sterke forskningsmiljøer på disse områdene. Norge har også en ideell geografisk plassering for utforskning av atmosfæren og det nære verdensrom. Sistnevnte er utnyttet til å oppnå internasjonale investeringer til infrastruktur som rakettskytefeltene på Andøya og Svalbard, radaranlegget EISCAT og laseranlegget ALOMAR på Andøya og Nordlysstasjonen i Longyearbyen.

Internasjonal romvirksomhet

Norges deltakelse i ESAs frivillige programmer og Norges øvrige internasjonale avtaler om romvirksomhet bidrar til å dekke norske brukerinteresser, til teknologisk utvikling av industrien og til å utvikle en nasjonal infrastruktur for romvirksomhet.

Ved utgangen av 2003 utgjorde Norges gjenstående forpliktelser i de frivillige programmene i ESA, EASP-avtalen og Radarsat totalt ca. 846 mill. kroner.

Gjenstående forpliktelser pr. 31. desember 2003

Betegnelse	(i 1 000 kr)
Telekommunikasjon	242 435
Jordobservasjon	203 549
Romstasjon	48 315
Romtransport	145 973
Mikrogravitasjon	9 210
Navigasjon	96 356
ESAs teknologiprogram (GSTP)	9 429
EASP-avtalen (Esrange Andøya Special Project)	32 232
Radarsat	58 772
Sum gjenstående forpliktelser	846 271

ESAs frivillige programmer

ESA har frivillige programmer innen romtransport, telekommunikasjon, satellittnavigasjon, jordobservasjon, romstasjonen og mikrogravitasjon. Ved utgangen av 2003 utgjorde Norges gjenstående forpliktelser i ESAs frivillige programmer 755 mill. kroner.

Brukerinteresser

Norsk samferdsel til lands, til sjøs og i luften har stor nytte av satellittnavigasjon. ESA samarbeider med EU om utviklingen av EUs system for satellittnavigasjon, Galileo. ESA deltar ikke i driftsfasen av Galileo. Navigasjonssystemet vil bidra til en betydelig effektivisering og gi økt sikkerhet på samferdselssektoren. Posisjoneringens nøyaktighet gjør at Galileo også vil bli viktig for karttjenester, arealplanlegging, veibygging og konstruksjon, og det vil bli utviklet lokaliseringstjenester for forbrukere. Galileo vil også øke dekningen for nødsignaler og vil bidra til en bedret redningstjeneste.

Samfunnet, og spesielt offentlig sektor, benytter jordobservasjonstjenester fra satellitter på stadig flere områder og i stadig økende grad ettersom

kvaliteten på bilder og tjenester øker, og ettersom nytten og effektiviteten i forhold til andre observasjonsmetoder øker. Et stort territorium og spredt bosetting gjør at satellittbasert jordobservasjon er spesielt godt egnet og kostnadseffektivt for Norge. Satellittbasert jordobservasjon benyttes bl.a. til overvåking av skipsfarten langs kysten, overvåking av fiskeriflåten og norske fiskerigrenser, detektering av oljeutslipp, registrering av forurensninger i havet og i atmosfæren, håndheving av suverenitet i havområder under norsk jurisdiksjon, klimaforskning og ikke minst til værvarsling.

I et fellesprosjekt med EU utvikler ESA et globalt system for overvåking av miljø og sikkerhet – GMES (Global Monitoring of the Environment and Security). Systemet samordner eksisterende jordobservasjonssystemer og utvikler fremtidige systemer som dekker flere og felles behov. USA har tatt initiativet til et internasjonalt samarbeid om jordobservasjon, og GMES utgjør det europeiske bidraget i dette samarbeidet.

Satellittbasert telekommunikasjon omfatter bl.a. fjernsynsprogrammer, telefonsamtaler og datatrafikk via satellitt. I det siste har utviklingen foregått innen bredbånd via satellitt og mobil kommunikasjon. Dette er viktig for utviklingen i områder med spredt bosetting og i utviklingsland. ESA og EU er i ferd med å utvikle et program for å hindre at det oppstår nye teknologiske klasseskiller (Digital Divide).

EU har nylig vedtatt en plan for romfartspolitikk. Både EU-kommisjonen og Ministerrådet har konkludert med at Europa må ha en selvstendig europeisk romfartskapasitet. EUs økende engasjement i romfartsspørsmål har ført til at ESA søker et nærmere samarbeid med EU, og det er nå inngått en rammeavtale mellom ESA og EU. Samarbeidet mellom EU og ESA om satellittnavigasjonssystemet Galileo, jordobservasjonssystemet GMES og om å løse problemet med Digital Divide er de første konkrete eksemplene på det nære samarbeidet som har oppstått. Denne utviklingen vil føre til at EU i de nærmeste årene vil utvide sitt engasjement til stadig flere felter av romfarten. Det er sannsynlig at EU i fremtiden vil delfinansiere flere frivillige ESA-programmer, og at ESA vil innrette nye programmer for å dekke EUs brukerbehov.

Industriinteresser

Deltakelse i ESAs programmer åpner for norsk deltakelse i høyteknologiske prosjekter i regi av de store europeiske konsernene på denne sektoren. ESA-kontraktene tilfører norske bedrifter verdifull kompetanse og representerer en betydelig internasjonalisering. Norsk industri har gjennom deltakelse oppnådd verdensledende posisjoner innen sine nisjer.

Det er spesielt viktig at norsk næringsliv deltar i ESAs programmer innen telekommunikasjon og satellittnavigasjon de nærmeste årene. På disse områdene er det en rask teknologisk utvikling, og norsk industri er avhengig av å delta i de høyteknologiske ESA-programmene for å videreutvikle sin teknologi og derved kunne forsvare eller utvide sine nisjer.

Det er også viktig å beholde produksjonsoppdragene til bæreraketten Ariane-5 og at norsk industri deltar i utvikling av tjenester i forbindelse med jordobservasjonssystemer til nytte for norske offentlige brukere.

Internasjonale avtaler utenom ESA

Norge har også behov innen romvirksomhet som ikke kan dekkes gjennom medlemskapet i ESA. For å sikre disse behovene er det inngått internasjonale avtaler med tilhørende forpliktelser eller garantiansvar.

Esrange Andøya Special Project (EASP)-avtalen

EASP-avtalen er et program mellom fem ESA-medlemsland om å utnytte rakettskytefeltene på Andøya og i Kiruna. Norge tiltrådte avtalen i 1990, og den fornyes for 5 år av gangen. Etter flere års forhandlinger ble det i 2004 enighet om en ny avtale som sikrer aktiviteten for en ny 5-årsperiode fra 2006. Ved utgangen av 2003 utgjorde de gjenstående forpliktelsene i EASP-avtalen 32,2 mill. kroner. De samlede norske forpliktelsene for den kommende 5-års perioden fra 2006 er 80,6 mill. kroner.

Radarsat

For å dekke det særskilte norske overvåkingsbehovet har Norge en avtale med Canada om radarbilder fra satellitten Radarsat, noe som sikrer overvåking av territoriet også ved overskyet vær og om natten. Avtalen er inngått mellom Norsk Romsenter, den kanadiske romfarts organisasjonen (Canadian Space Agency) og det kanadiske selskapet Radarsat International. Bildene fra Radarsat benyttes til havovervåking, miljøovervåking og suverenitetshevdelse. Avtalen innebærer en samlet forpliktelse på 69 mill. kroner med innbetaling i perioden 2003–09.

Fiberkabler til Svalbard

Norsk Romsenter har inngått en avtale med den amerikanske romfartsorganisasjonen NASA og den amerikanske værvarslingstjenesten (IPO/NOAA) vedrørende de to fiberoptiske kablene som er lagt mellom Longyearbyen og fastlandet. Gjennom denne avtalen har Norsk Romsenter en forpliktelse om å levere transmisjonstjenester til NASA og IPO/NOAA. Prosjektet har en kostnadsramme på 40 mill. USD som skal dekkes ved innbetalinger fra NASA og IPO/NOAA frem til utgangen av 2008. For å gjennomføre kabelprosjektet inngikk Norsk Romsenter i 2003 avtale om mellomfinansiering med det amerikanske finansieringsselskapet Hannon Armstrong. Gjenværende garantiansvar knyttet til legging av fiberkabelen og i forbindelse med Radarsat vil ved utgangen av 2004 være ca. 300 mill. kroner, jf. omtale i kap. 5 Oversikt over garantifullmakter, i del I foran i proposisjonen.

Nasjonale følgeprogrammer

Norsk Romsenter forvalter nasjonale følgemidler i fire ulike følgeprogrammer. Programmene bidrar til at norske bedrifter kommer opp på et teknologisk og ledelsesmessig nivå som kvalifiserer dem til å levere til ESA-programmer, slik at Norge skal kunne høste fra og nyttiggjøre seg den investering som ESA-medlemskapet representerer. Programmene bistår norske aktører i deres inntreden i det globale, kommersielle rommarkedet. I hovedsak kreves det minst 50 pst. egenfinansiering.

Målsettingen for anvendelse av de nasjonale følgemidlene er å sikre finansiering av aktiviteter som er av stor betydning for brukere, industri og rekruttering til romvirksomhet. Følgemidlene skal øke nytten av den norske deltakelsen i ESA.

Norges forskningsråd disponerer også midler til romforskning som bl.a. skal finansiere norske instrumenter og eksperimenter på ESAs forskningssatellitter. Disse utgjør for 2004 12 mill. kroner. Norges forskningsråd foretar nå i samarbeid med Norsk Romsenter en gjennomgang av den nasjonale romforskningen med sikte på å utarbeide en samlet plan for norsk romforskning.

Industriutviklingsprogram

Programmet skal bidra til at bedriftene videreutvikler kompetanse og teknologi og tilpasser produkter som utvikles gjennom ESA-samarbeidet, for derved å utvikle konkurransedyktige produkter for det internasjonale rommarkedet. Det satses på bedrifter som påviselig er eller vil kunne bli konkurransedyktige i et kommersielt, globalt marked.

Tjenesteutviklingsprogram

Programmet finansierer aktiviteter knyttet til utvikling av anvendelser og tjenester innen jordobservasjon og navigasjon. Programmet har utviklet og demonstrert flere marine tjenester som suverenitetshevdelse, fiskeriforvaltning, isvarsling og overvåking av akutt forurensning. SatHav-programmet er et nasjonalt marint program for å utnytte satellittdata for nasjonale behov. SatNat-programmet tester hvordan satellittdata kan utnyttes i miljøforvaltningen. Bruken av satellittdata innen kulturminneforvaltningen er også demonstrert, og Norsk Romsenter har også bidratt til at det nasjonale satellittdataarkivet for landområdene er etablert.

Undervisningsutviklingsprogram

Programmet har som målsetting å skape kunnskap om og forståelse for samfunnsnytten av romvirksomhet hos ungdom under utdanning og å styrke interessen for realfag for å sikre rekruttering til romvirksomhet. Internett-tilbudet SAREPTA anvendes i dag av anslagsvis 3 000 skoler fra en rekke land, selv om de fleste er norske. Norsk Romsenter støtter også norske studenter som tar kurs innen romvirksomhet ved utenlandske læresteder.

Nye initiativ

Programmet støtter studier, forprosjekter, utredninger og prosjekter utover de øvrige programmene, eksempelvis studentprosjektet «Norsk satellitt fra norsk jord».

Resultatrapport 2003

Utvikling for noen sentrale størrelser knyttet til norsk romvirksomhet

(beløp i mill. kr)

	Resultat 2002	Mål 2003	Resultat 2003	Mål 2004	Mål 2005
Generelt:					
Verdien av norskproduserte romrelaterte varer og tjenester	5 100	>5 900	4 800	6 200	5 600
ESA-virksomhet:					
Verdien av norske ESA-kontrakter, akkumulert	2 050	>2 200	2 250	2 350	2 600
Akkumulert returkoeffisient i ESA	1,04	>1,0	1,04	>1,0	>1,0
Ringvirkningsfaktor	4,0	>3,8	4,1	>4,0	>4,0

De nasjonale følgeprogrammene har medvirket til at norske bedrifter har kvalifisert seg til leveranser til programmene i ESA. Disse leveransene har resultert i at norske bedrifter har blitt konkurransedyktige innen sine nisjer på markedene i Europa og USA.

I 2003 utgjorde verdien av norskproduserte romrelaterte varer og tjenester 4,8 mrd. kroner, mens målsettingen var større enn 5,9 mrd. kroner. Lavere etterspørsel innenfor satellittbasert telekommunikasjon var en vesentlig årsak til at målsettingen ikke ble innfridd. Norske leverandører hadde i 2003 leveranser til ESAs programmer på 200 mill. kroner, og de totale akkumulerte leveransene til disse programmene i perioden fra 1985 utgjør 2,25 mrd. kroner. Norske leveranser til ESAs programmer er 4 pst. høyere enn ESAs regelverk tilsier. Dette indikerer at norske bedrifter er konkurransedyktige.

Det er et viktig mål for norske ESA-kontrakter og kontrakter gjennom nasjonale følgeprogrammer at de skal legge grunnlag for ytterligere salg av produkter og tjenester. For hver krone i ESA-kontrakter og kontrakter gjennom Romsenterets følgeprogrammer har de norske leverandørene oppnådd kontrakter til en akkumulert verdi av ytterligere kr 4,10 dvs. en ringvirkningsfaktor på 4,1.

Andøya Rakettskytefelt AS og Kongsberg Satellite Services AS hadde god inntjening i 2003. Andøya Rakettskytefelt AS hadde et årsresultat på 7,6 mill. kroner, mens Kongsberg Satellite Services AS hadde et årsresultat på 10,9 mill. kroner.

Budsjettforslag 2005

Ved behandlingen av St.prp. nr. 63 og Innst. S. nr. 250 for 2003–2004 Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet 2004, samtykket Stortinget i at Nærings- og handelsdepartementet i 2004 kan gi Norsk Romsenter fullmakt til å foreta visse eiermessige disposisjoner. Fullmaktene foreslås videreført i 2005, jf. forslag til vedtak XII, 1 og 2.

Ny budsjettstruktur

Budsjettering av romvirksomheten har hittil vært samlet på én post. For å gjøre budsjetteringen mer i tråd med organiseringen av romvirksomheten foreslås bevilgningen for 2005 splittet opp i fire poster i henhold til den faktiske inndelingen av romvirksomheten. Det foreslås opprettet egne poster for kontingent i ESA, internasjonal romvirksomhet, nasjonale følgeprogrammer og administrasjon av Norsk Romsenter.

I ESAs budsjettdisponeringssystem blir en andel av de innkrevde beløpene fra Norge som ikke brukes opp, hovedsakelig pga. forsinkelser, hvert år overført til en egen norsk konto i ESA. Midlene stilles til disposisjon for Norge det påfølgende året. Dette dreier seg om forskyvning av betalinger. Innestående på den norske kontoen har blitt brukt til å dekke utbetalinger i senere år, og 33,3 mill. kroner ble tilbakeført til Norge i 2003, jf. omtale under kap. 3922 nedenfor.

De økonomiske forpliktelsene overfor ESA betales i Euro, og forpliktelsene overfor Canada betales i USD. Valutarisikoen bæres av Norge. Det er budsjettert utfra forventede valutakurser. Dersom kursen på utbetalingstidspunktene blir annerledes enn forutsatt i budsjettforslaget, er det lagt

opp til at bevilgningen kan justeres i endringsproposisjon i 2005.

Post 50 Norsk Romsenter

Det foreslås bevilget 29 mill. kroner til Norsk Romsenter. Tilskuddet skal dekke administrasjonsutgiftene til Norsk Romsenter.

Post 70 Kontingent i European Space Agency (ESA)

Deltakerkontingenten i ESA er obligatorisk, og utbetalingene til ESA følger det årlige kravet fra ESA. Kontingenten dekker ESAs administrasjon og vitenskapsprogram. Nivået på ESAs budsjett bestemmes på ESAs ministerrådsmøter, og hvert land betaler sin andel av budsjettet etter en fordelingsnøkkel basert på størrelsen på sitt bruttonasjonalprodukt. For perioden 2003–2005 utgjør den norske andelen 1,73 pst. Det foreslås bevilget 88,9 mill. kroner for 2005.

Post 71 Internasjonal romvirksomhet

Internasjonal romvirksomhet omfatter ESAs frivillige programmer, EASP-avtalen om virksomhet på rakettskytefeltene på Andøya og Kiruna, Radarsat-avtalen med Canada og avtalene i tilknytning til fiberkabelen til Svalbard.

Norge deltar i ca. 40 frivillige programmer. Programmene har flere års varighet. I hovedsak blir nye programmer startet ved ESAs ministerrådsmøter som avholdes ca. hvert tredje år.

Ministerrådsmøte i 2005

Det vil bli avholdt ministerrådsmøte i juni 2005. ESA planlegger å opprette nye frivillige programmer innenfor følgende tre satsingsområder: GMES (Global Monitoring for the Environment and Security), Digital Divide og Exploration. I henhold til de eksisterende prioriteringene har Norge sterke interesser innen GMES og Digital Divide, både brukerinteresser og industriinteresser, mens utforsking av solsystemet har lavere prioritet.

Forslag 2005

De årlige utbetalingene til internasjonal romvirksomhet følger fremdriften i programmene Norge deltar i. Det forventes et utbetalingskrav på 184,4 mill. kroner for 2005.

Det foreslås bevilget 176,3 mill. kroner til internasjonal romvirksomhet for 2005. Resterende midler for å dekke utbetalingskravet, om lag 8,1 mill. kroner, foreslås dekket av innestående på den norske budsjettdisponeringskontoen i ESA. 34,8 mill. kroner av den foreslåtte bevilgningen er gjenbevilgning av valutajusterte midler som ble tilbakeført til statskassen i 2003 fra den norske budsjettdisponeringskontoen i ESA.

Internasjonal romvirksomhet

(i 1 000 kr)

Betegnelse	Regnskap 2003	Budsjett 2004	Forslag 2005
Telekommunikasjon	32 131	33 800	46 500
Jordobservasjon	29 555	52 200	48 500
Romstasjon	23 402	16 400	16 900
Romtransport	17 391	17 600	21 100
Mikrogravitasjon	858	2 500	3 000
Navigasjon	8 277	21 500	25 400
ESAs teknologiprogram (GSTP)	3 060	0	0
EASP-avtalen (Esrange Andøya Special Project)	11 341	11 600	12 600
Radarsat	5 800	5 200	10 400
Sum utbetalingskrav	131 815	160 800	184 400
Dekning fra budsjettdisponeringskonto i ESA			-8 100
Nettosum internasjonal romvirksomhet	131 815	160 800	176 300

Beløpene for 2005 er anslag for planleggingsformål. Det kan bli aktuelt å foreta omprioriteringer mellom programmene dersom forutsetninger eller fremdrift skulle tilsi det.

Post 72 Nasjonale følgemidler

De nasjonale følgemidlene er en nødvendig forutsetning for at Norge skal kunne nyttiggjøre seg den investering som ESA-medlemskapet representerer. Midlene til følgeprogrammer forutsettes også å dekke bilaterale samarbeidsprosjekter og utvikling av nasjonale miljøer. Midler kan også ved spesielle behov benyttes til nasjonal rominfrastruktur.

Det foreslås bevilget 23,6 mill. kroner til nasjonale følgeprogrammer i 2005.

Kap. 3922 Norsk Romsenter (jf. kap. 922)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005
70	Tilbakeføring av kontingentmidler	33 333		
	Sum kap 3922	33 333		

Det vises til Nærings- og handelsdepartementets budsjettproposisjon for 2004 der det ble foreslått å gå bort fra opplegget med å tilbakeføre og inntektsføre midler fra den norske kontoen i ESAs budsjettdisponeringssystem. Stortinget ga sin tilslutning til dette.

Kap. 923 Forsknings- og utviklingskontrakter

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005
70	Tilskudd, *kan overføres*	93 694		
	Sum kap 923	93 694		

Vedrørende 2004 og 2005:

Bevilgningen inngår i virkemidlene til Innovasjon Norge under kap. 2421. For en beskrivelse av ordningene og omtale av mål, strategier og budsjettforslag for 2005 vises det til kap. 2421 Innovasjon Norge, post 72.

Resultatrapport 2003

I alt er det gitt tilsagn om støtte til 97 prosjekter under ordningene med Offentlige forsknings- og utviklingskontrakter (OFU) og Industrielle forsknings- og utviklingskontrakter (IFU) i løpet av 2003. Samlet støtte utgjør 97 mill. kroner med en samlet prosjektramme på 500 mill. kroner. 40 prosjekter (43 pst.) gikk til leverandørbedriften med under fem ansatte. Det er til sammen utbetalt 93,7 mill. kroner til nye og tidligere innvilgede prosjekter i løpet av 2003.

Det er for tidlig å vurdere måloppnåelse for de konkrete prosjektene som ble innvilget i 2003. Ordningene er imidlertid meget godt egnet for å stimulere til utvikling av nye produkter og tjenester, da det stilles som krav for å få støtte at det er inngått en kontrakt om utvikling at et nytt produkt, en ny prosess eller en ny tjeneste. Teori og praksis underbygger også at interaksjon mellom bedrifter er viktig for suksess i innovasjonsprosesser. Innovasjon i bedrifter skjer sjelden i isolasjon, og ordningenes innovasjonseffekt styrkes ved at ordningene retter seg mot samarbeidsprosjekter.

Tidligere evalueringer gjennomført på oppdrag fra Nærings- og handelsdepartementet betegner ordningene som vellykkede. De fleste bedrifter og etater tillegger finansiering gjennom OFU og IFU avgjørende betydning for realisering av prosjektene. Det er påvist at en betydelig del av prosjektene har resultert i salg utover samarbeidspartneren, og ordningene scoret høyt når det gjelder

bidrag til økt teknologisk kompetanse og utvikling av nye og bedre produkter og tjenester. Prosjektene bidrar dessuten til å etablere nye samarbeidsrelasjoner mellom bedrifter. Det gjelder i særlig grad for IFU-prosjekter.

Nordlandsforskning gjennomfører årlige kundeundersøkelser av OFU/IFU-ordningene på oppdrag fra Innovasjon Norge (tidligere SND). Resultatene fra etterundersøkelser av tilsagn gitt i 2000 viser at OFU/IFU er en suksess som virkemiddel for å stimulere innovasjon.

Offentlig forsknings- og utviklingskontrakter (OFU)

Det ble innvilget 33 OFU-prosjekter med en samlet støtteramme på 35,8 mill. kroner. Gjennomsnittlig støtte pr. prosjekt var 1,1 mill. kroner. Total kostnadsramme for prosjektene var 154 mill. kroner. Det statlige tilskuddet utgjorde dermed 23 pst. av totalrammen for de aktuelle prosjektene. 20 pst. av midlene gikk til prosjekter med mindre enn fem ansatte i leverandørbedriften.

Aktivitet innen helsesektoren ble gitt høy prioritet i 2003, og 16 av prosjektene og 42 pst. av prosjektmidlene gikk til denne sektoren. Det var godt samarbeid med InnoMed (Nasjonalt senter for innovasjonsbistand og næringsutvikling i helsesektoren) i disse prosjektene. Når det gjelder andre innsatsområder, var det høy andel av prosjekter innen IKT, med 9 prosjekter og 26 pst. av prosjektmidlene.

Industrielle forsknings- og utviklingskontrakter (IFU)

Det ble innvilget 60 IFU-prosjekter med en samlet støtteramme på 61 mill. kroner. Gjennomsnittlig støtte pr. prosjekt var 1 mill. kroner. Total kostnadsramme for prosjektene var ca. 345 mill. kroner. Det statlige tilskuddet utgjorde dermed ca. 18 pst. av totalrammen. 34 pst. av midlene gikk til prosjekter med mindre enn fem ansatte i leverandørbedriften.

29 av prosjektene og 42 pst. av prosjektmidlene gikk til internasjonale prosjekter med utenlandske kundebedrifter. 9 av disse kom som direkte følge av samarbeid med Norges Eksportråd for å finne utenlandske partnere. Hovedtyngden av prosjektene, 35 prosjekter og 61 pst. av prosjektmidlene, var innen IKT-området.

Kap. 924 Internasjonalt samarbeid og utviklingsprogrammer

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005
70	Tilskudd, *kan overføres*	11 510	25 500	14 500
71	EUs rammeprogram for forskning og teknologi, *kan overføres*	456 985		
	Sum kap 0924	468 495	25 500	14 500

Vedrørende 2004 og 2005:

Bevilgningen under post 71 er overført til kap. 288, post 73 på Utdannings- og forskningsdepartementets budsjett fra og med 2004.

Post 70 Tilskudd, kan overføres

(i 1 000 kr)

Underpost	Betegnelse	Regnskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005
70.1	eContent	5 982	7 000	3 200
70.2	EUs program for næringsliv og entreprenørskap	4 655	16 000	11 000
70.5	PROMISE/MODINIS	465	2 000	
70.7	Handlingsplan for sikrere bruk av Internett	241	300	300
70.8	IDA-programmet	167	200	
70.9	Marco Polo-programmet			
	Sum post 70	11 510	25 500	14 500

Vedrørende 2005:

I forbindelse med endringer i departementsstrukturen i 2004 er fag- og budsjettansvaret for MODINIS-, eTEN- og IDA-programmet overført fra Nærings- og handelsdepartementet til Moderniseringsdepartementet. Omtale av disse programmene er i sin helhet gitt i Moderniseringsdepartementets budsjettproposisjon under kap. 1509. Det er overført 7,5 mill. kroner fra Nærings- og handelsdepartementets utgiftsramme til dekning av utgifter knyttet til disse programmene i 2005.

Utgiftene for deltakelse i gjenværende EU-programmer på Nærings- og handelsdepartementet ansvarsområde foreslås dekket av en bevilgning for 2005 på 14,5 mill. kroner og overførte midler fra 2004.

Underpost 70.1 eContent

Målsettinger for tilskuddet

Det EU-initierte programmet eContent har som formål å stimulere europeiske informasjonsprodusenter til å utvikle og ta i bruk nye multimedieprodukter. eContent-programmet skal ivareta språklig mangfold i Europa, styrke kapitaltilgangen for små og mellomstore innholdsprodusenter og lette tilgangen til offentlig informasjon for slike bedrifter. De samlede kostnadene er beregnet til 100 mill. Euro for programperioden 2001–04. EFTA har en norsk nasjonal ekspert som arbeider med programmet for Europakommisjonen. Sekretariatet for den norske oppfølgingen av programmet er lagt til Euro Info Centre-Sør.

Resultatrapport 2003

Den nasjonale oppfølgingen i 2003 har i hovedsak bestått av identifisering av målgrupper for programmet, informasjonstiltak, veiledning og oppfølging av deltakere i programmet. eContent-programmet er i løpet av perioden blitt godt kjent blant aktørene i norsk innholdsindustri.

Budsjettforslag 2005

Innenfor det foreslåtte bevilgningsbeløpet på 14,5 mill. kroner under post 70 avsettes 3,2 mill. kroner til eContent-programmet. De samlede programutgiftene knyttet til eContent anslås til 7,8 mill. kroner i 2005. Det forutsettes at programutgifter utover det avsatte bevilgningsbeløpet dekkes av overførte midler fra 2004. Programmet vil bli avsluttet innen utgangen av 2004, men på grunn av forskyvninger i gjennomføringen av enkelte prosjekter vil det være etterslep også utover programperioden. Programutgiftene for 2005 omfatter kontingentmidler til EU og nettoutgifter til nasjonal ekspert (utover fast refusjon fra EU).

EU planlegger et oppfølgingsprogram for eContent, kalt eContentPlus. En eventuell norsk tiltredelse av programmet vil bli forelagt Stortinget i en egen proposisjon.

Underpost 70.2 EUs program for næringsliv og entreprenørskap

Bakgrunn og økonomisk ramme

EU vedtok på toppmøtet i Lisboa i 2000 en næringspolitisk målsetting om å bli den mest konkurransedyktige kunnskapsbaserte økonomien

innen 2010. Sentralt i dette arbeidet står EUs flerårige program for næringsliv og entreprenørskap som er rettet mot hele næringslivet, med særlig fokus på små og mellomstore bedrifter (SMB). Programmet har tre virkeområder:

- identifisering, utveksling og utvikling av gode bedriftsfremmende tiltak gjennom konkrete prosjekter
- tiltak som skal bidra til å bedre informasjon om EU og det indre marked
- finansielle virkemidler som skal sikre tilgang på kapital for entreprenører og små og mellomstore bedrifter

EU har vedtatt en økonomisk ramme på totalt 450 mill. Euro for programperioden 2001–05. Midlene dekker i hovedsak utgifter knyttet til de finansielle virkemidlene gjennom European Investment Fund (EIF). Videre dekkes utgifter til informasjonstjenestene som leveres av Euro Info Centrenettverket, og til prosjekter som skal bidra til å styrke næringspolitikken i deltakerlandene. Norges andel av programutgiftene utgjør om lag 9 mill. Euro, dvs. ca. 75 mill. kroner for programperioden. I tillegg påløper utgifter til administrasjon av programmet, både på nasjonalt nivå (norsk programsekretariat) og på EU-nivå (to nasjonale eksperter ved Kommisjonen).

Gjennomsnittlige kostnader knyttet til programmet for perioden 2001–05 vil være ca. 16 mill. kroner pr. år. Programkontingenten vil være lav de første årene i perioden og øke i takt med økt aktivitet mot slutten av programmet.

Resultatrapport 2003

Flere norske aktører i venturekapital- og inkubatormiljøer har vært i direkte kontakt med European Investment Fund (EIF). Det er foreløpig ikke inngått noen formelle avtaler med EIF. Det arbeides videre med å legge forholdene best mulig til rette for aktuelle aktører.

Under programmet gjennomføres prosjekter for å referanseteste landenes politikkpraksis på området. Norge hadde pr. juni 2004 utnevnt eksperter til 22 av de 30 prosjektene som er igangsatt så langt. Foreløpige nasjonale evalueringer viser at programmet har gitt nyttig innsikt til nasjonal politikkutforming.

For å spre informasjon om programmet til aktuelle miljøer er det utarbeidet en månedlig nyhetstjeneste og en egen webside for programmet. I tillegg er det opprettet en referansegruppe med representanter fra Innovasjon Norge, Norges forskningsråd, NHO, LO og SIVA.

Målsettinger for tilskuddet

Hovedmålsettingene for EUs flerårige program for næringsliv og entreprenørskap er å bidra til å fremme konkurranseevne, vekst og entreprenørskap for deltakerlandenes bedrifter, forenkle regel- og rammeverk for næringsvirksomhet og forbedre de økonomiske vilkårene for SMB, bl.a. gjennom økt tilgang til såkorn- og venturekapital.

Programmet åpner for at Norge kan delta i flere av de aktivitetene Kommisjonen gjennomfører for å gjøre det indre marked mer velfungerende og øke kunnskapen om rettighetene til bedrifter og borgere i det indre marked. De mest aktuelle prosjektene er knyttet til Solvit (problemløsningsmekanisme), Business Test panel, Dialogue with Business (Internettportal for bedrifter) og Dialogue with Citizens (Internettportal med informasjon om borgerrettigheter i det indre marked) og halvårlige resultattavler som viser utviklingen i det indre marked.

Budsjettforslag 2005

Det beregnes et behov på 16 mill. kroner for å dekke utgifter ved den norske deltakelsen i programmet i 2005. I tillegg til årskontingent for norsk deltakelse skal utgifter forbundet med nasjonale eksperter ved Europakommisjonen og et nasjonalt sekretariat dekkes innenfor denne beløpsrammen. Det legges til grunn at 11 mill. kroner av kostnadene knyttet til SMB-programmet dekkes av den foreslåtte bevilgningen for 2005, og at resterende utgifter dekkes av overførte midler fra 2004.

Underpost 70.7 Handlingsplan for sikrere bruk av Internett

Målsettinger for tilskuddet

Handlingsplanen for sikrere (tryggere) bruk av Internett (Action Plan on Promoting Safe Use of Internet) gjaldt opprinnelig perioden 1999–2002, men ble videreført for 2003 og 2004. Hovedmålet med programmet er å etablere egnede mekanismer for å hindre ikke ønskelig bruk og tilrettelegge for ytterligere vekst og utvikling i europeisk internettindustri. Målsettingen er å etablere et felles rammeverk på dette området i EU-/EØS-området. Arbeidet på nasjonalt nivå koordineres av Kultur- og kirkedepartementet som har nasjonal ekspert og dekker 25 pst. av kostnadene ved deltakelse i programmet. Andre deltakerdepartementer er Nærings- og handelsdepartementet (25 pst. kostnadsandel), Barne- og familiedepartementet (25 pst. kostnadsandel), Utdannings- og forskningsdepartementet (12,5 pst. kostnadsandel),

Justisdepartementet (6,25 pst. kostnadsandel) og Samferselsdepartementet (6,25 pst. kostnadsandel). Sentralt i programarbeidet står SAFT (Safety Awareness For Tweens) et kryss-europeisk bevisstgjøringsprosjekt som arbeider for å øke kunnskapen om trygg bruk av Internett for barn og unge. Statens filmtilsyn er både nasjonalt og internasjonalt koordineringsorgan for dette arbeidet. Prosjektet har sju samarbeidspartnere i fem land (Danmark, Sverige, Island og Irland i tillegg til Norge). Andre norske deltakere er Markeds- og mediainstituttet og IKT-Norge. SAFT-prosjektet avsluttes i løpet av 2004.

Budsjettforslag 2005

Programmet avsluttes formelt i 2004, men enkelte prosjekter vil først bli ferdig gjennomført i 2005. Dette innebærer at det vil påløpe utgifter til kontingent og nasjonal ekspert også i 2005. Den norske dekningsandelen inklusiv nasjonal ekspert, hvorav Nærings- og handelsdepartementet skal dekke 25 pst., anslagsvis inntil kr 300 000, dekkes av den foreslåtte bevilgningen for 2005.

Underpost 70.9 Marco Polo-programmet

Bakgrunn og målsettinger for programmet

Europakommisjonen har vedtatt et nytt EU-program, Marco Polo, som gir støtte til etablering av nye transporttilbud som bidrar til å overføre last fra vei til sjø, indre vannveier eller jernbane. Målet er å redusere kapasitetsproblemer i landtransporten og avhjelpe miljøproblemer i hele transportsystemet. Programmet har en klar internasjonal dimensjon, ved at det kreves samarbeid mellom deltakere fra minst to medlemsstater, eller berører områder tilhørende minst ett medlemsland og et tredjeland, f.eks. EFTA/EØS-land, for at transportopplegget skal kunne bli vurdert som støtteberettiget. Stortinget samtykket i godkjenning av EØS-komiteens beslutning om innlemming i EØS-avtalen av Marco Polo-programmet i 2004, jf. St.prp. nr. 61 og Innst. S. nr. 224 for 2003–2004.

Norges deltakelse i Marco Polo-programmet vil kunne åpne muligheter for Norges maritime industri og tjenesteleverandører, og det vil kunne gi nye transportløsninger for norsk næringsliv.

Økonomisk ramme

Programmet startet opp i 2003 og skal gå frem til 2010. For perioden 2004–06 er de økonomiske forpliktelsene for EFTA-landene beregnet til i underkant av 2,2 mill. Euro tilsvarende 2,19 pst. av de samlede programkostnadene. Norges andel på 94,94 pst. av EFTA-budsjettet vil utgjøre om lag 2,07 mill. Euro, eller om lag 17,6 mill. kroner i 3-års perioden 2004–06. Utgiftene dekkes i felleskap over budsjettene til Nærings- og handelsdepartementet, Fiskeri- og kystdepartementet og Samferdselsdepartementet med hhv. 30, 33 og 37 pst. Nærings- og handelsdepartementets andel utgjør dermed ca. 5,3 mill. kroner. Det forventes at deltakerkontingenten vil være lav det første året i programperioden og øke i takt med økt prosjektaktivitet mot slutten av perioden. Videre ventes det at enkelte prosjekter under programmet ikke vil være avsluttet før et par år etter at programperioden formelt er utløpt. Dette innebærer at innbetalingen av fastsatt deltakerkontingent for programmet vil bli tilsvarende forskjøvet og fordelt på flere år.

Budsjettforslag 2005

Det er budsjettert med en samlet norsk innbetaling på om lag 185 000 Euro til programmet i 2004 tilsvarende ca. 1,55 mill. kroner. Nærings- og handelsdepartementets andel blir ca. kr 470 000. For 2005 anslås Nærings- og handelsdepartementets programutgifter til 1,7 mill. kroner. Nærings- og handelsdepartementets deltakerutgifter knyttet til programmet både i 2004 og 2005 forutsettes dekket av overførte midler på budsjettposten.

Kap. 929 Bedriftsrettet kompetanseoverføring

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005
70	Tilskudd	41 000	14 000	16 900
	Sum kap 929	41 000	14 000	16 900

Post 70 Tilskudd

(i 1 000 kr)

Underpost	Betegnelse	Regnskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005
70.1	Norsk Designråd	12 000	14 000	16 900
70.2	Teknologisk Institutt	20 000		
70.3	VINN	9 000		
	Sum post 70	41 000	14 000	16 900

Vedrørende 2004:

Tilskuddet til Teknologisk Institutt ble avviklet ved behandlingen av statsbudsjettet for 2004. Tilskuddet til VINN er videreført som en del av virkemidlene til Innovasjon Norge under kap. 2421, post 73 Tilskudd til kunnskapsformidling og kompetanseheving, jf. St.prp. nr. 1 for 2003–2004.

Underpost 70.1 Norsk Designråd

Virksomhetsbeskrivelse

Regjeringen mener at aktiv utnyttelse av design i norsk næringsliv vil være et vesentlig bidrag til å skape et nytt og mer innovativt næringsliv. Bevilgningen til Norsk Designråd er et viktig bidrag til å nå dette målet.

Norsk Designråd (ND) er en privat stiftelse opprettet av Næringslivets Hovedorganisasjon og Norges Eksportråd. ND har 11 ansatte og er lokalisert i Oslo. Målet med det statlige tilskuddet er å fremme bruk av profesjonell design som et virkemiddel for å styrke lønnsomhet og konkurranseevne i norsk industri og tjenesteyting.

ND markedsfører betydningen av god design som innovasjonsverktøy og konkurransefaktor for industri og næringsliv, og arbeider aktivt gjennom blant annet designerformidling for å få norske bedrifter til å bruke design strategisk i sin produksjonsutvikling og markedsføring. ND har små og mellomstore bedrifter, det offentlig virkemiddelapparatet, næringslivs- og bransjeorganisasjoner og faglige miljøer innen design, markedsføring og teknologi som målgruppe.

For å være oppdatert på utviklingen innen produksjon og markeder i ulike bransjer, er internasjonal tilknytning og fremstøt i utlandet på vegne av norske bedrifter og designere nødvendig.

Resultatrapport 2003

ND hadde i 2003 en omsetning på 17 mill. kroner. Av dette utgjorde statstilskuddet 12 mill. kroner. Det gir en egeninntjeningsandel på 29,5 pst. ND hadde i 2003 et overskudd på ca. kr 100 000.

ND har også i 2003 avholdt og bidratt til foredragsserier, seminarer og konferanser rettet mot økt innsikt og aktivitet på designområdet. Disse aktivitetene var vesentlig høyere enn i 2002, og spesielt i Nord-Norge som følge av oppstarten av et særskilt designprogram rettet mot bedrifter i landsdelen.

Samarbeidsavtalen med Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (SND) innebar at ND fikk benytte SNDs distriktskontorer i arbeidet med designformidling, og det er drevet opplæring av designansvarlige ved kontorene. En tilsvarende avtale er videreført med Innovasjon Norge. ND har videreutviklet sitt internasjonale nettverk bestående av designorganisasjoner og designere og bidratt til å løfte norsk design og unge norske designere frem i utlandet.

Norsk senter for design og arkitektur

Dette senteret er et samarbeidsprosjekt mellom Norsk Designråd og Norsk Form som skal opprettes for å skape større oppmerksomhet og kunnskap om verdien av næringsrettet design. Det vil i tillegg til kontorer være utstillingslokaler og mulighet for å avholde konferanser og seminarer. Senteret ventes å stå klart til bruk i løpet av høsten 2004, mens offisiell åpning blir i løpet av vinteren 2005.

Designår 2005

For å styrke markedsføringen av næringsrettet design, vil regjeringen utrope 2005 som offisielt designår. Designåret kan også bidra til å profilere det moderne Norge. Sverige og Finland har allerede utropt 2005 som designår. Designåret vil

danne en ramme rundt arrangementer som bl.a. åpningen av det nye senteret for design og arkitektur, World Design Congress, og utstillinger i regi av Norsk Designråd og Norsk Form.

Budsjettforslag 2005

Det foreslås et samlet tilskudd på 16,9 mill. kroner til Norsk Designråd for 2005, hvorav 4 mill. kroner skal nyttes til Designåret 2005.

Finansieringen av Norsk Designråd

(i 1 000 kr)

	Regnskap 2003	Budsjett 2004	Budsjett 2005
Egeninntjening	5 028	5 500	5 500
Statstilskudd	12 000	14 000	16 900
Sum inntekter	17 028	19 500	22 400
Egeninntjening i pst.	29,5	28,2	24,6

Underpost 70.2 Teknologisk Institutt

Virksomhetsbeskrivelse

Fra 2004 gis det ikke lenger bevilgning til Teknologisk Institutt (TI) over statsbudsjettet, jf. nærmere omtale i St.prp. nr. 1 for 2003–2004.

Resultatrapport 2003

TI fikk i 2003 et statlig tilskudd på 20 mill. kroner, mot 26,5 mill. kroner året før. Stiftelsen TI hadde en omsetning på 108,6 mill. kroner i 2003, mot 115,9 mill. kroner i 2002. Egeninntjeningen utgjorde 82,7 pst. som er 4,6 pst. høyere enn i 2002.

Tilskuddet for 2003 ble fordelt på to satsingsområder:

- teknologidrevet omstilling i SMB: skal fokusere på omstilling og nyskaping gjennom produktivitetsforbedring, produktutvikling, miljø og kvalitetsledelse
- konkurransedyktig og bærekraftig havbruk: skal fokusere på gode løsninger og «best practice» for å fremme rasjonell drift og ytterligere vekst innen havbruksnæringen

Tilskuddet til stiftelsen har inngått i prosjekter i 258 bedrifter mot 117 i 2002, og vel 90 pst. av bedriftene hadde under 100 ansatte. Prosjektene har hatt en forholdsvis god fylkesvis fordeling. Målsettingene for de to satsingsområdene ble nådd.

For å måle effekten av TIs produkter gjennomføres det hvert år en tilfredshetsundersøkelse blant mer enn 50 pst. av kundene. Undersøkelsen måler kundetilfredsheten i forhold til fagpersonalets innsats, oppfyllelse av avtale og helhetsinntrykk av tjenesten. Tilbakemeldingene fra undersøkelsen gjennomført i 2003 var meget gode.

Underpost 70.3 VINN

Virksomhetsbeskrivelse

Tilskuddet til VINN ble i 2004 overført til nytt kap. 2421 Innovasjon Norge, post 73 Tilskudd til kunnskapsformidling og kompetanseheving. Fra 2005 foreslås det ikke lenger en egen post til formålet under Innovasjon Norge, men det legges opp til at noe av bevilgningen fordeles til VINN, jf. omtale under kap. 2421 Innovasjon Norge, post 71 Internasjonalisering, profilering, og innovasjon – programmer.

Resultatrapport 2003

Årsomsetningen til konsernet VINN var i 2003 på 52,8 mill. kroner mot 49,1 mill. kroner i 2002. VINN hadde et negativt driftsresultat på 4,9 mill. kroner mot minus 1,7 mill. kroner i 2002, og egeninntjeningen utgjorde hhv. 83 pst. og 75 pst. i 2003 og 2002.

Statens tilskudd utgjorde 9 mill. kroner i 2003, mot 12,3 mill. kroner året før, og ble fordelt på tre satsingsområder:

- strategisk kompetanseutvikling og innovasjon: med mål om å fremme konkurransedyktighet og lønnsomhet gjennom systematisk og effektiv forvaltning og utvikling av kompetanse i bedriftene
- etablererskole på nett: med mål om å være det samlende punkt for entreprenørskap og etablereropplæring ved å fungere som en nasjonal fellesløsning på et nettbasert læretilbud rettet mot entreprenører/etablerere, småbedrifter og undervisningssektoren
- design og produktutvikling med ny teknologi: med mål om å bidra til økt teknologibasert innovasjon og nyskaping hos gründere og i mindre bedrifter og øke bedriftens FoU-aktivitet

VINN var engasjert i 380 oppdrag (430 i 2002) for 560 bedrifter (825 i 2002), og avholdt 115 kurs og andre opplæringsaktiviteter (38 i 2002) med til sammen 1 900 deltakere (770 i 2002). Det er en mindre nedgang i antall oppdrag og bedrifter fra 2002, men en betydelig oppgang i antall kurs og antall deltakere på disse. I forhold til bedriftsstørrelse var 60 pst. av VINNs tjenester rettet mot bedrifter med mindre enn 20 ansatte (72 pst. i 2002) og 82 pst. mot bedrifter med mindre enn 50 ansatte (86 pst. i 2002). Målsettingene for de tre satsingsområdene ble nådd.

For å måle effekten av produktene VINN tilbyr, gjennomføres det hvert år en tilfredshetsundersøkelse blant mer enn 50 pst. av kundene. Undersøkelsen måler kundetilfredsheten i forhold til fagpersonalets innsats, oppfyllelse av avtale og helhetsinntrykk av tjenesten. Tilbakemeldingene fra undersøkelsen gjennomført i 2003 var meget gode.

Kap. 930 Statens veiledningskontor for oppfinnere (jf. kap. 3930)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005
01	Driftsutgifter	9 860		
70	Utviklingsarbeider og stipend, *kan overføres*	9 369		
	Sum kap 930	19 229		

Virksomhetsbeskrivelse

Virksomheten til Statens veiledningskontor for oppfinnere (SVO) ble fra 2004 integrert i Innovasjon Norge, jf. St.prp. nr. 51 for 2002–2003 og Innst. S. nr. 283 Virkemidler for et innovativt og nyskapende næringsliv. Det vises til kap. 2421 for omtale av mål, strategier og budsjettforslag for Innovasjon Norge i 2005.

Resultatrapport 2003

I 2003 mottok SVO 779 nye prosjektforslag. Det er 60 flere enn i 2002.

Det ble lagt til grunn følgende resultatindikatorer og -mål for SVO:

Resultatindikatorer	Resultat 2002	Mål 2003	Resultat 2003
Oppnådde lisensavtaler	48	100	39
Oppnådde etableringer	106	90	136

Resultatindikatorene gir en indikasjon på effekten av de ressurser som er brukt over en 3-års periode. Resultatene for 2003 er basert på en spørreundersøkelse til innsenderne av de 924 sakene som ble registrert hos SVO i 2000.

Mange av prosjektene som har fått bistand av SVO, kommersialiseres gjennom lisensavtaler. Slike avtaler er ofte basert på industrielle rettigheter som patent-, mønster- og varemerkebeskyttelse. Antall lisensavtaler gir dermed et bilde av faktiske resultater av disse prosjektene. Ved å måle antall etableringer knyttet til oppfinnelsesbaserte produkter, får man en god indikasjon på hvilke konkrete resultater SVO har vært med på å skape. De siste årene har nedgangen i antall inngåtte lisenskontrakter vært betydelig og resultatindikatoren for lisensavtaler er betydelig lavere enn målet for året. Dette kan ha sammenheng med at næringslivet generelt har opplevd lavkonjunktur.

I Budsjett-innst. S. nr. 8 for 2003–2004 ba næringskomiteen om at det vurderes offentlig driftsstøtte til Norsk oppfinnerforening (NOF) for å sikre en nødvendig basisøkonomi. NOF fikk tidligere offentlig driftsstøtte via SVOs tilskuddsbevilgning til utviklingsarbeider og stipend. Fra og med 2001 falt denne støtten bort. Årsaken var at det var viktig å sikre at de mest teknologisk og økonomisk interessante ideer fikk støtte, uten at noen var garantert en årlig støtte. SVOs beslutning om å avvikle den årlige driftsstøtten til NOF skjedde i samråd med departementet. NOF har imidlertid fortsatt mulighet til å søke støtte til konkrete prosjekter fra Innovasjon Norges prosjekt-

bevilgning (kap. 2421, post 50) i konkurranse og på lik linje med andre søkere.

Kap. 3930 Statens veiledningskontor for oppfinnere (jf. kap. 930)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005
02	Tilskudd til samfinansieringsprosjekter	1 359		
18	Refusjon av sykepenger	188		
	Sum kap 3930	1 547		

Post 02 Tilskudd til samfinansierings-prosjekter

Posten ble opprettet med bakgrunn i samarbeidsavtale mellom SVO og Statens nærings- og distriktsutviklingsfond om å utføre konkrete regionale prosjekter basert på samfinansiering mellom de to institusjonene. Ordningen falt bort da de to virksomhetene fra og med 2004 ble integrert i Innovasjon Norge.

Kap. 934 Internasjonaliseringstiltak

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005
70	Eksportfremmende tiltak, *kan overføres*	178 330	12 000	12 400
71	Internasjonalt teknologisamarbeid	21 000		
73	Støtte ved kapitalvareeksport	26 700	43 600	40 100
74	Tilskudd til Nordisk Prosjekteksportfond		3 000	
95	Innskudd i Den europeiske bank for gjenoppbygging og utvikling (EBRD)		27 600	29 900
	Sum kap 934	226 030	86 200	82 400

Vedrørende 2004:

Ved St.vedt. 18. juni 2004 gjorde Stortinget følgende bevilgningsendringer, jf. St.prp. nr. 63 og Innst. S. nr. 250 for 2003–2004:
- post 70 ble redusert med 0,7 mill. kroner
- post 74 ble økt med 0,7 mill. kroner
- post 95 ble økt med 2 mill. kroner

Vedrørende 2004 og 2005:

Fra og med 2004 er den del av bevilgningen som gjaldt Norges Eksportråd under kap. 934, post 70 og Internasjonalt teknologisamarbeid under kap. 934, post 71 overført til kap. 2421 Innovasjon Norge. Det vises til omtale av mål, strategier og budsjettforslag for 2005 under Innovasjon Norge, mens resultatrapport for 2003 er gitt under kap. 934.

Post 70 Eksportfremmende tiltak, kan overføres

Norges Eksportråd

Resultatrapport 2003

Norges Eksportråd hadde i 2003 en omsetning på 307,4 mill. kroner og et overskudd på 5,2 mill. kroner. Tilskuddet over Nærings- og handelsdepartementets budsjett til eksportfremmede tiltak i Norges Eksportråd var 173 mill. kroner, samme nivå som for 2002. For Norges Eksportråd ble 2003 preget av regjeringens arbeid med endringer i virkemiddelapparatet og forberedelser til opprettelsen av Innovasjon Norge fra 1. januar 2004.

Norges Eksportråds virksomhet i 2003 bar også preg av at deler av eksportnæringene og Eksportrådets kundemasse gjennomlevde vanskelige tider, og som resulterte i lavere internasjonalt aktivitetsnivå. Norges Eksportråd nådde likevel i hovedsak fastsatte resultatmål. Aktiviteten innen Entreprenørskapsprogrammet var høy. Programmet skal bidra til at nyetablerte og nyskapende bedrifter med teknologi- og/eller kunnskapsbaserte produkter og tjenester lykkes i en internasjonaliseringsprosess, og at bedriftenes produkter blir kommersialisert. I 2003 ble det inngått totalt 248 nye prosjektavtaler med til sammen 223 bedrifter. Det er mer enn en fordobling i forhold til målsetningene for 2003. Entreprenørskapsprogrammet ble også brukt aktivt i Norges Eksportråds nettverksarbeid. En intern evaluering av Entreprenørskapsprogrammet ble foretatt høsten 2003 og viser at bedriftene som deltok er godt fornøyd med programmet og resultatene.

Norges Eksportråds oppdragvirksomhet ble i 2003 noe redusert i forhold til 2002. Årsaken var en nedgang i antall 100 pst. bedriftsfinansierte prosjekter til fordel for oppdrag innen bl.a. Entreprenørskapsprogrammet. Det ble utført i alt 714 honorarbelagte tjenester mot 815 i 2002. Nedgangen skyldes også den generelt vanskelige situasjonen for eksportnæringene i 2003. Innsatsen overfor eksportnæringene ble intensivert gjennom informasjonstiltak som presentasjon av nye markedsmuligheter i utlandet.

Antall brukere og besøk til Norges Eksportråds nettsteder fortsatte å øke i 2003. Norges Eksportråd hadde for første gang over en million henvendelser og besøk på sine nettsteder. Den største økningen kom på den eksportfaglige e-posttjenesten www.eksportaktuelt.no. som har blitt en svært etterspurt tjeneste. Det har gitt resultater i form av økt deltakelse på eksportfaglige kurs og seminarer, og etterspørsel etter informasjon og råd som er direkte relatert til nyhetsoppslag i tjenesten. Ved årets slutt hadde Norges Eksportråd ca. 30 ulike åpne eksterne nettsteder. I tillegg administrerer Norges Eksportråd rundt 30 lukkede nettsteder for nettverk blant kunder og samarbeidspartnere.

Norges Eksportråd videreutviklet sine nettverks- og bransjeaktiviteter gjennom 2003. Samarbeidet i IKT Eksportfagstyret ble videreført og aktivitetene innen landbrukssektoren fortsatte på oppdrag fra Landbruksdepartementet. Innen forsvarsmarkedet ble det i 2003 inngått 11 nye prosjektavtaler mellom norske bedrifter som kvalifiserer for leveranser innen gjenkjøpsavtalen med spanske og amerikanske leverandører. Arbeidet innen næringsutvikling og bistand fortsatte også med høy innsats.

Norges Eksportråd gjennomførte i alt 17 offisielle forretningsdelegasjoner i 2003 hvor totalt 341 bedrifter var involvert. Viktige arrangementer var statsbesøk til Belgia og Brasil, HKH Kronprinsens besøk i Moskva, Statsministerens besøk i Japan og besøk av presidentene fra Polen, Nicaragua og Kirgistan.

Anbudsgarantiordningen

Status

For å fremme eksport til utviklingsland, reformland i Øst- og Sentral-Europa, Sør-Afrika og palestinske områder i Midtøsten har det vært en garantiordning som dekket inntil 50 pst. av kostnadene i forbindelse med forstudier og anbudsutarbeiding. Ved behandling av statsbudsjettet for 1999 ble anbudsgarantiordningen besluttet avviklet. Ordningen ble administrert av Garanti-Instituttet for Eksportkreditt. Den siste polisen ble avsluttet i 2003, og ordningen er nå avviklet.

Eksportfremme ved utenriksstasjonene og strategiske internasjonaliseringsprosjekter

Status

Nærings- og handelsdepartementet stiller årlig midler til disposisjon for næringslivsaktiviteter ved utenriksstasjonene. Målet med tilskuddsordningen *Eksportfremme ved utenriksstasjonene* er å bidra til å samordne og styrke den samlede og langsiktige offentlige innsatsen for å øke norsk eksport og fremme norske næringsinteresser. Utenriksstasjonene har i denne anledning opprettet nærings- og profileringsråd med deltakelse fra stedlig norsk næringsliv, Innovasjon Norge og Eksportutvalget for fisk.

Næringslivet har et særlig behov for assistanse fra myndighetene i nye og viktige vekstmarkeder. Tilskuddsordningen *Strategiske internasjonaliseringsprosjekter* skal supplere den ordinære virksomheten til virkemiddelapparatet i markeder og innenfor sektorer der norsk næringslivs langsiktige muligheter er spesielt fremtredende. Det er særlig behov for tiltak som kan bidra til å forsterke den langsiktige profilerings- og døråpningseffekten i forbindelse med gjennomføringen av politiske besøk og statsbesøk. Ordningen skal også dekke deler av de norske utgifter i forbindelse med verdensutstillingen EXPO 2005 som arrangeres i Aichi, Japan fra 25. mars til 25. september 2005.

Resultatrapport 2003

Det ble avsatt 6,5 mill. kroner til nærings- og profileringsarbeid ved utenriksstasjonene i 2003. Midlene ble fordelt til 57 utenriksstasjoner. Hoveddelen av tilskuddet har gått til stasjonene i Europa, Nord-Amerika og Asia. Det har vært en betydelig medfinansiering av prosjektene fra næringslivet.

Til arbeidet med strategiske internasjonaliseringsprosjekter ble det avsatt 4,3 mill. kroner i 2003. Tilskuddet ble benyttet til tiltak i samarbeid med næringslivet og virkemiddelapparatet i prioriterte markeder. Særlig fokus ble gitt på tiltak som kan bidra til å forsterke den langsiktige profilerings- og døråpningseffekten, bl.a. i forbindelse med statsbesøkene til Belgia og Brasil.

På grunn av forsinkelser i det nordiske samarbeidsprosjektet til verdensutstillingen EXPO 2005 påløp det ikke kostnader til dette i 2003.

Mål og strategier

Nærings- og handelsdepartementet vil også i 2005 stimulere næringslivsrettede aktiviteter ved utenriksstasjonene gjennom støtte til konkrete samarbeidsprosjekter mellom stasjonene, virkemiddelapparatet og næringslivet. Departementet vil gjennomføre strategiske internasjonaliseringsprosjekter i samarbeid med virkemiddelapparatet, næringslivet og forsknings- og utdanningsinstitusjoner, med særlig fokus på vekstkraftige marker og sektorer.

Norsk deltakelse ved EXPO 2005

De økonomiske rammene for den felles nordiske utstillingen er 55 mill. danske kroner. Finansiering ble forutsatt fordelt med 12 mill. danske kroner fra hver av de fire største nordiske landene, 2 mill. danske kroner fra Island og 5 mill. danske kroner fra Nordisk Ministerråd. Nærings- og handelsdepartementet samarbeider med de øvrige nordiske lands myndigheter for planlegging og organisering av deltakelsen på EXPO 2005.

Regjeringen har besluttet at finansieringen av norsk deltakelse skal dekkes av Nærings- og handelsdepartementet, Fiskeridepartementet, Utenriksdepartementet, Miljøverndepartementet, Utdannings- og forskningsdepartementet, Olje- og energidepartementet og Landbruksdepartementet.

Det er forventet at utgiftene til den nordiske deltakelsen på EXPO 2005 påløper i 2004 og 2005. I tillegg vil det påløpe kostnader i forbindelse med aktiviteter knyttet til fremme av norsk næringsliv under deltakelsen på verdensutstillingen.

Budsjettforslag 2005

Det foreslås avsatt til sammen 12,4 mill. kroner til eksportfremmende tiltak for 2005. Beløpet skal dekke tilskudd til eksportfremmende tiltak ved utenriksstasjonene, strategiske internasjonaliseringsprosjekter og deler av utgiftene til norsk deltakelse ved EXPO 2005.

Post 71 Internasjonalt teknologisamarbeid

Resultatrapport 2003

Norges Eksportråd mottok et tilskudd på 21 mill. kroner over Nærings- og handelsdepartementets budsjett til Internasjonalt teknologisamarbeid. Samlet omsetning i prosjekter tilknyttet utvalgte teknologisektorer var 124,3 mill. kroner. Integrasjonen av teknologi- og handelsvirksomheten i Norges Eksportråd har ført til at prosjekter vedrørende internasjonalt teknologisamarbeid og markedsarbeid for teknologibedrifter ble utført ved en lang rekke av Norges Eksportråds kontorer i utlandet. Tallene representerer derfor alt arbeid som ble utført innen teknologivirksomheten i Norges Eksportråd, og ikke kun aktiviteter knyttet til de syv såkalte teknologikontorene.

I teknologiarbeidet har Norges Eksportråd valgt å prioritere utvalgte sektorer og fokusert spesielt på teknologi-, innovasjons- og entreprenørskapsmiljøer. Innsatsen i 2003 var rettet mot teknologiske utfordringer innen sektorene: Biomarin industri, herunder akvakultur og havbruk, Bioteknologi/Helse/Medisin, Ny energi, herunder hydrogen, funksjonelle materialer og miljø og Informasjons- og kommunikasjonsteknologi. I dette arbeidet ble det lagt vekt på å engasjere universitets- og forskningsmiljøer.

Resultatene fra det internasjonale teknologisamarbeidet viser at målene for virksomheten i 2003 i hovedsak ble nådd. Antall behandlede henvendelser var 1 632, godt over målet på 1 000. Det ble gjennomført 153 prosjekter mot målet på 210. Antall bedrifter som deltok i prosjektene var i underkant av 1 000 og dermed godt over målsettingen på 800. Målet om 60 pst. SMB-andel i prosjekter og oppdrag ble nådd.

Post 73 Støtte ved kapitalvareeksport

Status

Stortinget besluttet i 1978 å opprette en ordning med fast rente og valutakurssikring ved finansiering av kapitalvareeksport, den såkalte *108-ordningen*. Utgangspunktet for rentefastsettelsen er Consensusavtalen innenfor OECD. Avtalen regulerer konkurransen mellom OECD-landene, bl.a. når det

gjelder rente- og avdragsvilkår for offentlig støttede lån ved kapitalvareeksport.

I henhold til Consensusavtalen tilbys lån på såkalte CIRR-vilkår (Commercial Interest Reference Rates). CIRR er renter som er knyttet til statsobligasjonsrenten i vedkommende valuta med et påslag på 1 prosentpoeng. Renten for nye lånetilsagn justeres hver måned.

Ordningen er først og fremst et nærings- og handelspolitisk virkemiddel, og hensikten er å tilby norske eksportører av kapitalvarer et konkurransedyktig eksportkredittsystem. Den omfatter finansiering av kontrakter om eksport av kapitalvarer innenfor de rammer som Garanti-Instituttet for Eksportkreditt (GIEK) følger.

108-ordningen er regelstyrt uten beløpsmessige rammer for det samlede engasjementet, dvs. at alle kontrakter som faller innenfor det fastsatte regelverket, kan få tilsagn om finansiering. Ordningen administreres av Eksportfinans ASA. Bevilgningsbehovet over statsbudsjettet fremkommer når rentesatsene som tilbys eksportørene, ikke fullt ut dekker innlåns- og administrasjonskostnadene ved ordningen. Utgiftene vil dermed avhenge av rentebetingelser på nye og eksisterende utlån under ordningen, det samlede volumet av utestående kreditter i ulike valutaer, rentesatsene på innlånene, valutabevegelser og administrasjon.

På grunnlag av Stortingets årlige fullmaktsvedtak gis Eksportfinans ASA tilsagn om statlig dekning av fremtidige underskudd på en avregningskonto som er etablert for ordningen knyttet til nye lånetilsagn i vedkommende år. Underskuddet blir dekket to år i ettertid slik at underskuddet i 2003 dekkes av bevilgning på statsbudsjettet for 2005. I tillegg dekkes rentegodtgjørelse til Eksportfinans ASA for den mellomliggende perioden frem til utbetalingstidspunktet.

Resultatrapport 2003

Det ble i 2003 utbetalt nye lån på grunnlag av tidligere tilsagn om lån under 108-ordningen på 725 mill. kroner, en økning fra 697 mill. kroner i 2002. Av de totale utbetalingene gjaldt 9 mill. kroner blandede kreditter, dvs. kombinasjoner av eksportkreditter og bistandselement. Utbetalingene under blandede kreditter omfatter gamle tilsagn da ordningen med slike kreditter nå er avviklet.

Ved utgangen av 2003 var samlet utestående utlånsmasse under 108-ordningen ca. 4,2 mrd. kroner, dvs. det samme som året før. GIEK garanterer for ca. 90 pst. av porteføljen, mens private banker garanterer for resten.

For 2004 anslås utbetalingene av nye lån til 1,1 mrd. kroner. Anslaget er basert på forventninger om markedsutviklingen for ulike bransjer og situasjonen i finansmarkedene og er følgelig beheftet med usikkerhet.

Årlige underskudd på avregningskontoen for 108-ordningen medregnet renter frem til dekningstidspunktet

	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Underskudd avregningskonto	50	20	40	27	43,6	40,1

Med hensyn til nye tilsagn om finansiering av kontrakter under 108-ordningen i 2005 foreslår Nærings- og handelsdepartementet at Eksportfinans ASA gis tilsagn om statlig dekning av underskudd på avregningskontoen for 108-ordningen som følge av tilsagn om lån frem til 31. desember 2005, jf. Forslag til vedtak VII, 2.

Budsjettforslag 2005

Regnskapet for 108-ordningen viste et underskudd på 35,4 mill. kroner for 2003. Det foreslås en bevilgning på 40,1 mill. kroner i tilskudd til Eksportfinans ASA for 2005. Bevilgningsforslaget dekker underskuddet for 2003 med tillegg av ca. 4,7 mill. kroner i rentegodtgjørelse.

Post 74 Tilskudd til Nordisk Prosjekteksportfond (Nopef)

Status

Nordisk prosjekteksportfond (Nopef) gir gunstige lån til små og mellomstore nordiske bedrifter til prosjektstudier, i første rekke i Nordens nærområder.

Tilskuddsmidlene skal brukes til utlån i førinvesteringsfasen til prosjekter med nordisk interesse, gjennomføring av studier innenfor nye næringsområder og identifisering av nye prosjekter på nye markeder. Videre kan midlene nyttes til kurs-, seminar- og konferansearrangementer for å introdusere nordisk næringsliv internasjonalt og til initiering av nordisk deltakelse i internasjonale prosjekter. Prosjekter i nye EU-land skal fases ut over tid.

For å opprettholde aktiviteten i Nopef besluttet Nordisk Ministerråd i 2000 at Nopefs budsjett skulle styrkes gjennom direkte nasjonale bidrag i 4-års perioden 2001–04, men med synkende årlige beløp. Norges andel utgjorde ca. 14,3 mill. kroner for hele perioden. Innbetalingene ble sluttført i 2004. Nopef skal fra 2005 finansieres i sin helhet over budsjettet til Nordisk Ministerråd. Det vil medføre en noe redusert økonomisk ramme for virksomheten.

Resultatrapport 2003

Nopef mottok 270 søknader og ga 184 nye lånetilsagn for til sammen ca. 53 mill. kroner i 2003. Antall realiserte prosjekter var 78, mot 65 året før. Antall lån til prosjekter i Russland har økt med mer enn 50 pst. og landet har nå flest Nopef-prosjekter. Nordens nærområder og Sentral- og Øst-Europa står for 85 pst. av samtlige prosjektbevilgninger. Øvrige bevilgninger er i stor grad gitt til prosjekter i Kina. Realiseringsgraden for prosjektene, dvs. at ny virksomhet er startet, er oppe i 63 pst. Tjenester, handel, IT- og telekomsektoren står for 24 pst. av prosjektene, mens verksted- og treindustri og energi, bygg og transport utgjør henholdsvis 28 og 12 pst. Resten er prosjekter innen konfeksjon, tekstil, kjemi og elektronikk. Om lag 25 pst. av lånene i 2003 ble gitt til prosjekter initiert av norske selskaper. Norske bedrifter har vært sterkest engasjert i Litauen og Estland.

Post 95 Innskudd i Den europeiske bank for gjenoppbygging og utvikling (EBRD)

Status

Den europeiske bank for gjenoppbygging og utvikling (EBRD) har som hovedformål å fremskynde overgangen til markedsorienterte økonomier i de sentral- og østeuropeiske land og fremme utviklingen av en effektiv og konkurransedyktig privat sektor i disse landene. 60 land og to institusjoner er medlemmer i EBRD. Banken har prosjekter i og er representert ved lokalkontorer i 27 operasjonsland. EBRD kan gi lån, foreta egenkapitalinvesteringer, gjennomføre samfinansiering med andre institusjoner eller gi garantier til konkrete prosjekter og bedrifter i land som følger demokratiske og markedsøkonomiske prinsipper.

EBRD prioriterer prosjekter der banken og samarbeidspartnere bidrar med lån til eller foretar egenkapitalinvesteringer som fremmer utviklingen av små og mellomstore bedrifter i privat sektor. Banken fokuserer også sterkt på miljø og energieffektiviseringsprosjekter, utvikling av infrastruktur og finanssektoren. Banken skal være mest aktiv i de av landene som er i et tidlig stadium eller i mellomstadiet av endringsprosessen. Mongolia ble opptatt som medlem i EBRD i 2001 og fikk status som operasjonsland i 2004. Statusen innebærer at banken kan finansiere prosjekter i landet.

EBRD ble etablert i 1991 med en grunnkapital på 10 mrd. euro. Norges andel av grunnkapitalen utgjør 1,25 pst., tilsvarende ca. 1 mrd. kroner. Om lag 300 mill. kroner av dette ble innbetalt i årene 1991–95, mens de øvrige ca. 700 mill. kroner er garantikapital, jf. oversikt over garantifullmakter innledningsvis i proposisjonen. I 1996 ble det vedtatt en 100 pst. kapitalutvidelse i EBRD. For Norge innebærer deltakelsen i kapitalutvidelsen innbetaling av ca. 230 mill. kroner i innskuddskapital over åtte år for perioden 1998–2005. Gjennom denne kapitalutvidelsen opprettholder Norge sin eierandel i banken.

Resultatapport 2003

EBRDs styre godkjente i 2003 samlede utlån på i alt 30 mrd. kroner til 119 prosjekter i 26 sentral- og østeuropeiske land. Utbetalt beløp i 2003 var 17 mrd. kroner. Fra 1991 til 2003 har banken opparbeidet seg en portefølje på ca. 184 mrd. kroner. Totalverdien av prosjektene som har mottatt EBRD-finansiering, var ved utgangen av 2003 ca. 560 mrd. kroner.

EBRD hadde i 2003 et overskudd etter avsetninger på 3,1 mrd. kroner, mens samlede avsetninger til tap utgjorde 17 mrd. kroner.

Norske bedrifter benytter seg i liten grad av de finansieringsmuligheter som EBRD tilbyr. Norge har to tekniske fond i EBRD til kjøp av norske konsulenttjenester: Det generelle tekniske fond og Teknisk fond for miljø og energi. Bruken av fondene er avhengig av at norske konsulentselskaper er konkurransedyktige i det internasjonale tjenestemarkedet. Fondene har de senere årene primært blitt brukt til konsulentoppdrag på Balkan.

Norge har tidligere bevilget 50 mill. kroner over Utenriksdepartementets Handlingsprogram for Øst-Europa til et fond for teknisk samarbeid under EBRDs regionale risikokapitalfond for Nordvest- og Vest-Russland. Norge deltar også i «atomdelen» under Nordic Dimension Environmental Partnership (NDEP) med 70 mill. kroner bevilget over UDs budsjett. Programmet styres av EBRD.

Budsjettforslag 2005

Det foreslås bevilget 29,9 mill. kroner til dekning av Norges forpliktelser for 2005 i forbindelse med kapitalutvidelsen i EBRD.

Kap. 935 Internasjonale investeringstiltak

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005
70	Tilskudd til Nordisk Prosjekteksportfond, *kan overføres*	3 440		
92	Innskudd i Den europeiske bank for gjenoppbygging og utvikling (EBRD)	27 814		
	Sum kap 935	31 254		

Vedrørende 2004 og 2005:

Bevilgningene for de to ordningene er fra 2004 gitt under kap. 934. All omtale av ordningene er gitt under dette kapitlet.

Kap. 937 Reiselivstiltak

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005
01	Driftsutgifter	1 683		
70	Tilskudd til internasjonal markedsføring	115 300		
71	Tilskudd til Svalbard Reiseliv AS	2 000	2 000	2 000
	Sum kap 937	118 983	2 000	2 000

Vedrørende 2004 og 2005:

Bevilgningen under post 70 inngår i virkemidlene til Innovasjon Norge under kap. 2421 i 2004 og 2005.

Resultatrapport 2003

Post 01 Driftsutgifter

Prosjektene som ble finansiert over denne budsjettposten har bidratt til innsikt i bl.a. reiselivsnæringenes aktivitetsnivå og utviklingen av de reisendes preferanser. Resultatene blir benyttet både av myndighetene og aktørene innenfor reiselivsnæringene. Midlene har i hovedsak blitt nyttet til to hovedprosjekter, gjesteundersøkelse og satellittregnskap.

Tilskuddet medvirket til å videreføre gjesteundersøkelsen, som har pågått over lengre tid. Prosjektet har bidratt til å gi oversikt over omfanget av og kjennetegn ved utenlandsturismen i Norge.

Reiseliv utgjør summen av aktivitet innen flere næringer. For å få god oversikt over reiselivsnæringenes samlede aktivitet har Nærings- og handelsdepartementet finansiert utarbeidelse av et satellittregnskap i regi av Statistisk sentralbyrå. I tilknytning til dette området er det gitt støtte til en rapport om utvikling av økonomiske nøkkeltall for hotellnæringen.

De ulike prosjektene som ble finansiert over denne budsjettposten, har bidratt med informasjon og gir bl.a. bakgrunnsmateriale for næringens markedsføringsstrategi og beregninger av reiselivsnæringens økonomiske betydning.

Post 70 Tilskudd til internasjonal markedsføring

Virksomheten til Norges Turistråd ble i 2004 integrert i Innovasjon Norge, jf. St.prp. nr. 51 og Innst. S. nr. 283 for 2002–2003 Virkemidler for et innovativt og nyskapende næringsliv. Det vises til kap. 2421 Innovasjon Norge for omtale av mål, strategier og budsjettforslag for 2005.

Resultatrapport 2003

Finansiering av Norges Turistråd

(i 1 000 kroner)

	Regnskap 2003
Egeninntjening	83 000
Statstilskudd	131 800
Sum inntekter	214 800
Egeninntjening i pst.	38,6

Av 131,8 mill. kroner i statstilskudd er 115,3 mill. kroner tilført fra Nærings- og handelsdepartementets budsjett og 16,5 mill. kroner fra Landbruks- og matdepartementet (landbruksmidler).

Norges Turistråd (NTR) hadde et driftsunderskudd på 1,4 mill. kroner i 2003. I hovedsak skyldtes driftsunderskuddet at oppslutningen fra reiselivsnæringene om forbrukerkampanjer i Norge ble dårligere enn budsjettert. Næringsinntektene i 2003 på 83 mill. kroner var 5,3 mill. kroner mindre enn budsjettert.

NTRs aktiviteter knyttet seg til merkevarebygging av Norge som reisemål, informasjonsformidling og spredning av markedskunnskap og markedsføringskompetanse. NTRs mange foredrag, møter og arrangementer var med på å styrke kompetansen i reiselivsnæringen.

Merkevarestrategien for markedsføring av Norge som reisemål i utlandet ble igangsatt høsten 2000. Som følge av redusert bevilgning i 2003 ble det fokusert på gjennomføring av mediekampanjer i henhold til merkevarekonseptet. Det ble ikke gjennomført helhetlige effektmålinger av merkevareaktivitetene, men enkelte forbrukerundersøkelser i de viktigste markedene. Kjennskapen til og kunnskapen om Norge generelt var fortsatt lav i disse markedene, men det var en svak bedring å spore.

I 2003 ble det gjennomført 488 pressereiser med en samlet deltakelse fra 688 journalister. Pressereisene har så langt resultert i 2 419 artikler, radio- og TV-programmer til en anslått redaksjonell verdi av vel 213 mill. kroner. I norsk presse ble NTR omtalt i 1 321 artikler.

Utenlandskontorene registrerte ca. 200 000 henvendelser. Overgangen til elektroniske hjelpemidler innen mottak av katalogbestillinger og telefonsamtaler har effektivisert informasjonsvirksomheten ved flere av utenlandskontorene.

Reiselivsportalen www.visitnorway.com ble lansert i 2001. Portalen gir informasjon om Norge som turistmål og tilbyr alle aktører i næringen mulighet til profilering og salg av varer og tjenester. Portalen hadde i løpet av 2003 ca. 1 200 kommersielle bedrifter som deltakere. Antall sidevisninger ligger på ca. 150 000 i måneden. Totalt har man registrert 17,5 mill. leste sider i 2003. Det ble i 2003 gjennomført brukerundersøkelser for visitnorway.com. Undersøkelsene viser en svært høy grad av tilfredshet hos brukerne både med hensyn til brukervennlighet og økning i reiselyst. Portalen har utviklet seg til å bli den viktigste responskanalen for alle NTRs kampanjer og aktiviteter. Regnskapet for 2003 viser totale utgifter til portalen på 7,2 mill. kroner. Ren norgesinformasjon i portalen ble finansiert med offentlige midler, mens næringen bidro med midler til bedriftsrepresentasjon og kampanjer, tilsvarende 2 mill. kroner i 2003. Målsettingen om gjøre portalen selvfinansierende ble dermed ikke innfridd.

Post 71 Svalbard Reiseliv AS

Målsettinger for tilskuddet

Tilskuddet gis til Svalbard Reiseliv AS som er eid av Svalbard Reiselivsråd. Svalbard Reiselivsråd er en sammenslutning av aktører med interesser knyttet til reiselivet på Svalbard. Ved utgangen av 2003 var det 39 reiselivsbedrifter og bedrifter innen relatert virksomhet medlemmer av rådet. Svalbard Reiseliv AS har tre fast ansatte. Virksomheten er finansiert gjennom medlemsavgifter, tjenester og deltakelse i prosjekter og gjennom tilskudd over Nærings- og handelsdepartementets budsjett. Målet med det statlige tilskuddet er å bidra til økt verdiskaping og bedre lønnsomhet for reiselivet ved å informere, profilere og markedsføre Svalbard som reisemål.

Bevilgningen til Svalbard Reiseliv AS skal ivareta Svalbards vertskaps- og informasjonsforpliktelser innen reiselivssektoren gjennom:

- drift av helårig turistinformasjon
- statistikkarbeid
- basismarkedsføring av Svalbard

Det er videre en viktig oppgave for Svalbard Reiseliv AS å bidra til å utvikle et miljøtilpasset reiseliv i tråd med regjeringens og reiselivsnæringens overordnede mål. Kompetanseoppbygging, kvalitetsarbeid og samarbeid står i tillegg sentralt for Svalbard Reiseliv AS. Selskapet skal bidra til en kontrollert utvikling av reiselivsnæringen på Svalbard.

Resultatrapport 2003

I 2003 ble det registrert 71 049 gjestedøgn ved overnattingsbedrifter i Longyearbyen. Dette var en nedgang på 4,5 pst. i forhold til året før. Belegget

ved overnattingsbedriftene gikk ned med 2 pst. til 36 pst. Svalbard Reiseliv AS arbeider med å øke besøket i mørketiden, som er lavsesong for turismen på Svalbard. Det ble i 2003 lagt stor vekt på å integrere miljøhensyn i ulike deler av reiselivet. Reiselivsnæringen på Svalbard deltar videre i samarbeidsprosjekter med andre arktiske land og regioner når det gjelder utvikling av et miljøtilpasset reiseliv. Guide- og turlederopplæringen er et viktig ledd i satsingen på å øke fokuset på miljø og sikkerhet. I 2003 deltok 90 personer på slike kurs.

Budsjettforslag 2005

Det foreslås en bevilgning på 2 mill. kroner til Svalbard Reiseliv AS for 2005.

Kap. 938 Omstillingstiltak

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005
71	Omstillingstilskudd til Sør-Varanger, *kan overføres*	10 000	15 000	10 500
	Sum kap 0938	10 000	15 000	10 500

Målsettinger for tilskuddet

Det ble bevilget 20 mill. kroner og gitt en tilsagnsfullmakt på 100 mill. kroner til omstillingstiltak i Sør-Varanger kommune i 2001, jf. St.prp. nr. 21 og Innst. S. nr. 65 for 2000–2001. Samlet tilsagnsramme for omstillingstilskudd utgjorde 120 mill. kroner. Omstillingsbevilgningen skal benyttes til videreutvikling og omstilling i Sør-Varanger.

Midlene er i samråd med kommunen fordelt på følgende seks hovedgrupper av tiltak (programområder):

- havneutbygging
- Kirkenes kompetansesenter
- Møtested Barentsregionen
- reiseliv/trivsel
- veiforbindelser
- kommunalt næringsfond

Resultatrapport 2003 og 2004

I 2003 og første halvår 2004 ble det utbetalt totalt 22 mill. kroner av rammen for statstilskuddet, hvorav 20 mill. kroner gjelder bevilgningen for 2003 og 2 mill. kroner ble dekket av bevilgningen for 2004. Av dette har 10 mill. kroner gått til havneutbygging, 7 mill. kroner til Kirkenes Kompetansesenter og 4,5 mill. kroner til reiseliv/trivsel og 0,5 mill. kroner til møtested Barentsregionen. Videre har kommunen disponert 33 mill. kroner av næringsfondets totale ramme på 35 mill. Midlene har i det vesentlige blitt benyttet til rehabilitering av videregående skole (10 mill. kroner) og som tilskudd til bygging av storhall (20 mill. kroner). Videre har 3 mill. kroner blitt benyttet som rente- og avdragsfritt lån til bedriftsrettede tiltak.

Kaiutbyggingen i Kirkenes ble sluttført våren 2003. Kirkenes Kompetansesenter har utvidet sine lokaliteter og oppgradert med moderne infrastruktur. Innenfor reiseliv/trivsel og veiforbindelser er det gjennomført ulike forstudier. Innenfor Møtested Barentsregionen arbeides det med sjømannskirke og Savio-museum. Det antas at arbeidet med Møtested Barentsregionen og veiforbindelsene vil bli noe utsatt. Behovet for utbetalinger vil derfor bli noe forskjøvet i tid.

Budsjettforslag 2005

Samlet er det bevilget 100 mill. kroner som omstillingstilskudd til Sør-Varanger i perioden 2001–04. Det gjenstår dermed å bevilge 20 mill. kroner av tilsagnsrammen. På grunnlag av framdriften for de aktuelle prosjektene foreslås 10,5 mill. kroner av dette bevilget for 2005.

Kap. 939 Støtte til skipsbygging

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005
51	Overføring til fond for en begrenset ordning for støtte ved skipskontrakter	300 000		
	Sum kap 939	300 000		

Status

Skipsbygging har siden 1. mai 1995 vært en del av EØS-avtalen. Rådet i EU vedtok i juni 2002 å beskytte europeisk skipsbyggingsindustri mot ulovlig støtte fra Sør-koreanske myndigheter til egen skipsbyggingsindustri. Vedtaket tilsa at dersom forhandlinger mellom EU og Sør-Korea ikke førte frem innen utgangen av september 2002, ville EU åpne sak i WTO. I henhold til «Council Regulation (EC) No 1177/2002 of 27 June 2002 concerning a temporary defensive mechanism to shipbuilding» annonserte derfor Europakommisjonen 24. oktober 2002 at de hadde åpnet sak mot Sør-Korea. Det er avholdt møter mellom partene og en endelig avklaring er ventet i begynnelsen av 2005. I tillegg har EU besluttet å videreføre den midlertidige kontraktsrelaterte støtten på maksimum 6 pst. for containerskip, produktskip, kjemikalieskip og LNG-skip som ble innført i 2003. Ordningen skal gjelde for kontrakter inngått inntil 31. mars 2005.

Stortinget vedtok ved behandlingen av St.prp. nr. 50 og Innst. S. nr. 195 for 2003–2004 Om videreføring av støtte til skipsbyggingsindustrien, etter mønster av ordningen i EU, å videreføre den begrensede verftsstøtteordningen på opptil 6 pst. for de samme skipstyper også i Norge. Formålet med ordningen er å sikre likeartede konkurransevilkår mellom skipsbyggingsindustrien i Norge og konkurrentlandene i EU. EFTAs overvåkingsorgan ESA godkjente en videreføring av ordningen 16. juni 2004. Det er avsatt 300 mill. kroner til ordningen.

Støtten blir gitt i form av byggetilskudd til verftene. Bevilgningen er gitt med bakgrunn i antatt samlet kontraheringsbeløp for den aktuelle perioden og må endres dersom faktisk kontraheringsbeløp tilsier behov for det. Fordi levering av fartøyet kan skje opp til tre år etter kontraktstidspunkt, vil ordningen først være avsluttet 31. mars 2008. Tilskuddene utbetales gjennom Eksportfinans ASA.

Konkurransesituasjonen for norsk offshorerettet verkstedsindustri

I forbindelse med Stortingets behandling av St.meld. nr. 38 for 2003–2004 Om petroleumsvirksomheten, ble det gjort følgende vedtak:

> Stortinget ber regjeringen gjennomgå konkurransesituasjonen for norsk offshorerettet verkstedsindustri i forhold til andre EØS-land med spesiell fokus på uriktig bruk av statsstøtte.

For å følge opp dette vedtaket vil Nærings- og handelsdepartementet etablere en arbeidsgruppe i samarbeid med Olje- og energidepartementet og Moderniseringsdepartementet. Det tas sikte på at arbeidsgruppens arbeid vil være avsluttet innen 1. desember 2004.

Restaurering av gamle stålbåter

Næringskomiteen har ved flere anledninger påpekt at det foreligger et stort restaureringsbehov for gamle stålbåter og har derfor bedt regjeringen vurdere hvorvidt det er mulig, innenfor eksisterende ordninger, å kombinere verftenes behov for oppdrag med de gamle stålbåtenes restaureringsbehov.

Eksisterende støtteordning for skipsbyggingsindustrien kan kun nyttes for nybygging av containerskip, produkt- og kjemikalietankere og LNG-skip. Ordningen kan derfor ikke benyttes til å restaurere gamle stålbåter.

Internasjonale avtaler som får konsekvenser for norsk støtte til skipsbyggingsindustrien

EØS-avtalen

EU fremmet i 2003 et nytt rammeverk for skipsbyggingsindustrien. Rammeverket gir adgang til å bruke regional investeringsstøtte og støtte til forskning og utvikling, miljøtiltak, omstrukturering og avvikling. Det åpnes også for muligheten til å gi støtte til innovasjon. Samtidig er det lempet på notifiseringskravene knyttet til rammeverket.

OECD – forhandlinger om ny internasjonal skipsbyggingsavtale

I 1994 ble det ferdigforhandlet en avtale om normale konkurransevilkår i skipsbyggingsindustrien mellom Sør-Korea, EU, USA, Finland, Sverige og Norge. Da USA ikke har ratifisert avtalen, har den ikke trådt i kraft.

På møtet i OECDs arbeidsgruppe for skipsbygging i april 2002 anbefalte arbeidsgruppen at en skulle starte opp nye forhandlinger om en skipsbyggingsavtale. På OECDs ministerrådsmøte i mai 2002 støttet ministerne denne anbefalingen. Forhandlingene er nå i gang og omfatter en rekke land utenfor OECD-området, deriblant Kina. Norge deltar aktivt i forhandlingene fordi det er viktig å skaffe norsk skipsbyggingsindustri normale konkurransevilkår. Det er en målsetting at forhandlingene sluttføres i løpet av 2005.

Resultatrapport 2003

Skipsverftene hadde ved utgangen av 2003 inneliggende ordrer for rundt 5,4 mrd. kroner, mot en total ordremasse på 20 mrd. kroner ved utgangen av 2002. I 2003 ble ordreinngangen 2,5 mrd. kroner. Den lave ordreinngangen har sammenheng med en generell svikt i de viktigste norske markedene for nybygg av skip. Situasjonen har bedret seg noe i 2004, med en foreløpig ordreinngang på om lag 3,8 mrd. kroner.

Kap. 3939 Støtte til skipsbygging (jf. kap. 939)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005
50	Tilbakeføring fra fond for støtte ved skipskontrakter	300 000	50 000	40 000
51	Tilbakeføring fra fond for støtte ved innenlandske kontrakter om fiskebåter		14 400	
	Sum kap 3939	300 000	64 400	40 000

Vedrørende 2004:

Den gamle ordningen for støtte ved skipskontrakter utløp for ordre med levering senest 31. desember 2003. Ved behandlingen av revidert budsjett for 2004 ble 300 mill. kroner i gjenstående ubundne midler under ordningen tilbakeført til statskassen ved bevilgning over kap. 3939, post 50, jf. St.prp. nr. 63 og Innst. S. nr. 250 for 2003–2004.

Gjenværende midler under ordningen med støtte ved innenlandske kontrakter om fiskebåter, post 51, er tilbakeført til statskassen.

Post 50 Tilbakeføring fra fond for støtte ved skipskontrakter

På bakgrunn av at enkelte av kontraktene som ble inngått i 2000 er blitt kansellert, foreslås det tilbakeført 40 mill. kroner av tidligere bevilgede støttemidler for 2005.

Kap. 940 Verdal kommune

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005
70	Tilskudd til avskriving av lån	4 970		
	Sum kap 940	4 970		

Kap. 3940 Verdal kommune

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005
96	Avskriving av lån	4 970		
	Sum kap 3940	4 970		

Vedrørende 2003:

Ved St.vedt. 9. desember 2003, jf. St.prp. nr. 18 og Innst. S. nr. 71 for 2003–2004, ble et lån fra 1961 mellom daværende Industridepartementet og Verdal kommune avskrevet.

Kap. 2420 Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (jf. kap. 5320 og 5620)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005
55	Landsdekkende innovasjonsordning, fond	296 750		
56	Tapsfond, distriktsrettet ordning	175 000		
70	Administrasjon, *kan overføres*	180 500		
71	Tilskudd til dekning av tap på eldre lån og garantier	2 142		
72	Tilskudd til dekning av tap på risikolån	2 527		
76	Tilskudd til dekning av tap på lavrisikoordning	27 000		
91	Lån til risikolåneordningen, *overslagsbevilgning*	3 850 000		
92	Lån til lavrisikolåneordningen, *overslagsbevilgning*	25 090 000		
96	Lån til distriktsrettet ordning	425 000		
	Sum kap 2420	30 048 919		

Vedrørende 2004 og 2005:

Bevilgningene under kap. 2420 inngår i virkemidlene til Innovasjon Norge under kap. 2421 i 2004 og 2005.

Virksomhetsbeskrivelse

Statens nærings- og utviklingsfonds (SNDs) virksomhet ble fra 2004 integrert i Innovasjon Norge, jf. St.prp. nr. 51 og Innst. S. nr. 283 for 2002–2003 Virkemidler for et innovativt og nyskapende næringsliv. Det vises til kap. 2421 for omtale av mål, strategier og budsjettforslag for Innovasjon Norge i 2005.

Resultatrapport 2003

Administrative forhold

SND sluttførte i første halvår 2003 en omstillings- og nedbemanningsprosess som ble påbegynt i 2002 for å tilpasse organisasjon til nye operative rammer. I andre halvår 2003 var mange av SNDs medarbeidere engasjert i prosjektet for å forberede etableringen av Innovasjon Norge.

Fra 2003 er hoveddelen av midlene til regional utvikling desentralisert til fylkeskommunene. Fylkeskommunene skal i samarbeid med regionalt partnerskap fordele rammer til operative aktører, som bl.a. SNDs distriktskontorer. Flere fylkeskommuner har i dag inngått avtaler med Innovasjon Norge slik at selskapet fremstår som et bedriftsrettet apparat for fylkeskommunene.

Aktivitetsrapport fra SNDs samlede virksomhet

Innenfor SNDs virkemidler, utenom de landbruksrettede, ble det i 2003 bevilget 2,4 mrd. kroner i lån, tilskudd og garantier til over 3 300 bedriftsprosjekter. Tilsvarende tall for 2002 var 2,8 mrd. kroner til 3 400 bedriftsprosjekter. I tillegg ble det i 2003 bevilget i overkant av 1,1 mrd. kroner til over 3 600 prosjekter over de landbrukspolitiske virkemidlene. Tilsvarende tall i 2002 var 1 mrd. kroner til 4 600 prosjekter.

SND fokuserte også i 2003 virksomheten mot følgende hovedområder:

- *Små og mellomstore bedrifter*: I 2003 gikk 94 pst. av SNDs låne-, garanti- og tilskuddsmidler, totalt 3,3 mrd. kroner, til bedrifter med færre enn 100 ansatte. Tallene for 2001 og 2002 var henholdsvis 81 og 88 pst.
- *Innovasjon:* I 2003 gikk 55 pst. av lån, garantier og tilskudd utenom de landbruksrettede virkemidlene, totalt 1,3 mrd. kroner, til innovasjonsrettet virksomhet. Tilsvarende tall for 2001 og 2002 var henholdsvis 67 og 60 pst. Nedgangen er i hovedsak et resultat av at den særskilte satsingen på marin sektor i 2003 med opprettelse av strukturfond for fiskeflåten og garantiordningen knyttet til den landsdekkende innovasjonsordningen. Disse ordningene har en lavere andel innovative prosjekter.
- *Kompetanseutvikling*: I 2003 gikk 24 pst. av lån, tilskudd og garantier, totalt 826 mill. kroner, til kompetansetiltak. Tilsvarende tall i 2001 og 2002 var henholdsvis 22 og 25 pst.
- *Innsats overfor bedrifter i distriktene*: I 2003 gikk 64 pst. av midlene utenom lavrisikolåneordningen og de landbruksrettede midlene, totalt 1,35 mrd. kroner, til prosjekter innenfor det distriktspolitiske virkeområdet. Tilsvarende tall for 2001 og 2002 var henholdsvis 66 og 69 pst. Av lavrisikolåneordningen gikk 63 pst. av virkemidlene, totalt 276 mill. kroner, til det distriktspolitiske virkeområdet. Tallene i 2001 og 2002 var henholdsvis 49 og 39 pst. Økningen har bl.a. sammenheng med to store prosjekter på til sammen 115 mill. kroner i bedrifter innenfor det distriktspolitiske virkeområdet.
- K*vinnesatsing:* I 2003 gikk 15 pst. av SNDs virkemidler, tilsvarende 537 mill. kroner, til prosjekter som kjennetegnes ved at kvinner utgjør mer enn 30 pst. av styremedlemmene i bedriftene og/eller formålet med prosjektet er å øke antall kvinnelige eiere/etablerere, styremedlemmer, ledere eller sysselsatte. I 2001 og 2002 gikk henholdsvis 19 og 17 pst. av SNDs midler til slike prosjekter. Det er spesielt lavrisikolåneordningen som har vist nedgang i 2003. SND hadde flere store prosjekter under denne ordningen som tilfredsstilte kravene til definisjonen av kvinneprosjekt i 2002. Når det gjelder kompetansetiltak, gikk 11 pst. av alle SNDs kompetansetiltak, tilsvarende 91 mill. kroner, til kvinnerettede tiltak, jf. definisjonen ovenfor.
- *Miljøsatsing:* I 2003 gikk 10 pst. eller 353 mill. kroner til prosjekter som fører til økt miljøeffektivitet gjennom forbedring av produkter, produksjonsprosesser og/eller systemløsninger. I 2001 og 2002 gikk hhv. 11 og 8 pst. til slike prosjekter.

Kundeundersøkelser

De løpende resultatene av virksomheten måles hovedsakelig ved hjelp av kundeundersøkelser og evalueringer. Kundeundersøkelsene består av en førundersøkelse og en etterundersøkelse. Det nyeste settet kundeundersøkelser beskriver 2000-årgangen. Undersøkelsene er utført av Nordlandsforskning og omfatter et bredt sett av SNDs virkemidler. I forundersøkelsen av finansieringstilsagn gitt av SND i 2000, svarte 1 209 bedrifter. I etterundersøkelsen av de samme bedriftene, utført i 2004, svarte 807 bedrifter. I undersøkelsene ble det lagt stor vekt på å få frem informasjon om hvordan prosjektet har påvirket bedriftens økonomiske utvikling, sysselsetting, kompetanseheving og innovasjon.

Resultater fra bedrifter som mottok SND-finansiering i 2000:

Sysselsetting: SND ga finansieringstilsagn til 7 354 bedriftsprosjekter i 2000, mot 7 673 året før. Disse hadde en samlet anslått sysselsettingseffekt på 6 300–7 500 skapte og sikrede arbeidsplasser, mot 7 000–9 400 for 1999-årgangen. 55 pst. av sysselsettingseffekten har kommet innenfor det distriktspolitiske virkeområdet. SNDs anslåtte kostnader pr. skapt eller sikret arbeidsplass for 2000-årgangen var i gjennomsnitt kr 223 000–267 000, mot kr 215 000–276 000 i 1999-årgangen.

Lønnsomhet: 65 pst. av bedriftene har oppnådd, eller antar at de vil oppnå, økonomiske gevinster av prosjekter med SND-finansiering, mot 74 pst. for årgangen før. 71 pst. av bedriftene vurderer SND-prosjektene til å være viktige for bedriftens overlevelse i dag, og 67 pst. mener prosjektet har vært viktig for bedriftens lønnsomhetsutvikling. Tallene for 1999-årgangen var henholdsvis 61 og 64 pst. Betydningen av SNDs deltakelse vurderes i stor grad likt for bedrifter innenfor og utenfor det distriktspolitiske virkeområdet.

Kompetanse: 71 pst. av bedriftene svarer at det i noen eller høy grad har vært kompetanseeffekter av prosjektene, mot 52 pst. i 1999-årgangen. Effek-

tene er høyest for OFU/IFU og landsdekkende utviklingstilskudd. Kompetanseeffekten er lavest for grunnfinansieringslån til fiskeflåten og lån til landbruket.

Oppfølging av bedriftene: I St.meld. nr. 36 for 2000–2001 SND: Ny giv, ny vekst, nytt næringsliv, er det lagt opp til at SND skal bli mer proaktiv i sin virksomhet. 6 pst. av bedriftene som ønsket oppfølging, har ikke fått det. I undersøkelsene for 1999- og 1998-årgangene lå andelen på henholdsvis 4 og 20 pst. 2/3 av de bedriftene som har fått oppfølging, er godt fornøyde.

Bidrag til innovasjon: Landsdekkende risikolån, landsdekkende utviklingstilskudd og OFU/IFU er de ordningene som i størst grad bidrar til innovasjon. Bidraget er størst for endringer i eksisterende produkter og tjenester og utvikling av nye produkter og tjenester.

Tap på utlån

SND har de siste årene hatt større tap på utlånsordningene enn tidligere. Tapene har i hovedsak hatt sammenheng med konjunkturutviklingen i norsk økonomi, og at SND ikke har tatt tilstrekkelig høyde for hvor stor risiko som har vært heftet ved de lån som har blitt etablert. For at SND skal kunne dekke sine forpliktelser, må tapsfondene for risikolåneordningene være tilstrekkelig store. Som følge av tapene under utlånsordningene ble det nedsatt en arbeidsgruppe høsten 2003 for å gjennomgå SNDs låne- og garantiordninger. Et resultat av dette arbeidet var innføringen av et nytt tapsavsetningssystem fra 2004, jf. omtale under kap. 2421, post 50. Gjennom behandlingen av nysalderingen av 2003-budsjettet ble tapsfondene styrket ekstraordinært, med 100 mill. kroner til den landsdekkende og 50 mill. kroner til den distriktsrettede risikolåneordningen. I tillegg til å dekke konstaterte tap og spesifiserte tapsavsetninger skulle styrkingen også dekke uspesifiserte tapsavsetninger. Egenkapitalen tilknyttet lavrisikoordningen ble samtidig styrket med 27 mill. kroner for å nå Kredittilsynets krav til egenkapitaldekning på 8 pst. Regjeringen vil komme tilbake til behovet for en videre styrking av tapsfondene og egenkapitalen tilknyttet lavrisikoordningen i forbindelse med nysalderingen av 2004-budsjettet.

Tabellene under viser status for tapsfondene for risikolåneordningene og egenkapitalen tilknyttet lavrisikoordningen.

(i mill. kroner)

Låneordning	Utlånsportefølje pr. 30.06.2004[1]	Gjenstående tapsfond pr. 31.12.2003	Gjenstående tapsfond pr. 30.06.2004
Landsdekkende risikolån og garantier	496	49	70
Distriktsrettede risikolån og garantier	1 212	56	45

[1] Utlån etter fradrag for spesifiserte tapsavsetninger.

(i mill. kroner/pst)

Låneordning	Estimert grunnlag for beregning av egenkapitalkrav pr. 31.12.2004	Egenkapital/ -prosent pr. 31.12.2003	Forventet egenkapital/ -prosent pr. 31.12.2004
Lavrisikolån	10 700	587/5,4 pst	600/5,6 pst.

Post 56 Tapsfond distriktsrettet ordning, og Post 96 Lån til distriktsrettet ordning, kan overføres

Det ble gitt bevilgninger til denne låneordningen over kap. 2420 i 2003 med et tapsfond på 75 mill. kroner (under post 56) og en låneramme på 500 mill. kroner (post 96). Ved behandling av St.prp. nr. 18 og Innst. S. nr. 71 for 2003–2004 vedtok Stortinget å gjøre lånebevilgningen overførbar for å muliggjøre utnyttelse av rammen også i 2004 og 2005. Ubenyttet del av lånerammen ble overført til kap. 2421, post 92 for 2004. Pr. 1. august 2004 var 170 mill. kroner av rammen bundet opp i form av utbetalte lån og aktive lånetilsagn. 50 pst. av lånebeløpet er gått til innovasjonsprosjekter.

Poster hvor det er gitt bevilgning før 2003

SND forvaltet flere ordninger hvor bevilgning ble gitt før 2003. De viktigste er investeringsfond for Øst-Europa, investeringsfond for Nordvest-Russland, fond for næringssamarbeid med Nordvest-Russland og såkornfond.

Fond for Øst-Europa og Nordvest-Russland

Investeringsfondene skal investere i aksjekapital og tilby ansvarlige lån til prosjekter hvor norske bedrifter samarbeider med bedrifter i de aktuelle regionene. *Investeringsfondet for Nordvest-Russland* er på 150 mill. kroner. Aktiv investeringsportefølje var 21 mill. kroner, mens aktive tilsagn utgjorde 3 mill. kroner ved utgangen av 2003.

Av rammen for *Investeringsfond for Øst-Europa* på 120 mill. kroner utgjorde den aktive investeringsporteføljen 40 mill. kroner, mens aktive tilsagn utgjorde 26 mill. kroner ved utgangen av 2003. Ved behandlingen av St.prp. nr. 51 og Innst. S. nr. 283 for 2002–2003 Virkemidler for et innovativt og nyskapende næringsliv, vedtok Stortinget å foreta visse endringer i retningslinjene for Øst-Europa-fondet. Som følge av at Norge gjennom den reviderte EØS-avtalen vil overføre midler til de nye medlemslandene til ulike formål, ble det vedtatt at Øst-Europa-fondet ikke lenger skulle kunne investere i disse landene. Det geografiske dekningsområdet ble dermed landene i Samveldet av uavhengige stater (SUS), Albania, Bosnia-Hercegovina, Bulgaria, Kroatia, Makedonia, Romania og Serbia og Montenegro.

På statsbudsjettet for 1996 ble det bevilget 30 mill. kroner til et *fond for næringssamarbeid* for å styrke samarbeidet mellom norske og russiske bedrifter *i Nordvest-Russland*. Fondet skal nyttes til utredninger, planlegging og tilrettelegging av kommersielle prosjekter av stor betydning for videreutvikling av næringssamarbeidet med Nordvest-Russland. Pr. 31. desember 2003 utgjorde disponible midler i fondet 10,5 mill. kroner.

Såkornfond

Operative fond

Som et resultat av et samarbeid mellom staten og private investorer ble det i 1997 etablert ett landsdekkende (START-fondet) og fire regionale såkornfond som skulle dekke henholdsvis Sørlandet, Vestlandet, Midt-Norge og Nord-Norge. I 2000 ble det opprettet et eget fond for indre Østlandet. Målsettingen er å tilføre prosjekter en kombinasjon av tålmodig kapital og relevant kompetanse. Såkornfondene skal gå inn med egenkapital i risikoprosjekter med stort verdiskapingspotensial. Det er i tillegg et krav at fondene skal gå inn i en tidlig fase hvor det ordinært er vanskelig å oppnå finansiering i egenkapitalmarkedet.

Det har tatt tid å få inn den private andelen av kapitalen i de regionale fondene. All innhentingen av privat kapital til fondene ble avsluttet i desember 2003 etter at Såkorninvest Sør AS fikk inn nær 30 mill. kroner fra investorer. Det gjensto dermed 2,6 mill. kroner i lån og 0,6 mill. kroner i tapsfond som ikke var bundet opp mot et spesielt fond under ordningen. Ordningen omfatter nå 774,9 mill. kroner i privat og statlig kapital. Frem til 1. september 2004 hadde såkornfondene til sammen investert for 440 mill. kroner fordelt på 150 prosjekter. Ytterligere 310 mill. kroner er kommitert til oppfølging av eksisterende prosjekter eller holdt av til administrasjon. Det er derfor begrenset med frie midler til investeringer i nye prosjekter.

En evaluering gjennomført av Wassum Investment Consulting AS på oppdrag fra Nærings- og handelsdepartementet høsten 2003, viste at hver statlig krone i lån gjennom ordningen har bidratt til å utløse kr 4,80 i privat kapital. Dette er midler som har blitt investert i porteføljebedriftene som et direkte resultat av statens investering/risikoavlastning, men det kan ikke utelukkes at noen av disse midlene ville blitt investert i andre tidligfasebedrifter dersom ikke såkornordningen hadde vært der. Hovedkonklusjonen i evalueringen var at:

> Staten har gjennom den stimulans såkornordningen har representert, oppnådd god tilførsel av privat kapital, og bedriftene har blitt tilført god kompetanse.

Alle fondene har drevet med underskudd siden opprettelsen. START-fondet og SåkorninVest hadde negativ egenkapital ved utgangen av 2003. Beregninger pr. 30. juni 2004 viser at staten kan tape om lag 57 mill. kroner mer enn det tapsfondet dekker, eksklusiv renter, i START-fondet og SåkorninVest.

De fire andre fondene i ordningen hadde positiv egenkapital ved siste årsskifte, men egenkapitalen er etter beregninger pr. 30. juni 2004 svak i Såkorn Innlandet. Dette innebærer at det også her kan påløpe tap utover tapsfondet.

SND bokførte de første årene renteinntekter fra utlånene i henhold til gjeldende rente for fondene på 12 mnd. NIBOR + 3 pst. På grunn av den svake utviklingen for fondene bokføres nå kun halvparten av disse renteinntektene. Det er behov for å dekke inn bokførte renter som anses tapt frem til utgangen av 2004 og påregnelige tap i

2005. Tapene er anslått til 63 mill. kroner pr. 31. desember 2004 og 7,5 mill. kroner i 2005, jf. nærmere omtale og bevilgningsforslag under kap. 2421, post 51.

Nærings- og handelsdepartementet vil følge utviklingen fortløpende og om nødvendig foreslå ytterligere tiltak for å sikre statens ansvarlige lån utover tapsfondet. Det understrekes at den videre utviklingen for såkornfondene er usikker.

Nye distriktsrettede fond i 2003 og 2004

I forbindelse med behandlingen av revidert budsjett 2003 ble det bevilget 100 mill. kroner til tapsfond for såkornfond og 400 mill. kroner i ansvarlige lån over kap. 2420. For 2004 ble det ytterligere bevilget tilsvarende beløp over kap. 2421. Bevilgningene for begge årene skal nyttes til fire distriktsrettede såkornfond, som hver vil få 200 mill. kroner i ansvarlige lån fra staten. Den distriktsrettede såkornordningen ble 13. mai 2004 notifisert til EFTAs overvåkningsorgan, ESA. Det pågår nå samtaler mellom Innovasjon Norge og forvaltningsmiljøer/investorer om innhenting av privat kapital.

Kap. 5320 Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (jf. kap. 2420)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005
52	Tilbakeføring fra landsdekkende innovasjonsordning	19 676		
70	Låneprovisjon, lavrisikolåneordningen	44 589		
71	Garantiprovisjon, lavrisikolåneordningen	160		
73	Låneprovisjon, risikolåneordningen	9 626		
91	Avdrag på utestående fordringer, risikolåneordningen	3 915 000		
93	Avdrag på utestående fordringer, lavrisikolåneordningen	25 112 750		
95	Tilbakeføring av innskuddskapital	1 225 000	10 000	
	Sum kap 5320	30 326 801	10 000	

Vedrørende 2004 og 2005:

De operative bevilgningene under kap. 5320 er videreført i regi av Innovasjon Norge og omtalt under nytt kap. 5325. Det vises til omtale under dette kapitlet.

Bevilgningen under post 95 ble økt med 587,483 mill. kroner ved St.vedt. 18. juni 2004, jf. St.prp. nr. 63 og Innst. S. nr. 250 for 2003–2004.

Post 95 Tilbakeføring av innskuddskapital

SNDs 50 pst. eierandel i Argentum Fondsinvesteringer AS ble i forbindelse med ordinært foretaksmøte i SND våren 2003 overført til Nærings- og handelsdepartementet pr. 1. juli 2003. Eierskapet omtales under programkategori 17.30 Statlig eierskap.

Kap. 5620 Renter og utbytte fra Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (jf. kap. 2420)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005
81	Renter, risikolåneordingen	128 614		
86	Renter, lavrisikolåneordningen	634 899		
	Sum kap 5620	763 513		

Vedrørende 2004 og 2005:

Operative bevilgninger under dette kapitlet er videreført og omtalt under nytt kap. 5625 Renter og utbytte fra Innovasjon Norge.

Kap. 2421 Innovasjon Norge (jf. kap. 5325 og 5625)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005
50	Innovasjon – prosjekter, fond		84 800	85 000
51	Tapsfond, såkornkapitalfond		100 000	195 500
52	Tapsfond for garantier øremerket til fiskerinæringen		81 250	
70	Bedriftsutvikling og administrasjon		313 900	310 000
71	Internasjonalisering, profilering og innovasjon – programmer, *kan overføres*		230 700	248 600
72	Forsknings- og utviklingskontrakter, *kan overføres*		161 100	157 500
74	Tilskudd til dekning av tap på eldre lån og garantier		1 500	600
90	Lån fra statskassen til utlånsvirksomhet, *overslagsbevilgning*		30 350 000	30 000 000
91	Lån til såkornkapitalfond		400 000	500 000
95	Innskuddskapital		10 000	
	Sum kap 2421		31 733 250	31 497 200

Vedrørende 2003:

Midler ble bevilget over budsjettkapitlene til Forsknings- og utviklingskontrakter (kap. 923), Bedriftsrettet kompetanseoverføring (kap. 929, tilskudd til VINN), Statens veiledningskontor for oppfinnere (kap. 930), Norges Eksportråd (kap. 934), Norges Turistråd (kap. 937) og Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (kap. 2420). Resultatrapporteringen er gjort under de respektive kapitlene.

Vedrørende 2004:

Det foreslås en ny poststruktur under kap. 2420 for 2005 som omfatter post 50, 70, 71 og 72, jf. nærmere redegjørelse under Budsjettforslag 2005 nedenfor. Det er de nye postbetegnelsene som er benyttet i tabellen over. De oppførte beløpene under post 50, ny post 52, 70, 71 og 72 for 2004 er omfordelt i henhold til ny poststruktur og avviker dermed fra faktiske beløp for disse postene slik de opprinnelig ble vedtatt for 2004.

Ved St.vedt. 18. juni 2004 gjorde Stortinget følgende bevilgningsendringer (i henhold til gammel

poststruktur), jf. St.prp. nr. 63 og Innst. S. nr. 250 for 2003–2004:

- post 50 Nyskaping, fond, ble redusert med 13 mill. kroner (knytter seg til den del av posten som er oppført som post 52 i henhold til ny poststruktur i tabellen over)
- post 70 Administrasjon, ble økt med 3,5 mill. kroner
- post 95 ble økt med 587,483 mill. kroner

Samtidig ble det bevilget 12,4 mill. kroner under ny post 75 Tilskudd til dekking av tap på risikolåneordningen.

Vedrørende 2005:

Når lånetransaksjoner og andre 90-poster holdes utenom, foreslås det bevilgninger til Innovasjon Norge på til sammen 997,2 mill. kroner i 2005, mot 973,25 mill. kroner i 2004. Når det tas hensyn til at det i saldert budsjett 2004 (i henhold til gammel poststruktur) under post 50 Landsdekkende innovasjonsordning, fond, var øremerket 81,25 mill. kroner til tapsfond for garantier for lån til driftskreditt i fiskerinæringen (teknisk skilt ut på egen post 52 i tabellen over for å gi bedre sammenligningsgrunnlag), 20 mill. kroner til Kulturbasert næringsutvikling og 10 mill. kroner til programmet Innovasjon møbel er det i budsjettforslaget for 2005 foreslått en styrking av Innovasjon Norges frie midler til FoU-kontrakter, innovasjonsprosjekter og -programmer med ca. 44 mill. kroner.

Virksomhetsbeskrivelse

Virksomhetene i Statens nærings- og utviklingsfond (SND), Norges Eksportråd, Norges Turistråd og Statens veiledningskontor for oppfinnere (SVO) ble 1. januar 2004 integrert i Innovasjon Norge, jf. St.prp. nr. 51 og Innst. S. nr. 283 for 2002–2003 Virkemidler for et innovativt og nyskapende næringsliv og Ot.prp. nr. 14 for 2003–2004 Om lov om Innovasjon Norge.

Innovasjon Norge er administrativt underlagt Nærings- og handelsdepartementet. Midler til selskapet bevilges over budsjettene til Nærings- og handelsdepartementet, Kommunal- og regionaldepartementet (kap. 551, post 60 og 61 og kap. 552, post 64 og 72), Fiskeri- og kystdepartementet (kap. 1040, post 70 og 71 og kap. 2415, post 73 og 75), Landbruks- og matdepartementet (kap. 1149, post 50 og 71, kap. 1150, post 50 og kap. 1151, post 51) og fylkeskommunene (over Kommunal- og regionaldepartementets budsjett kap. 551, post 60). I tillegg forvalter Innovasjon Norge følgende låneordninger:

- lavrisikolån, landsdekkende risikolån, distriktsrettet låneordning og lån til såkornfond på vegne av Nærings- og handelsdepartementet
- distriktsrettede risikolån på vegne av Kommunal- og regionaldepartementet
- miljølån på vegne av Miljøverndepartementet (under avvikling)

Samordningen av de næringslivsrettede virkemidlene i Innovasjon Norge skal styrke arbeidet med å se innovasjon, regional utvikling og internasjonalisering i sammenheng. Den skal også gi et bedre og mer helhetlig tilbud til brukerne.

Innovasjon Norge forvalter virkemidler innenfor fire hovedkategorier:

- finansiering: tilskudds-, låne-, garanti- og fondsordninger
- rådgivning og kompetansehevende tiltak
- nettverk og infrastruktur
- profilering av norsk næringsliv i utlandet

Innovasjon Norge skal kombinere de ulike virkemidlene ut fra kundenes behov. Selskapet har derfor stor frihet til å utforme og prioritere virkemidlene innenfor gitte budsjettrammer, rammen av EØS-regelverket og de føringene som er lagt for selskapets virksomhet gjennom St.prp. nr. 51 for 2002–2003 og Ot.prp. nr. 14 for 2003–2004.

Kundefokuset er sentralt for Innovasjon Norges virksomhet. Primære målgrupper er entreprenører, unge bedrifter og små og mellomstore bedrifter med vekstambisjoner og vekstpotensial. Selskapet skal videre fremme kvinners deltakelse i næringslivet både gjennom særskilte satsinger og som en integrert del av virksomheten.

Innovasjon Norge har hovedkontor i Oslo. I tillegg har selskapet et nettverk av kontorer i Norge og i utlandet. Kontornettet utgjør en informasjonskanal for brukerne også til de andre aktørene i virkemiddelapparatet. Stortinget har bedt regjeringen legge frem en vurdering av mulighetene for å desentralisere og forenkle dagens virkemidler. Innovasjon Norge er nå i ferd med å utforme sin interne organisering. Som et resultat av sammenslåingen og det påfølgende omstillingsarbeidet er organisasjonen redusert med ca. 45 årsverk i 2004, hovedsakelig ved hovedkontoret. Det vil bli opprettholdt et fortsatt bredt tjenestetilbud ved distriktskontorene.

Mål og strategier

Innovasjon Norge er en viktig aktør i regjeringens satsing på innovasjon i næringslivet og bidrar til regjeringens overordnede mål om økt verdiskaping i norsk økonomi. Selskapet har til formål å

fremme bedrifts- og samfunnsøkonomisk lønnsom næringsutvikling i hele landet gjennom å bidra til innovasjon, internasjonalisering og profilering.

Innovasjon Norge skal styres ved hjelp av overordnede målsettinger og rollebeskrivelser, omforente strategier og resultatkrav, jf. St.prp. nr. 51 og Innst. S. nr. 283 for 2002–2003 Virkemidler for et innovativt og nyskapende næringsliv. På bakgrunn av dette har Nærings- og handelsdepartementet i samarbeid med Innovasjon Norge, berørte departementer og fylkeskommunene utarbeidet et nytt grunnlag for bevilgende myndigheters mål- og resultatstyring av bevilgningene til Innovasjon Norge. I dette inngår et sett av felles prinsipper og målformuleringer som departementene og fylkeskommunene skal legge til grunn i sin styringsdialog med selskapet.

Mål- og resultatstyringen skal skje på et overordnet nivå og være helhetlig slik at det er konsistens i myndighetens styringssignaler i styringsdokumentene på ulike nivåer. Myndighetenes målformuleringer skal videre operasjonaliseres i etterprøvbare mål slik at resultater, i form av aktiviteter og effekter, kan måles over tid. Innovasjon Norge er ansvarlig for å utarbeide forslag til operative resultatmål og resultatindikatorer som skal forelegges de respektive departementer for godkjenning høsten 2004.

I mål og resultatstyringen benyttes begrepene hovedmål og delmål. Hovedmålet, som er identisk med selskapets formålsparagraf, skal representere Innovasjon Norges oppdrag og være overordnet andre styringssignaler. Delmålene skal konkretisere hovedmålet og er også retningsgivende for utarbeidelsen av resultatindikatorer. Hovedmålet og delmålene som presenteres nedenfor, vil være gjeldende for alle berørte departementers og fylkeskommunenes bevilgninger til Innovasjon Norge. Hovedmålet for Innovasjon Norge er:

> Innovasjon Norge har til formål å fremme bedrifts- og samfunnsøkonomisk lønnsom næringsutvikling i hele landet og utløse ulike distrikters og regioners næringsmessige muligheter gjennom å bidra til innovasjon, internasjonalisering og profilering.

Delmålene for Innovasjon Norges virksomhet er:

1. Økt innovasjon i næringslivet i hele landet

Innovasjon Norge skal bidra til økt lønnsomhet ved å fremme nyskaping og omstilling i og etablering av norske bedrifter. Innovasjon Norge skal videre bidra til å øke næringslivets innovasjonsevne, utvikle sterkere næringsmiljøer og innovasjonssystemer, samt styrke kommersialiseringen av ideer og kunnskap, varer og tjenester. Innovasjon Norge bidrar med, kobler og utløser finansiering, kompetanse og nettverk.

2. Økt internasjonalisering i næringslivet i hele landet

Innovasjon Norge skal bidra til innhenting og formidling av informasjon og kunnskap om internasjonale markedsmuligheter og konkurranseforhold til norske bedrifter. Videre skal Innovasjon Norge bidra til utnyttelse av internasjonale markedsmuligheter for næringslivet gjennom tilrettelegging og gjennomføring av internasjonale markedsaktiviteter.

Innovasjon Norge skal også fokusere på overføring av teknologi og kunnskap mellom utlandet og norsk næringsliv, kartlegging av markedsmuligheter for norskutviklet teknologi, norske produkter og tjenester og bidra til etablering av nettverk mellom norske og internasjonale bedrifter og FoU-miljøer.

3. Styrke profileringen av Norge og norsk næringsliv internasjonalt

I arbeidet med dette skal Innovasjon Norge ha særlig fokus på informasjon, markedsføring og omdømmebygging av norsk næringsliv, Norge som attraktivt investeringsland og Norge som turistmål.

4. Næringsutvikling basert på regionale forutsetninger

Innovasjon Norge skal prioritere og tilpasse sin aktivitet i forhold til lokale og regionale utfordringer og muligheter for næringsutvikling. Dette skal skje i tett samarbeid med fylkeskommunene, fylkesmenn og det øvrige regionale partnerskapet. Innovasjon Norge skal samtidig se sammenhengen mellom nasjonale og regionale strategier og tiltak. Videre skal Innovasjon Norge ha særlig fokus på regioner og næringer med omstillingsutfordringer.

Budsjettforslag 2005

Ny budsjettstruktur

Fra 2005 legges det opp til en ny budsjettstruktur for utgiftspostene til Innovasjon Norge på Nærings- og handelsdepartementets budsjett. Det er flere årsaker til dette:

– Utgifter knyttet til administrasjon av Innovasjon Norges virksomhet har i 2004 vært dekket gjennom et særskilt administrasjonstilskudd, rente-

margin/garantipremie, brukerbetaling og over to tilskuddsposter. Den nye budsjettstrukturen ser administrasjonen av de ulike delene av virksomheten, både ved hjemme- og utekontorene, i sammenheng og bidrar dermed til at Innovasjon Norge fremstår som en enhet.
- Budsjettstrukturen skiller også klarere mellom driftskostnader og operative ordninger, særlig for bevilgninger tilknyttet internasjonalisering og profilering. Den løpende virksomheten ved kontorene i inn- og utland foreslås fra 2005 i hovedsak dekket over post 70.
- Gjennom valg av særlovselskap som tilknytningsform har myndighetene gitt Innovasjon Norges styre et selvstendig ansvar for selskapets virksomhet og de resultater som oppnås. Den nye budsjettstrukturen vil gi styret bedre muligheter til å prioritere mellom de oppgavene som selskapet er gitt i St.prp. nr. 51 for 2002–2003 og Ot.prp. nr. 14 for 2003–2004.
- Den nye budsjettstrukturen vil også gjøre det enklere å tilpasse virksomheten i forhold til årlige bevilgninger og gir Innovasjon Norge større fleksibilitet når det gjelder å anvende og utvikle selskapets personalressurser.

Følgende poster for 2004 omfattes av omleggingen:
- post 50 Nyskaping, fond
- post 70 Administrasjon
- post 71 Internasjonalisering og profilering
- post 72 Forsknings- og utviklingskontrakter
- post 73 Tilskudd til kunnskapsformidling og kompetanseheving

Følgende omdefinerte poster foreslås for 2005:
- post 50 Innovasjon – prosjekter, fond
- post 70 Bedriftsutvikling og administrasjon
- post 71 Internasjonalisering, profilering og innovasjon – programmer
- post 72 Forsknings- og utviklingskontrakter

Post 50 Innovasjon – prosjekter, fond

Midlene inngikk tidligere som del av post 50 Nyskaping, fond.

Under denne posten skal Innovasjon Norge tilby finansiering til bedrifts- og samfunnsøkonomiske utviklingsprosjekter i hele landet. Bevilgningen bidrar til å oppfylle målet om økt innovasjon i næringslivet ved å sette Innovasjon Norge i stand til å bidra med, koble og utløse finansiering, kompetanse og nettverk. Innovasjon Norge skal rette innsatsen mot prosjekter i idé-, utviklings-, kommersialiserings- og internasjonaliseringsfasen. Selskapet skal videre prioritere etablerere og oppfinnere, unge bedrifter og små og mellomstore bedrifter med vekstambisjoner og vekstpotensial. I tillegg er kvinner en prioritert målgruppe.

Virkemidler i tilknytning til posten er tilskudd, oppfinnerstipend, lån, garantier og rådgivning. Innovasjon Norge bestemmer selv hvor stor andel av bevilgningen som skal settes av til landsdekkende innovasjonstilskudd og til tapsfond for landsdekkende risikolån og garantier. Målsettingen med tapsfond er å gjøre Innovasjon Norge i stand til å ta større risiko og derved bidra til å realisere prosjekter som ellers ikke ville blitt gjennomført i markedet. Utgifter til evalueringer av Innovasjon Norges virksomhet finansieres også over denne posten.

Fra 2004 er det innført et nytt tapsavsetningssystem for Innovasjon Norges utlånsportefølje for risikolån. Det nye systemet skal gjenspeile den reelle risikoen i selskapets utlånsportefølje. Det skal også sikre at tapsfondet kan bære de samlede tap som kan oppstå ved at det settes av tapsfond til fremtidige forventede tap. Midler som avsettes til nasjonalt tapsfond skal tilsvare den vurderte risikoen i hvert enkelt lånetilsagn. Innovasjon Norge skal hvert år vurdere tapsfondets størrelse opp mot den anslåtte risikoen i låneporteføljen og etterfylle tapsfondet dersom dette avviker negativt med mer enn ti prosentpoeng. Nærings- og handelsdepartementet skal informeres dersom avviket er på mer enn 5 prosentpoeng slik at eventuelle tiltak kan settes inn på et tidlig tidspunkt. I tilfeller der låne- og garantitilsagn ikke er kommet til utbetaling innen utløpet av tredje kalenderår etter at lånetilsagn er gitt, skal tapsfondsmidler knyttet til det enkelte prosjekt tilbakeføres til statskassen.

Det er videre åpnet for å gi rentestøtte under den landsdekkende risikolåneordningen slik det gjøres under ordningen for distriktsrettede risikolån. Rentestøtte kan kun gis i enkelte tilfeller og i en avgrenset periode, da som alternativ til ordinært tilskudd.

Budsjettforslag 2005

Det foreslås en bevilgning på 85 mill. kroner til prosjekter for 2005. Innovasjon Norge bestemmer selv hvor mye som skal benyttes til tilskudd og til tapsfond for lån og garantier innenfor en garanti- og en låneramme foreslått til henholdsvis 40 og 100 mill. kroner, jf. forslag til vedtak IX, 1 og XI. Videre skal bevilgningen dekke evalueringer o.l. knyttet til selskapets virksomhet.

I forbindelse med forsøket med oppgavediffe-rensiering i Oppland fylkeskommune, jf. St.prp. nr. 1 Tillegg nr. 3 for 2003–2004, er 2 mill. kroner som ellers ville inngått i denne posten, midlertidig

overført til kap. 551, post 64 Utviklingsmidler til Oppland fylkeskommune.

Post 51 Tapsfond, såkornkapitalfond

Det vises til omtale under post 91 nedenfor der det foreslås en bevilgning på 500 mill. kroner til ansvarlig lån for nye landsdekkende såkornfond. Videre foreslås det avsatt midler til tapsfond basert på en gjennomsnittlig tapsprosent på 25, som gir en tapsfondsbevilgning på 125 mill. kroner.

Det vises også til omtale av operative såkornfond under kap. 2420. Innovasjon Norge har i årene 1998–2001 inntekstført renter fra utlån under ordningen tilsvarende 12 mnd. NIBOR + 3 prosentpoeng. Fra og med 2002 har man av hensyn til forsiktighetsprinsippet imidlertid inntektsført kun halvparten av dette beløpet på grunn av stor usikkerhet om hvorvidt selskapene vil kunne betale rentene. Man har videre bokført forventet tap på disse inntektsførte rentene. Innovasjon Norge anslår at bokførte tap på renter av utlån pr. 31. desember 2004 som ikke dekkes av tidligere avsatt tapsfondsmidler for ordningen, vil utgjøre om lag 63 mill. kroner. Det anslås videre at tilsvarende rentetap i 2005 vil utgjøre ca. 7,5 mill. kroner. Rentetap har hittil vært ført mot opptjente renter på likviditeten. Rentene på likviditeten foreslås nå tilbakeført til statskassen, jf. omtale under kap. 5625, post 83. Dette forutsetter at de bokførte tapene på renteinntektene må dekkes gjennom særskilte årlige bevilgninger.

Budsjettforslag 2005

Det foreslås en bevilgning på totalt 195,5 mill. kroner til tapsfond for såkornfond. Av beløpet foreslås 125 mill. kroner nyttet til tapsfond for nye landsdekkende såkornfond, mens til sammen 70,5 mill. kroner foreslås å dekke bokførte tap på renter i de operative såkornfondene fra etableringen av de første fondene i 1997 og frem til utgangen av 2004 og dessuten forventede bokførte tap på renter for de operative fondene i 2005.

Post 70 Bedriftsutvikling og administrasjon

Midlene ble i 2004 bevilget over kap. 2421, post 70 Administrasjon, og post 71 Internasjonalisering og profilering.

Målet med tilskuddet er å sette Innovasjon Norge i stand til å oppfylle sin rolle som proaktiv samarbeidspartner og premissleverandør for næringslivet og offentlige myndigheter. Innovasjon Norge skal bidra med kunnskap og faglige innspill til nasjonale og regionale myndigheter på bakgrunn av sitt nettverk og kunnskap om næringslivet og deres rammebetingelser. Innovasjon Norge skal videre gi norske bedrifter i Norge og utlandet et godt og effektivt tilbud som kan bidra til å oppfylle delmålene om økt innovasjon og internasjonalisering i norsk næringsliv og profilering av Norge og norsk næringsliv internasjonalt. Kundene skal oppleve Innovasjon Norge som en tilgjengelig, helhetlig og kompetent inngangsport til det offentlige virkemiddelapparatet.

Innovasjon Norges nettverk av kontorer i Norge og utlandet spiller en viktig rolle i denne sammenheng. Selskapets virksomhet ved distriktskontorene står sentralt i det regionale utviklingsarbeidet, mens virksomheten ved kontorene i utlandet er rettet mot rådgivning og formidling av informasjon og kunnskap om internasjonale markedsmuligheter til nyetablerte, mindre kunnskapsintensive og høyteknologiske bedrifter med stort eksportpotensial. Innsatsen skal også rettes mot teknologi- og kunnskapsoverføring mellom utlandet og norsk næringsliv og tiltak som skal bidra til å etablere nettverk mellom norske og internasjonale bedrifter og FoU miljøer.

Bevilgningen til bedriftsutvikling og administrasjon skal dekke:

- proaktiv virksomhet og deltakelse i prosesser på nasjonalt og regionalt plan, bl.a. som følge av Innovasjon Norges rolle som premissleverandør
- rådgivningstjenester ved hjemme og utekontorer som ikke er knyttet til definerte programmer under post 71
- infrastruktur som bl.a. kontorer i Norge og utlandet som ikke dekkes over andre budsjettposter eller gjennom selvfinansierte ordninger
- administrasjon av innovasjonsprosjekter under post 50
- administrasjon av bevilgninger som ikke finansieres særskilt fra andre departementer/fylkeskommunene
- utgifter til tiltak der det ikke gis årlige bevilgninger som f.eks. såkornfondordningene, SkatteFUNN og Statens miljøfond

Innovasjon Norges øvrige virksomhet dekkes på følgende måter:

- Administrasjon av låne- og garantiordninger dekkes av rentemargin/garantipremie. Dette inkluderer lavrisikolåneordningen, distriktsrettet låneordning, distriktsrettede og landsdekkende risikolån og garantier.
- Administrative kostnader tilknyttet programvirksomhet dekkes under post 71. Dette inkluderer også administrative kostnader tilknyttet

programbevilgninger fra andre departementer og fylkeskommunene.
- Administrasjon av forsknings- og utviklingskontrakter dekkes av OFU/IFU-bevilgningen under post 72.
- Administrasjon av fondsordninger for Nordvest-Russland og Øst-Europa dekkes av avkastning på fondskapitalen.
- Administrasjon av rådgivningstjenester ved hjemme- og utekontorer dekkes delvis gjennom brukerbetaling.
- Administrasjon av ordninger under Landbrukets Utviklingsfond dekkes gjennom særskilt bevilgning fra Landbruks- og matdepartementet.
- Administrasjon av enkelte oppdrag fra fylkeskommunene, som f.eks. omstillingstiltak, dekkes særskilt av oppdragsgiver.

Samarbeidet med utenrikstjenesten

I utlandet skal Innovasjon Norges virksomhet som hovedregel integreres i utenriksstasjonene. Integreringen skal bidra til å nå det overordnede målet om en mest mulig enhetlig brukerfront og sikre selskapet en bredere utenlandsrepresentasjon ved at utenrikstjenestens om lag 100 stasjoner trekkes aktivt med i arbeidet med eksport og internasjonalisering.

St.prp. nr. 51 for 2002–2003 og Ot.prp. nr. 14 for 2003–2004 legger føringer for Innovasjon Norges forhold til utenrikstjenesten. Det er også inngått en egen avtale mellom Innovasjon Norge og Utenriksdepartementet som regulerer samarbeidet nærmere. Det er Innovasjon Norges styre som vedtar strategiske og faglige prioriteringer for selskapets virksomhet. Med strategisk og faglig ansvar følger også beslutninger om hvilke markeder selskapet skal ha utsendinger i, hvor mange kontorer man til enhver tid skal ha, og hvilken kompetanse utsendingene ved de enkelte kontorer bør ha. Det samme gjelder også ansvaret for rekruttering, opplæring og faglig instruksmyndighet. I faglige spørsmål skal det gå en ubrutt styringslinje fra Innovasjon Norges styre til den enkelte ansatte i utlandet. Finansiering av Innovasjon Norges virksomhet i utlandet skal skje gjennom overføring av midler fra selskapet til Utenriksdepartementet.

Budsjettforslag 2005

Det foreslås en bevilgning på 310 mill. kroner i 2005, inkludert 2,5 mill. kroner til kompensasjon for bortfall av differensiert arbeidsgiveravgift og 4 mill. kroner til administrasjon av såkornfondordningene.

Post 71 Internasjonalisering, profilering og innovasjon – programmer, kan overføres

Tilskudd til programbevilgninger ble i 2004 gitt over kap. 2421, post 50 Nyskaping, fond, post 70 Administrasjon, post 71 Internasjonalisering og profilering, og post 73 Tilskudd til kunnskapsformidling og kompetanseheving.

Den foreslåtte bevilgningen for 2005 skal nyttes til programmer der nettverksaktiviteter, kompetanseheving og profilering av Norge og norsk næringsliv inngår. Enkelte programmer kan også inneholde et finansieringselement. Programmene skal samlet bidra til å oppfylle alle delmålene for Innovasjon Norge.

Programmer er tiltak rettet direkte mot prioriterte bransjer som eksempelvis reiselivsnæringen, og/eller mot prioriterte målgrupper som etablerere, små og mellomstore bedrifter med vekstpotensial, ungdom og kvinner. Programmene kan kjennetegnes ved at de har et eget sekretariat og/eller en fastsatt budsjettramme. Programmene driftes ved hjelp av intern og ekstern kompetanse.

Internasjonalisering

Programvirksomheten knyttet til eksportfremme, internasjonalisering og internasjonalt teknologisamarbeid er særlig rettet mot rådgivning og formidling av informasjon og kunnskap om internasjonale markedsmuligheter til nyetablerte, mindre kunnskapsintensive og høyteknologiske bedrifter med stort eksportpotensial. Programvirksomheten fokuserer også på nettverksbygging og tiltak som styrker samarbeidet mellom bedrifter og bransjer for å utnytte internasjonale markedsmuligheter.

Eksempler på programmer er Entreprenørskapsprogrammet som skal bidra til at nyetablerte og nyskapende bedrifter med teknologi- og/eller kunnskapsbaserte produkter og tjenester lykkes i en internasjonaliseringsprosess, og at bedriftenes produkter blir kommersialisert. Programmet skal videre bidra til økt eksport og eksportkompetanse i bedriftene.

Profilering

Programvirksomheten knyttet til profilering skal ha særlig fokus på markedsføring av Norge som reisemål, kompetanseoppbygging i reiselivsnæringen, stimulering av reiselivsaktører til samarbeid om markedsføringstiltak og generell kunnskapsformidling om markedene og internasjonale utviklingstrender. Reiseliv er blant de næringer som vokser mest i verdensøkonomien, og fortsatt vekst forventes. I Norge står reiselivsnæringene for

4,4 pst. av verdiskapingen og 6,7 pst. av sysselsettingen. Særlig i innlandskommuner og i Nord-Norge er reiselivsnæringene av stor betydning. Lønnsomheten er relativt lav, og i de siste årene har Norge tapt markedsandeler. Første halvår 2004 har man imidlertid opplevd en vekst på 4 pst. i antall overnattinger fra turister som kommer til Norge, mens økningen for nordmenn som ferierer i eget land var på 5 pst. Regjeringen ønsker å støtte opp om den positive utviklingen ved å styrke Innovasjon Norges satsing på reiseliv med 13 mill. kroner, hensyntatt at 17 mill. kroner under post 70 kan nyttes til reiseliv. Det langsiktige målet for satsingen er at kunnskapen om de norske reiselivsproduktene skal øke og dermed lede til at flere legger ferien til Norge. Innovasjon Norge skal også bidra til omdømmebygging av norsk næringsliv.

Eksempler på tiltak som profilerer Norge som reisemål i utlandet, er mediekampanjer og nettportalen visitnorway.com. Portalen visitnorway.com er den viktigste kanalen for informasjonsformidling til norske og utenlandske potensielle turister. Den er også responskanal for Innovasjon Norges kampanjer i Norge og utlandet.

Innovasjon

Programvirksomheten knyttet til innovasjon skal bidra til å nå målet om økt innovasjon i næringslivet gjennom å tilby kompetanse- og nettverksaktiviteter for etablerere og bedrifter med tilnærmet like utfordringer på tvers av eller innenfor en særskilt bransje. Eksempler på programmer er FORNY, ARENA, FRAM, BIT, Kulturbasert næringsutvikling og Innovasjon møbel. FORNY er et nyskapingsprogram som skal stimulere til økt kommersialisering av forskningsresultater. ARENA er et nettverksprogram som skal bidra til å styrke samspillet mellom næringsaktører, kunnskapsaktører og det offentlige. FRAM er et strategi- og ledelsesutviklingsprogram for små og mellomstore bedrifter. BIT fokuserer på utvikling av IT-løsninger som fungerer i en verdikjede. Kulturbasert næringsutvikling skal stimulere til økt samspill mellom kultur- og næringsliv. Innovasjon møbel skal bidra til økt innovasjon i møbelindustrien. En ny ordning med såkalte «Centres of Expertice» vil kunne bidra til utvikling av gode næringsmiljøer og vekstbedrifter i hele landet.

Tilskudd til VINN inngår i programbevilgningen, men det foreslås ikke øremerket særskilte midler til VINN i 2005. Det legges imidlertid til grunn at Innovasjon Norge utnytter relevante kompetansemiljøer i Nord-Norge, heriblant VINN, til programmer rettet mot små og mellomstore bedrifter og etablerere i denne landsdelen. Både VINN og Teknologisk Institutt vil være aktuelle tjenesteleverandører for Innovasjon Norge av teknologiformidling og kompetanseoverføring til næringslivet.

Budsjettforslag 2005

Det foreslås en bevilgning på 248,6 mill. kroner i 2005. Det skal være et tilbud om programaktiviteter innenfor de tre områdene internasjonalisering, profilering og innovasjon. Innenfor disse områdene har Innovasjon Norge stor frihet til å prioritere de programmer som det er størst behov for. Basert på inneværende års aktiviteter fordeles bevilgningen tentativt med 30 mill. kroner til internasjonalisering, 100 mill. kroner til profilering[4] og 118,6 mill. kroner til innovasjon. Den endelige fordelingen vil bli foretatt i samråd med og etter innspill fra Innovasjon Norge. Styret i Innovasjon Norge vil bli gitt anledning til å omdisponere mellom områdene i løpet av budsjettåret innenfor nærmere fastsatte rammer.

Post 72 Forsknings- og utviklingskontrakter, kan overføres

Offentlige og industrielle forsknings- og utviklingskontrakter (OFU og IFU) skal stimulere kundebedrifter/-etater og leverandørbedrifter til å samarbeide om utvikling av nye produkter, produksjonsmetoder eller tjenester gjennom forsknings- og utviklingsprosjekter. Gjennom ordningene gis det risikoavlastning i kritiske utviklingsfaser for involverte bedrifter og etater. I tillegg til finansiering bidrar ordningene med kompetanseformidling og nettverksbygging.

OFU-ordningen innebærer støtte til samarbeid mellom en eller flere offentlige kundebedrifter og en eller flere leverandørbedrifter. IFU-ordningen innebærer støtte til samarbeid mellom private kundebedrifter og leverandørbedrifter.

Forutsetningen for finansiell støtte er at det er etablert kontrakter om et utviklingssamarbeid mellom avanserte leverandørbedrifter på den ene siden og markedsorienterte, krevende kunder på den andre siden. Det skal legges til rette for at både leverandørbedrifter og kundebedrifter får tilgang til ny teknologisk og markedsmessig kompetanse. Kundebedriftene skal ha en lokomotivrolle ved å bidra med markedsapparat, kompetanse og andre ressurser overfor leverandørbedriftene. Det

[4] Styrking med 13 mill. kroner i forhold til 2004, jf. omtale under Profilering ovenfor. Dette skyldes at deler av administrasjonsutgiftene knyttet til profilering nå foreslås dekket over post 70.

fokuseres på at de prosjektene som mottar tilskudd, skal bidra til å frembringe noe vesentlig nytt innen tjenester, produkter eller på produksjonssiden.

I tillegg til å gi støtte til mindre enkeltprosjekter kan det gis støtte til større, mer fokuserte satsinger innenfor spesielt viktige og prioriterte områder for Norge. Ordningene kan dermed bidra til å forsterke andre satsinger, bl.a. regjeringens satsing gjennom Innovasjon 2010 og næringsrettede brukerstyrte forskningsprogrammer i Norges forskningsråd.

I anmodningsvedtak nr. 496 for 2003–2004 ba Stortinget regjeringen om å etablere nye utviklingsmidler som innenfor rammene av EØS-avtalen kan gi norske verft fortrinn i utvikling og bygging av fem gassferger. Det kan gis midler fra IFU-ordningen til utvikling av fergene.

Innovasjon Norge samarbeider med Norges forskningsråd for å stimulere til deltakelse i EUREKA-prosjekter (europeisk nettverk for samarbeid om markedsnær forskning og utvikling), som er en europeisk ordning med mange likhetstrekk med IFU-ordningen.

Stimulering av industrisamarbeid i forbindelse med materiellanskaffelser til forsvaret er et prioritert område for regjeringen. IFU-ordningen dekker også deler av norsk industris deltakelse i utviklingsprogrammet for kampflyet Eurofighter.

Budsjettforslag 2005

Det foreslås bevilget til sammen 157,5 mill. kroner til OFU- og IFU-kontrakter i 2005. Bevilgningen til IFU-kontrakter kan også nyttes direkte av departementet til å dekke norsk industris deltakelse i utviklingsprogrammet for kampflyet Eurofighter.

Nødvendig del av bevilgningen forutsettes benyttet til å dekke tilsagnsfullmakten for 2004. Det foreslås en ny tilsagnsfullmakt på 100 mill. kroner i 2005, jf. Forslag til vedtak VII, 1.

Post 74 Tilskudd til dekning av tap på eldre lån og garantier

Under denne posten dekkes tap på ordinære lån, valutalån og garantier gitt av Industrifondet og Småbedriftsfondet før innføring av tapsfond i 1991. Tapene dekkes to år etter at de faktisk påløper. I 2003 hadde SND et netto tap eksklusiv renter og omkostninger på ca. kr 605 000. Det foreslås derfor en bevilgning på kr 600 000 i tilskudd til dekning av tap på eldre lån og garantier for 2005.

Post 90 Lån fra statskassen til utlånsvirksomhet, overslagsbevilgning

Innovasjon Norge kan foreta innlån i statskassen til valgfri løpetid og med en rentesats som tilsvarer rente på statspapirer med tilsvarende løpetid. Innlån fra statskassen budsjetteres under kap. 2421, mens avdrag/tilbakebetaling budsjetteres under kap. 5325. Innlån og avdrag bruttoføres, dvs. at beløpene utgifts- og inntektsføres hver gang selskapet tar opp eller tilbakebetaler et lån. Bevilgningene vil variere mer som følge av hvor hyppig innlånene refinansieres enn som følge av endringer i utlånsvolumet. Løpetiden på innlånene kan variere fra to måneder til flere år. Innlån og avdrag vil eksempelvis øke dersom Innovasjon Norge velger å konvertere fra lang- til kortsiktige lån. Rentene som selskapet betaler på innlån, inntektsføres under kap. 5625. I tillegg skal Innovasjon Norge betale låneprovisjon til staten på 0,4 pst. p.a. som inntektsføres under kap. 5325.

For å forenkle poststrukturen ble det fra etableringen av Innovasjon Norge i 2004 opprettet én felles post for innlån fra statskassen for å finansiere risiko- og lavrisikolåneordningen. Tilsvarende ble det opprettet en felles avdragspost under kap. 5325 (post 90), en post for renteinnbetalinger til statskassen under kap. 5625 (post 80) og en post for låne- og garantiprovisjoner knyttet til låneordningene under kap. 5325 (post 70). Avdrag, renter og provisjoner knyttet til distriktsrettet låneordning blir også postert på de forannevnte postene. Det er en forutsetning at låneordningene skal holdes regnskapsmessig og rapporteringsmessig atskilt.

Innovasjon Norges utlånsportefølje pr. 1. august 2004

	(i mill. kroner)
Låneordning	Beløp
Risikolåneordningen:	
Landsdekkende risikolån	586
Distriktsrettede risikolån	1 603
Sum risikolåneordningen	2 189
Lavrisikolåneordningen:	
Ordinære lavrisikolån inklusiv gamle grunnfinansieringslån	5 184
Grunnfinansieringslån til fiskeriformål	2 421
Gamle miljølån	11
Lavrisikolån til landbruksformål	710
Lån til landbruksformål gitt før 2001	3 163
Sum lavrisikolåneordningen	11 489
Øvrige låneordninger:	
Miljølån	140
Distriktsrettet låneordning	93
Total sum utlån	13 911

Budsjettforslag 2005

Bevilgningen skal dekke Innovasjon Norges brutto innlånsbehov for risiko- og lavrisikolåneordningen i 2005 inkludert refinansiering av tidligere opptatte innlån. Det foreslås en total innlånsbevilgning på 30 mrd. kroner for 2005. Av dette er ca. 25 mrd. knyttet til lavrisikolåneordningen og 5 mrd. til risikolåneordningen. Anslaget på innlånsbehovet er usikkert, og regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse med revidert budsjett våren 2005 eller endring av budsjettet høsten 2005.

Post 91 Lån til såkornkapitalfond

Nærings- og handelsdepartementet mener at kommersialisering av nye innovative prosjekter begrenses av tilgang på risikovillig kapital i tidlig fase i hele landet. I de tidligste fasene av et prosjekt vil ofte den tekniske og markedsmessige risikoen være større enn det private investorer finner å kunne gå inn i alene. Investeringer gjennom såkornfond kan bidra til å fremskaffe informasjon om nye selskaper, gjennom eksempelvis støtte til produksjon av prototyp slik at private lettere kan avgjøre prosjektets potensial. Det vises videre til Stortingets behandling av Dokument nr. 8: 61 og Innst. S. nr. 194 for 2003–2004.

Det foreslås å avsette 500 mill. kroner i ansvarlig lån og 125 mill. kroner til tapsfond for å opprette tre nye landsdekkende såkornfond. Midlene skal risikoavlaste og utløse privat kapital og kompetanse. Størrelsen på fondene gir grunnlag for kompetente og robuste forvaltermiljøer. Forslaget innebærer at fondene finansieres på 50/50-basis mellom staten og private. Hvert av fondene vil da bli på totalt 333 mill. kroner i privat og statlig kapital. Forslaget innebærer også mer attraktive betingelser for investorene enn de operative såkornfondene gjennom lavere rente på statens ansvarlige lån (12 mnd. NIBOR + 2,0 prosentpoeng).

Målgruppen for de nye såkornfondene vil være innovative prosjekter, herunder prosjekter fra universiteter og høyskoler. Fondene foreslås etablert i universitetsbyene Trondheim, Oslo og Bergen og skal ha hele landet som virkeområde. Det langsiktige målet med de nye såkornfondene vil være å understøtte etablering av konkurransedyktige foretak.

Budsjettforslag 2005

Det foreslås en bevilgning på 500 mill. kroner til nye landsdekkende såkornfond.

Kap. 5325 Innovasjon Norge (jf. kap. 2421 og 5625)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005
50	Tilbakeføring fra landsdekkende innovasjonsordning		5 000	5 000
70	Låne- og garantiprovisjoner		54 900	52 400
90	Avdrag på utestående fordringer		30 235 000	30 300 000
	Sum kap 5325		30 294 900	30 357 400

Vedrørende 2003:

Midlene ble bevilget over kap. 5320 Statens nærings- og distriktsutviklingsfond.

Vedrørende 2004:

Bevilgningen under post 50 ble økt med 21,3 mill. kroner ved St.vedt. 18. juni 2004, jf. St.prp. nr. 63 og Innst. S. nr. 250 for 2003–2004.

Post 50 Tilbakeføring fra landsdekkende innovasjonsordning

Bevilgningen til landsdekkende innovasjonsordning blir overført til særskilt opprettet konto i Norges Bank og samtidig belastet i statsregnskapet. Opplegget er basert på at midler som ikke bindes opp ved tilsagn innen utgangen av det året midlene ble bevilget, skal tilbakeføres i påfølgende budsjettermin så snart regnskapet for foregående år er avsluttet. Det blir også foretatt tilbakeføring knyttet til annullerte tilsagn og redusert støtte etter utgangen av det tredje året etter at tilsagn er gitt. Dette innebærer at den del av bevilgningen til innovasjonsordningen for 2004 som Innovasjon Norge eventuelt ikke har bundet opp ved tilsagn innen utgangen av 2004, og innovasjonsmidler bundet opp ved tilsagn fra SND i 2001, men som senere er annullerte eller redusert, skal tilbakeføres til statskassen i 2005.

Tilbakeføringsbeløpet er vanskelig å anslå. Det foreslås en bevilgning på 5 mill. kroner for 2005. Dette er et anslag, og regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendringer i forbindelse med revidert budsjett våren 2005.

Post 70 Låne- og garantiprovisjoner

Det vises til omtale av innlånssystemet for Innovasjon Norge under kap. 2421, post 90. Selskapet skal betale en låneprovisjon på 0,4 pst. p.a. for innlån fra statskassen som benyttes til å finansiere utlånene under låneordningene. Provisjonene beregnes og innbetales etter utgangen av året. Anslagene på låneprovisjon for 2004 som innbetales i 2005, er ca. 42,5 mill. kroner for lavrisikolåneordningen, 9 mill. kroner for risikolåneordningen og 0,8 mill. for distriktsrettet ordning, basert på lånesaldo pr. 1. januar 2004 og anslag på avdrag og nye innlån i løpet av 2004.

Videre har staten garantert for de innlånene som den tidligere Industribanken tok opp i det private kredittmarkedet inntil banken ble innfusjonert i SND i 1993, jf. omtale under garantioversikten i pkt. 5 i del I av proposisjonen. Provisjonssatsen for statens garantiansvar for innlånsmassen er satt til 0,4 pst. p.a. Provisjonen beregnes og innbetales på tilsvarende måte som låneprovisjonene og reduseres etter hvert som garantiansvaret minsker. Anslaget på provisjon som skal innbetales i 2005, er på kr 100 000, basert på saldo på obligasjonsgjeld pr. 1. januar 2004 og anslag på avdrag i løpet av 2004.

På dette grunnlag foreslås en bevilgning på til sammen 52,4 mill. kroner.

Post 90 Avdrag på utestående fordringer

Posten omfatter avdrag på tidligere innlån og nye lån til Innovasjon Norge fra statskassen. Det vises til nærmere omtale av innlånssystemet under kap. 2421, post 90. Avdrag på innlån tilknyttet lavrisikolåneordningen anslås til ca. 24,8 mrd. kroner, mens avdrag under risikolåneordningen og distriktsrettet låneordning anslås å utgjøre om lag 5,5 mrd. kroner til sammen. Det foreslås dermed en bevilgning på 30,3 mrd. kroner i avdrag. Anslagene er usikre, og regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse med revidert budsjett våren 2005 eller ved endring av budsjettet høsten 2005.

Kap. 5625 Renter og utbytte fra Innovasjon Norge (jf. kap. 2421 og 5325)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005
80	Renter på lån fra statskassen		485 000	450 000
81	Rentemargin, risikolåneordingen		2 000	2 000
83	Tilbakeføring av renter fra såkornkapitalfond			123 000
	Sum kap 5625		487 000	575 000

Vedrørende 2003:

Midlene ble bevilget over kap. 5620 Renter og utbytte fra Statens nærings- og distriktsutviklingsfond.

Vedrørende 2004:

Bevilgningen under post 50 ble redusert med 23,5 mill. kroner og bevilgningen under post 81 ble redusert til 0 ved St.vedt. 18. juni 2004, jf. St.prp. nr. 63 og Innst. S. nr. 250 for 2003–2004.

Post 80 Renter på lån fra statskassen

Det er lagt opp til at Innovasjon Norge skal kunne foreta innlån fra statskassen til valgfri løpetid og en rentesats som tilsvarer renten på statspapirer med tilsvarende løpetid for å finansiere sine utlån. Det vises til nærmere omtale av innlånssystemet under kap. 2421, post 90. Rentene er knyttet til lavrisikolåneordningen, risikolåneordningen og distriktsrettet låneordning. Til sammen foreslås en bevilgning på 450 mill. kroner. Bevilgningsanslaget er usikkert, og regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse med revidert budsjett våren 2005 eller ved endring av budsjettet høsten 2005.

Post 81 Rentemargin, risikolåneordningen

Renten på innlån fra statskassen for å finansiere Innovasjon Norges utlån under risikolåneordningen følger renten på statspapirer med tilsvarende løpetid. Ordningens administrasjonskostnader dekkes innenfor rentemarginen. Nettobeløpet, etter at administrasjonskostnadene er dekket, skal tilbakeføres til statskassen. Netto rentemargin for regnskapsåret 2004 foreslås budsjettert med 2 mill. kroner i statsbudsjettet for 2005. Dette er et anslag, og regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse med revidert budsjett 2005.

Post 82 Utbytte, lavrisikolåneordningen

Det forventes ikke at lavrisikolåneordningen vil gi et økonomisk resultat for 2004 som gir grunnlag for utbetaling av utbytte i 2005. Det foreslås derfor at det ikke budsjetteres med utbytte fra ordningen i 2005. Dette er basert på usikre anslag, og regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse med revidert budsjett 2005.

Post 83 Tilbakeføring av renter fra såkornkapitalfond

Lån til såkornkapitalfond vil frem til utgangen av 2004 stå på rentebærende konto i Norges Bank. Lånene foreslås overført til ikke-rentebærende konto i 2005. Som følge av at såkornfondene i relativt liten grad har trukket på lånemidlene etter at de første bevilgningene ble gitt i 1997, vil det være en netto akkumulert rentesaldo på ca. 123 mill. kroner ved utgangen av 2004, etter at administrasjon av ordningen på totalt 11,1 mill. kroner for årene 1997–2004 er trukket fra. Disse nettomidlene foreslås overført statskassen i 2005, jf. øvrig omtale under post 51 med hensyn til dekning av tap på bokførte renter i operative såkornfond.

Kap. 2426 SIVA SF (jf. kap. 3961 og 5609)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005
90	Lån, *overslagsbevilgning*	155 000	205 000	
95	Egenkapital			50 000
	Sum kap 2426	155 000	205 000	50 000

Virksomhetsbeskrivelse

Statsforetaket SIVA (SIVA SF) arbeider for å utvikle sterke regionale og lokale verdiskapingsmiljøer i hele landet. Selskapet har utviklet et omfattende nettverk av innovasjonsselskaper som legger til rette for nyskaping. SIVA arbeider med verdiskaping og innovasjon, både som eier av fysisk infrastruktur, tilrettelegger gjennom innovasjonsselskaper og som investor i såkorn- og venturefond. Selskapet har ca. 40 ansatte, men er i en nedbemanningsfase for å effektivisere innsatsen og redusere kostnader. Hovedkontoret er i Trondheim.

SIVA er morselskap i et konsern med datterselskaper, tilknyttede selskaper og minoritetsaksjeposter. Ved utgangen av 2003 hadde SIVA SF eierposter i totalt 137 aksjeselskaper. Flere av disse selskapene har igjen eierandeler i andre selskaper. De fleste underliggende aksjeselskapene er enten rene eiendomsselskaper som eier kunnskaps- og forskningsparker og næringshager, eller «utviklingsselskaper» rettet mot aktiviteter i disse anleggene. SIVA SF forvalter også statens eierinteresser i IT Fornebu.

I St.prp. nr. 51 for 2002–2003 Virkemidler for et innovativt og nyskapende næringsliv, ble det varslet en gjennomgang av selskapet, bl.a. selskapets økonomiske og finansielle situasjon. Ved Stortingets behandling av Innst. S. nr. 283 for 2002–2003 ble regjeringen bedt om å komme tilbake til Stortinget med en sak hvor det vurderes å legge andre deler av virkemiddelapparatet inn i Innovasjon Norge. 18. juni 2004 la regjeringen frem St.meld. nr. 46 for 2003–2004 SIVAs framtidige virksomhet. I meldingen legges det opp til at SIVA fortsetter som selvstendig selskap, og at SIVAs rolle i virkemiddelapparatet fortsatt skal være å tilby tilrettelegende eierskap og nettverk for innovasjon.

Budsjettforslag 2005

Post 95 Egenkapital

I henhold til SIVAs vedtekter har selskapet kun anledning til å foreta opplåning i statskassen. Den vedtektsfestede lånerammen er 970 mill. kroner, men SIVA har pr. i dag ikke frihet til å oppta nye lån utover dagens trekk på 940 mill. kroner. I St.meld. nr. 46 for 2003–2004 legges det opp til at SIVA tilføres 150 mill. kroner i ny kapital over noen år. Kapitaltilførselen skal skje ved konvertering av statskasselån til innskuddskapital. Regjeringen foreslår at dette gjøres med 50 mill. kroner pr. år i årene 2005–07. I tillegg foreslår regjeringen i meldingen at SIVA skal nedbetale 100 mill. kroner gjennom interne tiltak i selskapet. Det legges til grunn at SIVAs låneramme ved utgangen av 2005 er redusert fra 940 til 857 mill. kroner.

Regjeringen foreslår en bevilgning på 50 mill. kroner til egenkapital for 2005. Bevilgningen motsvares av en inntektsbevilgning som avdrag på lån fra SIVA under kap. 3961, post 92.

Når det gjelder forslag om bevilgninger til provisjoner og renter for 2005 som følge av SIVAs opplåning i statskassen, vises det til henholdsvis kap. 3961, post 71 og 72 og kap. 5609, post 80. Det er knyttet usikkerhet til SIVAs disposisjoner innenfor den reduserte lånerammen for 2005. Regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendringer knyttet til nye innlån og avdrag i forbindelse med revidert budsjett våren 2005 eller ved endring av budsjettet høsten 2005.

Kap. 2460 Garanti-Instituttet for Eksportkreditt (jf. kap. 5460)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005
24	Driftsresultat:	0	0	0
	Sum kap 2460	0	0	0

Virksomhetsbeskrivelse

Garanti-Instituttet for Eksportkreditt (GIEK) er en statlig forvaltningsbedrift lokalisert i Oslo. Hovedformålet er å fremme norsk eksport av varer og tjenester og investeringer i utlandet. GIEK skal være et supplement til det private marked. Statlig medvirkning på dette området skal bidra til å sikre norsk næringsliv like gode vilkår som utenlandske konkurrenter. De fleste vestlige industriland og en del andre land har tilsvarende statlige ordninger. Spesielt ved eksport til statshandelsland, nyindustrialiserte land og utviklingsland, og for små bedrifter og bedrifter med liten eksporterfaring, er statlig medvirkning viktig for å fremme eksport. GIEK tilbyr eksportkredittforsikringer, eksportgarantier, produkter som er tilknyttet dette og investeringsgarantier.

GIEKs kunder eksporterer til over 150 land, og instituttet kan medvirke til eksport av alle typer varer og tjenester. GIEK disponerte 37 årsverk pr. 1. mars 2004. GIEK ledes av et styre på sju medlemmer oppnevnt av Nærings- og handelsdepartementet. Styret har ansvar for GIEK og leder dets virksomhet på statens vegne.

GIEK kan avdekke både kommersiell og politisk risiko. Med *kommersiell risiko* menes at *privat* kjøper kan gå konkurs eller av andre grunner ikke betaler. Med *politisk risiko* menes at *offentlig* kjøper ikke vil betale, eller at krig, ekspropriasjon eller andre tiltak fra offentlige myndigheter hindrer betaling. Investeringsgarantiene dekker kun politisk risiko.

GIEK forvalter følgende garantiordninger:

- Alminnelig garantiordning som dekker garantier gitt etter 31. desember 1993. Alminnelig garantiordning kan avdekke risiko som i EØS-sammenheng er definert som «non marketable», dvs. risiko man vanskelig kan få avdekket i det private markedet. Dette omfatter alle typer risiko bortsett fra kommersiell risiko for kreditter til kjøpere i OECD-landene med en løpetid på mindre enn to år.
- Garantiordning for investeringer i og eksport til utviklingsland (U-landsordningen). Ordningen anvendes når vedkommende risiko ikke anses egnet for dekning under GIEKs alminnelige ordning, men hvor det av bistandspolitiske grunner kan være ønskelig å tilgodese særlig utviklingsfremmende prosjekter. Ordningen avdekker risiko i land som av OECD er definert som lavere mellominntektsland, lavinntektsland og minst utviklede land.

I tillegg administrerer GIEK følgende:

- Statens varekrigsforsikring som forsikrer varer mot krigsrisiko under transport. Det gis ikke nye forsikringer etter 31. desember 2003. Virksomheten ble avviklet 30. juni 2004. Fra 1. januar 2004 administrerer GIEK en ny beredskapsordning for statlig varekrigsforsikring.
- GIEK Kredittforsikring AS. Heleid datterselskap som tilbyr kortsiktige kredittforsikringer og skal drives forretningsmessig.

I tillegg administrerer GIEK i samarbeid med Norfund en ny anbudsgarantiordning for Utenriksdepartementet.

GIEK forvalter følgende ordninger som er under avvikling:

- Garantiordningen for eksport til og investeringer i det tidligere Sovjetunionen og de baltiske land (SUS/Baltikum-ordningene) ble opprettet fra 1992/99; det gis ikke nye garantitilsagn etter 31. desember 2002
- Gammel alminnelig ordning, dvs. garantier og garantitilsagn gitt før 1. januar 1994 under Alminnelig ordning
- Gamle særordninger, dvs. ikke lenger operative ordninger, hovedsakelig Gammel særordning for utviklingsland
- Norsk Garantiinstitutt for skip og borefartøyer AS. Det er ikke gitt nye garantier siden 1983, se omtale under pkt. 5 Oversikt over garantifullmakter, foran i proposisjonen.

GIEKs kjernevirksomhet utføres under Alminnelig garantiordning, mens de øvrige ordninger administreres mot godtgjøring for administrasjonsutgifter.

Langsiktige mål og strategier

For å nå hovedmålet om å fremme norsk eksport av varer og tjenester og investeringer i utlandet, og for å være et supplement til det private markedet, skal GIEK bl.a. vektlegge å:

- videreutvikle garantitilbudet slik at det til enhver tid er tilpasset eksportørenes og finansinstitusjonenes behov
- utvikle samarbeidet med internasjonale finansinstitusjoner
- ivareta norske interesser ved harmonisering av regelverk innenfor eksportgarantier internasjonalt
- utvikle kompetanse og administrative systemer, særlig med sikte på forbedret prosjekt- og risikovurdering

GIEK skal drives i samsvar med balansekravet, dvs. at alle operative ordninger skal gå i balanse på lang sikt. U-landsordningen dekker spesielt høy risiko. Det er definert egne forutsetninger for driften av denne ordningen slik at den skal gå i balanse når grunnfondet medregnes. For de gamle, ikke-aktive ordningene er det langsiktige målet å administrere deres avvikling med minst mulig erstatningsutbetaling og størst mulig gjenvinning (inndrivelse av regresskrav mot utenlandsk kjøper) utenom fordringer som ettergis gjennom gjeldsplanen og eventuell annen politisk vedtatt gjeldslette.

Resultatrapport 2003

GIEK rapporterer etter bedriftsøkonomiske prinsipper og fører regnskap utenom statsregnskapet. Regnskapene bygger på prinsipper som gjelder for kredittforsikring. Administrasjonsregnskapet som rapporteres under kap. 2460, post 24 Driftsresultat, føres etter kontantprinsippet av hensyn til statsregnskapet. Føringer på øvrige poster i statsbudsjettet/statsregnskapet som berører GIEKs budsjettkapitler, blir ivaretatt av Nærings- og handelsdepartementet. I porteføljevurderingen er det gjort tapsanslag etter beste estimat. Anslagene er forbundet med usikkerhet.

GIEK har videreført sine produkter i 2003 på samme nivå som i 2002. I 2003/2004 utarbeidet GIEK en egen strategi der fokus er rettet mot å gjøre GIEKs virkemidler bedre kjent blant bedriftene. Eksportbedriftenes situasjon i 2003 var preget av stor usikkerhet i begynnelsen av året, med krig i Irak og svak etterspørsel i flere viktige markeder. Regjeringens økonomiske politikk bidro etter hvert til å endre rammevilkårene i positiv retning. Dette ga utslag i en klar reduksjon i det innenlandske rentenivået og svekket kronekurs. I tillegg fikk man en begynnende konjunkturoppsving, særlig i USA og Asia.

GIEK legger stor vekt på samarbeid med andre lands garantiinstitutter og har derfor reforsikringsavtaler med garantiinstitutter i åtte andre land. Videre deltar GIEK aktivt i samarbeidet i Bern Unionen, en internasjonal organisasjon, hovedsakelig bestående av statlige eksportkredittgaranti-institutter. Formålet med Bern Unionen er å fremme sunne prinsipper innen internasjonal kredittforsikring og garantistillelse, og å ivareta eksportkredittorganisasjonenes felles interesser. GIEK legger også vekt på å styrke det nordiske samarbeidet.

GIEK deltar sammen med Nærings- og handelsdepartementet i flere OECD-grupper som regulerer eksportkreditter og garantier. Bl.a. har GIEK revidert sine miljøretningslinjer i tråd med OECDs retningslinjer. GIEKs virksomhet er i seg selv ikke miljørelatert, men GIEK har som målsetting å fremme eksport og samtidig ivareta miljøhensyn og derved bidra til bærekraftig samfunns- og næringsutvikling i utenlandske markeder. De første miljøretningslinjene for virksomheten ble etablert i 1998, og de ble videre bearbeidet i løpet av 2002 og tilpasset de felles miljøretningslinjene for OECD-landene som ble vedtatt i november 2001.

NYTTIG-prosjektet

Ut over den daglige driften i 2003 har GIEK videreført arbeidet med å tilpasse det nye integrerte økonomi- og saksbehandlingssystemet NYTTIG. Prosjektplanleggingen knyttet til systemet ble igangsatt i 1999 på bakgrunn av innføringen av nytt statlig økonomireglement fra 1. januar 1997. Teknologien i GIEKs gamle system var da foreldet. GIEK fikk dispensasjon i forhold til å tilpasse seg det nye økonomiregelverket frem til utgangen av 2002, med senere forlengelser til utgangen av 2003.

Opprinnelig budsjettramme for forprosjekt og hovedprosjekt ble satt til 20 mill. kroner. Ved prosjektoppstart ble det forhandlet frem en fastpriskontrakt med ekstern leverandør. De totale utgiftene til anskaffelsen var beregnet til 19,5 mill. kroner. Revidert budsjett for prosjektet er nå økt til 23,6 mill. kroner som følge av nødvendige tilleggsytelser som er avdekket i prosjektperioden, og innføring av merverdiavgift på tjenester fra 2. halvår 2001. Kostnadene for interne timer inngikk ikke i anslaget, men timeforbruket har blitt registrert. Ved kontraktsinngåelse var det planlagt at det nye systemet skulle settes i drift i mars 2002. Godkjenning av leveransen var satt til 1. september samme år. Det nye systemet er basert på standardapplikasjoner i den grad dette har vært mulig. Saksbehandlingsdelen av systemet med rapportsystem (datavarehus) er spesialutviklet.

På grunn av gjentatte leveranseforsinkelser pådro den eksterne leverandøren seg ca. 1,7 mill. kroner i dagbøter i 2003. Man ble imidlertid enige om at GIEK skulle frafalle kravet om dagbøter mot at leverandøren satte flere seniorressurser på prosjektet. Dette ble gjort for å klare igangsetting av systemet til 1. januar 2004. Grunnen til de store forsinkelsene skyldtes i stor grad leverandørens undervurdering av kompleksiteten i GIEKs forretningsdrift. Systemet har hatt minimalt med nedetid etter at det ble satt i drift i januar 2004, men inneholder fortsatt feil og mangler i henhold til kontraktens kriterier. Endelig godkjenning av NYTTIG-systemet var planlagt til 13. august 2004. På det tidspunktet ba leverandøren i henhold til kontrakten om to ukers utsettelse med leveransen. 27. august ble systemet overlevert GIEK med 10 virkedagers godkjenningsfrist. GIEK mente at leveransen fortsatt ikke var fullstendig i henhold til kontrakten og fant ved brev til leverandøren av 10. september 2004 ikke å kunne godkjenne systemet. Leverandøren har tre uker på å rette de feil og mangler som er påpekt i brevet fra GIEK.

GIEK Kredittforsikring AS

GIEK Kredittforsikring AS (GK) drives forretningsmessig og har eget styre. 2003 var GKs tredje driftsår. Det har vært lagt stor vekt på å videreutvikle rutiner på en betryggende måte, sikre intern kontroll og formelle forhold omkring selskapets drift og forbedre produkter og kundekontakt. GKs økonomi er tilfredsstillende, med en god likviditet og en solid kapitalisering. Årsresultatet for 2003 etter avsetninger og skatt var på 2,6 mill. kroner, hvorav 2 mill. kroner er foreslått i dividende til staten. Av antall poliser er 81 pst. til små og mellomstore bedrifter. GK forsikret i 2003 et totalt kredittsalg på 9,5 mrd. kroner, en økning på 13 pst. fra 2002.

Årsresultat 2003 og prognoser for 2004 og 2005

(i 1 000 kr)

	Resultat 2003	Prognose 2004	Prognose 2005
Alminnelig garantiordning	110 212	25 000	25 000
Garantiordning for investeringer i og eksport til utviklingsland	29 812	10 000	10 000
SUS/Baltikum-ordningen før 1. januar 1999 (ikke lenger operativ)	6 200	5 000	5 000
SUS/Baltikum-ordningen etter 1. januar 1999 (ikke lenger operativ)	14 271	8 000	3 000
Gammel alminnelig ordning (ikke lenger operativ)	-117 347	-100 000	-100 000
Gamle særordninger (ikke lenger operativ)	140 220	50 000	30 000

Alminnelig garantiordning

Ny Alminnelig ordning ble etablert i 1994. I perioden 1994–2003 har ordningen medvirket til eksport for ca. 51,5 mrd. kroner.

Den samlede verdien av de nye eksportkontraktene under ordningen i 2003 var på 8,5 mrd. kroner, en oppgang på 3,4 mrd. kroner i forhold til 2002. Garantiene dekker alle bransjer. De største var skip og borerigger (17 pst.), energi (19 pst.), IKT (15 pst.) og skipsutstyr (13 pst.). Garantiansvar under nye poliser i 2003 var på 3,4 mrd. kroner. Det ble gitt nye tilsagn med samlet garantiansvar på 6,5 mrd. kroner. Samlet ansvar for tilsagn og poliser under alminnelig ordning, bundet under rammen, var på 13,9 mrd. kroner ved utgangen av 2003. Inkludert Gammel alminnelig ordning var 15,2 mrd. kroner bundet under rammen.

Rammeutnyttelsen er redusert i forhold til utgangen av 2002. Det skyldes spesielt bortfall av fire store enkelttilsagn i siste kvartal 2003. Den kraftige reduksjonen av USD-kursen i 2002 og 2003 gjør at ansvaret er redusert med 3 mrd. kroner.

Garantirammen var i 2003 på til sammen 40 mrd. kroner for nye tilsagn og gammelt ansvar under gammel og ny Alminnelig ordning. Ved utgangen av 2003 utgjorde garantiansvaret for tilsagn og poliser for ny ordning 13,9 mrd. kroner. Alminnelig garantiordnings portefølje består hovedsakelig av poliser og tilsagn knyttet til eksport av skip, telekommunikasjonsutstyr, tjenesteyting, miljøteknologi, skips- og kraftverksutstyr. Energi utgjør den største varegruppen i porteføljen. Det er utestående garantier og tilsagn til alle verdensdeler, men ved utgangen av 2003 var utnyttet del av rammen høyest for Asia (5,2 mrd) og Vest Europa (4,3 mrd).

Det var 221 nye søknader under Alminnelig ordning i 2003, en sterk økning i antall fra året før, mens volumet gikk litt ned. Alminnelig ordning fikk nytt garantiansvar på 3,3 mrd. kroner, og det ble utstedt 137 tilsagn til en verdi av 6,5 mrd. kroner. Det ble utstedt mange flere poliser enn året før, og for en større eksportverdi. Antall nye poliser var 114 i 2003 mot 75 i 2002, mens eksportverdien utgjorde 8,5 mrd. kroner i 2003 mot 4,8 mrd. kroner i 2002.

Alminnelig ordning hadde et årsresultat på 110,2 mill. kroner for 2003, mot 61,7 mill. kroner i 2002. Resultatutviklingen skyldes i stor grad endringer i tapsavsetningene, som igjen er påvirket av kursutviklingen på amerikanske dollar. En stor del av de kreditter GIEK dekker, er i amerikanske dollar, og en nedgang i kursen på denne valutaen har gitt store utslag for GIEKs ansvarsstatistikk, inntekter og avsetninger.

Driftsresultatet i 2003 var 88,5 mill. kroner, 33 mill. kroner høyere enn året før. Av dette utgjorde moratorieinntekter 60,5 mill. kroner i 2003, mot 73,4 mill. kroner i 2002. En vesentlig del av erstatningene begge år knytter seg til politisk risiko vedrørende eksport til Pakistan og Zimbabwe. GIEK forventer ytterligere erstatningsutbetalinger på disse landene.

GIEK har bygd opp tapsavsetninger siden starten på ordningen i 1994, og avsetningene utgjorde 707,3 mill. kroner ved utgangen av 2003, mot 669,6 mill. kroner i 2002. Risikoen for tap i porteføljen har bare økt marginalt i 2003. GIEKs styre anser den samlede tapsavsetningen som forsvarlig i forhold til risikoen i porteføljen. Egenkapitalen til ordningen var på 150 mill. kroner ved utgangen av 2003.

Alminnelig garantiordning har tradisjonelt vist volumvariasjoner over tid. Det er vanskelig å estimere hvordan tapspotensialet vil utvikle seg i fremtiden, da ordningen garanterer for store enkeltrisiki i saker med lang løpetid. Porteføljen er sterkt

konsentrert både med hensyn til land og enkeltprosjekter. Det er ikke beregnet at det blir gjeldslette under denne ordningen i 2004 eller 2005. GIEK er ikke kjent med engasjementer som kan gi tap utover allerede foretatte avsetninger. Det regnes derfor med et resultat i balanse i 2004.

Garantiordning for investeringer i og eksport til utviklingsland (U-landsordningen)

Det ble i årene 1989–93 bevilget til sammen 300 mill. kroner til et grunnfond for ordningen over Utenriksdepartementets budsjett. Fra 2001 følger premiefastsettelsen OECD-regelverket, som innebærer at minimumspremiene for politisk risiko skal følges.

Garantirammen var i 2003 på 1,5 mrd. kroner. Inntil våren 2003 var rammen i praksis fullt utnyttet. Da falt et større tilsagn bort og frigjorde en betydelig del av rammen. I løpet av 2003 ble det utstedt sju tilsagn og en polise. Det forelå 15 søknader ved årsskiftet. Utstyr til kraftverk og telekommunikasjon utgjør de største varegruppene under ordningen.

Årsresultatet for ordningen ble på 29,8 mill. kroner i 2003, mot 27,3 mill. kroner året før. Det positive resultatet skyldes i stor grad kursutviklingen på amerikanske dollar og dermed reduserte tapsavsetninger. GIEK forventer at resultatet for ordningen vil holde seg positiv i 2004 p.g.a. forventede økte premieinntekter som følge av at det er rom for nye tilsagn/poliser under ordningen i 2004. For 2005 er situasjonen mer usikker, også p.g.a. usikkerhet i valutakursutviklingen.

Driftsresultatet i 2003 var 22,8 mill. kroner, 8 mill. kroner lavere enn året før. Av dette utgjorde gjenvinninger 7,5 mill. kroner i 2003, mot 18,1 mill. kroner i 2002. Nedgangen skyldes endringer i moratorieavtalen med Pakistan.

U-landsordningen skal gå i balanse på lang sikt når det tas hensyn til grunnfondet. Fondet er ikke rentebærende og fremkommer ikke i balanseregnskapet. Fondet var ved utgangen av 2003 på 277 mill. kroner. Når det tas hensyn til størrelsen på grunnfondet, en tapsavsetning på 70 mill. kroner og egenkapital på minus 30 mill. kroner, må ordningen kunne sies å være i balanse. Egenkapitalen har dessuten styrket seg kontinuerlig i hele perioden fra 2001. Mens den var på minus 87 mill. kroner ved utgangen av 2001, var den i halvårsregnskapet for 2004 marginalt positiv.

SUS/Baltikum-ordningen

Det føres to regnskap for SUS/Baltikum-ordningen, ett for vedtak fattet før 1. januar 1999 og ett for vedtak etter 1. januar 1999. For vedtak etter 1998 gjaldt et balansekrav. Ordningen ble avviklet pr. 31. desember 2002, og det er ikke utstedt nye tilsagn etter denne dato.

Garantiansvaret pr. 31. desember 2003 er på 451 mill. kroner, og det gjenstår tre tilsagn. Porteføljen er i hovedsak knyttet til eksport av fisk, papir, landbruksmaskiner og skipsutstyr. Over 90 pst. gjelder Russland.

Driftsresultatet for hele ordningen var på 11,9 mill. kroner, en nedgang på 67,4 mill. kroner fra 2002. Det sterke resultatet i 2002 tilskrives hovedsakelig en stor reduksjon i tapsavsetningene det året. Dette gjenspeiler i hovedsak at det var en kraftig justering av risikoklassifiseringen på Russland i 2002. Moratorieinntektene var på 1,9 mill. kroner i 2003, mot 3,3 mill. kroner i 2002. Årsresultatet for 2003 var på 20,5 mill. kroner. Av det totale årsresultatet utgjorde ordningen før 1. januar 1999 6,2 mill. kroner og ordningen etter 1. januar 1999 14,3 mill. kroner.

Gammel portefølje

Det føres separate regnskaper for Gammel alminnelig ordning og Gamle særordninger. Disse ordningene omtales samlet som Gammel portefølje. Det utstedes ikke nye garantier under disse ordningene. Gammel portefølje mottok på 1980-tallet store bevilgninger til å dekke erstatningsutbetalinger. Disse bevilgningene utgjør den øvre rammen for hva som etter gjeldsplanen kan gis av gjeldslette uten nye bevilgninger. GIEK skal følge opp de løpende garantiene, drive gjenvinningsarbeid og gjennomføre gjeldsplanen.

Gammel portefølje hadde et restansvar ved utgangen av 2003 på 1,32 mrd. kroner, hvorav hoveddelen er på Gammel alminnelig ordning. Driftsresultatet for 2003 var på 368 mill. kroner, mot 397 mill. kroner året før. Av dette utgjorde moratorieinntekter 217 mill. kroner i 2003, mot 604 mill. kroner i 2002. Det ble overført 340 mill. kroner til statskassen i 2003, mot 405 mill. kroner i 2002. Økonomien i gammel portefølje vil avhenge av gjennomføringen av gjeldsplanen.

Gjeldsplanen

Gjeldsplanen fra 1998 med utvidelser fra 2001 opprettholdes som helhetlig strategi på gjeldsområdet og inneholder både multilaterale og bilaterale tiltak. Ett av hovedtiltakene i planen er å ettergi fordringer overfor gjeldstyngede lavinntektsland. Disse fordringene er i hovedsak knyttet til eksportgarantier gitt på slutten av 1970- og begynnelsen av

1980-tallet og hører inn under Gammel alminnelig ordning og Gammel særordning for utviklingsland.

Gjeldsplanen åpner for at det kan gis gjeldslette uten ny bevilgning innenfor en ramme på 3,173 mrd. kroner under Gammel portefølje, fordelt med 1,266 mrd. kroner under Gammel alminnelig ordning og 1,907 mrd. kroner under Gammel særordning for utviklingsland. I perioden 1998–2003 er det ettergitt til sammen 1,332 mrd. kroner av totalrammen.

I begynnelsen av 2004 la regjeringen frem Handlingsplan om gjeldslette for utvikling. Denne planen er en utvidelse av gjeldsplanen fra 1998, bl.a. ved at flere land er inkludert. Den nye planen forutsettes å kunne dekkes innenfor den opprinnelige rammen på 3,173 mrd. kroner og vil dermed ikke ha konsekvenser for GIEK sine operative ordninger.

Mål og prioriteringer for 2005

GIEK skal være en medspiller innen alle bransjer. I 2005 er det viktig å fokusere på videreutvikling og styrking av garantitilbudet for norske eksportører i tråd med utviklingen internasjonalt og samfunnsutviklingen generelt. GIEK vil også vurdere hvilke utviklingsmuligheter GIEKs virkemidler har for å kunne bidra ytterligere til økt innovasjon og verdiskaping i Norge.

Ved behandlingen av St.meld. nr. 31 og Innst. S. nr. 267 for 2003–2004 Vilje til vekst – for norsk skipsfart og de maritime næringer, ba Stortingets flertall regjeringen sørge for at GIEK blir brukt mer aktivt for å fremme økt aktivitet i verftsnæringen. GIEK har allerede begynt å følge opp denne anmodningen innenfor eksisterende ordninger. Bl.a. har GIEK gått inn i enkeltengasjementer og tatt høyere risiko under såkalte fullføringsgarantier (bond-garantier) enn det som tidligere har vært vanlig. Dette har sikret norske verft kontrakter de ellers ikke ville ha fått. For 2005 foreslår regjeringen å gjeninnføre en byggelånsgarantiordning for skipsbyggingsindustrien, jf. omtale nedenfor, og det vil dessuten bli vurdert flere tiltak innenfor eksisterende ordninger som vil kunne føre til økt aktivitet i verftsnæringen.

Implementeringen av det nye saksbehandlingssystemet NYTTIG vil også i 2005 kreve ekstra oppmerksomhet og ressurser. Det nye systemet er av en annen karakter enn det gamle systemet, og det vil kreve mer spesialiserte kunnskaper. Organisatoriske og ressursmessige tilpasninger vil bli gjennomført i 2004/2005.

Budsjettforslag 2005

Garantivedtak

Alminnelig ordning

Samlet garantiramme for *Alminnelig ordning* og *Gammel alminnelig ordning* har siden 2002 vært på 40 mrd. kroner. Pr. 31. desember 2003 var 15,2 mrd. kroner av rammen bundet opp, og GIEK hadde på det tidspunktet registrert nye søknader med et antatt ansvarsbeløp på til sammen 9,7 mrd. kroner. Nåværende ramme anslås tilstrekkelig til å dekke behovet for nye garantier i 2005. Rammen foreslås derfor videreført innenfor en uendret totalramme for nye og gamle tilsagn og nytt og gammelt garantiansvar på 40 mrd. kroner i 2005, jf. Forslag til vedtak IX, 2.

Garantiordning for investeringer i og eksport til utviklingsland (U-landsordningen)

Det er stor etterspørsel etter garantier som dekker lån til land med høy risiko. U-landsordningen er derfor et nyttig supplement til GIEKs Alminnelige ordning. Ordningen er i de aller fleste tilfeller en forutsetning for at norske eksportører skal kunne gi anbud på bistandsprosjekter som nyter støtte gjennom såkalte ubundne blandede kreditter. I slike prosjekter vil leverandøren måtte finansiere deler av kjøpesummen ved eksportkreditter. For mange av landene hvor slike blandede kreditter kan være aktuelle, vil risikoen være for høy til at GIEKs Alminnelige ordning kan benyttes.

Samlet garantiramme for U-landsordningen er for 2004 på 1,5 mrd. kroner. Pr. 31. desember 2003 var 1,04 mill. kroner av rammen utnyttet. Ordningen foreslås videreført innenfor en totalramme for nye og gamle tilsagn og nytt og gammelt garantiansvar på 1,5 mrd. kroner i 2005, jf. Forslag til vedtak IX, 3.

Byggelånsgarantier til skipsbyggingsindustrien

Norge hadde frem til og med 1996 en egen byggelånsgarantiordning for skipsbyggingsindustrien. Ordningen med statsgaranti for norske låneopptak i utlandet og for lån i fremmed valuta som ble gitt av norske banker til bygging av skip og borefartøyer ved norske verft, ble etablert ved Stortingets vedtak av 29. april 1975, jf. St.prp. nr. 110 og Innst. S. nr. 153 for 1974–75. Ordningen ble administrert av Handelsdepartementet.

Regjeringen mener det er viktig at norske verft klarer å skaffe til veie tilstrekkelig finansiering ved inngåelse av nye kontrakter. Skip som bygges ved norske verft, blir stadig mer kompliserte og kostbare. Verftene har erfart at det kan være vanskelig

å skaffe finansiering når de inngår nye kontrakter. Regjeringen mener derfor at det er riktig å gjeninnføre en ordning med byggelånsgarantier for skipsbyggingsindustrien. Innføring av en slik ordning er også i tråd med Stortingets anmodningsvedtak nr. 494 og 495 ved behandlingen av St.meld. nr. 31 for 2003–2004 Vilje til vekst – for norsk skipsfart og de maritime næringer.

Norske verft har i et normalår en omsetning på om lag 10–12 mrd. kroner. Kjøper betaler normalt inn 20 pst. av kontraktssummen ved byggestart. Av de resterende 80 pst. må rundt halvparten byggelånfinansieres, dvs. ca. 4–5 mrd. kroner. Regjeringen foreslår at det gjeninnføres en byggelånsgarantiordning som kan dekke 50 pst. av de enkelte lån eller dellån på proratabasis med en finansinstitusjon. Det forutsettes at kjøper av skipet betaler inn minimum 20 pst. av kontraktssummen ved byggestart. Videre må langtidsfinansiering av skipet være på plass før garantier kan tilbys. Ordningen forutsettes å gå i balanse på lang sikt.

Der foreslås dermed en byggelånsgaranti med en totalramme for nye tilsagn og garantier på 2,5 mrd. kroner for 2005, jf. Forslag til vedtak IX, 4.

Post 24 Driftsresultat

(i 1 000 kr)

Underpost	Betegnelse	Regnskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005
24.1	Driftsinntekter, refusjon av driftsutgifter fra risikoavsetningsfond	-33 410	-38 000	-43 000
24.2	Driftsutgifter, *overslagsbevilgning*	33 410	38 000	43 000
	Sum post 24	0	0	0

GIEKs garantiordninger dekker selv sine administrasjonsutgifter. GIEK mottar refusjoner for de ordningene som administreres for andre. En del av GIEK Kredittforsikring sin administrasjon er felles med GIEK. Kostnadene fordeles etter en intern kostnadsfordelingsavtale, men inngår i sin helhet i post 24.

Rammen for administrasjonsbudsjett for 2005 er ført opp med 43 mill. kroner, dvs. om lag samme nominelle nivå som revidert budsjett 2004, jf. omtale under Andre saker under pkt. 3.9 i St.prp. nr. 63 for 2003–2004. Økningen i forhold til opprinnelig 2004-budsjett er knyttet til vedlikehold og videreutvikling av det nye økonomi- og saksbehandlingssystemet NYTTIG, økte lønnskostnader, oppgradering av lokaler og administrasjon av den nye anbudsgarantiordningen for Utenriksdepartementet.

Trekkfullmakter

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2003	Fullmakt 2004	Forslag 2005
96	Utbetaling iflg. trekkfullmakt – gammel SUS/Baltikum-ordning	0	10 000	10 000
97	Utbetaling iflg. trekkfullmakt – ny SUS/ Baltikum-ordning	0	10 000	75 000
98	Utbetaling iflg. trekkfullmakt – byggelånsgarantier til skipsbyggingsindustrien			200 000

Trekkfullmakter er et hensiktsmessing instrument for GIEK til å regulere likviditeten i perioder når det forventes større erstatningsutbetalinger. Ordningen innebærer at GIEK kan tilføres midler fra statskassen dersom erstatningsutbetalinger under en garantiordning overstiger innestående likvide midler tilknyttet ordningen. Dersom GIEK foretar trekk i statskassen, forutsettes midlene til-

bakebetalt etterfølgende år når erstatninger helt eller delvis gjenvinnes. Tidshorisonten vil variere med type garantiordning. Trekk i statskassen renteberegnes.

For *gammel SUS/Baltikum-ordning* (fra før 1. januar 1999) er likviditeten god i forhold til gjenstående ansvar. For å ta høyde for eventuelle utbetalinger under ordningen foreslås likevel den øvre grensen for trekk på trekkfullmaktene for ordningen videreført i 2005 med samme beløp som i 2004, dvs. med 10 mill. kroner, jf. Forslag til vedtak III, 1.

For *ny SUS/Baltikum-ordning* er det en likviditet på ca. 25 mill. kroner, etter en ekstraordinær innbetaling til statskassen i 2004 på 88 mill. kroner. Likviditeten kan være noe lav, selv om det pr. i dag ikke foreligger erstatningskrav under ordningen. Det foreslås derfor at trekkfullmakten på 75 mill. kroner opprettholdes også i 2005, jf. Forslag til vedtak III, 2.

For *byggelånsgarantier til skipsbyggingsindustrien* vil det de første driftsårene ikke være bygget opp noen egenkapital under ordningen. For å ta høyde for eventuelle utbetalinger før egenkapitalen er bygget opp, foreslås det innført en trekkfullmakt med øvre grense for trekk på 200 mill. kroner, jf. Forslag til vedtak III, 3.

For Alminnelig garantiordning, U-landsordningen og Gammel portefølje er likviditetssituasjonen for 2005 slik at det ikke forventes behov for trekkfullmakter.

Kap. 5460 Garanti-Instituttet for Eksportkreditt (jf. kap. 2460)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005
50	Tilbakeføring fra risikoavsetningsfond for SUS/Baltikum-ordningen	94 700	5 000	5 000
70	Tilbakeføring av egenkapital fra ny SUS/Baltikum-ordning		88 000	
71	Tilbakeføring fra Gammel alminnelig ordning	280 000	276 000	304 600
72	Tilbakeføring fra Gammel særordning for utviklingsland	110 900	47 000	72 900
80	Utbytte fra GIEK Kredittforsikring AS	2 000		
	Sum kap 5460	487 600	416 000	382 500

Vedrørende 2004 og 2005:

Innbetaling av utbytte fra GIEK Kredittforsikring AS under post 80 er fra og med 2004 budsjettert under kap. 5656 Aksjer i selskaper under NHDs forvaltning.

Post 50 Tilbakeføring fra risikoavsetningsfond for SUS/Baltikum-ordningen

Denne inntektsposten benyttes til å tilbakeføre den del av tidligere års bevilgninger til risikoavsetningsfond under SUS/Baltikum-ordningen som er knyttet til garantitilsagn som er blitt annullert. På grunnlag av dette foreslås det avsatt 5 mill. kroner for tilbakeføring fra bevilgning til risikoavsetningsfond for SUS/Baltikum-ordningen. Dette er et anslag og regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring ved revidering av statsbudsjettet i vårsesjonen 2005.

Post 70 Tilbakeføring av egenkapital fra ny SUS/Baltikum-ordning

Det ble foretatt en ekstraordinær tilbakeføringen av 88 mill. kroner fra egenkapitalen i ny SUS/Baltikum-ordning i 2004, og det er ikke rom for ytterligere overføringer til statskassen i 2005. For å sikre likviditeten foreslås det å opprettholde en trekkfullmakt på 75 mill. kroner knyttet til denne delen av ordningen, jf. omtale under trekkfullmakter ovenfor.

Post 71 Tilbakeføring fra Gammel alminnelig ordning

Ved behandlingen av St.prp. nr. 59 for 1983–84 og statsbudsjettfremlegget for 2000 ble det avklart at fjorårets overskuddslikviditet ut over 25 mill. kroner årlig skal tilbakeføres fra Gammel alminnelig

ordning. Bevilgningsforslaget for 2005 er i henhold til dette.

Post 72 Tilbakeføring fra Gammel særordning for utviklingsland

Ved behandlingen av St.prp. nr. 59 for 1983–84 ble det avklart at fjorårets overskuddslikviditet årlig skal tilbakeføres fra Gammel særordning for utviklingsland. Bevilgningsforslaget for 2005 er i henhold til dette.

Post 80 Utbytte fra GIEK Kredittforsikring AS

GIEK Kredittforsikring AS er underlagt et avkastningskrav tilsvarende risikofri rente pluss en risikopremie. Utbytte fastsettes til 75 pst. av selskapets regnskapsmessige årsoverskudd etter avsetninger og skatt, men er begrenset oppad til innskutt egenkapital multiplisert med statens gjennomsnittlige innlånsrente i løpet av året. Denne utbyttebestemmelsen forutsettes å ligge fast i fem år fra og med 2001. Ut fra dette foreslås et utbytte på 2 mill. kroner for regnskapsåret 2004, som er inkludert i bevilgningsforslaget under kap. 5656.

Kap. 5343 Statens varekrigsforsikring

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005
50	Avvikling	1 150 000	110 000	
	Sum kap 5343	1 150 000	110 000	

Vedrørende 2004:

Bevilgningen ble økt med 50 mill. kroner ved St.vedt. 18. juni 2004, jf. St.prp. nr. 63 og Innst. S. nr. 250 for 2003–2004.

Status

Lov om statleg varekrigsforsikring av 12. desember 2003, jf. Ot.prp. nr. 102 for 2002–2003, trådte i kraft fra 1. januar 2004. Fra samme tidspunkt ble lov om Statens varekrigsforsikring av 3. desember 1948 nr. 8 avviklet. Av formelle og praktiske grunner var det en avviklingsperiode frem til 30. juni 2004. Styret for Statens varekrigsforsikring under avvikling la da frem beretning og avviklingsregnskap.

Varekrigsforsikring er med dette etablert som et beredskapssystem. Det innebærer at det med hjemmel i lov kan iverksettes en forsikringsordning i statlig regi for å opprettholde forsyning og transport av varer i krisesituasjoner dersom det private forsikringstilbudet viser seg ikke å være tilstrekkelig eller opphører.

Det er inngått avtale med Garanti-Instituttet for Eksportkreditt (GIEK) om sekretariatsfunksjoner i forbindelse med vedlikehold og eventuell iverksettelse av ordningen, og det er under etablering et «forsikringsforum» for å ivareta nødvendig kontakt med relevante deler av forsikringsbransjen.

Ved behandling av statsbudsjettene for 2003 og 2004 ble det vedtatt å tilbakeføre henholdsvis 1 150 og 110 mill. kroner til statskassen fra Statens varekrigsforsikring under kap. 5343. Basert på regnskapstall for Statens varekrigsforsikring pr. utgangen av 2003 vedtok Stortinget ved behandlingen av St.prp. nr. 63 og Innst. S. nr. 250 for 2003–2004 å tilbakeføre ytterligere 50 mill. kroner til statskassen. I St.prp. nr. 63 for 2003–2004 ble det videre orientert om at driften av den nye beredskapsordningen skal dekkes ved tilskuddsbevilgning, fremfor gjennom avkastningen fra et fond som opprinnelig fastsatt, jf. omtale under kap. 900 Nærings- og handelsdepartementet, post 72 Tilskudd til beredskapsformål.

Programkategori 17.30 Statlig eierskap

Utgifter under programkategori 17.30 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005	Pst. endr. 04/05
0950	Forvaltning av statlig eierskap (jf. kap. 3950 og 5656)	7 883 991	1 236 500	11 500	-99,1
0953	Kings Bay AS	13 000	13 000	13 000	0,0
0957	Grødegaard AS	24 000			
0958	Kapital, diverse ventureselskaper	357			
	Sum kategori 17.30	7 921 348	1 249 500	24 500	-98,0

Utgifter under programkategori 17.30 fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)

Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005	Pst. endr. 04/05
01–29	Driftsutgifter	45 907	11 500	11 500	0,0
70–89	Overføringer til andre	13 357	13 000	13 000	0,0
90–99	Lånetransaksjoner	7 862 084	1 225 000		-100,0
	Sum kategori 17.30	7 921 348	1 249 500	24 500	-98,0

Sentrale trekk ved utviklingen og status på området

Nærings- og handelsdepartementet forvalter statens eierinteresser i selskaper innenfor en rekke sektorer, fra finansierings- og industrivirksomhet til kraftproduksjon og telekommunikasjon. Departementet tilstreber en forretningsmessig orientering med fokus på verdi og industrielle løsninger i tråd med gode eierskapsprinsipper. Fordi statens eierskap verken er rent finansielt eller rent industrielt, vil også forvaltningen av eierskapet måtte balansere de finansielle og industrielle hensyn. Innenfor de rammene som settes, opptrer departementet som en aktiv og langsiktig eier med mål om best mulig utvikling av den enkelte virksomhet og av porteføljens verdi og avkastning.

Nærings- og handelsdepartementet forvalter statens eierinteresser i 22 selskaper pr. 1. september 2004. Den samlede verdi av disse eierinteressene er vurdert til ca. 173 mrd. kroner. Dette omfatter åtte aksjeselskaper hvor staten eier samtlige aksjer (Argentum Fondsinvesteringer AS, BaneTele AS, A/S Bjørnøen, Electronic Chart Centre AS, Entra Eiendom AS, Flytoget AS, Kings Bay AS og Venturefondet AS), seks majoritetseide aksjeselskaper (Cermaq ASA, Grødegaard AS, Kongsberg Gruppen ASA, Raufoss ASA, Store Norske Spitsbergen Kulkompani A/S og Telenor ASA), seks minioritetsposter (DnB NOR ASA, Eksportfinans ASA, Norsk Hydro ASA, Nammo AS, SAS AB og Yara International ASA) og to statsforetak (SIVA SF og Statkraft SF). To av selskapene, Kings Bay AS og A/S Bjørnøen, begge lokalisert på Svalbard, er avhengig av statlig støtte.

Aksjene i seks av selskapene: DnB NOR ASA, Kongsberg Gruppen ASA, Norsk Hydro ASA, SAS AB, Telenor ASA og Yara International ASA, er børsnoterte med en samlet markedsverdi for statens aksjer på 131,3 mrd. kroner målt etter kursene på Oslo Børs pr. 1. september 2004.

Statens eierandeler forvaltet av Nærings- og handelsdepartementet (NA = ikke tilgjengelig)

(beløp i mill. kroner)

	2003	2003	2002	2003	2002	2003	2002
	Statens eier-andel (pst.)	Verdi av statens eierandel[1]		Utbytte mot-tatt av staten[2]		Salgsproveny og (aksjekjøp/kapital-innskudd)	
Børsnoterte selskaper:							
DnB NOR ASA	31,4	18 250	11 932	979	878	(1 832)	-
Kongsberg Gruppen ASA	50,0	1 590	1 358	20	32	-	-
Norsk Hydro ASA	43,8	47 960	36 276	1 285	1 187	-	-
SAS AB	14,3	1 492	975	-	-	-	-
Telenor ASA	62,6	49 148	37 085	959	630	8 082	-
Sum		118 440	87 626	3 243	2 727	6 250	
Ikke-børsnoterte selskaper:							
Argentum Fondsinvesteringer AS	50,0	1 243	NA	135	-	-	-
BaneTele AS	100,0	79	106	-	-	-	-
Bjørnøen AS	100,0	4	4	-		-	-
Cermaq ASA	79,4	1 935	2 098	-	-	-	-
Eksportfinans ASA	15,0	381	374	30	12	-	-
Electronic Chart Centre AS	100,0	10	9	-	-		-
Entra Eiendom AS	100,0	4 714	4 603	250	-	-	-
Grødegaard AS	51,8	4	14	-	-	-	-
Kings Bay AS	100,0	2	2	-	-	-	-
Nammo AS	45,0	238	186	9	-	-	-
Raufoss ASA	50,3	-	72		-		-
SIVA SF	100,0	1 945	1 945	-	-	-	-
Statens Bankinvesteringsfond[3]				1 056			
Statkraft SF	100,0	31 300	27 070	2 605	2 192	(4 000)	-
Store Norske Spitsbergen Kulkompani A/S	99,9	291	232	7	9	-	-
Venturefondet AS	100,0	108	NA	-	-	(113)	-
Arcus Gruppen ASA	0,0	0	172	-	15	210	-
Moxy Trucks AS	0,0	0	NA	-	-	-	-
NOAH Holding AS	0,0	0	25	-	-	57	-
A/S Olivin	0,0	0	167	-	5	345	-
SND Invest AS	0,0	0		-	-	1 153	-
Sum ikke-børsnoterte selskaper		42 256	37 079	4 092	2 234	(2 348)	-
Sum alle selskaper		160 696	124 706	7 335	4 961	3 902	-

1 Beregnet ut fra børsverdi for børsnoterte selskaper og beregnet Economic Value Added for Entra Eiendom AS og bokført egenkapital for resten av selskapene.

2 Utbytte mottatt av staten ut fra statlig eierandel på generalforsamlingen.

3 I forbindelse med avviklingen av Statens Bankinvesteringsfond ble det utbetalt et ekstraordinært utbytte fra fondet.

Oslo Børs var en av børsene i Europa som opplevde størst oppgang gjennom 2003. Totalt økte verdiene på hovedindeksen ved Oslo Børs med rundt 40 pst. Den positive utviklingen er reflektert i verdiutviklingen for selskapene i Nærings- og handelsdepartementets porteføljе. Verdien av den børsnoterte delen av porteføljen økte med 30,8 mrd. kroner, og var ved utgangen av 2003 på 118,4 mrd. kroner. Det vil si en økning på ca. 42 pst. fra forrige årsskifte når netto salgsproveny medregnes. Total kapitalavkastning, inklusiv utbytte, fra disse selskapene var på 48 pst. i 2003.

Samlet for porteføljen var således vektet egenkapitalrentabilitet for 2003 i overkant av 10 pst. basert på bokførte verdier. De børsnoterte selskapene viste i gjennomsnitt en høyere rentabilitet enn de ikke-børsnoterte.

Mål og strategier for forvaltningen

De statlige eierandelene som Nærings- og handelsdepartementet forvalter, har ulik bakgrunn. Ettersom selskapene driver forskjellig virksomhet og står overfor høyst ulike strategiske utfordringer, lar det seg ikke gjøre å uttrykke felles mål og strategier for disse selskapene under ett. Felles for alle selskapene er imidlertid at de skal drives best mulig etter bedriftsøkonomiske kriterier, og at det ikke er sektorpolitiske oppgaver som skal ivaretas gjennom eierskapet. Det betyr at staten som eier i utgangspunktet stiller krav til avkastning og utbytte på linje med tilsvarende privateide virksomheter.

Det er høy endringstakt i næringslivet generelt, og dette krever ofte raske og omfattende omstillinger. Slike omstillinger vil kreve medvirkning fra eierne, f.eks. ved ekspansjon som krever økt kapital, ved erverv, salg, fusjoner m.m. Det er viktig at staten i slike sammenhenger evner å opptre som eier på en slik måte at selskapene kan utnytte sine utviklings- og forretningsmuligheter, samtidig som statens aksjonærverdier ivaretas på en forsvarlig måte. Det betyr at staten aktivt må kunne ta stilling til forslag som fremmes fra selskapene, at aktuelle forslag blir lagt frem for Stortinget og at vedtak kan fattes raskt nok til at selskapene kan utvikle seg på en effektiv måte.

Nærings- og handelsdepartementet har fullmakt til å øke eller redusere statens eierandel i enkelte av de tilknyttede selskapene. Selv om det foreligger fullmakter, settes det ikke bestemte tidsfrister for kjøp eller salg. Dette vil bli håndtert på forretningsmessig grunnlag når en aktuell situasjon oppstår. Departementet vil løpende vurdere om statens eierandel i de enkelte selskaper er av en størrelse som er hensiktsmessig for selskapenes utvikling og i forhold til de formål staten har for sitt eierskap. Eventuelle forslag til nye fullmakter for endringer i statens eierandeler vil bli lagt frem for Stortinget.

Ved salg av aksjer vil inntektene som hovedregel bli ført under kap. 3950 Forvaltning av statlig eierskap, post 96 Salg av aksjer. I forbindelse med eventuelle kjøp av aksjer må det gis bevilgninger eller fullmakter fra Stortinget i forkant.

Departementet tilstreber en god balanse mellom kjønnene ved valg av styremedlemmer. I mars 2002 presenterte regjeringen et mål om at det skal være minst 40 pst. av begge kjønn i styrene for alle allmennaksjeselskaper, statsforetak, statlige særlovselskaper og statsaksjeselskaper. Pr. 1. september 2004 var kvinneandelen av de aksjonærvalgte styremedlemmene i selskaper forvaltet av Nærings- og handelsdepartementet i gjennomsnitt 43 pst. For de heleide selskapene under departementet er kvinneandelen blant de aksjonærvalgte styremedlemmene 45 pst.

Ansettelsesvilkårene for lederne i de heleide statlige selskapene er gitt i eget vedlegg til proposisjonen.

Tilbakekjøp av aksjer

I enkelte børsnoterte selskaper vedtar generalforsamlingen fullmakt til styret om å foreta tilbakekjøp av egne aksjer i markedet i den hensikt å slette disse aksjene på et senere tidspunkt. Sletting innebærer en nedsettelse av selskapskapitalen og må vedtas av en ny generalforsamling. Dette er en metode der overflødig egenkapital føres tilbake til aksjonærene, og benyttes som et supplement til ordinær utbytteutbetaling. Nærings- og handelsdepartementet ser det som hensiktsmessig at selskaper med statlig eierandel kan benytte dette på linje med andre selskaper. I enkelte tilfeller har derfor departementet inngått avtaler som forplikter staten til å delta ved slike tilbakekjøp på en måte som opprettholder staten sin eierandel etter kapitalnedsettelsen. Dette skjer ved at departementet stiller til disposisjon et forholdsmessig antall aksjer for sletting. Avtalene, som er offentlige, regulerer også det vederlaget staten i denne sammenheng skal motta. Det er pr. 1. september 2004 inngått slike avtaler med Norsk Hydro ASA (jf. St.prp. nr. 33 og Innst. S. nr. 97 for 2003–2004 Utskillelse og børsnotering av Agri fra Norsk Hydro ASA) og Telenor ASA (jf. St.prp. nr. 63 og Innst. S. nr. 250 for 2003–2004 Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet 2004).

Kap. 950 Forvaltning av statlig eierskap (jf. kap. 3950 og 5656)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005
21	Spesielle driftsutgifter, *kan overføres*	45 907	11 500	11 500
91	Statkraft SF, tilførsel egenkapital	4 000 000		
95	Aksjekapital Argentum AS	1 225 000		
96	Aksjer	113 084	1 225 000	
97	Fondskapital, Statens Bankinvesteringsfond	2 500 000		
	Sum kap 950	7 883 991	1 236 500	11 500

Vedrørende 2003:

Ved St.vedt. 4. juni 2003 fikk Statens Bankinvesteringsfond fullmakt til å regnskapsføre uten bevilgning kjøp av aksjer i forbindelse med sammenslåingen av DnB Holding ASA og Gjensidige NOR ASA, jf. St.prp. nr. 59 og Innst. S. nr. 212 for 2002–2003 Fusjon mellom DnB Holding ASA og Gjensidige NOR ASA. Statens Bankinvesteringsfond ble tilført 2,5 mrd. kroner til dette formålet i 2003, og beløpet er postert under post 97.

Ved St.vedt. 20. juni 2003 ble det bevilget 2,45 mrd. kroner til aksjekapital i Argentum Fondsinvesteringer AS under post 95, jf. Innst. S. nr. 260 for 2002–2003 Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet 2003. Bevilgningen var ledd i overføringen av eierskapet til selskapet fra Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (SND) og SIVA SF til Nærings- og handelsdepartementet. Ved St.vedt. 9. desember 2003 ble bevilgningen redusert med 1,225 mrd. kroner som følge av at overføringen av SIVA SFs eierandel først kunne gjennomføres i 2004, jf. St.prp. nr. 18 og Innst. S. nr. 71 for 2003–2004 Om endringar av løyvingar på statsbudsjettet 2003 under Nærings- og handelsdepartementet.

Ved St.vedt. 9. desember 2003 ble det videre bevilget 4 mrd. kroner til egenkapital i Statkraft SF under post 91, jf. Innst. S. nr. 71 for 2003–2004, og det ble bevilget 113,1 mill. kroner under post 96, jf. St.prp. nr. 18 og Innst. S. nr. 71 for 2003–2004. Beløpet utgjør verdien av de aksjer i Venturefondet AS som Nærings- og handelsdepartementet mottok i forbindelse med salget av SND Invest AS.

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres

Posten omfatter utgifter til konsulentbistand ved eier- og strukturmessige vurderinger, meglerhonorar (transaksjonskostnader) og faglig bistand ved aksjesalg i selskaper under Nærings- og handelsdepartementets forvaltning. I tillegg omfatter posten avgifter for deponering av aksjer i børsnoterte selskaper i Verdipapirsentralen (VPS-avgifter). Det er videre knyttet en overskridelsesfullmakt til post 21. Fullmakten omfatter dekning av meglerhonorarer og utgifter til faglig bistand ved salg av statlige aksjeposter og andre endringer som kan få betydning for eierstrukturen i selskapene. Det foreslås at gjeldende overskridelsesfullmakt videreføres for 2005, men at fullmakten heretter gis til Nærings- og handelsdepartementet i stedet for ved kongelig resolusjon, jf. Forslag til vedtak V. Fullmakten vil bli utøvd i samråd med Finansdepartementet.

Kap. 3950 Forvaltning av statlig eierskap (jf. kap. 950 og 5656)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005
80	Salg av aksjer i SND Invest AS	367 779		
90	Salg av aksjer	8 750 615		
96	Salg av aksjer		10 000	10 000
	Sum kap 3950	9 118 394	10 000	10 000

Post 96 Salg av aksjer

Det er lagt opp til at inntekter fra salg av aksjer i selskaper under Nærings- og handelsdepartementets forvaltning som hovedregel skal budsjetteres og inntektsføres på egen 90-post under kap. 3950. Departementet er avhengig av å bruke meglerforetak og annen faglig bistand for å gjennomføre transaksjonene. Som det er redegjort for under kap. 900, post 21 i Nærings- og handelsdepartementets budsjettproposisjon for 2001, skal aksjesalg *bruttobudsjetteres*. Det innebærer at også den delen av salgsbeløpet som tilsvarer slike utgifter, skal budsjetteres og inntektsføres i statsbudsjettet/-regnskapet. Finansdepartementet har fastsatt ny inndeling av 90-poster fra og med statsbudsjettet 2004. I henhold til disse skal salg av aksjer føres under post 96.

Som for 2004 foreslås et anslag på megler- og rådgivningsandelen av inntektene fra mulige statlige aksjesalg for 2005 på 10 mill. kroner. Endelige og fullstendige inntektsbeløp for de enkelte aksjesalgene må foreslås bevilget i løpet av budsjettåret når transaksjonene er avklart eller gjennomført, enten i egne proposisjoner eller i de faste endringsproposisjonene i vår- og høstsesjonen.

Kap. 953 Kings Bay AS

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005
70	Tilskudd	13 000	13 000	13 000
	Sum kap 953	13 000	13 000	13 000

Virksomhetsbeskrivelse

Kings Bay AS eier grunn og det meste av bygninger og anlegg i Ny-Ålesund på Svalbard og har ansvar for infrastrukturen på stedet. Selskapet har til formål drift og utnyttelse av sine eiendommer og annen virksomhet som står i forbindelse med dette. Selskapets virksomhet skal særlig ha som mål å yte tjenester til og fremme forskning og vitenskapelig virksomhet. Kings Bay AS skal bidra til å utvikle Ny-Ålesund som en norsk, internasjonal arktisk naturvitenskapelig forskningsstasjon. Fra norsk side er Norsk Polarinstitutts permanente forskningsstasjon og målestasjonen på Zeppelinfjellet, Andøya Rakettskytefelts utskytningsfasilitet Svalrak og Statens Kartverks geodesiobservatorium stasjonert i Ny-Ålesund. Tyske, britiske, italienske, franske, spanske, japanske, koreanske og kinesiske forskningsinstitusjoner er også etablert med egne stasjoner. I tillegg benytter andre norske og internasjonale forskningsstasjoner Ny-Ålesund som utgangspunkt for forskningsprosjekter av kortere varighet. Målsettingen med tilskuddet er å sette selskapet i stand til å utføre de oppgaver det er satt til å løse på en forsvarlig måte. Selskapet yter også i en viss utstrekning tjenester til reiseliv, særlig ved daganløp av større turistskip og andre fartøyer i sommersesongen.

I forbindelse med St.meld. nr. 9 for 1999–2000 Svalbard, ble det understreket at videre vekst innen forskning må skje innenfor forsvarlige miljømessige rammer. I tråd med dette ga Stortinget sin tilslutning til at Ny-Ålesund blir videreutviklet som en grønn forskningsstasjon og forutsatte at Kings Bay AS sørger for nødvendige tiltak for å redusere miljøpåvirkningen av virksomheten i Ny-Ålesundområdet til et minimum.

Nytt marinlaboratorium i Ny-Ålesund

Kings Bay AS arbeider med bygging av et marinlaboratorium i Ny-Ålesund. Marinlaboratoriet vil være unikt gjennom sin plassering og tilknytning til det internasjonale forskningsmiljøet i Ny-Ålesund. Den internasjonale interessen for marinlaboratoriet er stor, og en rekke land har allerede forpliktet seg til å delta i prosjektet. Bygget er nå fullfinansiert og forventes ferdigstilt i 2005. Antall forskerdøgn forventes å øke i Ny-Ålesund som følge av marinlaboratoriet.

Resultatrapport for 2003

Selskapets driftsinntekter for 2003 beløp seg til 27 mill. kroner. Dette er noe høyere enn for 2002. Driftsresultatet viser et underskudd på 2 mill. kroner, tilsvarende underskuddet for 2002. Selskapet arbeider systematisk for å imøtekomme departementets krav om kostnadseffektivitet og kostnadsbasert prising av sine tjenester.

Ved utgangen av 2003 var det engasjert 21 personer i Kings Bay AS. Dette antallet økes

noe i sommersesongen. Totalt belegg i Ny-Ålesund målt i antall overnattingsdøgn var 18 584 gjestedøgn i 2003. Det er en liten nedgang fra året før.

Budsjettforslag 2005

Det foreslås bevilget 13 mill. kroner til Kings Bay AS på statsbudsjettet for 2005. Bevilgningen skal dekke drift og investeringer i Kings Bay AS og nødvendige utgifter til administrasjon av A/S Bjørnøen. Kings Bay AS står overfor en rekke store utfordringer de kommende årene.

Kap. 957 Grødegaard AS (jf. kap. 3957)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005
90	Avskriving av aksjekapital	24 000		
	Sum kap 957	24 000		

Kap. 3957 Grødegaard AS (jf. kap. 957)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005
96	Avskriving av aksjekapital	24 000		
	Sum kap 3957	24 000		

Vedrørende 2003:

Ved St.vedt. 9. desember 2003 ble 24 mill. kroner bevilget til avskriving av aksjekapital i Grødegaard AS, jf. St.prp. nr. 18 og Innst. S. nr. 71 for 2003–2004.

Kap. 958 Kapital, diverse ventureselskaper

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005
70	Tilbakebetalt utbytte	357		
	Sum kap 958	357		

Vedrørende 2003:

Det ble i 2003 foretatt en justering av innbetalt utbytte i forbindelse med salg og avvikling av statens eierandeler i Venturefondet i 2001. Beløpet er utgiftsført uten bevilgning etter samtykke fra Finansdepartementet.

Saker i tilknytning til enkeltselskaper

Argentum Fondsinvesteringer AS

Argentum Fondsinvesteringer AS er et statlig investeringsselskap som ble etablert i 2001. Investeringsselskapet skal gjennom innskudd av kapital være med å etablere bransjerettede investeringsfond. Stortinget fastsatte ved bevilgningen av innskuddskapitalen at aksjene i selskapet skulle eies

med 50 pst. hver av Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (SND) og SIVA SF.

Ved Stortingets behandling av St.prp. nr. 51 og Innst. S. nr. 283 for 2002–2003 Virkemidler for et innovativt og nyskapende næringsliv, ga Stortinget samtykke til at alle aksjene i Argentum Fondsinvesteringer AS ble overført til Nærings- og handelsdepartementet med virkning fra 1. juli 2003. SNDs aksjer ble overført til departementet umiddelbart, mens SIVAs aksjer først kunne overføres til departementet i mars 2004 etter at en nedsetting av foretakets innskuddskapital var gjennomført og registrert, jf. også St.prp. nr. 18 og Innst. S. nr. 71 for 2003–2004 Om endringar av løyvingar på statsbudsjettet 2003 under Nærings- og handelsdepartementet.

BaneTele AS

BaneTele AS ble etablert ved at Jernbaneverkets kommersielle televirksomhet ble skilt ut i et aksjeselskap sommeren 2001. Ved etableringen ble leieretten til overskuddskapasitet i Jernbaneverkets fiberoptiske nett skutt inn som egenkapital i selskapet. Eierskapet til BaneTele AS ble ført over fra Jernbaneverket til Nærings- og handelsdepartementet i desember 2002.

Fundamentet for BaneTele AS sin virksomhet er overskuddskapasitet i det fiberoptiske nettet som i hovedsak følger jernbanenettet og energiselskapenes infrastruktur gjennom Norge. Nettet er 12 500 km langt og strekker seg fra Farsund i sør til Tromsø i nord.

Ved behandlingen av St.meld. nr. 49 og Innst. S. nr. 133 for 2002–2003 Breiband for kunnskap og vekst, ble det fattet følgende vedtak:

> Stortinget ber regjeringen fremlegge en egen sak om BaneTele for Stortinget, herunder eierskap og BaneTeles rolle i bredbåndutbyggingen.

Nærings- og handelsdepartementet kartlegger nå ulike utviklingsretninger for BaneTele AS, herunder behovet for strukturelle tiltak. Dette skjer i samspill med selskapets styre. Et viktig grunnlag for virksomheten vil være de fremtidige avtaleforholdene mellom Jernbaneverket og BaneTele AS, som er av stor betydning for selskapets økonomiske situasjon. Arbeidet med å fastsette dette har vist seg å være mer omfattende og ta lengre tid enn tidligere antatt. Når de nødvendige avklaringer nevnt ovenfor foreligger, vil regjeringen legge frem en sak for Stortinget.

Cermaq ASA

I november 2000 ble det gjennomført en rettet emisjon på 1,5 mrd. kroner i Cermaq ASA, jf. St.prp. nr. 4 og Innst. S. nr. 27 for 2000–2001 Om kapitalutvidelse i Statkorn Holding ASA. Staten bidro med sin proratariske andel på 1,2 mrd. kroner i emisjonen. I proposisjonen ble Cermaq ASAs nye forretningsområde Havbruk omtalt. Emisjonen ga grunnlag for oppkjøp av oppdrettsvirksomheter i Chile, Canada og Skottland etter at selskapet tidligere hadde ervervet EWOS som grunnlag for satsingen innen havbruk. Et forslag sommeren 2002 om fusjon med Fjord Seafood ASA førte ikke frem.

EWOS er i dag sammen med Skretting verdens største produsenter av fiskefôr til rødfisk. Cermaq ASA er gjennom Mainstream-gruppen verdens fjerde største produsent av laks. EWOS Innovation har forestått en betydelig FoU-virksomhet innen havbruk. I dag har staten ved Nærings- og handelsdepartementet en eierandel i Cermaq ASA på 79,38 pst., og om lag 100 private aksjonærer eier de resterende aksjene.

Cermaq ASA har, med unntak av 49 pst. eierandel i Unikorn (tidl. Statkorn), avhendet virksomheter innenfor landbruksdivisjonen. Selskapet har ansett dette som nødvendig for å gjennomføre en fokusering på havbruksvirksomheten. Norgesmøllene, hvor Cermaq ASA eide 60 pst., ble med virkning fra januar 2003 solgt til Felleskjøpet Øst Vest. Høsten 2003 ble aksjene til Cermaq ASA i Fiskå Mølle AS solgt til majoritetsaksjonæren. Våren 2004 ble møllekraftverkene solgt til Norsk Grønnkraft AS. Når det gjelder kornhandel, etablerte Statkorn (nå Unikorn) i 2002 et langsiktig partnerskap med bygdemøllene. I 2003 gikk bygdemøllene inn i Unikorn AS med 51 pst. eierandel og Cermaq ASA reduserte sin til 49 pst. Statkorn skiftet navn til Unikorn som følge av partnerskapet.

DnB NOR ASA

Gjennom fusjonen mellom DnB Holding ASA og Gjensidige NOR ASA ble statens totale eierandel redusert til 28,1 pst. i det fusjonerte selskapet. Stortinget besluttet i forbindelse med fusjonen at det var ønskelig å sikre fortsatt negativ kontroll i et fusjonert DnB NOR ASA ved at staten skal eie minst 34 pst. i selskapet innen utgangen av 2004. Nærings- og handelsdepartementet fikk fullmakt av Stortinget til å utgiftsføre uten bevilgning kjøp av aksjer i det fusjonerte selskapet til den statlige eierandelen utgjør 34 pst., jf. St.prp. nr. 59 og Innst. S. nr. 212 for 2002–2003 Fusjon mellom DnB Holding ASA og Gjensidige NOR ASA. Staten har

såkalt «negativ kontroll» når eierandelen er over 33 $^1/_3$ pst. Nærings- og handelsdepartementet fikk 30. mars 2004 overført 445 069 250 aksjer i DnB NOR ASA fra Statens Bankinvesteringsfond og departementet forestår nå forvaltningen av statens eierinteresser i DnB NOR ASA, jf. St.prp. nr. 63 og Innst. S. nr. 250 for 2003–2004 Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet 2004.

Staten ved Statens Bankinvesteringsfond fikk som eneste aksjonær mulighet til å tegne seg i en rettet emisjon i DnB NOR ASA. I forbindelse med godkjenningen av fusjonen instruerte staten Statens Bankinvesteringsfond om at emisjonen ikke skulle benyttes, men at et tilstrekkelig antall aksjer skulle kjøpes i markedet.

DnB NOR ASA har opsjonsprogrammer for sine ansatte som ved utøvelse innebærer at det utstedes nye aksjer. De opprinnelige eierne av DnB NOR ASA får i slike tilfeller redusert sine eierandeler. Som en følge av opsjonsprogrammet ble det utstedt 12 929 907 nye aksjer i mars 2004. Det medfører at den statlige eierandelen i DnB NOR ASA pr. 1. september 2004 er 33,67 pst. I henhold til opsjonsprogrammet kan ytterligere opptil 6,8 mill. tegningsretter bli benyttet i begynnelsen av oktober 2004. Dersom det skjer vil den statlige eierandelen i selskapet reduseres ytterligere til 33,49 pst. Nærings- og handelsdepartementet tar sikte på å erverve aksjer slik at staten eier 34 pst. av aksjene i DnB NOR ASA innen utgangen av 2004.

I mars 2005 vil siste del av opsjonsprogrammet kunne iverksettes ved at opptil 13,5 mill. tegningsretter blir benyttet. Statens eierandel vil i så fall bli redusert til 33,66 pst. For at Nærings- og handelsdepartementet skal kunne følge opp Stortingets intensjoner om å eie 34 pst. av DnB NOR ASA er det derfor hensiktsmessig at fullmakten til å utgiftsføre kjøp av aksjer i DnB NOR ASA uten bevilgning forlenges, jf. Forslag til vedtak VI, 2. Denne fullmakten foreslås begrenset oppad til den statlige eierandelen i DnB NOR ASA er 34 pst. Som følge av at statens kjøpsintensjoner kan virke kursdrivende, legger Nærings- og handelsdepartementet til grunn at det vil kunne ta noe tid å sikre 34 pst. eierandel. Statens eierandel i selskapet skal til enhver tid være minst 33 $^1/_3$ pst.

Entra Eiendom AS

Statens Utleiebygg AS (nå Entra Eiendom AS) ble opprettet i 2000, jf. St.prp. nr. 84 og Innst. S. nr. 81 for 1998–1999 Om ny strategi for Statsbygg og etablering av Statens utleiebygg AS. Selskapet var inntil 1. juli 2002 eid av staten ved Arbeids- og administrasjonsdepartementet da det ble overført til Nærings- og handelsdepartementet. Ved utgangen av 2003 forvaltet Entra Eiendom AS ca. 880 000 m^2, primært kontorlokaler. Dette gjør Entra Eiendom AS til et av landets største eiendomsselskaper. Statsbygg har til sammenligning om lag 2,1 mill. m^2 under sitt eierskap og forvaltning.

I St.meld. nr. 22 for 2001–2002 Et mindre og bedre statlig eierskap, ble regjeringens politikk for statens formål med eierskapet i Entra Eiendom AS trukket opp. Hovedformålet var å skaffe staten kontorlokaler i et konkurranseutsatt marked. Det ble stilt krav til forretningsmessig drift og markedsmessig avkastning. Det ble samtidig slått fast at Entra-konsernet ikke skulle ivareta spesielle sektorpolitiske hensyn. Regjeringen la til grunn at staten på dette grunnlaget ikke skulle være en langsiktig eier av virksomhetene i Entra-konsernet. Det ble påpekt at departementet ville vurdere om staten skulle redusere sin eierandel i selskapet. I Innst. S. nr. 264 for 2001–2002 gikk flertallet i næringskomiteen mot et mulig nedsalg i Entra Eiendom AS. Mindretallet i komiteen, som imidlertid utgjorde et flertall på Stortinget, sluttet seg til regjeringens vurderinger i stortingsmeldingen.

Fra igangsetting av virksomheten sommeren 2000 har selskapets eiendomsmasse økt fra ca. 600 000 m^2 til i overkant av 930 000 m^2. Av det utleide arealet er andelen som er leiet ut til private økt fra 3 til 10 pst. Mer enn 70 pst. av arealet i nyanskaffet/utviklet eiendom er leid ut til statlige eller andre offentlige leietakere i tråd med hovedformålet. Samtidig har den gjenværende leietiden økt fra 6 til 11 ½ år.

Den høye utviklingsaktiviteten fra 2001 og frem til sommeren 2003 er nå blitt redusert. Det aktuelle prosjektarealet som var 218 000 m^2 ved utgangen av 2002 var således redusert til 129 000 m^2 medio august 2004, hvorav 76 pst. (98 000 m^2) allerede er utleid. Disse prosjektene vil i hovedsak være ferdigstilt i løpet av 2005. Selskapet har lagt inn tilbud i konkurranse med private aktører om utbygging av lokaler for Post- og Teletilsynet i Lillesand, Sjøfartsdirektoratet i Haugesund og Asker og Bærum Kemner- og likningskontor i Sandvika og vil også delta i konkurranse om lokaler til andre statlige etater som blir lagt ut på anbud fremover. Det arbeides derimot ikke med nye utviklingsprosjekter for private leietakere. Samlet sett vil omfanget av utviklingsarealer være avtagende det nærmeste året.

I Innst. S. nr 135 for 2003–2004 Om Riksrevisjonens kontroll med statsrådens forvaltning av statens interesser i selskaper, banker mv. for 2002, var Kontroll- og konstitusjonskomiteen enig med Riksrevisjonen i at det kan stilles spørsmål ved hvorvidt Entra Eiendom AS sin utvikling og strategi ligger

innenfor rammen av opprettelsen av selskapet. Komiteen reiste bl.a. spørsmål om oppgavefordelingen mellom Entra Eiendom AS og Statsbygg var blitt uklar over tid. Komiteen viste videre til at Stortinget skulle bli orientert ved vesentlige endringer i premissene for Entra Eiendom AS og gis anledning til å drøfte en slik sak, jf. Innst. S. nr. 81 for 1999–2000. På denne bakgrunn ba komiteen i Innst. S. nr 135 for 2003–2004 om en redegjørelse i egen sak til Stortinget.

Entra Eiendom AS skal konkurrere i et marked og er underlagt de samme krav til forretningsmessig drift og avkastning som private eiendomsselskaper. Selskapet er også underlagt alminnelige bestemmelser som setter forbud mot prissamarbeid og markedsdeling.

Eventuelle avgrensninger av Entra Eiendom AS sin forretningsmessige virksomhet må ses i lys av dette. Nærings- og handelsdepartementet har i en tid arbeidet med strategi for eierskapet og den overordnede rammen for selskapets virksomhet. Dette har skjedd i dialog med styret i selskapet. I august 2004 ble det gjort en vesentlig endring i styresammensetningen i Entra Eiendom AS. Det nye styret er gitt i oppdrag å foreta en egen vurdering av selskapets samlede forretningsstrategi med vekt dels på hvordan virksomheten kan utformes innenfor de rammene som ble gitt ved etableringen av selskapet og dels på risikostyring og -kontroll knyttet til selskapets utvikling. I forhold til Innst. S. nr. 135 for 2003–2004 vil departementet etter at det nye styrets vurderinger foreligger, komme tilbake til Stortinget med en redegjørelse.

Flytoget AS

Eierskapet til Flytoget AS ble overført fra Samferdselsdepartementet til Nærings- og handelsdepartementet med virkning fra 1. juli 2004. Det ble i ekstraordinær generalforsamling 19. desember 2003 vedtatt å øke selskapets aksjekapital med 300 mill. kroner. Dette var i henhold til St.prp. nr. 29 og Innst. S. nr. 90 for 2003–2004 Om endring av løyvingar m.v. for 2003 på Samferdselsdepartementets område. Selskapets banklån ble nedbetalt med 300 mill. kroner samme dag, slik at langsiktig gjeld ved utgangen av 2003 var 650 mill. kroner.

NOAH Holding AS

Selskapet NOAH Holding AS, tidligere NOAH AS/ Norsk Avfallshandtering AS, er den ledende aktør innen håndtering av spesialavfall. Styret har arbeidet med å reorganisere selskapet og legge til rette for introduksjon av nye eiere i selskapet. Styret inngikk i november 2002 avtale om salg av virksomheten knyttet til organisk spesialavfall i Brevik til Norcem AS for 25 mill. kroner. Overdragelsen av anlegget i Brevik skjedde med virkning fra 1. februar 2003, jf. St.prp. nr. 39 og Innst. S. nr. 106 for 2002–2003 Eierskapssaker vedrørende Raufoss ASA, NOAH Holding AS og Moxy Trucks AS. Nærings- og handelsdepartementet fikk også fullmakt til å redusere statens eierandel i NOAH Holding AS ned mot null, eller alternativt å selge hele eller deler av virksomheten på Langøya til private.

Nærings- og handelsdepartementet inngikk i desember 2003 avtale med Gjelsten Holding AS om salg av statens aksjepost på 70,89 pst. i NOAH Holding AS for 56,7 mill. kroner. Oppgjør for aksjene ble innbetalt 30. juni 2004, jf. St.prp. nr. 63 og Innst. S. nr. 250 for 2003–2004 Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet 2004.

I forbindelse med behandlingen av St.prp. nr. 103 for 1990–91 og Innst. S. nr. 24 for 1991–92 vedtok Stortinget en særskilt garantiramme på 250 mill. kroner for lån som skulle stilles til disposisjon for det selskapet som skulle stå for oppbygging av tilstrekkelig behandlingskapasitet for spesialavfall. De anleggene som denne garantien opprinnelig skulle bidra til å finansiere, er ferdigstilt. Det er derfor ikke nødvendig å fornye garantien. Det er etablert en ordning med årlig utbetalingsfullmakt for dekning av garantiansvar gjennom St.prp. nr. 1 med eventuell etterbevilgning i høstens endringsproposisjon. Forslag til utgiftsføring uten bevilgning av eventuelle fremtidige utbetalinger som følge av tap under garantiordningen må fortsatt fremmes årlig så lenge de aktuelle lånene løper, jf. Forslag til vedtak IV.

Raufoss ASA

Raufoss ASA ble børsnotert i 1990 og var den gang i første rekke en produsent av aluminiumsprodukter til bilindustrien og ammunisjon til militært bruk. Selskapet har i de senere årene hatt store økonomiske problemer. For å redusere underskuddet og styrke likviditeten ble det i 2003 gjennomført omfattende kostnadsreduksjons- og kapitalfrigjøringsprogrammer ved samtlige forretningsområder, jf. St.prp. nr. 39 og Innst. S. nr. 106 for 2002–2003 Eierskapssaker vedrørende Raufoss ASA, NOAH Holding AS og Moxy Trucks AS. Det lyktes ikke Raufoss ASA våren og sommeren 2003 å reise ny egenkapital til virksomhetene som ledd i en bredere refinansiering av hele konsernet. På ekstraordinær generalforsamling i Raufoss ASA i januar 2004 ble det truffet enstemmig vedtak om å oppløse selskapet senest

med virkning fra 1. juli 2004. All løpende virksomhet i selskapet er avhendet til andre eiere, og gjennom det har et betydelig antall arbeidsplasser blitt videreført. All drift i Raufoss ASA er således nå opphørt, og det ble på selskapets ordinære generalforsamling i juni 2004 valgt et avviklingsstyre som trådte i funksjon 1. juli 2004. Det vil ikke være naturlig å avskrive statens aksjekapital i selskapet før dividenden foreligger og verdiene til kreditorene er kartlagt.

Ved behandlingen av St.prp. nr. 40 og Innst. S. nr. 147 for 2003–2004 Statlig miljøansvar på Raufoss, fattet Stortinget følgende vedtak:

> Stortinget samtykker i at staten ved Nærings- og handelsdepartementet kan utstede garantier for miljø- og forurensingsansvar i Mjøsa og på Raufoss-området som følger av offentligrettslig miljøpålegg oppad begrenset til 50 mill. kroner.

Nærings- og handelsdepartementet har i henhold til denne rammen avgitt garantier overfor de tre kjøperselskapene. Flere saker er under behandling og det er for tidlig å anslå hva som kan komme til utbetaling under garantien ettersom den først vil være effektiv dersom det foretas opprydding som følge av offentligrettslige miljøpålegg. Det kan ventes avklaringer som vil medføre utbetalinger under garantien i 2005. Statens forurensningstilsyn har kommet med varsler om pålegg om tiltak overfor grunneier av næringsparken på Raufoss. Det fremmes derfor forslag om å kunne foreta utgiftsføring uten bevilgning knyttet til pålagte miljøtiltak innenfor en ramme på 50 mill. kroner, jf. Forslag til vedtak VI, 1.

Statens Bankinvesteringsfond

Ved behandlingen av statsbudsjettet for 2004 fattet Stortinget følgende vedtak:

> Stortinget samtykker i at Statens Bankinvesteringsfond avvikles, og at fondets kapital ved avvikling føres over til statskassen. Forvaltningen av de aksjene fondet har, søkes overført til Nærings- og handelsdepartementet.

I henhold til dette ble statens aksjer i DnB NOR ASA overført fra Statens Bankinvesteringsfond til Nærings- og handelsdepartementets forvaltning pr. 30. mars 2004 etter at Nærings- og handelsdepartementet hadde fått konsesjon etter finansieringsvirksomhetsloven til å eie inntil 34 pst. av aksjene i DnB NOR ASA. Fondet avvikles formelt i løpet av 2004, jf. omtale av DnB NOR ASA.

Statkraft SF

Nærings- og handelsdepartementet har utarbeidet eierstrategi for Statkraft SF og fremmet i april 2004 St.prp. nr. 53 for 2003–2004 Statens eierskap i Statkraft SF, og Ot.prp. nr. 63 for 2003–2004 Om lov om omorganisering av Statkraft SF. I proposisjonene la regjeringen frem sitt syn på strategi, kapitalisering og organisering av selskapet. Stortinget behandlet 14. juni 2004 Innst. S. nr. 248 og Innst. O. nr. 99 for 2003–2004 og ga sin tilslutning til en omorganisering av Statkraft SF ved at virksomheten og eiendelene overføres i underliggende aksjeselskap, og at selskapet organiseres etter en konsernmodell. Første fase av omorganiseringen forventes gjennomført i løpet av høsten 2004.

De samlede prioriteringer som er gjort i budsjettfremlegget for 2005, medfører at det foreslås et utbytte på 78 pst. beregnet av konsernets årsresultat etter skatt. Regjeringen foreslår på denne bakgrunn at Stortingets vedtak nr. 465 for 2003–2004 om å legge aksjelovens normalregler til grunn ved fastsettelsen av utbytte fra Statkraft SF oppheves, jf. Forslag til vedtak XIII. Videre foreslår regjeringen at vedtak nr. 461 for 2003–2004 om at ilagt dokumentavgift ved omorganiseringen av Statkraft blir kompensert med et tilsvarende beløp oppheves, jf. Forslag til vedtak XIV. For øvrig vises til statsforetakslovens § 17 som fastslår at det er foretaksmøtet som fastsetter utbytte i statsforetak uten å begrenses av styrets forslag.

På basis av anslag for årsresultatet utgjør et utbytte på 78 pst. 3,4 mrd. kroner. I brev fra styret i Statkraft SF 1. september 2004 foretar styret sin foreløpige vurdering av utbyttenivå:

> På bakgrunn av årets inntjening og selskapets finansielle stilling, forventer styret å kunne vedta et utbytte på inntil 2,0 milliarder kroner for 2004.

Statkraft SF har anslått at gevinster knyttet til salg av kraftverk vil utgjøre om lag 1,5 mrd. kroner. Dette er salg som er knyttet til realisering av de avbøtende tiltak som selskapet ble pålagt av konkurransemyndighetene ved kjøpene av aksjer i Agder Energiverk og Trondheim Energiverk. Omfanget av disse gevinstene er ikke av en slik størrelse at departementet har funnet det riktig å holde dem utenfor utbyttegrunnlaget. Eventuelt større gevinster som Statkraft SF realiserer, vil regjeringen behandle særskilt.

Store Norske Spitsbergen Kulkompani A/S

Store Norske Spitsbergen Kulkompani A/S (SNSK) driver kullproduksjon på Svalbard gjennom det heleide datterselskapet Store Norske Spitsbergen Grubekompani AS (SNSG). Ved behandlingen av eierskapsmeldingen i juni 2002, jf. St.meld. nr. 22 og Innst. S. nr. 264 for 2001–2002, ga Stortinget sin tilslutning til at det burde legges til rette for at private interessenter på et forretningsmessig grunnlag kan få anledning til å delta på eiersiden i SNSG med en eierandel på inntil 49 pst.

I forståelse med Nærings- og handelsdepartementet har Store Norske Spitsbergen Kulkompani A/S med bistand fra ekstern finansiell rådgiver foretatt en gjennomgang og vurdering av mulighetene for å få inn private industrielle/strategiske investorer i gruveselskapet SNSG. Arbeidet har bl.a. omfattet en verdivurdering av selskapet, utarbeiding av prospekt og kartlegging av interessen blant potensielle investorer. Flere interessenter ble identifisert, men ingen ble vurdert som aktuelle å gå videre med ut fra bestemte vurderingskriterier. De var verken industrielt eller finansielt interessante. I juni 2004 ble saken behandlet av styret i SNSK, som fattet vedtak om å tilrå for departementet at prosessen med delprivatiseringen av gruveselskapet ble avsluttet. Saken ble deretter behandlet av Det interdepartementale Polarutvalget i august, som sluttet seg til styrets vurderinger. Etter en samlet vurdering går regjeringen inn for at prosessen med å vurdere en delprivatisering av kullvirksomheten til Store Norske avsluttes.

Yara International ASA

Høsten 2003 utarbeidet Nærings- og handelsdepartementet grunnlaget for statens eierbeslutning knyttet til Norsk Hydro ASAs beslutning om å skille ut mineralgjødselsvirksomheten, Agri, fra Norsk Hydro ASA. Med utskillelsen av Agri er det grunnlagt et nytt norskbasert børsnotert selskap med aktiviteter over hele verden. Statens eierandel i det nye selskapet er 36,2 pst. Selskapet ble børsnotert i mars 2004 under navnet Yara International ASA på de premisser som lå til grunn for Stortingets behandling av fisjonsforslaget, jf. St.prp. nr. 33 og Innst. S. nr. 97 for 2003–2004 Utskillelse og børsnotering av Agri fra Norsk Hydro ASA. I dette lå også en styrefullmakt til emisjon av 15 mill. aksjer. I tråd med Stortingets vedtak vil spørsmål om statens rolle ved eventuelle forslag om fullmakter til emisjoner i selskapet utover dette bli forelagt Stortinget i forkant av behandling i generalforsamlingen.

Statseierskapsutvalgets arbeid – oppfølging av NOU 2004: 7 Statens forretningsmessige eierskap

Ved Stortingets behandling i juni 2002 av St.meld. nr. 22 og Innst. S. nr. 264 for 2001–2002 Et mindre og bedre statlig eierskap, ble utøvelsen og omfanget av statlig eierskap gjenstand for særlig oppmerksomhet. Stortinget ba regjeringen sette ned et hurtigarbeidende utvalg for å få en bred gjennomgang med sikte på en bedre organisering og forvaltning av det statlige eierskapet. Regjeringen ble videre bedt om å komme tilbake til Stortinget med en egen sak om ulike modeller for en mer profesjonell utøvelse av det statlige eierskapet. På denne bakgrunn ble Statseierskapsutvalget oppnevnt ved kgl. resolusjon 15. november 2002. Utvalget fikk til mandat å foreta en bred gjennomgang med sikte på en bedre organisering og forvaltning av det statlige eierskapet. Utvalget avga 16. mars 2004 sin utredning, NOU 2004: 7 Statens forretningsmessige eierskap – Organisering og forvaltning.

Utredningen har vært sendt ut på bred høring til involverte selskaper, næringslivets organisasjoner, berørte departementer og Riksrevisjonen. Departementet har mottatt et 40-talls forskjellige uttalelser; noen til dels meget omfattende og gjennomarbeidede.

Arbeids- og administrasjonsdepartementet har anbefalt at man inkluderer andre departementer i det videre arbeid med oppfølgingen av utvalgets anbefalinger, og har pekt på arbeidets betydning i forhold til oppfølging av Sand-utvalgets anbefalinger (NOU 2003: 34) og det videre arbeid med modernisering av den offentlige forvaltningen.

Nærings- og handelsdepartementet gjennomgår nå utvalgets utredning og alle innkomne uttalelser. Med grunnlag i utvalgets forslag og innspill fra høringsinstansene vil departementet senere komme tilbake til Stortinget.

Kap. 3961 Selskaper under NHDs forvaltning (jf. kap. 2426 og 5609)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005
70	Garantiprovisjon, Statkraft SF		255 000	226 600
71	Garantiprovisjon, SIVA SF		5 820	4 900
72	Låneprovisjon, SIVA SF		3 680	3 400
91	Avdrag på utestående fordringer, Statkraft SF	425 000	425 000	425 000
92	Avdrag på utestående fordringer, SIVA SF	85 000	205 000	50 000
93	Tilbakebetaling av lån, Entra Eiendom AS	1 564 891		
	Sum kap 3961	2 074 891	894 500	709 900

Vedrørende 2003:

Postene 70–72 ble tidligere bevilget over kap. 5609.

Entra Eiendom AS har i henhold til låneavtale tilbakebetalt statslån på kr 1 564 891 000 i 2003.

Post 70 Garantiprovisjon, Statkraft SF

Ved behandling av St.prp. nr. 65 for 2002–2003 ble det besluttet å foreta enkelte endringer i systemet for beregning av premien knyttet til statsgarantien for statsforetakenes langsiktige låneopptak. Basert på forfallstrukturen på Statskrafts statsgaranterte lån anslås garantiprovisjon til 226,6 mill. kroner i 2005.

Post 71 Garantiprovisjon, SIVA SF

Ved behandling av St.prp. nr. 65 for 2002–2003 ble det besluttet å foreta enkelte endringer i systemet for beregning av premien knyttet til statsgarantien for statsforetakenes langsiktige låneopptak. Ut fra eksisterende låneportefølje og forventet lånevekst i inneværende år og i 2005 er provenyinntektene anslått til 4,9 mill. kroner.

Post 72 Låneprovisjon, SIVA SF

SIVA SF skal betale en årlig låneprovisjon til staten på 0,4 pst. av innlånsporteføljen, regnet til pari kurs. Anslag på låneprovisjon til staten i 2005 er beregnet til 3,4 mill. kroner.

Post 91 Avdrag på utestående fordringer, Statkraft SF

Staten inngikk i 1993 avtale med Statkraft SF om et serielån på 4 250 mill. kroner med endelig forfall 15. desember 2006. For 2005 budsjetteres det med 425 mill. kroner i avdrag på selskapets serielån. Dette er i henhold til nedbetalingsplanen i avtalen.

Post 92 Avdrag på utestående fordringer, SIVA SF

SIVA SF foretar sine låneopptak i statskassen med utgangspunkt i eksisterende statspapirer. For 2005 foreslås 50 mill. kroner av SIVAs lån i statskassen konvertert til egenkapital, jf. omtale under kap. 2426. På denne bakgrunn budsjetteres det med avdrag på 50 mill. kroner på SIVAs utestående fordringer.

Kap. 5609 Renter fra selskaper under NHDs forvaltning (jf. kap. 2426 og 3961)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005
71	Låneprovisjon, SIVA SF	3 254		
72	Garantiprovisjon, Statkraft SF	281 638		
73	Garantiprovisjon, SIVA SF	5 347		
80	Renter, SIVA SF	34 109	57 950	46 800
81	Renter, Statkraft SF	103 980	77 600	51 600
82	Renter, Entra Eiendom AS	77 300		
83	Renter, BaneTele AS	4 648		
	Sum kap 5609	510 276	135 550	98 400

Vedrørende 2003:

Bevilgningen under post 82 er renter på Entra Eiendom AS sitt statslån som ble tilbakebetalt i 2003. Renter fra BaneTele AS, post 83, vil etter omdanningen av statslånet til ansvarlig lån bli tillagt lånets hovedstol frem til låneforfall.

Vedrørende 2004 og 2005:

Postene 71–73 er fra og med 2004 foreslått under kap. 3961.

Post 80 Renter, SIVA SF

SIVA SF foretar sine låneopptak i statskassen med utgangspunkt i eksisterende statspapirer. Selskapet kan dermed ta opp nye lån fra staten til en rente som er lik løpende effektiv rente på statspapirene. Det foreslås bevilget 46,8 mill. kroner i renter fra SIVAs låneopptak i statskassen på statsbudsjettet for 2005. Det vises også til omtale under kap. 2426 og kap. 3961.

Post 81 Renter, Statkraft SF

Renteinntektene fra Statkraft SF er knyttet til foretakets serielån med en saldo pr. 1. januar 2005 på 850 mill. kroner. Det foreslås bevilget 51,6 mill. kroner på statsbudsjettet for 2005.

Kap. 5656 Aksjer i selskaper under NHDs forvaltning (jf. kap. 950 og 3950)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2003	Saldert budsjett 2004	Forslag 2005
80	Utbytte	5 564 297	7 471 800	7 147 000
	Sum kap 5656	5 564 297	7 471 800	7 147 000

Vedrørende 2004:

Ved St.vedt. 18. juni 2004 ble bevilgningen økt med 100,2 mill. kroner, jf. St.prp. nr. 63 og Innst. S. nr. 250 for 2003–2004.

Post 80 Utbytte

Det budsjetteres med 7 147 mill. kroner i utbytte i 2005 fra statens aksjer i selskaper under NHDs forvaltning. Beløpet omfatter forventet aksjeutbytte for regnskapsåret 2004 fra selskapene Statkraft SF, Norsk Hydro ASA, DnB NOR ASA, Telenor ASA, Kongsberg Gruppen ASA, Yara International ASA, Argentum Fondsinvesteringer AS, Entra Eiendom AS, Eksportfinans ASA, Nammo AS, Store Norske Spitsbergen Kulkompani A/S og GIEK Kredittforsikring AS. Regjeringen har ikke beregnet egne anslag på utbytte i 2005 for børsnoterte selskaper,

men har teknisk videreført samme beløp som utbetalte utbytter i 2004.

For Argentum Fondsinvesteringer AS og Entra Eiendom AS er det budsjettert med utbytte på henholdsvis 25 og 120 mill. kroner, som er vesentlig lavere enn for 2004. Store Norske Spitsbergen Kulkompani A/S har vesentlig forbedret sine resultater og utbyttekapasitet de siste årene, og det er derfor lagt til grunn et utbytte på 107 mill. kroner. For Statkraft SF er det lagt til grunn et utbytte på 78 pst. av konsernets årsresultat etter skatt.

Nærings- og handelsdepartementet

t i l r å r :

1. I St.prp. nr. 1 om statsbudsjettet for år 2005 føres opp de summene som er nevnt i et fremlagt forslag:

a. Sum utgifter under kap 900–953, 2421, 2426 og 2460	kr	35 154 400 000
b. Sum inntekter under kap 3900–3961, 5325, 5460, 5609, 5625 og 5656	kr	40 180 600 000

Forslag til vedtak om bevilgning for budsjetterminen 2005, kapitlene 900–953, 2421, 2426 og 2460, 3900–3961, 5325, 5460, 5609, 5625 og 5656

I
Utgifter:

Kap.	Post		Kr	Kr	Kr
		Administrasjon			
0900		Nærings- og handelsdepartementet (jf. kap. 3900)			
	01	Driftsutgifter		133 700 000	
	21	Spesielle driftsutgifter, *kan overføres*		33 050 000	
	70	Tilskudd til internasjonale organisasjoner		17 500 000	
	72	Tilskudd til beredskapsordninger		3 700 000	187 950 000
		Sum Administrasjon			187 950 000
		Infrastruktur og rammebetingelser			
0901		Styret for det industrielle rettsvern (jf. kap. 3901)			
	01	Driftsutgifter		180 700 000	180 700 000
0902		Justervesenet (jf. kap. 3902)			
	01	Driftsutgifter		70 050 000	
	21	Spesielle driftsutgifter		1 750 000	71 800 000
0903		Norsk Akkreditering (jf. kap. 3903)			
	01	Driftsutgifter		17 800 000	17 800 000
0904		Brønnøysundregistrene (jf. kap. 3904)			
	01	Driftsutgifter		186 900 000	
	22	Forvaltning av Altinn-løsningen, *kan overføres*		53 700 000	240 600 000
0905		Norges geologiske undersøkelse (jf. kap. 3905)			
	01	Driftsutgifter		105 000 000	
	21	Spesielle driftsutgifter		36 100 000	141 100 000

Kap.	Post		Kr	Kr	Kr
0906		Bergvesenet med Bergmesteren for Svalbard (jf. kap. 3906)			
	01	Driftsutgifter		10 500 000	
	30	Sikrings- og miljøtiltak, *kan overføres*		4 500 000	15 000 000
0907		Sjøfartsdirektoratet (jf. kap. 3907)			
	01	Driftsutgifter		226 300 000	
	21	Spesielle driftsutgifter		6 200 000	
	22	Flytteutgifter, *kan overføres*		48 100 000	280 600 000
0908		Skipsregistrene (jf. kap. 3908)			
	01	Driftsutgifter		8 900 000	8 900 000
0909		Tilskudd til sysselsetting av sjøfolk			
	70	Tilskudd, *overslagsbevilgning*		130 000 000	
	71	Tilskudd til fergerederier i utenriksfart i NOR, *overslagsbevilgning*		315 000 000	
	72	Tilskudd til offshorefartøyer i NOR, *overslagsbevilgning*		615 000 000	1 060 000 000
0912		Bedriftsrettet informasjonsformidling			
	70	Tilskudd		13 150 000	13 150 000
0913		Standardisering			
	70	Tilskudd		25 000 000	25 000 000
		Sum Infrastruktur og rammebetingelser			2 054 650 000
		Forskning, nyskaping og internasjonalisering			
0920		Norges forskningsråd			
	50	Tilskudd		896 000 000	896 000 000
0922		Romvirksomhet			
	50	Norsk Romsenter		29 000 000	
	70	Kontingent i European Space Agency (ESA)		88 900 000	
	71	Internasjonal romvirksomhet		176 300 000	
	72	Nasjonale følgemidler		23 600 000	317 800 000

Kap.	Post		Kr	Kr	Kr
0924		Internasjonalt samarbeid og utviklingsprogrammer			
	70	Tilskudd, *kan overføres*		14 500 000	14 500 000
0929		Bedriftsrettet kompetanseoverføring			
	70	Tilskudd		16 900 000	16 900 000
0934		Internasjonaliseringstiltak			
	70	Eksportfremmende tiltak, *kan overføres*		12 400 000	
	73	Støtte ved kapitalvareeksport		40 100 000	
	95	Innskudd i Den europeiske bank for gjenoppbygging og utvikling (EBRD)		29 900 000	82 400 000
0937		Reiselivstiltak			
	71	Tilskudd til Svalbard Reiseliv AS		2 000 000	2 000 000
0938		Omstillingstiltak			
	71	Omstillingstilskudd til Sør-Varanger, *kan overføres*		10 500 000	10 500 000
		Sum Forskning, nyskaping og internasjonalisering			1 340 100 000
		Statlig eierskap			
0950		Forvaltning av statlig eierskap (jf. kap. 3950 og 5656)			
	21	Spesielle driftsutgifter, *kan overføres*		11 500 000	11 500 000
0953		Kings Bay AS			
	70	Tilskudd		13 000 000	13 000 000
		Sum Statlig eierskap			24 500 000

Kap.	Post		Kr	Kr	Kr
		Statsbankene			
2421		Innovasjon Norge (jf. kap. 5325 og 5625)			
	50	Innovasjon – prosjekter, fond		85 000 000	
	51	Tapsfond, såkornkapitalfond		195 500 000	
	70	Bedriftsutvikling og administrasjon		310 000 000	
	71	Internasjonalisering, profilering og innovasjon – programmer, *kan overføres*		248 600 000	
	72	Forsknings- og utviklingskontrakter, *kan overføres*		157 500 000	
	74	Tilskudd til dekning av tap på eldre lån og garantier		600 000	
	90	Lån fra statskassen til utlånsvirksomhet, *overslagsbevilgning*		30 000 000 000	
	91	Lån til såkornkapitalfond		500 000 000	31 497 200 000
2426		SIVA SF (jf. kap. 3961 og 5609)			
	95	Egenkapital		50 000 000	50 000 000
		Sum Statsbankene			31 547 200 000
		Statens forretningsdrift			
2460		Garanti-Instituttet for Eksportkreditt (jf. kap. 5460)			
	24	Driftsresultat			
		1 Driftsinntekter, refusjon av driftsutgifter fra risikoavsetningsfond	-43 000 000		
		2 Driftsutgifter, *overslagsbevilgning*	43 000 000		
		Sum Statens forretningsdrift			
		Sum departementets utgifter			35 154 400 000

Inntekter:

Kap.	Post		Kr	Kr	Kr
		Ordinære inntekter			
3900		Nærings- og handelsdepartementet (jf. kap. 900)			
	01	Salgsinntekter fra beredskapslagre		1 600 000	
	02	Ymse inntekter		20 000	
	03	Salgsinntekter		1 430 000	3 050 000
3901		Styret for det industrielle rettsvern (jf. kap. 901)			
	01	Patentavgifter		119 000 000	
	02	Varemerkeavgifter		45 000 000	
	03	Mønsteravgifter		2 200 000	
	04	Forskjellige avgifter		4 700 000	
	05	Inntekt av informasjonstjenester		7 400 000	
	06	Diverse inntekter		100 000	178 400 000
3902		Justervesenet (jf. kap. 902)			
	01	Justergebyrer		42 100 000	
	03	Kontroll- og godkjenningsgebyr		7 800 000	
	04	Oppdragsinntekter		1 750 000	51 650 000
3903		Norsk Akkreditering (jf. kap. 903)			
	01	Gebyrinntekter og andre inntekter		15 700 000	15 700 000
3904		Brønnøysundregistrene (jf. kap. 904)			
	01	Gebyrinntekter		396 700 000	
	02	Oppdragsinntekter og andre inntekter		14 300 000	411 000 000
3905		Norges geologiske undersøkelse (jf. kap. 905)			
	01	Oppdragsinntekter		11 900 000	
	02	Tilskudd til samfinansierings-prosjekter		24 200 000	36 100 000
3906		Bergvesenet med Bergmesteren for Svalbard (jf. kap. 906)			
	01	Produksjonsavgifter m.v.		1 200 000	1 200 000

Kap.	Post		Kr	Kr	Kr
3907		Sjøfartsdirektoratet (jf. kap. 907)			
	01	Gebyrer for skip og offshore-installasjoner i NOR		100 500 000	
	02	Maritime personellsertifikater		8 000 000	
	03	Diverse inntekter		100 000	
	04	Gebyrer for skip i NIS		40 000 000	
	05	Inntekter av velferdstiltak		3 300 000	151 900 000
3908		Skipsregistrene (jf. kap. 908)			
	01	Gebyrer NOR		6 200 000	
	02	Gebyrer NIS		5 200 000	11 400 000
3939		Støtte til skipsbygging (jf. kap. 939)			
	50	Tilbakeføring fra fond for støtte ved skipskontrakter		40 000 000	40 000 000
3950		Forvaltning av statlig eierskap (jf. kap. 950 og 5656)			
	96	Salg av aksjer		10 000 000	10 000 000
3961		Selskaper under NHDs forvaltning (jf. kap. 2426 og 5609)			
	70	Garantiprovisjon, Statkraft SF		226 600 000	
	71	Garantiprovisjon, SIVA SF		4 900 000	
	72	Låneprovisjon, SIVA SF		3 400 000	
	91	Avdrag på utestående fordringer, Statkraft SF		425 000 000	
	92	Avdrag på utestående fordringer, SIVA SF		50 000 000	709 900 000
5325		Innovasjon Norge (jf. kap. 2421 og 5625)			
	50	Tilbakeføring fra landsdekkende innovasjonsordning		5 000 000	
	70	Låne- og garantiprovisjoner		52 400 000	
	90	Avdrag på utestående fordringer		30 300 000 000	30 357 400 000

Kap.	Post		Kr	Kr	Kr
5460		Garanti-Instituttet for Eksportkreditt (jf. kap. 2460)			
	50	Tilbakeføring fra risikoavsetningsfond for SUS/Baltikum-ordningen		5 000 000	
	71	Tilbakeføring fra Gammel alminnelig ordning		304 600 000	
	72	Tilbakeføring fra Gammel særordning for utviklingsland		72 900 000	382 500 000
		Sum Ordinære inntekter			32 360 200 000
		Renter og utbytte m.v.			
5609		Renter fra selskaper under NHDs forvaltning (jf. kap. 2426 og 3961)			
	80	Renter, SIVA SF		46 800 000	
	81	Renter, Statkraft SF		51 600 000	98 400 000
5625		Renter og utbytte fra Innovasjon Norge (jf. kap. 2421 og 5325)			
	80	Renter på lån fra statskassen		450 000 000	
	81	Rentemargin, risikolåneordingen		2 000 000	
	83	Tilbakeføring av renter fra såkornkapitalfond		123 000 000	575 000 000
5656		Aksjer i selskaper under NHDs forvaltning (jf. kap. 950 og 3950)			
	80	Utbytte		7 147 000 000	7 147 000 000
		Sum Renter og utbytte m.v.			7 820 400 000
		Sum departementets inntekter			40 180 600 000

Fullmakter til å overskride gitte bevilgninger

II
Merinntektsfullmakter

Stortinget samtykker i at Nærings- og handelsdepartementet i 2005 kan:

overskride bevilgningen under	mot tilsvarende merinntekter under
kap. 900 post 01	kap. 3900 postene 01 og 02
kap. 900 post 21	kap. 3900 post 02
kap. 901 post 01	kap. 3901 postene 01, 02 og 06
kap. 902 post 01	kap. 3902 postene 01 og 03
kap. 902 post 21	kap. 3902 post 04
kap. 903 post 01	kap. 3903 post 01
kap. 904 post 01	kap. 3904 post 02
kap. 905 post 21	kap. 3905 postene 01 og 02
kap. 907 post 01	kap. 3907 post 03
kap. 907 post 21	kap. 3907 post 05
kap. 907 post 22	kap. 3907 post 03

III
Utbetaling under garantiordninger (trekkfullmakter)

Stortinget samtykker i at Nærings- og handelsdepartementet i 2005 kan foreta utbetalinger til Garanti-Instituttet for Eksportkreditt (GIEK) uten bevilgning i den utstrekning behovet for utbetalinger under den enkelte garantiordning overstiger innestående likvide midler tilknyttet ordningen innenfor følgende rammer:

1. Saldoen for nytt og gammelt trekk på trekkfullmaktskontoen for gammel SUS/Baltikum-ordning skal ikke overstige 10 mill. kroner. Utbetalinger på trekkfullmakten posteres under kap. 2460 Garanti-Instituttet for Eksportkreditt, post 96 Utbetaling iflg. trekkfullmakt – gammel SUS/Baltikum-ordning.
2. Saldoen for nytt og gammelt trekk på trekkfullmaktskontoen for ny SUS/Baltikum-ordning skal ikke overstige 75 mill. kroner. Utbetalinger på trekkfullmakten posteres under kap. 2460 Garanti-Instituttet for Eksportkreditt, post 97 Utbetaling iflg. trekkfullmakt – ny SUS/Baltikum-ordning.
3. Saldoen for nytt og gammelt trekk på trekkfullmaktskontoen for ny byggelånsgarantiordning skal ikke overstige 200 mill. kroner. Utbetalinger på trekkfullmakten posteres under kap. 2460 Garanti-Instituttet for Eksportkreditt, post 98 Utbetaling iflg. trekkfullmakt – byggelånsgarantiordning.

IV
Tap på garantier

Stortinget samtykker i at Nærings- og handelsdepartementet i 2005 uten bevilgning kan utgiftsføre fastslåtte tap på garantier for lån til miljøverntiltak til NOAH Holding AS under kap. 945 NOAH Holding AS, post 70 Dekning av garantiansvar for miljøvernlån.

V
Fullmakt til å overskride

Stortinget samtykker i at Nærings- og handelsdepartementet i 2005 kan overskride bevilgningen under kap. 950 Forvaltning av statlig eierskap, post 21 Spesielle driftsutgifter, til dekning av meglerhonorarer og utgifter til faglig bistand ved salg av statlige aksjeposter, samt andre endringer som kan få betydning for eierstrukturen i selskapene.

VI
Fullmakt til å utgiftsføre uten bevilgning

Stortinget samtykker i at Nærings- og handelsdepartementet i 2005:

1. kan utgiftsføre utbetalinger knyttet til utførte pålagte miljøtiltak etter virksomheten i Raufoss ASA innenfor gitt garantiramme på 50 mill. kroner uten bevilgning under nytt kap. 960 Raufoss ASA, post 71 Refusjon for miljøtiltak.
2. får forlenget fullmakt til å utgiftsføre kjøp av aksjer i DnB NOR ASA uten bevilgning under kap. 950 Forvaltning av statlig eierskap, post 96 Aksjer, slik at den statlige eierandelen i DnB NOR kan utgjøre 34 pst.

Fullmakter til å pådra staten forpliktelser ut over gitte bevilgninger

VII
Tilsagnsfullmakter

Stortinget samtykker i at Nærings- og handelsdepartementet i 2005 kan:

1. gi tilsagn om tilskudd utover gitte bevilgninger, men slik at samlet ramme for nye tilsagn og gammelt ansvar ikke overstiger følgende beløp:

Kap.	Post	Betegnelse	Samlet ramme
920		Norges forskningsråd	
	50	Tilskudd	107,5 mill. kroner
2421		Innovasjon Norge	
	72	Forsknings- og utviklingskontrakter	100 mill. kroner

2. gi Eksportfinans ASA tilsagn om statlig dekning av framtidig underskudd på avregningskontoen for eksisterende eksportkredittordning, den såkalte 108-ordningen. Fullmakten gjelder for samlede framtidige underskudd som oppstår som følge av tilsagn om lån fram til 31. desember 2005. Fullmakten har som forutsetning at:
   a) Eksportfinans ASA fram til 31. desember 2005 kan gi tilsagn om lån ved eksport av kapitalvarer og skip til de gunstigste rentevilkår og kredittider som OECD (Consensus-reglene) tillater.
   b) de enkelte innlån til Eksportfinans ASA under ordningen må godkjennes av Nærings- og handelsdepartementet. Nærings- og handelsdepartementet kan for øvrig utarbeide nærmere retningslinjer for ordningen.

VIII
Fullmakt til å inngå forpliktelser ut over gitt bevilgning

Stortinget samtykker i at Nærings- og handelsdepartementet i 2005 kan inngå forpliktelser for inntil 7,5 mill. kroner til utredninger o.l. ut over gitt bevilgning under kap. 900 Nærings- og handelsdepartementet, post 21 Spesielle driftsutgifter.

IX
Garantifullmakter

Stortinget samtykker i at Nærings- og handelsdepartementet i 2005 kan gi:

1. Innovasjon Norge fullmakt til å gi tilsagn om nye garantier for inntil 40 mill. kroner for lån til realinvesteringer og driftskapital, men slik at total ramme for nytt og gammelt ansvar ikke overstiger 400 mill. kroner.
2. Garanti-Instituttet for Eksportkreditt (GIEK) fullmakt til å gi tilsagn om nye garantier innenfor en ramme for nye garantier og gammelt ansvar på 40 000 mill. kroner ved eksport til og investeringer i utlandet innenfor Alminnelige garantiordning og inkludert Gammel alminnelig ordning. Garantivirksomheten skal finne sted innenfor de rammer som Consensus-avtalen setter. Alminnelig garantiordning skal drives i balanse på lang sikt. Nærings- og handelsdepartementet kan gi utfyllende

bestemmelser om gjennomføringen av dette vedtak.

3. GIEK fullmakt til å gi tilsagn om nye garantier innenfor en ramme for nye garantier og gammelt ansvar på 1 500 mill. kroner ved eksport til og investeringer i utviklingsland. Garantivirksomheten skal finne sted innenfor de rammer som Consensusavtalen setter. Virksomheten skal drives i balanse på lang sikt, gitt bevilgninger til grunnfondet. Nærings- og handelsdepartementet kan i samråd med Utenriksdepartementet gi utfyllende bestemmelser om gjennomføringen av dette vedtak.
4. GIEK fullmakt til å gi tilsagn om nye garantier innenfor en ramme på 2 500 mill. kroner ved byggelån innenfor skipsbyggingsindustrien. Garantivirksomheten skal finne sted innenfor de rammer som Consensusavtalen setter. Ordningen skal drives i balanse på lang sikt. Nærings- og handelsdepartementet kan gi utfyllende bestemmelser om gjennomføringen av dette vedtak.

X
Dekning av forsikringstilfelle

Stortinget samtykker i at Nærings- og handelsdepartementet i 2005 kan:

1. gi tilsagn til Institutt for energiteknikk og Statsbygg om dekning av forsikringsansvar for inntil 60 000 000 spesielle trekkrettigheter (SDR) overfor tredjeperson for instituttets og Statsbyggs ansvar etter lov av 12. mai 1972 nr. 28 om atomenergivirksomhet, kapittel III.
2. inngå avtaler om forsikringsansvar under ny beredskapsordning for statlig varekrigsforsikring innenfor en totalramme for nytt og gammelt ansvar på 1 000 mill. kroner.

XI
Utlånsfullmakt

Stortinget samtykker i at Nærings- og handelsdepartementet i 2005 kan gi Innovasjon Norge fullmakt til å gi tilsagn om nye landsdekkende risikolån på inntil 100 mill. kroner.

Andre fullmakter

XII
Fullmakter vedrørende Norsk Romsenter

Stortinget samtykker i at Nærings- og handelsdepartementet i 2005 kan gi Norsk Romsenter fullmakt til å:

1. selge andeler i selskaper hvor institusjonen forvalter eierandeler, og kjøpe andeler i nye selskaper
2. benytte utbytte fra selskaper hvor institusjonen forvalter eierandeler og inntekter fra salg av andeler i slike selskaper til romrelatert virksomhet, herunder kjøp av andeler i nye selskaper.

XIII
Aksjelovens normalregler ved fastsettelse av utbytte

Stortingets vedtak nr. 465 for 2003-2004 om å legge aksjelovens normalregler til grunn ved fastsettelsen av utbytte fra Statkraft SF oppheves.

XIV
Kompensasjon for dokumentavgift

Stortingets vedtak nr. 461 for 2003–2004 om å kompensere dokumentavgift ved omorganiseringen av Statkraft SF med et tilsvarende beløp oppheves.

Vedlegg 1

Lederes ansettelsesvilkår i heleide statlige foretak under Nærings- og handelsdepartementet

I henhold til rundskriv fra Finansdepartementet skal det som vedlegg til fagproposisjonen gis en samlet fremstilling av ansettelsesvilkårene til lederne i heleide statlige foretak. For Nærings- og handelsdepartementet omfatter oversikten følgende selskap: BaneTele AS, Electronic Chart Centre AS, Store Norske Spitsbergen Kulkompani A/S, Kings Bay AS, Bjørnøen AS, Entra Eiendom AS, Flytoget AS, Argentum Fondsinvesteringer AS, SIVA SF, Statkraft SF, Innovasjon Norge og Statens Bankinvesteringsfond.

Argentum Fondsinvesteringer AS

Administrerende direktør Jørgen Kjærnes mottok kr 1 942 875 i lønn for 2003. Selskapet har inngått en innskuddsbasert pensjonsordning som gjelder for alle ansatte. Livpremie og forsikringer utgjorde kr 119 330 for administrerende direktør. Annen godtgjørelse utgjorde kr 122 010.

BaneTele AS

Administrerende direktør Matthias Peter hadde i 2003 en lønn på kr 1 100 000. Lønn inkl. pensjonskostnader var kr 1 204 000. Pensjonen er 66 pst. av lønn opptil 12 G. Pensjonsalder er 67 år. Administrerende direktør har bilgodtgjørelse. Det er ikke inngått avtale om sluttvederlag.

Lønn og pensjonskostnader til tidligere daglig leder utgjorde kr 1 400 000 i 2003, mens sluttvederlag utgjør totalt kr 1 200 000 og er utbetalt med kr 600 000 i 2003.

Electronic Chart Centre AS

Administrerende direktør Asbjørn Kyrkjeeide mottok lønn på kr 727 527 i 2003. Ytelse til pensjonsforpliktelser utgjorde kr 14 511. Administrerende direktør har pensjonsordning gjennom Statens Pensjonskasse. Administrerende direktør har ingen etterlønn ved opphør av ansettelsesforholdet.

Store Norske Spitsbergen Kulkompani A/S

Lønn og godtgjørelser utbetales fra driftsselskapet Store Norske Spitsbergen Grubekompani AS. Administrerende direktør Robert Hermansen mottok i 2003 lønn på kr 1 664 000. Pensjonen utgjør 66 pst. av lønn som er ordinær pensjonsordning i Store Norske Spitsbergen Kulkompani A/S. Administrerende direktør har ingen etterlønn ved opphør av ansettelsesforholdet.

Kings Bay AS og Bjørnøen AS

Selskapene har felles administrerende direktør og styre. Administrerende direktør Oddvar Midtkandal tiltrådte stillingen i juni 2003 og avløste Monica Kristensen. Lønn til administrerende direktør i 2003 utgjorde kr 774 973, mens annen godtgjørelse utgjorde kr 32 862. Administrerende direktør har ingen pensjonsordning eller etterlønn.

Entra Eiendom AS

Administrerende direktør Erik Løfsnes mottok i 2003 lønn på kr 1 468 000. Pensjonsutgifter og andre ytelser utgjorde henholdsvis kr 354 000 og kr 66 000. Vederlag ved oppsigelse fra selskapets side er 2 mnd. for hvert hele år ansettelsesforholdet har bestått, men ikke kortere enn 6 mnd. og ikke lengre enn 24 mnd. Annen arbeidsinntekt skal redusere etterlønnen med 80 pst. av slik inntekt. Administrerende direktør har pensjonsordning gjennom Statens Pensjonskasse og en kollektiv pensjonsordning som dekker lønn ut over 12 G.

Flytoget AS

Administrerende direktør Thomas Havnegjerde mottok kr 1 311 832 i lønn og kr 124 418 i annen godtgjørelse i 2003. Ordinær pensjon i Statens pensjonskasse er 66 pst. av lønn. Utgifter til tilleggspensjon for lønn over 12 G var kr 96 761 i 2003. Pensjonsalder er 67 år. Avtale om etterlønn i 6 mnd. avhengig av årsak til arbeidets opphør. Etterlønnen avkortes med andre arbeidsinntekter

som administrerende direktør oppebærer i denne perioden.

Innovasjon Norge (tidligere Statens nærings- og distriktsutviklingsfond)

Administrerende direktør Gunn Ovesen mottok kr 1 725 000 i lønn og øvrige godtgjørelser i 2003, mens pensjonskostnader utgjorde kr 176 511.

SIVA SF

Administrerende direktør Harald Kjelstad mottok i 2003 lønn på kr 1 236 000. Annen godtgjørelse og pensjonskostnader utgjorde henholdsvis kr 111 000 og kr 2 872 0000. Under gitte forutsetninger (styrets beslutning, fylte 57 år eller vesentlige endringer for SIVA) har administrerende direktør rett og/eller plikt til å fratre sin stilling. Han har likevel rett til å arbeide som seniorkonsulent og opprettholde lønn og andre ytelser inntil redusert arbeidsplikt kan iverksettes fra fylte 60 år, eller ved full pensjonering fra og med 67 år. Redusert arbeidsplikt innebærer inntil 50 pst. av full stilling og 66 pst. av full lønn. Pensjonsrettighetene, som også omfatter pensjonsmessig dekning for lønn over 12 G, opprettholdes som om han var fullt yrkesaktiv.

Statkraft SF

Lønn til konsernsjef Bård Mikkelsen utgjorde kr 2 200 000 for 2003. Pensjonskostnaden utgjorde kr 1 957 494 og andre ytelser kr 163 590.

Pensjonsalder er 65 år med 66 pst. av årslønnen. Ved fylte 62 år har hver av partene rett til å avslutte ansettelsesforholdet som konsernsjef med overgang til rådgiverstilling med 66 pst. lønnskompensasjon frem til fylte 65 år. Medlemmene i konsernledelsen, med unntak av konsernsjef, har rett til en årlig bonus på inntil kr 200 000. Bonusen utbetales basert på oppnåelse av individuelt fastsatte mål. Konsernsjef og konsernledelsen har ikke vederlagsordninger ved opphør utover det som er omtalt ovenfor.

Statens Bankinvesteringsfond

Samlet lønn og godtgjørelser til administrerende direktør Jan W. Hopland for 2003 utgjorde kr 1 279 109. Statens Bankinvesteringsfond hadde tidligere inngått en pensjonsavtale med administrerende direktør som ga rett til pensjonsytelser for administrerende direktør fra senest 64 år.

Statens Bankinvesteringsfond hadde dekket sin pensjonsforpliktelse med en kapitalforsikring. Kostnaden for Statens Bankinvesteringsfond utgjør for 2003 kr 380 083. I forbindelse med at administrerende direktør skulle fortsette i stillingen i inntil 2 år etter fylte 64 år, ble det også inngått en tilleggsavtale vedrørende pensjon. Administrerende direktør overtok pensjonsforpliktelsen ved at premien utbetales som et årlig engangsbeløp til avløsning av pensjonsforpliktelsen for perioden 2003 og 2004. Pensjonspremie-/gjenkjøpsbeløpet utgjorde i 2003 kr 404 190.

Den tidligere fullt innbetalte kapitalforsikring/pensjonsordningen ble pr. 3. juni 2003 gjenkjøpt og utbetalt fra forsikringsselskapet til Statens Bankinvesteringsfond med kr 4 546 353. Statens Bankinvesteringsfond benyttet beløpet til å avløse forpliktelsen og pensjonskravet til administrerende direktør ved en engangsutbetaling ved fylte 64 år i 2003, istedenfor som tidligere avtalt i månedlige beløp. Totalt innberettet engangsbeløp til avløsning av pensjonsforpliktelsen/-premien utgjorde i henhold til ovenstående kr 4 950 543. Ovennevnte tilleggsavtale var anbefalt av Storebrand Livsforsikring ASA i henhold til bindende forhåndsuttalelse fra Skattedirektoratet.

Veiledende retningslinjer for ansettelsesvilkår for ledere i heleide statlige foretak og selskaper.

Disse retningslinjene av 28. juni 2004 erstatter tidligere retningslinjer vedrørende ansettelsesvilkår for ledere i heleide statlige foretak av 3. september 2001.

Staten er en betydelig eier i norsk næringsliv. Lederes ansettelsesvilkår påvirker lønnsutviklingen; så vel generelt som innen det enkelte selskap. Regjeringen mener at lederlønnsnivået i statlige selskaper skal være konkurransedyktig, men at de ikke bør være lønnsledende innenfor sine bransjer.

På denne bakgrunn har Nærings- og handelsdepartementet utarbeidet disse veiledende retningslinjer for ansettelsesvilkår for ledere i heleide statlige foretak og selskaper (statsaksjeselskaper, statsforetak og særlovselskaper). De veiledende retningslinjene skal være en sjekkliste for styrene.

1. Ansvarsforhold

- Administrerende direktør tilsettes av styret, som også fastsetter dennes lønn og øvrige vilkår
- Ved inngåelse av avtale om lønn og andre tilsettingsvilkår har hele styret et felles ansvar for å gjøre seg kjent med de veiledende retningslinjene
- Styret har et tilsvarende ansvar ved tilsetting av andre arbeidstakere i ledende eller likestilt stilling

- Godtgjørelsen bør fremstå som saklig begrunnet

2. Personkrets

- Med arbeidstaker i ledende eller likestilt stilling, menes konsernsjef, administrerende direktør og øverste leder i et heleid datterselskap

3. Lønn og pensjon

- Lønn og pensjonsvilkår for lederen skal være konkurransedyktige og fastsettes etter klare kriterier på bakgrunn av kompetanse, virksomhetens karakter og resultatoppnåelse
- Lønnen for ledere i statseide selskaper skal ikke være lønnsledende, sammenlignet med tilsvarende offentlig eller privat virksomhet
- Styret bør følge ovennevnte prinsipper når det tar stilling til de samlede tilsettingsvilkårene for administrerende direktør med flere, inklusiv pensjonsavtale og øvrige ytelser
- Styret vurderer om personer i ledelsen skal ha godtgjørelse for styreverv i andre selskap i samme konsern

4. Pensjonsytelser

- Pensjonsvilkår bør ses som en del av de samlede ansettelsesvilkår, herunder lønn og øvrige vilkår. Avtalene skal kunne reforhandles for å tilpasse disse til et nytt pensjonssystem
- Pensjonsavtalen bør omfatte uførepensjon og ytelser til gjenlevende som fremgår av selskapets vanlige pensjonsplan
- Samlet pensjonsgrunnlag bør ikke overstige 12 G der virksomheten er helt eller delvis finansiert over statsbudsjettet, med mindre konkurransemessige hensyn tilsier det
- I den grad det avtales lavere pensjonsalder enn folketrygdens pensjonsalder på 67 år, bør pensjonsalderen ikke settes lavere enn 65 år
- Ved avtale om pensjon skal det tas utgangspunkt i opptjeningstid som gjelder for tilsvarende andre ansatte i virksomheten
- Det bør tas hensyn til pensjon som er opptjent fra andre stillinger
- Samlet kompensasjonsgrad bør ikke overstige 66 pst. av lønn. Lavere pensjonsalder enn 65 år skal føre til et lavere pensjonsnivå
- Pensjonsutbetalingene skal reguleres i takt med pensjonene i folketrygden og ikke med utgangspunkt i lønnsbetingelsene for den aktuelle stilling
- Styret må ha oversikt over de totale kostnadene av pensjonsavtalen

5. Sluttvederlag – etterlønn

- I forhåndsavtale hvor toppleder fraskriver seg bestemmelsene om oppsigelsesvern i arbeidsmiljøloven kan det avtales etterlønn
- Sluttvederlaget bør normalt ikke overstige lønn i 12 måneder, i tillegg til eventuell lønn i oppsigelsestiden. Sluttvederlaget bør utbetales måned for måned. Det skal ikke svares feriepenger av sluttvederlaget
- Ved ansettelse i ny stilling eller ved inntekt fra næringsvirksomhet som vedkommende er aktiv eier av, skal sluttvederlaget reduseres med et forholdsmessig beløp beregnet på grunnlag av den nye årsinntekten. Reduksjon kan først skje etter at vanlig oppsigelsestid for stillingen er ute
- Sluttvederlaget kan holdes tilbake hvis vilkårene for avskjed foreligger, eller hvis det i perioden hvor det ytes sluttvederlag oppdages uregelmessigheter eller forsømmelser som kan lede til erstatningsansvar eller at vedkommende blir tiltalt for lovbrudd
- Ved opphør av tjeneste bør overtagelse av hus, bil, båt eller kunstverk eller lignende, settes til markedspris

6. Voldgift

- Avtalen bør inneholde en bestemmelse om at tvister om ansettelsesavtalen herunder opphør av arbeidsforholdet, avgjøres ved voldgift.